

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

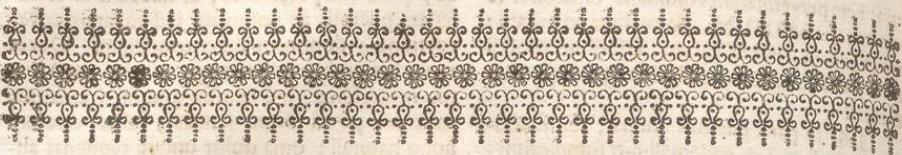
Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio I. De Gratia Actuali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ
D. THOMÆ.
DE DIVINA GRATIA ET MERITO.

Ribus disputationibus Tractatum hunc circumscribemus. Primâ agemus de Gratia Actuali, seu Gratia, quæ datur ad salutares actus eliciendos, tentationes vincendas &c. Altera agemus de Gratia Habituali, seu Sanctificante. Tertia de Merito. Prima complectitur in se questiones potissimum controversias cum Jansenistis, ratione auxiliis sufficientis. Altera paucioribus potest absolvī. Tertia paucissimis: quare, adjuvante ipsa Divina gratia actuali, sine qua boni nihil possumus, de eadem Tractatum inchoamus.

DISPUTATIO I.

De Gratia Actuali.

Differunt Gratia Actualis & Habitualis, quod ista, quæ etiam sanctificans dicitur, tanquam habitus aliquis, & qualitas permanens, ex se maneat, ut alii habitus, donec à contrario expellatur: at verò illa, seu gratia actualis, ex se transiens sit, & sicut actus, ita & ipsa transeat, quamvis à nullo contrario expellatur. De hac itaque, atque ejus essentia, necessitate, ac existentia per tres questiones sat longas nobis erit agendum. Agit autem Angelicus Doctor de gratia in 1. 2. à questione 109. usque ad 114. ubi de merito incipit, & usque ad finem 1. 2da de eodem differit: de quo & nos post finitas de gratia questio-nes, quantum opus fuerit, agemus: interim sit.

QUÆSTIO I.

De Essentia, & Divisionibus Gra-tiae Actualis.

ARTICULUS I.

Varia Acceptiones, & Divisiones Gratiae.

Solet aliás ante divisionem præmitti definitio rei; priùs enim solet ex peti notitia de essentia rei, quād de ejus partibus; at, cūm non satis inter auctores conveniat, in quo gratia consistat, priùs, ad meliorem naturę ejus indagationem, præmittenda sunt variaz, tum gratiaz divisiones, tum communiter receptaz hujus vocis Gratia acceptio-nes, quibus suppositis, tanquam ab omnibus fermè admisis, facilius pergere poterimus ad examinandam hujus rei essentiam. De his divisionibus, & acceptio-nes gratiaz, passim agunt auctores: nos communiori ubique adhærebi-mus, & cum iis, qui in terminorum acceptio-ne forte aliquantum discrepant, perspecta-mente, facile conveniemus.

4. Itaque in primis gratia in sensu grammatical significat *venustatem*, seu pulchritudinem corporis: sic Prov. 31. v. 30. dicitur: *Pallax gratia, & vana est pulchritudo.* Iterum in eodem sensu significat *elegantiam sermonis*: sic Ecclesiastici. 6. v. 5. Lingua eucharis (id est gratia) in bono homine abundat, & Luke 4. v. 21. de Christo dicitur: *Mirabatur in verbis gratiae, que procedebant de ore ipsius.* Ruris in eadem

eadem acceptance grammatical significat affectum benevolum: sic dicitur quis cum altero redire in gratiam: & hic modus loquendi est valde usitatus in Scripturis: sic dicitur Genes. 47. v. 29. Si inveni gratiam in conspectu tuo. & alibi passim. At de gratia, in hoc sensu grammatical accepta, nos hic non disputamus: sed de gratia, prout significat aliquid donum, vel auxilium ex gratuito favore à DEO collatum, quod tamen donum iterum est multiplex, atque valde diversum.

5. Alia enim est gratia naturalis, quæ est aliquid donum pure naturale; talis gratia est beneficium creationis, liberum arbitrium, & alia dona naturalia, quæ, si sint collata ex meritis Christi, sunt extrinsecè supernaturalia, & hinc aliquando etiam à Pateribus cum S. Augustino ep. 95. vocantur gratia; ita enim ait Hippone: Non improbanda ratione dicitur gratia DEI, qua creati sumus ..... alia est tamen, qua predestinationi vocamur. Ratio autem istorum Patrum est; quia etiam ista à DEO in radice gratia conferuntur ob nullam DEI utilitatem; unde effectus predestinationis latius patet, quam gratia Theologica; nam hæc est intrinsecè supernaturalis: ille autem potest constare etiam gratia entitatis naturalibus, e. g. auditione istorum, vel illorum verborum, visione mortis talis, vel talis: ex quibus aliquis sumit occasionem melioris vita: quæ tamen gratia naturales peculiari modo ordinantur ad salutem predestinationis, & sic sunt effectus predestinationis.

Ad gratias intrinsecè naturales, & extrinsecè tantum supernaturales, potest etiam referri gratia extrinsecæ protectionis, quæ consistit in extrinsecæ remotione impedimentorum ad bene operandum; hæc enim ex intrinsecis suis non conductit ad visionem beatificam: sed tantum removet impedimenta, ut principium supernum, seu gratia operari possit. Unde non est gratia Theologica, seu intrinsecè supernaturalis, sed tantum extrinsecè, ratione decreti, vel motivi, vel modi conferendi.

6. Alia est gratia supernaturalis, quæ scilicet est donum, seu concursus, qui superat exigentiam totius naturæ creatæ; cum enim natura rationalis duplum finem respiciat, naturalem, & supernaturalem, etiam respicit duplum concursum, naturalem in ordine ad consequendum finem naturalem, supernaturalem autem in ordine ad finem supernaturalem. Quamvis enim in hac providentia, & statu elevationis, homo non amplius ordinetur ad finem naturalem, sed vel debeat consequi finem supernum, aut utroque excidere, tamen absolute potuisset à DEO ad eum finem ordinari: & finis, ad quem nunc ordinatur, ei non est naturalis, ut contra Michaelm Bajum definierunt Pius V. & Gregorius XIII. dum damnarunt propositionem illius 21. m. *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in confortum Divinæ naturæ, debita sunt integratæ prime conditionis: & proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis.* Verum neque de gratia naturali, seu, ut quibusdam eam placet vocare, philosophica, agimus, sed de Theologica, seu illa, quæ supernaturalis est,

& quidem Theologicè talis, seu intrinsecè conducens ad visionem beatificam.

7. Hæc gratia Theologica dividitur in primis in gratiam increatam, & gratiam creatam. Prior, seu gratia increata consistit in praedicatis Divinis, sive absolutis, sive relativis. Hæc autem gratia potest praestare effectum suum, vel per unionem physicam; & sic Personalitas DEI, quæ per unionem physicam sanctificat humanitatem Christi, potest dici gratia increata, respectu ejusdem humanitatis: vel potest praestare effectum absque unione; & sic omnipotencia Divina, extrinsecè applicata, concurrens loco habituum, cum peccatore, habitibus spoliato, ad actum virtutis, est gratia increata. Sic etiam Spiritus Sanctus, cui specialiter opera superna attribuuntur, dicitur passim à Conciliis gratia; & etiam à S. Augustino serm. 61. de verbis Domini. c. 1. dicente: *Gratia quippe DEI donum DEI est: donum autem maximum ipse Spiritus S. est, & ideo gratia dicitur.* Huc reduci possunt merita Christi, quæ, utpote intrinsecè constituta ex dignitate increata Verbi, etiam quoad nobilissimum constitutivum accepta, sunt gratia increata. *Gratia creata* autem sunt omnia illa dona, quæ aliquid creatum sunt, & à benignissimo DEO gratuitè conferuntur.

8. *Gratia creata* distinguitur in *gratiam gratis dataam*, & *gratiam gratum facientem*; quamvis enim omnis gratia in gratis data, tamen *gratia gratis data* antonomastice vocatur illa, quæ non datur primariò in ordine ad sanctificationem recipientis, sed potius ad utilitatem Ecclesie, aut aliorum, de quibus gratis fuisse Suarez in prolegomeno 3. de gratia c. 4. At *gratia gratum faciens* est illa, quæ confertur in ordine ad sanctificationem propriam recipientis, quales sunt inspirations, & illustrations supernæ &c. Quamvis autem istæ, quando homo iis non cooperatur, eum actu gratum, seu sanctum non faciant, nihil obest; quia id faciunt saltē in actu primo, hoc est, sunt aptæ, & intentæ ad gratum faciendum.

9. *Gratiae autem gratis datae numerantur novem* à S. Paulo 1. Coriath. 12. v. 8. Prima est *sermo sapientæ*, seu donum loquendi, inferendo ex fidei principiis conclusiones circa altissima mysteria, & prædicata Divina. Secunda est *sermo scientæ*, id est donum loquendi, inferendo ex principiis fidei conclusiones circa objecta creatæ. Tertia est *fides*, sumpta, non pro habitu fidei infuso, sed, vel pro fiducia ad patranda miracula, vel pro dono proponendi clare, & bene, fidei mysteria, ut etiam rudes facile ea intelligent. Quarta est *gratia sanitatum*, seu donum sanandi morbos, & ægritudines. Quinta *operatio virtutum*, seu donum ad celebriora patranda miracula, ad manifestandam apertius potentiam Divinam, qualia fecit Moses in Ægypto, & Apostoli in omni mundo.

Sexta est *prophetia*, seu donum prædicandi futura, vel manifestandi secreta cordium. Septima *discretio spirituum*, id est, donum discernendi cogitationes, affectiones, atque intentiones cordis, utrum sint à natura, an verò à spiritu Divino, an à spiritu malo, transformato in Angelum lucis. Octava *gratia linguarum*, seu

seu donum loquendi variis, & peregrinis linguis. Nona *interpretatio sermonum*, seu donum interpretandi sacras Scripturas, sive aperiendi sensus in iis latentes: vel etiam capiendo linguas obscurores, & intellectu difficultiores. Quenam autem ex his gratis concedantur per modum habitus, quenam per modum puræ motionis transiuntur, latè tractat Suarez *citato prolegom. 3. c. 5.*

10. Jam *gratia gratum faciens*, de qua nobis huc ex professo est sermo, alia est *habitualis*, alia *actualis*. Illa, seu *habitualis*, est gratia sanctificans, quæ instar habitus infunditur in baptismo, vel in sacramento pœnitentiarum, & augetur per actus supernaturales bonos, ac meritorios: manet etiam per se, ut habitus, donec per peccatum grave expellatur. Ad hanc gratiam habitualem reducuntur habitus virtutum Theologicarum, & moralium infusarum, itemque septem dona Spiritus Sancti, per quæ dicitur Spiritus Sanctus requiescere super hominem. At verò *gratia actualis*, quamvis ordinetur à DEO ad sanctificationem, seu justificationem nostram, tamen non semper in actu secundo nos justificat, quando nempe ei non consentimus, sed ei resistimus. Dein stare etiam potest cum peccato; nam utique peccatores plura recipiunt auxilia gratiæ *actualis*. Non tamen manet hæc gratia per modum habitus, sed transit per modum actus: imò, ut infra dicemus, probabilius hæc gratia stat in actibus vitalibus voluntatis, & intellectus.

11. Dividitur autem *gratia Theologica supernaturalis*, prout complectitur gratiam habitualem, & actualem, ulterius in *gratiam DEI*, & *gratiam Christi*. *Gratia DEI* dicitur à Theologis illa, quæ à DEO est, non per Christum, nec intuitu meritorum ejus data: talis est gratia unionis hypostaticæ, item lumen gloriae, & visio beatifica Christi quoad substantiam, quæ, ut communiter tradunt Theologi, Christus non est meritus. *Gratia Christi* est, quæ per Christum Redemptorem generis humani, sive intuitu meritorum ipsius, data est, qualis est omnis gratia, & gloria hominum, & Angelorum, ut iterum solet dici *tr. de Incarnatione*: & videtur indicare Apostolus *ad Ephesios 1. v. 3.* de DEO dicens: *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo*.

12. Jam verò *gratia actualis*, de qua, ut dictum n. 2. nobis nunc sermo est, dividitur ulterius in *gratiam sanitatis*, & *medicinae*, seu *medicinalis*. Ista, seu *medicinalis* est, quæ datur hominibus post lapsum in peccatum originale, qui per hoc redditi sunt infirmi & ægroti. *Gratia sanitatis* est, quæ datur sanis, hoc est, nullo morbo, aut vulnere peccati originalis afflicti. Talis gratia data est Beatissimæ, & Immaculissimæ Virgini, item Sanctis Angelis, rursus Adamo, & Evæ in primo instanti creationis: & danda fuisset etiam nobis, si in primo parente non peccasssemus.

13. Ulterius *gratia actualis* alia dicitur *excitans*, alia *adjuvans*: *præveniens*, *comitans*, *subsequens*; *operans*, *cooperans*: *gratia*, *sive auxilium*, *sive quo non*, & *auxilium quo*: tandem alia *gratia sufficiens*, alia *efficax*: ex quibus prædicatis tamen plura possunt eidem entitati gratiæ

convenire, ut patebit consideranti. *Gratia excitans* est illa, qua excitamus, monemus, & movemus à DEO ad operandum bonum. *Adjuvans* huc intelligitur, non quomodounque potens juvare; hæc enim dicitur à quibusdam tantum *adjutrix*: sed illa, quæ in actu secundo adjuvat; nam hic terminus *adjuvans* in his circumstantiis sumitur non latè, in quo sensu omnis ille dicitur adjuvare, qui auxilium qualecumque præstat, sed sumitur hic restringè à Theologis, & significat adjuvare actu agentem, & in hoc sensu nemo dicitur adjuvare, nisi etiam ipse agat, ut ait S. Augustinus *l. 2. de peccator. merit.* & *remissione c. 5.* Nec adjuvari potest, nisi, qui etiam aliquid sponte conatur, & enarrat. *in psalm 78. ad v. 9.* Qui enim adjuvatur, etiam per seipsum aliquid agit. & *serm. 13. de verb. Apost. c. 11.* Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur. Potest autem gratia juvare, vel moraliter, vel physicè cooperando, de quo plura infra.

Gratia præveniens, per quam simpliciter dicam intelligitur gratia intrinseca animæ, eique inhærens, atque ad actus bonos movens, est eadem cum gratia excitante: si autem intelligantur gratiæ extrinsecæ, gratia præveniens possunt esse prædestinatione, seu electio Divina, item extrinseca protecção, & similia. *Gratia comitans* est illa, quæ comitatur actu bonum elicitum, adeoque eadem est cum gratia adjuvante. *Gratia subsequens* etiam est eadem cum comitante; nam, quæ dicitur comitans respectu actus elicit, dicitur subsequens respectu gratiæ excitantis. Et hinc etiam S. Augustinus comitantem, & subsequentem sumit pro eadem. vide Suarez. *de gratia l. 3. c. 23.*

Gratia operans ad mentem S. Augustini est eadem cum excitante; quia per hanc (ut S. Aug. *ep. 105. sub initium ait*) *Paratur . . voluntas à Domino*: & per illam DEUS solus moraliter operatur, quamvis etiam nos physicè, sed indeliberatè eam gratiam producamus. Cooperans autem juxta eundem S. Doctorem eadem est cum adjuvante; sic enim loquitur *l. de grat. & liber. arbitr. c. 17.* de DEO: *Qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incepit.* Ubi noto cum Suarez. *l. 3. de grat. c. 24. n. u.* Gratia cooperans potest sumi duplicitate. 1. pro actuali influxu gratiæ, qui imbibitur in essentia actus liberi supernaturalis meritorii, seu est ipse actus liber, & formalis cooperatio DEI cum libero arbitrio; nam ipse actus, aut cooperatio est etiam gratia, ut nemo dubitat, & breviter ostendit Eximus *prolegom. 3. de grat. c. 6. n. 9.* unde ipse actus noster bonus dicitur gratia cooperans, ut etiam expressè afferit S. Thom. *l. 2. q. 111. a. 2. in corp.* & idem potest etiam dici *auxilium*; nam etiam per ipsum actum DEUS nos formaliter adjuvat; quia formaliter per eum cooperatur: quod cooperari est formalissime adjuvare. 2. gratia cooperans potest sumi pro auxilio, quod sit principium actus superni, atque huc & nunc actualiter illum actum producat, & per quod DEUS actualiter influat.

14. *Auxilium sine quo non*, est illud, quod est ita necessarium, ut sine eo non sit expedita potentia ad agendum, quamvis non necessarium cum illo agat. *Auxilium quo est*, per quod fit ipse

ipse actus: sic S. Augustinus de corr. Et gratia c. 12. ait, alimento esse, sine quo non vivitur, quamvis cum eo non necessario vivatur; potest enim abundans alimentis mori: econtra ait, beatitudinem (intelligendo formalem) esse auxilium quo; quia, qui eam habet, non potest non esse beatus. *Gratia sufficiens* est, cum qua possumus agere: & quidem purè sufficiens est, cum qua quidem possumus agere, sed ex nostra culpa non agimus.

Gratia efficax potest duplaci in sensu accipi: vel, ut significet tantum auxilium, quod in se habet viam, virtutem, potentiam, seu efficaciam in actu primo, sicut e. g. sol est causa efficax caloris, licet sèpè ab eo producendo impediatur: item medicina est efficax, etiòm non somnatur, vel aliquando ob alia impedimenta sanitatem non efficac. Et in hoc sensu omnis gratia sufficiens est efficax; alias enim repta non sufficeret, ut rectè probat Reverendissimus Knippenberg Inquisitor Coloniensis, ex ord. D. Dominicis in opusculo contra librum auctoris anonymi a. 3. Neque nos hoc negamus, quando negamus, ad eliciendum actum bonum prærequiri necessariò gratiam efficacem: imò in hoc sensu gratiam efficacem necessariam esse, atque semper dari, quando homo est proximè liber ad actum bonum, contra Jansenistas constantissimè contendimus. At verò negamus, prærequiri ad actum bonum gratiam efficacem in alio sensu, in quo antonomastice à Theologis accipitur, quando gratiam efficacem simpliciter dictam indigitare volum; tunc enim intelligitur gratia efficax, seu effectrix actu, sive quæ intalibiliter post se trahit actum bonum, in ordine ad quem datur: & tandem negamus necessariam esse; quia, etiòm actus non sequatur, poruit tamen auxilium præcedens vere sufficiens fuisse.

ARTICULUS II.

In quo consistat Gratia Actualis.

15. **D**ux sunt celebriores sententiae hac de re. Prima Thomistarum cum Alvarez disp. 74. de auxiliis, qui dicunt, gratiam excitantem, prævenientem, vel etiam adjuvantem, non solum stare in actibus vitalibus indeliberatis, intellectus, & voluntatis: sed etiam in qualitate mortua, supernatura, et sentialiter fluida, sive transeunte cum actibus, ad quos movet per modum physici impulsus, & ad quos effectivè concurrit: quámque qualitatem DEUS nobis, juxta istos auctores, infundit ad hoc, ut illas illustrationes, & inspirationes indeliberatas, utpote actus intellectus, & voluntatis, producamus.

Altera sententia est eorum, qui dicunt, gratiam excitantem, & prævenientem, stare in ipsis actibus vitalibus sanctorum illustrationum, & affectionum, quas DEUS producit in nobis sine nobis liberè, aut moraliter cooperantibus; quamvis ad eas, utpote actus immanentes, potentia nostra physice, sed indeliberatè concurrant. Ita Suarez l. 3. de auxiliis gratie c. 4. n. 2. Tannerus, Amicus, Oviedo, Arriaga, aliquique ex nostris, & externis: imò juxta Suarez ibidem communiter etiam antiqui Theologi.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

16. Dico cum hac secunda sententia. Omnis gratia interna excitas, aut præveniens ad opera salutaria, saltem in hac providentia, consistit in ipsis actibus vitalibus, seu illustrationibus intellectus, & affectionibus voluntatis: non autem in qualitate non vitali. Probatur. In quo consistat gratia, in hac providentia, debet desumiri ex Conciliis, & Patribus, nec debet alia adiutri, quām quæ ab his traditur: atqui à Conciliis, & Patribus, non traditur alia gratia, quām quæ consistit in actibus vitalibus: ergo. ma. videtur innegabilis; cùm doctrina de gratia delumenda sit tota, ex revelatione Divina, & Sacra Scriptura sensu, per Concilia, & Patres explicato.

Probatur mihi, in primis ex Tridentino, quod sess. 6. c. 5. ita habet: *Declarat Sancta Synodus præterea ipsius justificationis exordium in adultis, à DEI per Christum JESUM præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut, qui per peccata a DEO aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se, ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiae libere assentiendo. Et cooperando, disponantur, ita, ut tangente DEO cor hominis, per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam abhinc potest: neque tamen sine gratia DEI, movere se ad justitiam coram illo, libera sua voluntate possit.*

Ex quibus verbis habetur, gratiam excitantem esse vocationem: atqui vocatio non est qualitas mortua, sed actus vitalis, per quem cognoscimus voluntatem DEI, & illuminamur interne. Ex insidem habetur, gratiam, per quam DEUS tangit, seu movet cor hominis (non materialiter, sed spiritualiter) esse illuminationem: hæc autem illuminatio interna, seu illustratio, aliud non est, quām cognitionis in intellectu producta, per quam supernaturaliter cognoscimus, quid sit bonum, ac honestum. Pariter Concilium Senonense decreto 15. de libero arbitrio, dum voluntatem humanam gratiæ juvari tradit, id magis explicans dicit, eam interiori quodam, & oculu secretoris inspirationis afflatu contadam, sepe convertere ad DEUM. Sic etiam Cœlestinus l. epist. 1. ad Episcopos Gallie de gratia ait: *Preparatur voluntas à Domino, Et ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium.*

17. Probatur eadem minime ex Patribus, præsertim ex S. Augustino, cuius authoritas in materia de gratia præ aliis magna est, & qui variis locis gratiam in actibus vitalibus stare afferit. Sic l. de spir. & liter. c. 34. *Visorum suorum bus agit DEUS, ut velimus. Et ut credamus, & l. 2. de peccatis. merit. Et remiss. c. 17. Ut autem innotescat, quod latebat, Et suave fiat, quod non delectabat, gratia DEI est. & c. 19. Cum autem ab illo illius adjutorum deprecamur, ad faciem, perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quām, ut apparet, quod latebat, Et suave fiat, quod non delectabat (Editio Antwerpiana habet: ut apertat, quod latebat, Et suave faciat, quod non delectabat: quæ verba à prioribus sensu non discrepant) ubi particula quid aliud, per interrogationem addita, significat idem, ac nihil aliud: adeoque ex S. Augustino gratia illa non est aliud, quām illuminationis,*

minatio, & inspiratio vitalis. Similia habet alibi, quæ per decursum hujus tractatū plura afferemus. Eodem modo gratiam explicat S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 26. Gratia quidem DEI in omnibus justificationibus principaliter preminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, cōrque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuedo. item S. Cyri. l. 4. in Joannem c. 6. dum ait, homines trahi ad Christum monitione, doctrinā, revelatione, ineffabiliter facta. Confirm. tandem conclusio ratione negativa; quia scilicet qualitatis distinctæ, in qua gratia consistat, nulla unquam necessitas potest probari.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

18. Ob. 1. Gratia præveniens, & excitans, est illa, quam DEUS facit in nobis sine nobis: ergo non potest stare in actibus vitalibus. conseq. patet; quia actus vitales essentialiter producuntur à vivente; nam sunt actiones essentialiter immanentes: adeoque illustrationes intellectus, & inspirationes voluntatis, producuntur etiam à nobis, qui per eas illustramur. antec. probatur ex Scripturis. psal. 120. v. 2. dicitur: *Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram:* ergo gratia, sive auxilium, ita est à DEO, sicut cœlum, & terra, quæ ab ipso solo, absque ullo alterius influxu, producta sunt. Idem antec. etiam probatur ex Concilio Araucano II. quod cap. 20. ait: *Multa in homine bona sunt, que non facit homo: quod potissimum à Concilio dictum est de gratia præveniente: ergo.*

Resp. dist. antec. Gratia est, quæ DEUS facit in nobis sine nobis, moraliter, aut meritorie concurrentibus. conc. antec. sine nobis physicè concurrentibus. neg. antec. & conseq. ad primam probationem. neg. conseq. Non dicit psalmista, eodem modo produci gratiam, quo producitur cœlum, & terra: sed tantum dicit, produci eam ab eodem DEO. Ad 2. prob. ex Araucano servit superior distinctio de influxu libero morali, & meritorio, & de influxu tantum physico. Neque Concilium excludit aliud influxum, quæ moralem, & meritorium; quia plus non requiritur ad intentum Concilii, quod contra Massilienses voluit definire, quod natura, nisi gratia præventa, non possit elicere actum salutarem, vel, prout oporiet, ut ei *justificationis gratia conferatur*, qui est modus loquendi Tridentini.

Ad clariorem rei hujus intelligentiam notandum, particulas *sine nobis*, triplicem cooperationem excludere posse, physicam, liberam, & meritoriam: quamnam autem excludant, ex circumstantiis, & subjecta materia est colligendum. Certum autem est, in hac materia de gratia præveniente, ex mente Conciliorum, & Patrum, per particulas *sine nobis*, excludi semper influxum liberum, & meritorium; nam, si homo in primam gratiam influeret meritorie, adeoque eam mereretur, non jam esset gra-

tia, & minus essent gratia ea, quæ eam conseruantur: quæ tamen ideo dicuntur gratia; quia in prima gratia, tanquam in radice, gratis datur.

At non excludunt Concilia, aut Patres influxum purè physicum, indelibertatum, & nefarum; quia hic influxus, qui nec liber, nec moralis, nec meritorius est, nullo modo prajudicat intentioni Conciliorum, quæ sunt contra Pelagianos, & Semipelagianos afferere, gratiam præcedere omne meritum nostrum, & proflus gratis, absque prævio ullo merito, dari, nec naturam sufficientem esse ad merendum etiam initium fidei. Imò influxus physicus in gratiam est ad mentem Conciliorum, & Patrum, qui gratiam volunt in actibus vitalibus stare, ut probatum à n. 16.

Accedit, quod Concilia, & Patres dicant, illud quoque facere DEUM solum, vel sine nobis, in quod tamen etiam nos physicè influimus: ergo tantum excludunt influxum moralis, & meritorium. antec. prob. Sic S. Augustinus epist. 105. longè post medium ait: *Quod enim promittit DEUS, non facit nisi DEUS:* ubi illud nisi, quod significat DEUM solum, non excludit nostram cooperationem physicam; cum DEUS promittat etiam visionem beatificam, quæ est manifestè actus vitalis, & in quem influimus. Sic etiam promittit DEUS Ezechielis 11. v. 19. se ablaturum cor lapideum, & daturum cor carneum, seu molliorem affectum erga bonum: in quem etiam physicè influimus. Sic Tridentinum citatum n. 16. ait, DEUM tangere cor hominis per illuminationem: utique autem DEUS solum dicitur tangere, & non homo ipse; alias gratia etiam esset ab ipso homine: & tamen homo quoque ad eam illuminationem cooperatur, quamvis non liberè cooperetur.

Dein ea, quæ non facimus liberè, & moraliter, juxta modum loquendi Scripturarum, & Patrum, non censetur facere. Sic Paulus ad Romanos 7. v. 17. de motibus inordinatis involuntariis ait: *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum: quamvis physicè utique in eos actus influxerit.* Sic Christus Matth. 10. v. 20. ait Apostolis: *Non enim vos estis, qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis:* utique autem etiam ipsi, physicè saltē, locuti sunt. Sic D. Bernardus de gratia, & libero arbitrio c. 44. n. 46. ait: *DEUS tria hæc, hoc est, bonum cogitare, velle, perficere, operatur in nobis: primum profecto sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit.* Et tamen utique in cogitationes, & volitiones nostras physicè influimus.

19. Ob. 2. Ad hoc, ut gratia sit à DEO sine nobis, debet excludi concursus noster, tam physicus, quæ moralis: ergo. Confirm. Gratia excitans est pulsatio januæ cordis, iuxta illud Apocal. 3. v. 20. *Sto ad ostium, & pulso:* sed pulsatio est à solo pulsante, non à recipiente pulsationem: ergo etiam gratia est à solo DEO. Resp. neg. antec. ut pater ex iam dictis. Addo tantum hoc: sicut non potest dici, peccatum esse à DEO, licet hic physicè ad illud concurredit; quia scilicet non concurredit imputabilitate: ita neque gratia potest dici esse à nobis, licet physicè

physicē in eam influamus; quia non influimus
in illam imputabiliter.

Ad confirm. potest negari min. nam etiam janua pulsata concurret physicē ad sonum, ut puto esse clarum. dist. tamen ma. gratia est pulsatio tantum materialis, & externa. neg. ma. spiritualis, & interna. conc. ma. & eodem modo dist. min. neg. conseq. Certè à Tridentino, & Cœlestino Papa citatis n. 16. dicitur DEUS tangere (hoc est, pulsare; quia sunt idem) per illuminationem, quæ physicē etiam est ab homine; illuminatio enim, seu cognitio boni, dari non potest sine physico nostro concursum. Ubi nota, pulsationem DEI dupliciter nos posse audire: primò per concursum liberum, & consensum præstitum gratiae: & hæc auditio distincta est à pura vocatione juxta illud psal. 84. v. 9. Audiam; quid loquatur in me Dominus DEUS: secundò per solam perceptiōnem, aut receptionem inspirationis: quæ non est distincta realiter à vocatione, sed tantum formaliter, & dicitur vocatio, quatenus fit à DEO, seu quatenus est actio DEI: quatenus autem nobis inhæret, & objectum, à DEO intentum, vitaliter repræsentat, dici potest auditio, juxta illud psalmi 94. v. 8. Hodie, si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.

20. Ob. 3. Si gratia præveniens, à qua habetur salutis exordium, esset actus vitalis, simul à DEO, & à nobis physicē productus, tunc justificationis initium reduceretur tam in iнос, quam in DEUM: sed hoc est Semipelagianum: ergo. Resp. neg. ma. Ut utriusque attribui posset justificationis exordium, deberet illud esse tam imputabile nobis, seu nostræ nature, quam DEO: atqui hoc nullatenus ex nosfuis principiis sequitur; nam dicimus, illum concursum nostrum, purè physicum, indeliberatum, & nullo modo moralem, vel imputabilem, aut meritorium esse: sicut pari ex ratione DEO imputari non potest peccatum. Semipelagiani autem docebant, naturam nostram, solis viribus sibi debitis, elicere merita, qua sint initium salutis, & quibus meritis salus inchoetur, quibus etiam debeatur gratia, ad salutem perficiendam: à quo errore doctrina nostra longissime distat, quantum scilicet actus proorsus non meritorius à meritorio.

21. Ob. 4. S. Paulus ad Rom. 8. v. 14. ait: Quicunque enim spiritu DEI aguntur, ii sunt filii Dei: ergo homines aguntur gratiā DEI: sed agi non est agere, seu physicē concurrere: ergo non concurrent homines physicē ad gratiam DEI, prob. min. ex S. August. c. 2. de gestis Pelagii (qui liber non quidem habet inter opera S. Augustini; quia telle Bellarm. de script. Ecclesi. primum postea inventus est: habetur autem apud Suarezum p. 1. de grat. prolegom. 6.) dicente: Quenam regitur, aliquid agit: Et a DEO regitur, ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur. Resp. neg. min. subsumptam, ad prob. S. Aug. non ait: Nihil agere intelligitur, sed vix aliquid, hoc est, quasi nihil, qualis est hic influxus physicus, qui in genere moris nihil reputatur. Imò S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 2. hanc nostram responsonem claram confirmat, sic scribens: Aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.

Dices 1. In quo ergo distinguuntur agi, & regi? Respondet S. Chrysostomus homil. 4. in epist. ad Rom. non valde longè ab initio sic scribens: Quicunque spiritu ducuntur, hoc est, quicunque omnem vitam ita vivunt. Quid autem velit per hoc ita intelligi, explicavit superius, nempe ut non corpus solum, sed ipsam etiam animam ductui S. Spiritū subjiciant, nec velint animam dominari suo instituto, sed subjici potestati S. Spiritū: adeoque ii tantum reguntur, qui non ita vivunt. Resp. 2. S. Augustinus eo loco non opponit, agi Divinum, & regi Divinum; nam ibidem dicit: Spiritu sapientiae, non viribus propriæ voluntatis, reguntur, & aguntur filii DEI: adeoque agnoscit, etiam esse filios DEI, qui reguntur à DEO: consequenter hinc non facit discrimen, inter agi per gratiam Divinam internam, & regi per illam (quidquid sit, an aliquod discrimen sit) sed opponit sibi agi Divinum, & regi Pelagianum: atque inter hæc facit discrimen; nam opponit sibi operari ex spiritu sapientiae, hoc est, ex gratia DEI interna, & operari ex viribus naturæ debitibus.

Pelagius enim docebat (ut eodem loco habet S. Augustinus) omnes propria voluntate regi: adeoque homines, solis viribus naturæ debitis, à DEO regi: vel saltem volebat, solas naturæ vires à DEO dirigi per legem, atque doctrinam, hoc est, per gratiam externam. ita refert S. Augustinus epist. 107. additique, Pelagium in hunc sensum male interpretatum esse illud psal. 36. v. 23. A Domino gressus hominis diriguntur (ita legebat S. Augustinus, modò legitur: Apud Dominum.) Econtra S. Augustinus hoc constanter negabat, & contendebat, filios DEI spiritu sapientiae agi, & non viribus naturæ regi, hoc est, ex gratia DEI habere, ut bene agant, & etiam, ut bene velint; hinc ait, eodem verbi psalmi statim addi: Et viam ejus voluit: hoc est, homo volet viam DEI; quia scilicet à DEO per gratiam, seu spiritum sapientiae, directus est: non autem dicit: Quia viam ejus voluit: seu quia viribus naturæ bene usus est, ideo ad gratiam directus, vel promotus fuit. In hoc autem sensu utique diversissima sunt, regi Pelagianum, & agi Divinum: illud denotat piè operari ex viribus naturalibus: hoc significat operari piè, seu ad salutem, virtibus supernis.

Quare ex S. Augustino is, qui juxta Pelagium tantum regitur, agit viribus naturæ, & tanquam causa principalis: quod cum nequeat homo in ordine ad actus supernaturales, recte rejicitur error Pelagii, volentis, hominem etiam à DEO tantum regi ordiné ad actus supernos: qui autem agitur, juxta S. Augustinum agit viribus supernæ gratiae, & consequenter vix agit; nam, si non agat liberè, aut imputabiliter, sed concurrendo tantum physicē ad gratiam, seu illustrationem indeliberatam, moraliter non agit. Si autem agat liberè, & imputabiliter, in ordine ad actus meritorios, seu salutares, tamen non agit ut causa principalis; hæc enim est gratia juxta illud Apostoli 1. Cor. 15. v. 10. Non ego autem, sed gratia DEI mecum: & hæc longè plus agit, quamvis etiam homo ex Tridentino non omnino nihil agat: quia autem longè minus agit, dicitur juxta S. Augustinum vix agere.

22. Dices 2. Plus est agi, quam regi: sed regi

regi est moveri moraliter: ergo agi est moveri physicè per qualitatem mortuam, Resp. Argumentum est simile huic. Gravius est furtum decem crucigerorum, quām tantū duorum: sed furtum duorum est veniale: ergo furtum decem crucigerorum non est veniale, sed mortale: quæ argumentatio est nulla. In forma respondeo, syllogismum non esse bonum, ut jam ostensum dist. tamen ma. plus est agi Divinum, quām regi Pelagianum. conc. ma. agi Divinum, quām regi Divinum, neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Excessus autem stat in eo, quod ex una parte sint vires supernæ, ex altera naturales, quæ ab illis plurimū superantur. Qui admittunt discrimen inter agi Divinum, & regi Divinum, dicunt, per illud intelligi collationem gratiæ efficacis, per hoc collationem gratiæ tantum sufficientis: in quo utique est excessus magnus. Sed dubito, an hoc sit ad mentem S. Augustini, qui loc. cit. n. 21. pro eodem videtur sumere reguntur & aguntur; quia ea conjungit, item dicit, eum, qui regitur, plus agere, quām qui agitur; cùm tamen instructus gratia sufficienti non agat; at verò agat instructus efficaci. Minime autem per hunc textum probatur motio physica per gratiam, tanquam qualitatem mortuam; nam, cùm de hac non fuerit controversia inter S. Augustinum, & Pelagium, sed lis tantum fuerit de necessitate alicuius gratia supernaturalis intrinsecæ, non potest ex hoc textu inferri, quod S. Doctor talem motionem voluerit adstruere.

23. Dices 3. Homo per gratiam non tantum ducitur, sed trahitur, juxta illud Joan. 6. v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: atqui duci est moveri moraliter, per illuminationes vitales, in quas physicè influit homo motus, seu ductus: ergo trahi est moveri physicè, per qualitatem mortuam, in quam non physicè influit homo motus. Resp. Duci præcisè, prout hic sumitur, in actu primo, potest dici etiam de eo, qui non sequitur, seu non consentit gratiæ: si quis verò ductum sequitur, is jam trahitur; unde trahi est excitari per gratiam prævisam cum consensu conjugendam.

In forma neg. conseq. Utrumque, duci, & trahi, est moveri moraliter: sed differunt in eo, quod trahi connotet gratiam efficacem, duci verò sufficientem. Neque verum est, quod trahit intelligatur physica; nam S. Aug. tr. 26. in Joannem post initium ait: Trabitus animus & amore: qui utique est actus vitalis, & tractio moralis, non physica: & paulò post addit: Voluptate traheris... trahit sua quemque voluptas. iterum inferius: Ramum viridem ostendis ovi, & trabis illam: nubes pueru demonstrantur, & trahitur, & quia, quò currit, trahitur, amando trahitur &c. quæ omnes tantum sunt tractiones morales. Qui autem dicunt, hanc tractionem moralēm accedere ad Semipelagianismum, aut non satis capiunt, aut capere nolunt, in quo sit ea hæresis. Sed de hac actum est trahit de DEO. n. 415. & paulò post iterum de ea mentio fiet.

24. Ob. 5. Gratia excitans, quæ consistet in qualitate mortua, non repugnat: ergo debet admitti in hac providentia. Confirm. 1. Non est contra mentem Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, admittere gratiam prævenientem, non

vitalem, nobis inhærentem, & physicè effectivam illarum illustrationum supernaturalium, etiam indeliberatarum, quibus excitamur: ergo debet admitti talis gratia. Confirm. 2. Connaturalius est, naturam elevari per potentiam intrinsecam, quām per extrinsecam: ergo debet admitti ea qualitas; alias enim deberet natura, ad producendas primas affectiones supernaturales, elevari per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; quia tunc necdum habet habitum, prob. conseq. hæc ipsa connaturalitas est sufficiens ratio, cur admittantur habitus virtutum infilarum: ergo etiam est sufficiens ratio, cur admittatur hæc qualitas.

25. Resp. neg. conseq. à potentia enim ad actum nullum est argumentum affirmativum, ut constat apud omnes. Ad 1. confirm. Resp. 1. om. antec. neg. conseq. debet res, que non aliunde probatur, non tantum non esse contra Scripturam, sed etiam in ea habere fundamentum. Resp. 2. neg. antec. nam ea, quæ Tridentinum, & Patres citati n. 16. & seq. dicunt de gratia, ejusque munii, & effectibus, non convenienti qualitat mortua. Ad 2. confir. neg. antec. Ut rectè observat Gormaz in M. S. ubi non est positivum prædicatum, neque est comparativum: seu, ubi non est connaturalis, neque est connaturalius; cùm ergo natura nostra non sint connaturales potentia supernaturales, neque possunt esse connaturaliores. Aliud est, quod gratiæ sanctificanti, quæ est quasi natura in ordine superno, connaturales sunt potentia, seu habitus supernaturales infusi. Neque negamus, quod in homine habente gratiam sanctificantem, & consequenter habitus virtutum, illi possint etiam influere in actus indeliberatos illos, qui sunt gratia excita.

At, si gratia sanctificans desit, & consequenter non adiunt habitus (excepta fide, & spe, qui manent, donec per contraria ipsis peccata indelitatis, aut desperationis expellantur) tunc neque adiunt potentia intrinsecæ; quia non adest radix ipsas exigens. Et tunc suppletur earum defectus per potentiam DEI extrinsecè applicatam. Ubi hoc addendum, gratiam DEI existantem, consistentem in vocatione, seu illuminatione, non esse suppleabilem per potentiam DEI extrinsecè applicatam; quia non potest creatura intelligere, neque supernaturaliter, sine actu vitali, per solam DEI potentiam. At gratia DEI physicè tantum concurrentes (quales sunt habitus) possunt suppleri; quia potest aliquis agere, modò habeat aliquam virtutem adjuvabilem, sive juvetur extrinsecè, sive intrinsecè, e.g. qui prius non potest portare pondus, potest juvari, vel extrinsecè, si robustior intrinsecè in corpore fiat, vel extrinsecè, si alius extinsecè simul cum eo portet.

26. Dices. Saltem convenientius est, ut creatura semper agat per potentias intrinsecas, quām per adjutorium tantum extrinsecum: ergo debet in defectu habitum, e.g. in peccatore, admitti hæc qualitas mortua, quæ sit principium intrinsecum eliciendi actus supernaturales, etiam indeliberatos, ne debeat recurri ad omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. Confirmatur. Gratia stans in actu vitali, adeoque tantum moraliter movens, & adiuvans, non sufficienter juvari.

lavit, aut determinat voluntatem: ergo debet admitti physicè móvens, & physicè influens. Resp. neg. antec. intellectum de actionibus supernaturalibus; cùm enim istæ actiones naturæ creatæ non habent gratiam, tanquam radicem potentiarum intrinsecarum; per se non convenient, sed supra ipsam sint, ea non magis exigit agere supernaturaliter per potentias intrinsecas, quæ per extrinsecas, & spectat ad DEUM eligere, quomodo velit concurrere. Unde Patres, ac Theologi non admittunt habitus internos infusos, tanquam connaturaliores naturæ, sed tanquam connaturaliores gratiæ.

Neréplices, Thieologos communiter doce-re, animam Christi, eoque operata sit modo convenientissimo, operatam esse per habitus intrinsecos; Respondet enim facile, illi animæ, unitæ Divinitati, fuisse actiones supernaturales debitas, & positivè convenientes: adeoque etiam debitas, ac convenientes fuisse potentias intrinsecas ad eas actiones: at non sunt ita debitas actiones supernaturales naturæ puræ, & gratia sanctificante non instructæ. Neque pertinet ad suavem DEI providentiam, dare vi-
res intrinsecas homini, nisi in ordine ad naturales, vel in ordine ad supernaturales tunc, quando homo est in statu perfecto, seu gratiæ: non vero, quando est in contrario statu.

Ad confirm. neg. antec. supposito enim, quod homo habeat con principia supernatura-
lia, physicè influentia, e. g. habitus virtutum, vel omnipotentiam DEI, specialiter, & supernatu-
raliter applicatam, sufficientissimè potest ju-
vari, & moveri illustrationibus &c. sicut in
ordine ad actus naturales movetur à consiliis, &
rationibus naturalibus. Et utique aliquis juva-
tur, quando animatur, & incitat; certè sa-
ppitime dicitur aliquis juvari consilio, adhor-
tatione &c. sine quibus animus, aut languidus
non auderet, aut mox desisteret, vel dubius, &
incertus hæreret, nec ageret: & ita etiam magnum
est auxilium gratiæ moraliter incitantis.

ARTICULUS IV.

27. **D**ico. Probabilius gratia actualis excitans non physicè influat in actus salutares, ita Suarez l.3. de gratia. c. 17. n. 5. Oviedo in 1. 2. tr. 7. controv. I. pndt. 7. n. 61. Gormaz in manuscriptis & aliis, præterim antiqui; nam, ut ait Suarez cit. cap. n. 16, nec Divus Thomas, nec alii Theologi antiqui, hanc efficientiam physicam gratiæ tribuunt: quamvis, ut ait Eximus, diligenter hac de re authores inquisiverit. Idem Eximus cit. lib. c. 18. n. 10, ait, Concilia, & Patres de hoc physico influ-
xu nihil specialiter tractasse. Non tamén nego, etiam oppositæ sententiæ magnam probabi-
litatem inesse.

Probant quidam hanc conclusionem sic. Gratia excitans non tantum deberet influere physicè in actus salutares hominis justi, sed etiam in actus peccatoris, (non enim videtur ulia ratio, quare in uno casu debeat influere, & non

in altero, cùm in utroque gratia detur ad actus eos eliciendos) atqui in homine peccatore non potest gratia excitans physicè influere: ergo prob. min. gratiæ excitans est causa principalis a-
ctus boni: ergo, si influeret physicè, deberet esse æquæ saltem perfecta, ac est ipse actus: atqui gratia excitans, utpote actus indeliberatus, non potest esse tam perfecta, ac est actus salutaris deliberatus: ergo non potest physicè influere. antec. 1. habetur ex S. Paulo 1. Cor. 15. v. 10. dicente: *Abundantiū illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum: ubi in ope-
rando sibi gratiam, tanquam causam principa-
lem, præponit: conseq. est communis, & vide-
tur haberi ex naturali instinctu, quo judicamus,* ab imperfectiori non posse physicè, & simul principaliter produci aliquid perfectius. prob. etiam subsumptum: actus deliberatus, etiam non sit intrinsecè liber, tamen est, saltem ordinariè, magis interitus, aut clarus, aut firmus amplexus objecti, quam actus indeliberatus antecedens: adeoque iste, seu gratia excitans, saltem ordinariè, est imperfectior.

Si dicas, gratiam illam ex se non satis per-
fectam, ad hoc, ut sit causa principalis, elevari
à DEO, rectè urget Suarez: vel elevatur in-
trinsecè, & debet qualitas aliqua ponи in ipso
actu vitali, quod est incredibile: vel elevatur
extrinsecè, & melius dicitur, quod immediate
elevetur voluntas. Non autem eodem modo
requiritur, ut causa, moraliter tantum influens,
quamvis principaliter, seu quatenus principale
motivum repræsentat, sit æquæ perfecta, ac
est effectus, ut est clarum vel ex eo, quod ipsum
motivum repræsentatum sœpe non sit tam per-
fectum, quam vel actus, vel effectus, qui ob
illud elicitor.

Nec dicas, non quamlibet partiale causam physicam, sed tantum totam causam physicè influentem, debere esse æquæ perfectam, ac est actus, vel effectus; nam, licet hoc ve-
rum esse possit, quando nulla est causa principali-
s, ut forte accidit in generatione tertiaræ speciei
animalis: tamen, quando una causa ex omnibus
est principalis, videtur ex communi instinctu,
quem habemus, quod illa debeat esse saltem tam
perfecta, ac est effectus. Quia tamén hæc ratio
videtur posse impugnari ex paritate cum lumi-
ne gloria (de quo in tract. de DEO num. 244.)
quod est causa physica principalis visionis beatifi-
cæ, quamvis sit imperfectius, ut iterum dixi-
mus tract. de DEO. num. 252. item in habitu-
bus aliis influentibus in actum, etiam imperfe-
ctioribus actu libero, & vitali (nam dicere, quod
perfectio vitalis compensetur per perfectionem
habitualitatis, seu exigentia ad permanendum,
foret dicere aliquid fatis incertum) hinc.

28. Prob. conclus. 2. aliter. Gratia excitans requiritur tam in justo, quam in peccatore: ergo deberet etiam physicè influere in actus peccatoris se convertentis, ita, ut ipsa, tanquam con principio intrinseco, instructus peccator, pos-
sit elicere actus salutares: ergo falsum esset,
quod communissimè dicunt Theologi, scilicet
quod habitus, quos justus habet, dent simpli-
citer posse: prob. conseq. gratia excitans da-
ret simpliciter posse; quia cum ipsa jam simpli-
citer posset peccator actus bonos elicere, con-

sequenter id etiam posset justus, in quo non minus debet semper adesse gratia excitans: & haec non haberet minorem vim in praesentia habituum, quam in eorum absentia.

Si dicas, gratiam excitantem non sufficere ad eliciendum actum bonum absque habitibus: sed si isti desint, debere adhuc eorum defectum suppleri per potentiam DEI extrosecè applicatam; in primis contradicis physici influxus patronis, & evertis præcipuum eorum fundamentum, quod est, potentiam debere per principia intrinseca redi expeditam; hoc enim juxta hanc responsum non fieret. Dein, si debet aliquis defectus suppleri per omnipotentiam DEI specialiter concurrentem, melius dicitur, quod omnis suppleatur, ne tribuatur gratia aliqua virtus partialis, qua non videtur ipsi convenire.

29. Prob. conclus. 3. Gratia excitans est actus intellectus, vel solus, ut juxta quosdam autores aliquoties contingit, vel una cum actu voluntatis, ut ordinariè, vel saltem ut plurimum sit: sed actus intellectus non potest influere in actum voluntatis: ergo. prob. min. actus unius potentiae non est principium physicum, & proximum actus alterius potentiae; quia, ut habet Suarez loc. de grat. c. 17. num. 6. ista sunt virtutes, vel actiones diversarum rationum: ergo. Confirm. In naturalibus cognitione non est principium physicum volitionis, nec voluntio cognitionis, ut teste Suarez loc. cit. num. 7. ab omnibus philosophis receptum est: ergo nec in supernaturalibus actus intellectus est principium physicum actus voluntatis; quia non est ulla ratio, quare DEUS aliud statuerit, vel aliam efficientiam actibus his tribuerit in ordine superno. Confirm. 2. Voluntas non dicitur movere intellectum, nisi imperando, & intellectus non dicitur movere voluntatem, nisi illustrando: sed haec utraque motio est tantum moralis, & alia non probatur: ergo.

Confirm. 3. conclus. ex communi autoritate, saltem implicitè pro nobis stante, eorum Theologorum, qui non admittunt elevationem extrinsecam voluntatis per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; hi enim, quando queruntur, quænam sit causa physica actus, qui est ultima dispositio ad habitum e. g. in peccatore penitente, dicunt, causam esse ipsum habitum, & admittunt aliquam mutuam naturæ prioritatem potius, quam assignent pro causa gratiam excitantem: ergo signum est, quod non agnoscant in hac gratia vim physicè effectricem. Tandem conclusio haec probatur etiam argumento negativo, ex eo scilicet, quod hic influxus physicus gratiae excitantis non sufficienter probetur: adeoque tantum admissi debeat influxus moralis, quem nemo negat.

30. Ob. 1. S. Paulus 1. Cor. 15. v. 10. ait: Non ego autem, sed gratia DEI mecum: ergo causa principalis actus salutaris est gratia: ergo debet esse physicè effectiva. Resp. neg. 2. conseq. Imò ex hoc textu, & ex eo, quod gratia debeat esse causa principalis, inferunt aliqui, ut dictum num. 27. quod gratia actualis non possit esse causa physica: & hinc debeat physicè concurrere gratia habitualis, sive habitus superni virtutum insularum: cùmque hi sint etiam gratia, potest de his intelligi S. Paulus

tanquam de physicè influentibus: de actuali autem gratia potest intelligi tanquam de moraliter influente. Quodsi habitus virtutum, ut continget in peccatore, desint, jam dictum est, supplexum influxum physicum ab omnipotenti DEI, quæ etiam est supernaturalis gratia increata. Accedit, quod sèpe causa principalis sit tantum moraliter influens, ut patet in mandante, & exequente.

31. Ob. 2. Concilium Milevanum can. 2. anathema dicit ei, qui dixerit, per gratiam DEI solum aperiri nobis intelligentiam mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut, quod faciendam cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: ergo gratia non tantum illumina intellectum, sed etiam physicè influit. Resp. neg. conseq. Concilium loco citato loquitur de gratia justificante; nam hanc nominat can. 3. & dein can. 4. objecto vocat eandem gratiam; per gratiam autem sanctificare item præstari nobis etiam, ut id facere valeamus, seu vires physicas supernaturales, non negamus; quia per illam, tanquam quasi naturam, exiguntur nobis habitus infusi, & propter illam dantur.

Neque, ut observat Gormaz, per gratiam justificantem intelliguntur tantum affectiones, vel illuminationes supernæ; cùm Tridentinum sif. 6. c. 7. eam à gratiis istis, & aliis actualibus, distinguat. Saltem probari non potest, Concilium loqui de solis gratiis actualibus, & non etiam simul de gratia habituali, aut gratia supernorum habituum.

Dein per illuminationes illas, & pias affectiones, non tantum datur qualisunque intelligentia mandatorum, sed, maximè ratione inspirationum voluntatis, datur etiam dilectio aliqua indeliberata boni: itemque dantur vires, si non physicè, moraliter saltem cooperantes: cùmque, ut habet Suarez cit. l. 3. de grat. c. 15. num. 4. voluntatis imbecillitas, utpote ex ignorantia, & infirmitate orta, magna ex parte moralis sit, per auxilia moraliter adjuvantia magna ex parte potest tolli, & totaliter per conpropria supernaturalia, præter gratiam excitantem requisita, scilicet per habitus &c.

32. Ob. 3. Trident. sif. 6. c. 5. dicit, nos cooperando gratiae disponi ad justificationem: ergo cooperamus ipsis: ergo ipsa operatur physicè; quia nos operamur physicè. Resp. neg. ultimam conseq. cooperari non significat operari in eodem genere causalitatis. Sic consulens, & mandans, & physicè exequens homicidium, cooperantur, quin primi duo operentur physicè. Sic fides tantum moraliter influat in actus voluntatis salutares, & tamen dicitur Jacob. 2. v. 22. Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius: scilicet Abraham circa sacrificandum Iacobum physicè operantis. Sic Tridentinum ipsum sif. 6. c. 10. ait: Cooperante fide bonis operibus crescent: quin fides physicè influat in actus humilitatis, charitatis &c. Adde, quod Tridentinum loc. cit. videatur loqui de gratia excitante, ac adjuvante, quasi de distinctis: ergo, licet diceret, aliquam physicè concurrere, non sequeretur, eam esse excitantem.

33. Ob. 4. Concilia, & Patres, agentes contra Pelagium, nullam faciunt mentionem de gratia

ta habituum supernaturalium; sed dicunt, nobis per ipsas illustrationes, & pias affectiones, præberi sufficientiam ad actus salutares: ergo superposuerunt, has gratias illustrationum physicè influere. Relp. Concilia & Patres etiam mentionem faciunt habituum supernaturalium, ut Vienense sub Clemente V. *Clementina, de summa Trinit.* & fide Catholica: item Trident. sess. 6. c. 7. ubi ait, infundi fidem, spem, & charitatem: rursus Innocentius III. C. Majores. de baptismo. §. illud verò: ulterius S. August. l. 22. de civit. DEI c. 24. dum ait: Præter enim artes bene vivendi, & ad immortalē perveniendi felicitatem, que virtutes vacantur, & solum DEI gratiā, que in Christo est, filii promissionis, regnique donantur. Quodsi contra Pelagium de his habitibus mentionem non faciant, inde est; quia voluerunt modo optimo ostendere necessitatem gratiæ, quam melius ostendebant in illuminationibus, & affectionibus supernis, quam in habitibus.

Ratio est; quia illæ illuminationes &c. ita sunt necessariæ, ut non possint extrinsecè per omnipotentiam DEI suppleri; non enim potest quis cognoscere per solam omnipotentiam extrinsecè applicatam, vel per alterius cognitionem extrinsecam: econtra habitus non sunt ita necessarii; sed eorum defectus potest suppleri per omnipotentiam DEI, extrinsecè applicatam: imò in peccatoribus ita suppleretur. Quare SS. Patres magis de illis gratiis actualibus, quam de his habitualibus, agebant, ut scilicet necessitatem gratiæ, nobis inhærentis, clarius contra Pelagium ostenderent: quod bene notandum ad mentem Conciliorum, & Patrum, intelligendam, in forma neg. conseq. non enim volunt SS. Patres, totam sufficientiam nobis dari per eas gratias actuales, sed tantum sufficientiam ab extrinseco insupplebilem, & magis necessariam. Quæ responsio firmatur ex communī autoritate Theologorum, qui aliam causam physicam assignant, ut dictum num. 28. & 30. nec putant, ex Conciliis hanc sufficientiam gratiæ excitantis in genere physico eruiri.

34. Ob. 5. S. August. in illud ad Rom. 8. v. 14. Qui spiritu DEI aguntur: ait, plus esse, agi, quam regi (quod regi est moraliter juvari) ergo agi est physicè juvari. Confirm. Idem S. Doctor psalm docet, illustrationes, & affectiones pias causalē salutem: ergo physicè effectivè concurrunt. Relp. neg. cons. Textum, & mentem S. Augustini fūsē explicavimus à num. 21. quem vide. Ad confirm. neg. cons. nam modò illustrationes illæ &c. sint causæ morales, quales esse dicimus, verè causant: nec probari potest, quod aliam causalitatem gratiæ excitanti tribuit S. Augustinus. Certè ejus vim tractivam (qua est ejus vis effectiva) ut vidimus n. 23. comparatramo ostendo ovi, vel nucibus ostensis pueri: adeòque plus quam moralē causalitatem ei non tribuit. Iterum, cùm ait l. de spir. & liter. c. 34. *Vñorum suasionibꝫ agit DEUS, ut ve-* limus, & ut credamus: sanè non aliam, quam moralē efficientiam adstruit. Rursus, cùm l. 2. de peccator. merit. & remiss. c. 19. ait, nos, dum oramus auxilium ad perficiendam justitiam, non aliud deprecari, quam ut appareat, quod latebat, & suave fiat, quod non delebat (de quo textu vide n. 17.) sanè indicat, nos non aliud

adjutorium petere, quam quod moraliter nos adjuvet: adeòque nec aliud recipere. 35. Dices. Juxta nos istæ illuminationes neque essent causæ morales; non enim cognitio rei causat, aut movet; sed tantum est applicatio motivi: ergo gratia esset tantum conditio moralis, non vero causa. Resp. neg. antec. quia ad causam moralem suffici, si moveat, quia est: atqui illæ illustrationes movent, quia sunt: nec tantum movet objectum per eas repræsentatum, sed etiam movent ipsæ; alias neque consilium diceretur causa moralis; sed tantum ratio per id applicata: nec imperium domini moveret servum, sed tantum potestas jurisdictionis per imperium applicata, qua sunt contra communem. Sic etiam omnes dicunt, exhortationem mouere, & non tantum rationes, seu objecta per eam repræsentata; unde, licet cognitio finis non sit causa finalis, tamen potest esse causa moralis; quia censetur etiam ipsa, in communi astimatione, mouere, saltem in concreto cum objecto, & non esse pura puta applicatio causa moralis. Certè tales illuminationes supernæ, sunt quasi locutiones, aut consilia, aut præcepta DEI, quibus nobis suadet, aut præcipit, aliquid faciendum, aut omitendum: si ergo in naturalibus consilia, præcepta &c. sunt verè causæ morales, cur non sunt in supernaturalibus etiam istæ illuminationes?

36. Ob. 6. Omnis cognitio, vel affectio, per se dirigens ad agendum, influit physicè in actum: ergo etiam illustratio ista gratiæ. prob. antec. omnis forma, essentialiter præsupposita ex parte principii, censetur cum ipso physicè concurrere: atqui cognitio est talis forma: ergo. Confirm. Liberum arbitrium non est tantum insufficiens in genere morali, sed etiam in genere physicō ad actus supernos: ergo non tantum juvatur à gratia in genere morali, sed etiam in genere physicō. Relp. neg. ant. ad prob. neg. ma, potest enim talis forma esse tantum conditio in genere physicō, & causa in genere moris: & sic planè se habere videtur in ordine naturali cognitio respectu volitionis, ut ex Suarezio diximus n. 29. sic etiam se haber fides respectu bonorum operum, de qua n. 32. Ad confirm. dist. conseq. Liberum arbitrium juvatur à gratia actuali illustrationis, vel affectionis, in utroque genere, neg. conseq. juvatur ab illa in genere morali: in genere physicō autem à gratia habituum intrinsecorum, vel omnipotentiæ extrinsecè applicata, conc. conseq. non enim debet gratia actualis excitans sola dare sufficientiam in omni genere; modò enim ipsa det aliquam, & alia gratia det aliam, jam verum est, gratiā juvari naturam infirmam.

37. Ex hucusque dictis infertur, gratiam aliam esse moraliter, aliam physicè adjuvantem. Gratia excitans est moraliter adjuvans, casu quo quis ei consentiat: quo casu etiam est moraliter cooperans. Gratia physicè adjuvans alia est physicè adjuvans effectivè, alia adjuvans formaliter. Illa adjuvat aliquid efficiendo: & talis gratia sunt habitus superni, quando cum ipsis elicimus actus bonos, vel, si hi desint, est omnipotentia DEI extrinsecè applicata, loco habituum concurrens. Gratia physicè formaliter adjuvans est ipse actus liber, & salutaris, qui & ipse est gratia

gratia actualis adjuvans; quia etiam est concrus DEI, supernaturalis, & multò magis ex gratia DEI, quā ex operatione hominis: & de hoc actu etiam verum est illud Apostoli: i. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non acceperisti? Si autem acceperisti, quid gloriaris, quia non acceperis? Et quidem actus liber, ac salutaris est gratia adjuvans illa, quam n. 14. ex S. Augustino, diximus vocari auxilium quo, & conjungitur cum consensu per identitatem.

Ubi addendum, quod gratia omnis, sive sit illuminatio, sive habitus, aut augmentum habituum, sive concursus DEI supernus, sive ipsa visio beatifica &c, uno verbo, omnis gratia illa, quam per precedentes bonos actus meremur, etiam sit, & dicatur gratia: communiter autem dicitur gratia pro gratia: per quam intelligitur illa, quā ratione prioris gratiae est debita. Sic S. Augustinus l. de gratia, § libero arbitrio c. 8. Sine dubio § vita eterna, quae bone vita redditur, DEI gratia est; § ipsa enim gratia datur; quia gratia data est illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hec autem, quā illi datur, quoniam primum ejus est, gratia est pro gratia. Et hic loquendi modus desumptus est ex Joann. 1. v. 16. De plenitudine ejus nos omnes accepimus, § gratiam pro gratia. Hinc Trident. sess. 6. c. 16. docet, etiam beatitudinem nostram esse mercedem bonorum operum, & simul gratiam, filiis DEI per Christum promissam. Item S. Thomas legit. 2. in illud Pauli i. ad Timoth. 4. v. 8. Reposta est mihi corona justitiae: querit, quomodo sit corona justitiae, cūm sit gratia? & respondet, esse justitiam, quantum ad actum procedentem à voluntate, & esse gratiam, quantum ad radicem merendi.

QUESTIO II.

De Necessitate Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.

38. CEleberrima haec questio fuit, maximè tempore S. Augustini, inter Catholicos, & Pelagianos, ac Semipelagianos. Negavit initio Pelagius, gratiam supernaturalem necessariam esse ad opera bona, ac ad salutem conductentia. Dein, accusatus de hoc errore, admisit, necessariam esse gratiam: per hanc tamen intellexit libertatem, à DEO homini gratuitò donatam. Potesta admisit præter libertatem etiam gratiam, quā statret in lege, atque doctrina, & exemplis Christi. Quibuscumque autem dein usus sit verbis æquivocis, aliam gratiam internam non admisit, ut patet ex S. Augustino citato à nobis num. 422, de DEO. Videri etiam hac de re potest Theodosius Eleutherius in appendice Historie de auxiliis.

Fundamentum autem hujus hæresis erat, quod putaret Pelagius, admissa necessitate gra-

tiae everti libertatem; cūm judicaret, eum liberum esse non posse, qui indigeret auxilio alieno; sic enim Critobulum, seu Pelagianum, loquentem inducit S. Hieronymus. Libro i. dialog. adversus Pelagianos cap. 1. Si enim absque DEO, & nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me justè operibus coronabit, nec affliget pro malis: sed in utroque suum, vel recipiet, vel damnabit auxilium. & cap. 2. Mibi autem nullus auferre poterit libertas arbitrii potest, ne, si in operibus meis DEUS adjutor extiret, non mihi debeatur merces, sed ei, qui in me operatus est. Quem errorum refellit Concilium Senonense decreto 15. de libero arbitrio, sic docens: Neque tamen tanta gratiae necessitas libero prejudicat arbitrio; cūm illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo DEUS non stet ad ostium, & pulsat: cui, si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & combatit cum illo: nec denique tale sit bujusmodi trahentis DEI auxilium, cui resisti non possit.

39. Jam Semipelagiani, sive Massilienses, in pluribus quidem à Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quod spectat ad prætem questionem, non quidem admittebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; ajebant enim: sicut z. grotius potest quidem ex suis viribus vocare medium, non tamen potest se sanare, ita natura nostra ægrotia, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest sanam se reddere. Putant (ait S. Augustinus l. de predestinatione Sanctorum c. 2.) ex nobis esse fidei etiam, & ex DEO esse fidei supplementum. Ex quo infert rectè S. Doctor, eos velle, quod gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

Non autem admiserunt gratiae interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; damnat enim Innocentius X. hanc propositionem & Jansenii: Semipelagiani admittebant prævenientiam gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant heretici: quod vellet, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: de qua vide dicta in tractatu de DEO. n. 420. Fundamentum hujus erroris erat idem cum fundamento Pelagi: quia putabant, alias everti libertatem, ut referit S. Augustinus epistola 103. sub initium, eoque gratia non esset in manu nostra. Alii putant, eos etiam existimasse, voluntatem non posse resistere gratiae efficaci: alii videtur hoc non convenire cum reliqua eorum doctrina. Sed, ut rectè advertit Arriaga disp. 35. de gratia sectione 5. n. 29, non est quærenda in hereticis consequentia doctrinæ, aut reflexio, seu attentionis talis ad omnia sua dicta, ut non possint ex suis assertis impugnari; unde, quamvis non semper fuerint uniformes, non sequitur, eos aliquid non dixisse; cūm hæreticorum sit propria inconstans, & disformitas doctrinæ.

40. Dicō. Ad omne actum supernaturale, & ad salutem æternam conductentem, sive intellectus, sive voluntatis: etiam ad initium fidei, & priam voluntatem credendi, necessarium simpliciter est auxilium gratiae supernaturalis. ita Catholici omnes. Probatur i. Hæc veri-

veritas definita est à pluribus Conciliis, Palæstino in Asia, Milevitano in Africa, Arautcano in Gallia, Tridentino in Germania, & alibi. Sic Arautcanum canone vel capitulo 5. dicit anathema ei, qui afferit, sicut augmentum, ita etiam iustitiae fidei, ipsum credulitatis effectum . . . . non per gratia donum . . . . nobis inesse: & adducit in hunc finem plures textus Sacrae Scripturæ. Ad philippenses 1. v. 6. Qui cœpit in vobis opus bonum, perficer. & v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. Ad Ephes. 2. v. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. 1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non accepisti. & c. 15. v. 10. Gratia autem DEI sum id, quod sum.

Idem Concilium can. 7. subdit. Si quis per naturam vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, sive salutari, id est, Evangelica predicatione consentire posse confirmat, absque illuminazione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur spiritu. Unde habemus etiam, textus citatos Scriptura ita intelligi oportere, ut fides quoque, sive initialis, sive aucta, sit donum, seu gratia à DEO accepta, sicut & omnia bona.

Tridentinum autem sessione 6. de justificatione cap. 5. ait, justificationis exordium in adul-
tis, à DEI per Christum Iesum præveniente gratia, samendum esse, hoc est, ab ejus vocazione. Dein ita definit can. 1. Si quis dixerit, hominem suis operibus, que vel per humana natura, vel per legis doctrinam siant, absque Divina per Iesum Christum gratia, posse justificari coram DEO, anathema sit. & canon. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum Divinam gratiam per Christum Iesum dari, ut facilis homo justè vivere, ac vitam æternam prometri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed & græ tamen, & difficulter possit, anathema sit. & canon. 3. Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Ex quibus, & aliis plurimis, quæ possent afferri, & videri queunt apud Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sect. 1. & 2. doctrina nostra clare patescit.

41. Accedunt plures alii textus Sacra Scriptura, qui, accedente præseri explicacione Conciliorum, in hanc nostram sententiam sunt invicti roboris. Sic præter jam supra citatos, Joan. 6. v. 44. dicit Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi Arautcanum II. canon. 8. ponderat particulam Nemo, qua ait probari, quod nullus à necessitate gratie excipiatur: quem textum S. Augustinus libro 1. contra duas epistolas Pelagianorum. c. 3. adducit, & ponderat particulas: venire ad me: quibus primum pietatis opus, seu initium ait significari, eoquod ea Dominus propter credentes, & non credentes dixerit: adeoque etiam isti ad habendam fidem opus habeant gratiam. Sed & illud traxerit significat, primum morum bonum esse à DEO. Alter locus est iterum Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: ex quo arguit Concilium Milevitanum can. 5. & Augustinus, tr. 81. in Joan. nihil prorsus boni nos.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

posse facere sine gratia Christi. Et ne quis dicat, justos saltem posse aliquid boni facere, refellitur hoc iterum ex Joan. 15. v. 4. ubi Christus justos comparat palmitibus, & se viti: atque. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis: in quo textu (ut ait S. Augustinus hoc eodem tractatu) continetur magna gratiae commenda-

42. Conscientiunt SS. Patres, Prosper, Fulgentius; & maximè S. Augustinus plurimis non tantum locis, sed libris, quos contra hostes gratiae scripsit, in quibus plura adhuc Scripturarum testimonia ponderat, atque ex iis infert, voluntatem, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum bonum, vel justificationem ponere sine gratia præveniente. Et primò ponderat illud psal. 76. v. 11. Dixi: nunc cœpi; haec mutatione dexteræ excelsi; ubi observat, mutationem hanc, seu initium conversionis, esse non opus liberi arbitrii, sed dexteræ excelsi. Rursum psal. 55. v. 8. Pro nibilo salvos facies illos: in quem locum S. Augustinus. I. de patientia. c. 20. ait: Si autem vera sit gratia, id est gratuita, nihil invenit in homine, cui meritò debeatur: quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est: Pro nibilo salvos facies eos: profeldo ipsa dat merita, non meritis datur. Prævenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera incipiunt.

Idem S. Augustinus I. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 3. sic scribit: Si enim sine DEI gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiae veniat ajutorium, ac sic gratia DEI non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabatur: quo die loquitur ad illud Apostoli ad Rom. 11. v. 6. Si autem gratia, jam non ex operibus: ait, quia gratia jam non est gratia. Ex quibus omnibus habetur, voluntate creatam, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum supernum, vel justificationem, ponere sine gratia præveniente; quia alias homo non omnino nihil posset ex se in ordine ad actus supernos: & haec ipsa positiva dispositio jam aliquo modo exigeret concursum ad actum salutarem, atque hunc saltem pro libitu voluntatis cooperari volentis, post se traheret.

43. Probatur 2. conclusio ratione. Actiones creaturarum sunt essentialiter actiones servorum: & actiones servorum non possunt habere proportionem, & exigentiam ad hæreditatem filiorum; cum hanc non possint servi quæ tales exigere, sed debeant eam gratuitò accipere: ergo actiones creaturarum non possunt habere exigentiam, seu proportionem ad vitam æternam, quæ est hæritas filiorum DEI: ergo non possunt esse supernaturaliter meritoria, seu salutares, aut conducentes ad vitam æternam. Confirm. I. Aclsi salutares, seu meritorii, sive de condigno, sive de congruo, vitæ æternæ, sunt supernaturales, & quidem Theologicæ tales: ergo sunt supra exigentiam totius naturæ creatæ, adeoque supra exigentiam potentiarum, & mediorum naturalium: ergo ad eos actus est necessarium auxilium supernaturale gratia.

Hæc ratio etiam probat, quod actus pura-

N

na-

naturales neque possint esse dispositio tantum remota, positivè conducens ad actum salutarem, vel etiam ad gratiam; quia inter dispositionem positivam, & formam debet dari proportio: at qui inter opus naturale, & gratiam, vel etiam actum supernaturale, nulla est proportio; cum illud sit in ordine longè inferiori: ergo. Eadem hæc ratio probat, Adamum quoque in statu iustitiae originalis, & Angelos, opus habuisse gratiam; quia & ipsorum vires, purè naturales, non poterant sufficere ad actus supernaturales. Et hinc S. Fulgentius l. 2. ad Thrasimundum c. 2. vel sub initium, ait de gratia: Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare: una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet. & S. Augustinus l. de corrept. § grat. cap. 11. ait de Adamo: Sanè habuit gratiam primus homo, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset. vide Rhodes disp. 2. de gratia, quæst. 1. sec. 2.

44. Confirmatur 2. & simul explicatur ulterius hæc ratio. Voluntas non potest se exercere circa objectum, nisi hoc ei repræsentetur; nihil enim volitum, quin præcognitum: at non sufficit qualiscunque repræsentatio, sed debet esse proportionata; nam ad actum voluntatis, e.g. amorem spiritualem, non sufficit cognitio materialis, sed debet esse cognitio spiritualis: ergo etiam, ut voluntas se exerceat per actum supernaturale, debet præcedere cognitio supernaturale, seu illuminatio gratiæ. Confirm. 2. à pari. Principium tantum materiale non potest sufficere ad actum spiritualem efficiendum, sed debet adesse aliquod principium spirituale: ergo etiam principium naturale non sufficit ad eliciendum actum supernaturale, sed debet adesse etiam aliquod principium supernaturale.

Confirm. 4. Debilis, & infirmus non potest incedere, nisi ab aliquo juverit: at qui liberum arbitrium nostrum post peccatum est debilitatum, & infirmum: ergo. Sicut autem debet infirmus juvari, tum excitando, & suadendo, tum etiam manum ei, & opem physicam porrigitendo, ita etiam debet juvari nostrum arbitrium, tum gratiæ illuminationis, & inspirationis, seu gratia excitante, & suadente, tum physico auxilio, sive habituum, sive omnipotentia extrinsecè applicata. Et hæc rationes omnes valde bona sunt, attamen ratio ab authoritate Conciliorum, & Patrum est primaria, & se sola esset sufficientissima.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

45. **O**B. 1. Scriptura dicit, quod voluntas auxilium DEI præveniat: ergo voluntas sola potest aliquid agere, quod mereatur gratiam, vel faltem ad eam disponat. prob. ant. Sic psal. 22. v. 6. dicitur: Misericordia tua subsequetur me. Psal. 87. v. 14. Adamæ oratio mea præveniet te. Psal. 118. v.

147. Præveni in maturitate, & clamavi. Proverb. 16. v. 1. Hominis est animam preparare &c. ergo. Resp. neg. ant. ad prob. repono, non minus dicit Psal. 58. v. 11. DEUS meus, misericordia ejus præveniet me: ergo DEUS prævenit, & sequitur: hoc est, dat gratiam prævenientem, & subsequentem, quas expicavimus n. 13.

In secundo textu illud manè oratio significat, Christum (de quo est ille psalmus) prævenisse tempus passionis, ut peteret, calicem à transire, neque ramen exaudiret esse, ut indicat vers. seq. seu 15. Ut quid Domine repellis orationem meam? vel, si de quovis homine velis explicari illum verbum, plus non significat, quam quod citò ad orandum DEUM surrecturus sit, cum adhuc esset tempus dormiendi. Idem significat sequens textus ex Psal. 118. Textus ex Prov. 16. significat, quod homo præparet animam, sed non sine gratia DEI: & centies in clamat S. Augustinus: Præparatur voluntas à Domino: aliquid præsertim pulcherrimus textus l. 1. retract. c. 23. ubi ait: Utrunque ergo nostrum est (scilicet credere, & bene operari) propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis: . . . . utrumque ipsum est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi voluntibus nobis.

46. Ob. 2. S. Augustinus docet variis locis, quod saltem in statu naturæ integra non fuisset necessaria gratia: atqui hoc est contra dicta n. 43. ergo. ant. probatur. Sic de corrept. § gratia c. 12. Ut ergo non acciperet hoc donum DEI, id est, in bono perseverantiam, primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, que sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitatæ, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium. & fern. 2. de verbis Apostoli. Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amavit.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. S. Augustinus nunquam somniavit, quod per vires naturæ solius Adam in statu innocentiae potuerit salutariter agere, & in bono supernaturali perseverare; nam de corrept. § gratia, c. 11. sic scribit: Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malum; sed sicut habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malum esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deservire posset. Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Imò adversarii, qui hæc objiciunt, alibi millies clamant, Adamum habuisse adjutorium sine quo non, prædestinatos autem modò in statu naturæ lapsæ habere adjutorium quo.

47. Unde quando S. Augustinus videtur dicere, quod Adam per liberum arbitrium potuisset perseverare, loquitur de arbitrio sano, integro, & non tantum naturaliter, sed etiam supernaturaliter completo, quale homo primus accepit in prima sua creatione, scilicet etiam gratia supernaturali instruictum. Sic se explicat S. Doctor de natura & gratia. c. 48. Quis enim nec sit,

scit, eum sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad justè vivendum potestate libera constitutum: sed nunc de illo agitur, quem semivim latrones reliquerunt, qui gravibus fauciis, confusisque vulneribus, non ita potest ad justitiam cumen ascendere. Ecce per hominem sanum intelligit, non qualicunque libero arbitrio instratum, sed tali, quod libera potestate ad justè vivendum sit prædictum, quam potestatem ex tex-
tu superiore dat gratia.

Eandem explicationem repono ad alterum textum; nam homo has vires peccando amisit; non autem naturale arbitrium liberum, quamvis hoc fuerit fauciatum. Hunc ipsum textum secundum aliqui exponunt, quasi S. Augustinus voluisse dicere, liberum arbitrium omnino amissum fuisse: sed falluntur, & fallunt; nam tantum S. Doctor dicit, perditam esse libertatem à servitute concupiscentiae, quæ libertas magnas praebat vires: non vero perditam esse omnitudinem libertatem.

48. Ob. 3. Saltem justus, habens gratiam habitualē, non opus habet gratia actuali excitare: ergo adhuc nostra conclusio non subsistit. prob. ant. justus habet habitus supernaturales infusos, qui possunt illum excitare: ergo non indiget alia gratia excitante. Confirm. Positum gloriae Beatus non eget aliā gratiā ad eliciendam visionem, vel amorem beatificum: ergo neque, posito habitu fidei, indiget gratia excitante ad actum fidei. Resp. neg. ant. ad prob. neg. suppos. ant. Habitū, licet operentur in genere physico, & adjuvent voluntatem, nunquam tamen excitant; nam excitatio est pia cogitatio, quæ non potest procedere ab habitu ante omnem excitationem.

Quin ipsi habitus debent excitari ad operandum; nec enim se solis facere possunt, ut homo vigilet, & vitaliter attendat; alias semel iustificatus non egeret gratia ulla actuali, donec perderet habitus cum gratia sanctificante per peccatum; sed hoc dici non potest, ut probavimus n. 41. ex similitudine palmitis, & vitis, à Christo adducta. Ad confirm. neg. cons. Lumen gloriae necessitat ad visionem, & amorem; unde non est opus alia gratia excitante ad visionem, sicut necessaria est ad actum liberum. Sic etiam ad ipsam gratiam excitantem, quæ est actus necessarius indeliberatus, non est necessaria alia gratia præcedens; alias iretur in infinitum. At vero ante actum deliberatum opus est alia gratia illuminante, ut res prius cognoscatur, & dein deliberetur; alias non posset voluntas eam deliberatè amplecti.

49. Dices 1. Actus fidei est actus intellectus: ergo est necessarius: ergo ad hunc non est opus gratia excitante, sed tantum habitu fidei. Confirmatur. Facta sufficienti propositione mysterii revelati sequitur necessariò assensus fidei: ergo non requiritur ad eum alia gratia, quam revelationis, & propulsio motivi: prob. ant. impli-
cat, ut intellectus clarè cognoscat, DEUM sum-
mè veracem aliquid loqui, & non simul cognoscat, id esse verum: sed veritati clarè cognitæ intellectus necessariò assentitur: ergo. Resp. dis-
ting. 1. conf. actus fidei est necessarius, positus omnibus ad eum prærequisitis. conc. conf. non positus omnibus illis. neg. 1. & etiam 2. conseq.

quia inter prærequisita est etiam gratia excitans, ut clarè docet Tridentinum sess. 6. can. 3. Adde, quod actus fidei, ut sit meritorius, debeat esse liber, non quidem intrinsecè, cum sit actus potentiae necessaria, scilicet intellectus: attamen extrinsecè, in imperio voluntatis, seu in pia affectione, quæ imperat actum fidei; unde hæc quoque prærequiritur, & ipsa etiam est aliqua gratia, qualis est omnis actus supernaturalis ex n. 37.

Ad confirm. Resp. 1. neg. ant. ad prob. neg. suppositum antecedentis, nempe quod semper clarè proponatur, DEUM esse locutum; nam revelatio raro est omnino clarè, seu evidenter proposita: sed adhuc datur aliqua obscuritas de eius existentia, quamvis clarè, seu evidenter sit proposita ejus credibilitas, de quibus agitur in tractatu de virtut. Theolog. seu de fide. Resp. 2. disting. ant. sequitur necessariò assensus aliquis praestitus mysterio fidei. conc. ant. sequitur necessariò assensus fidei verè talis. neg. ant. & cons. ad prob. supposito, quod detur evidētia in attestante, dist. min. intellectus tali veritati necessariò assentitur per assensum qualemcumque. conc. min. per assensum fidei. neg. min. & cons. Ut sit verus assensus fidei, & meritorius, debet is, etiam datā evidētia in attestante, tamen esse liber; hinc assensus, qui necessariò sequitur ex tali veritate evidenter cognita, non est assensus fidei meritorius, sed alius qualiscumque. Potest tamen etiam tunc liberè elici verus, & meritorius actus fidei, qui imperetur à pia affectione, per quam homo paratus est assentiri, etiam si non adesset evidētia, modò adesset evidens credibilitas &c. ut adeò intellectus non moveatur ab evidētia, sed tantum à revelatione, hīc & nunc quidem evidēt, movendus tamen etiam à non evidēt: in quo stat libertas actus, & captivitas intellectus. Sed talis actus non elicetur necessariò, & hinc etiam in tali casu non elicetur necessariò actus fidei: multoq[ue] minus elicetur sine prævia gratia. Plura de his in tractatu de fide, ubi de compōsibilitate evidētiae in attestante cum actu fidei.

50. Dices. Actus fidei non est supernaturalis: ergo non requiritur gratia ad eum elicendū. prob. ant. actum fidei circa eundem Christum, e.g. passum, elicit hæreticus, & Catholicus: sed in hæretico actus hic non est supernaturalis; ergo nec in Catholicō. Resp. neg. ant. quod omnes negant Theologi. ad prob. neg. ma. hæreticus enim non habet verum actum fidei; quia non assentitur propter solam revelationem DEI; alias assentiretur etiam aliis revelatis, quæ negat: sed assentitur propter alia motiva, quæ suadent ipsi, hoc, vel illud esse revelationem: actus autem fidei debet objectis assentiri propter solam revelationem DEI. Et, si hæreticus dicat, se credere propter solum verbum DEI, seu revelationem, falsum dicit; alias enim, ut dictum, etiam alia deberet crede-

re. 51. Ob. 4. Si gratia esset necessaria ad actus meritorios, tunc in DEUM caderet vitium acceptanceis personarum: hoc est falsum: ergo. prob. ma. DEUS daret uni ex speciali favore gratiam, & non alteri: ergo esset acceptor personarum. Confirm. Necessestas gratia everit libe-

liberum arbitrium: ergo non debet admitti. Resp. neg. ma. ad prob. neg. conf. Accepio personarum non datur, quando quis ex puro favore, sine ullo debito, vel jure alterius, potius dat uni, quam alteri (aliis, quando quis ex liberalitate aliquid daret potius amico, quam ignoto, esset acceptor personarum) sed tunc datur id vi- tium, quando unus potius habet jus accipendi, quam alter, vel saltē aequalē jus, & distribu- tio debet fieri ex iustitia legali, e. g. beneficium debet dari digniori, & aliquis illud confert mi- nus digno; quia est amicus, vel commendatus ab amico (qui tituli nihil ad rem faciunt) tunc enim sit contra jus dignioris, & constituitur hoc peccatum. At in primis DEUS nemini quid- quam debet ex iustitia legali: dein dat omnibus gratias sufficienes, & quandoque illis majores, qui iis non utuntur. Ad confirm. neg. ant. vide Concilium Senonense citatum n. 38.

52. Ob. 5. Dicitur Matb. 25. v. 15. DE- US sub nomine Domini dedisse servis, uni quin- que, alteri duo, tertio unum talentum, unicuique secundūm propriam virtutem: ergo vires naturales possunt elicere actus meritorios gratias, & DEUS dat gratiam secundūm merita naturalia. Confirm. Meritum de congruo, vel moralis dis- positio, non tollit rationem gratuitū: ergo ope- ra naturalia possunt esse merita de congruo re- spectu gratiæ ad alios actus &c. prob. ant. quamvis dominus det aliquod donum servo; quia hic eum orat, tamen dat gratuitū: ergo à pari DEUS etiam dat gratuitū, quod dat tantū de congruo merentibus, vel tantū se di- sponentibus. Resp. neg. conf. Vel enim per illa talenta tantū intelliguntur dona naturalia: vel, si intelliguntur dona supernaturalia, etiam per virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed supernaturalis gratia: vel, si intelligitur virtus naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud secundūm non significat vim moralem, aut me- ritoriam inesse illi virtuti, sed eam tantū fuisse purum terminum, quem DEUS sibi præ- xit.

Sic e. g. DEUS divitem sèpius movet ad actus eleemosynæ faciendo, quam pauperem: & tamen divitiae non sunt causa meritoria motionis Divinæ: sed tantū sunt purus terminus, quatenus DEUS habentes majorem potestatem exercenda virtutis, sèpius ad eam exercendum mover. Et sic explicat hæc verba S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 8. dicens: *Unicuique secundūm propriam virtutem, id est, secundūm propria- priam, & naturalēm possibiliterem, non autem secundūm propriū meritum.* Ad confirm. dist. ant. meritum de congruo, vel moralis disposi- tio non tollit omnem omnino rationem grati- ti. om. ant. non tollit eam, quam SS. Patres, & Concilia adstruunt in gratia respectu actuum naturalium, neg. ant. & conf. Ex SS. Patribus, & Conciliis habetur, actus naturales nullam omnino habere proportionem, aut rationem positivæ dispositionis ad gratiam: & vires natu- rales nullam habere proportionem ad actus su- pernaturalares.

53. Ob. 6. Infirmitas, licet non possit se sanare, potest tamen ex naturalibus viribus med- dicum vocare: ergo etiam natura lapsa potest saltē invocare DEUM. Confirm. 1. Natura

humana, licet non possit producere animam rationalem, potest tamen producere dispositio- nem, quæ exigit, animam rationalem insundi: ergo potest etiam producere dispositionem ex- gentem, produci gratiam, vel actum superma- turalem. Confirm. 2. Si hoc negatur, opera bona naturalia erunt otiosa, & inutilia: hoc dici non potest: ergo. Resp. neg. conf. cùm enim sanitas, seu operatio medici, etiam sit naturalis, utique potest æger ponere aliquam dispositio- nem, vel exigentiam proportionatam actioni medici: at gratia est aliquid ordinis superioris, ad omnem actum naturalem: ut enim diximus num. 43. actiones hæc, cùm sint essentialiter actiones fervorum, non possunt habere propor- tionem, seu exigentiam ad hereditatem filiorum, sed hanc DEUS debet omnino gratuitò dare. Ad 1. confirmationem servit eadem responsio; nam etiam infusion animæ est naturalis, & juxta exigentiam, saltē indeterminatam materia. Ad 2. confirm. neg. ma. nam imprimis opera natu- raliter bona, sunt removens prohibens, ut vo- cant, peccati; quia sèpe actus naturalis, si fiat, impedit peccatum: dein, quamvis ea opera non mereantur præmia supernaturalia, possunt me- teri præmia naturalia plurima.

54. Ob. 7. Potest quis sine gratia amare DEUM super omnia: sed amor DEI super omnia est actus conducens ad salutem: ergo po- test quis sine gratia elicere actum conduced ad salutem. Confirm. 1. Potest quis infidelis sine gratia baptizare infantem; quia res est faci- lis: led baptizare, cùm sit adimpleti præcepti supernaturalis, est actus supernaturalis: ergo. Confirm. 2. DEUS facienti, quod est in se, non denegat suam gratiam: sed potest aliquis per folias vires naturæ facere, quod est in se: ergo potest mereri gratiam. Resp. Plures admittunt ma. sed negant mi. cùm amor ille purè naturalis non conduceat positivè ad salutem. Sed de hoc infra. Interim, si majorem concedas, nega minorem velis concedere. nega majorem.

Ad 1. confirm. potest quis etiam validè baptizando infantem peccare, adeoque actus baptizandi non est necessariò supernaturalis; unde neg. mi. Neque, ut ait Tannerus tom. 2. disp. 6. de gratia. quest. 3. num. 149. talis actus est perfecta adimpleti præcepti lu- pernaturalis, sed tantū secundūm quid. Pu- pat tamen idem auctor loc. cit. num. seq. etiam tamē actionem præcedi à cogitatione congrua in infideли, quæ sit specialis gratia, non respectu infidelis, sed respectu infantis. Mihi sufficit prior responsio. Ad 2. confirm. neg. conseq. Syllogismus, ut patet consideranti, non est in for- mā; nam in conclusione infertur meritum, de quo non fuit facta mentio in præmissis. Qui- dam tantū admittunt, quod DEUS facient, quod est in se ex viribus gratiæ, non negat gratiam ulteriorem: hi negant minorem. Alii id principium intelligunt quidem de faciente, quod est in se, viribus naturæ, negant tamen, actus naturales esse meritoria: sed dicunt, esse tantū puros terminos, quibus positis DEUS ex pacto cum Christo gratiam conferat. Ve- rum de hoc principio redibit paulò post ferme.

55. Quæres, an ista gratia, excitans adactus salutares, sit actus intellectus tantum, seu illumi- natio,

natio: an vero sit etiam actus aliquis indeliberatus voluntatis, seu inclinatio aliqua hujus potentie ad objectum, excitans eandem ad delibera- tam amplexionem ejusdem objecti. Resp. cum Suarez l. 3. de auxiliis c. 7. num. 5. & pluribus aliis, ino, ut Suarez loc. cit. ait, omnibus modis scriptoribus, esse utrumque actum, nempe intellectus, & voluntatis; hoc enim videtur conformius menti SS. Patrum, & Conciliorum, quorum verba multo convenientius in hac sententia explicantur; nam, quando Patres & Concilia, loquuntur de gratia in ordine ad fidem, vel conversionem, utrumque actum, tum intellectus, tum voluntatis solet adstruere. Sic Concilium Milevitani cap. 4. ita habet: *Cum sit utrumque donum DEI, & seire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus: & Tridentinum* sess. 6. c. 5. gratiam vocat illuminationem, & inspirationem: & quidem requiri à Concilio actum intellectus nemo dubitat; cum nihil volitum, quin præcognitum, de quo plura num. 44.

Quod vero etiam requiratur ab eodem Concilio actus voluntatis, probatur ex eo; quia Concilium dicit, tangentे DEO cor hominis; nam nomine cordis intelligitur voluntas: per tangere autem intelligitur impulsus aliquis voluntatis. Verum quidem est, quod illum tactum mox Concilium vocet illuminationem, adeoque videri possit, de actu intellectus loqui: at quia, (ut recte Suarez loc. cit. num. 7.) per actum intellectus non propriè tangitur cor, sed per aliquam inclinationem, vel impulsum, aut motum, vocatur hic impulsus tantum ideo illuminatio; quia ex illuminatione statim resulat.

56. S. Augustinus vero sapissime distinguit duas gratias, nempe unam ex parte intellectus, alteram ex parte voluntatis. Sic de gratia loquitur l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 17. *Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fuit, quod non delebat, gratia DEI est.* (Similia reperiend. l. c. 119. & I. p. alibi) ex quibus primum spectat ad intellectum, alterum ad voluntatem; nam nihil suave fit formaliter, nisi per aliquem suavem affectum voluntatis; licet enim cognitio possit esse causa suavitatis; quia potest, rem tangere suavem representare: non tamen potest esse ipsa suavitatis, quæ formaliter est affectus dulcis. Ex his autem clarè infertur, quod S. Augustinus, dum docet, naturam lapsam juvari grani, semper velit eam juvari duplice; cum distinguat, non latere, & detectare. Accedit, quod natura lapsa, tardi in voluntate, quam in intellectu, vulnerata, in utraque potentia debet sanari: & in intellectu quidem ignorantia debet sanari per gratiam, quam S. Augustinus l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 19. vocat certam scientiam: in voluntate autem infirmitas, & concupiscentia, debet sanari per gratiam, quam eodem c. 19. S. Doctor vocat, *virtutem delectationem.*

57. Accedit ratio tacta a Suarezio l. 3. de auxil. c. 7. n. 8. Indeliberatus ille affectus, seu motus voluntatis, disponit, & paulatim trahit voluntatem ad perfectum conseruum; nam prima gratia excitans intellectum, per cogitationem e. g. ad objectum virtutis, non statim sufficiens representat omnes rationes id amplectendi, & ideo necesse est, ut voluntas aliquo modo, secundum deliberato, afficiatur ad cogitationem

illam, vel objectum, ut sic intellectus ex imperio aliquo voluntatis magis cogitet: crescente sic attentione, vel cogitatione intellectus, crescit etiam indeliberatus affectus voluntatis, donec ista tandem eò perveniat, ut deliberatè, & efficaciter, velit objectum, atque id amplectatur.

Et hic est ordinarius modus operandi in natura lapsa: non vero, ut statim ex perfecta intellectus advertentia in motum plenè deliberatum voluntas erumpat, ut iterum ait Suarez loc. cit. num. 17. Non tamen per hoc velim negare, quod afferunt magni viri cum Granado tr. 5. de grat. disp. 2. sec. 4. nempe absolute fieri posse, ut aliquando homo, cum speciali illuminatione, seu gratia ex parte intellectus, statim actum voluntatis deliberatum eliciat, ut etiam non negat Suarez ibidem n. 17.

ARTICULUS III.

*Quomodo intelligatur Principium:
Facienti, quod est in se, DEUS non de-
negat suam gratiam.*

58. N
egavimus hucusque, quod opera naturalia possint esse etiam tantum remota dispositio ad gratiam: jam igitur oritur quæstio, an ergo nihil pro sint opera tantum naturaliter bona: an non DEUS facienti, quod est in se, in ordine naturæ, det deinde gratiam supernaturalem, qua adiutor salutariter operari queat. Et quidem principium hoc: *Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam:* Theologi communissime admittunt: sed non eodem modo expllicant. Difficultas oriri videtur ex eo, quod ex una parte DEUS velit, omnes homines salvos fieri, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4. nec tamē videatur omnibus gratias supernaturales largiri; nam prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem, ex eodem Apostolo ad Hebr. 11. v. 6. dicente: *Sine fide autem impossibile est placere DEO; credere enim oportet accedenter ad DEUM; quia est, & inquirentibus se remuneratur.* item Tridentinum sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere DEO.*

Hac autem gratia, seu vocatione ad fidem, videatur caruisse, & adhuc carere plures, præsertim gentiles, inter Indos barbaros, in sylvis forestarum more habitantes, qui nihil de fide vera audiunt: ex quo videtur inferri, gentiles istos caruisse omni gratia supernaturali. Unde, cum causa damnationis istorum non in DEUM, sed in ipsorum referenda sit, non videtur haec assignari posse, nisi dicendo, quod non fecerint viribus naturalibus quantum erat in ipsis: quod si fecissent, DEUS ipsis gratiam largitus fuisset. Ex altera parte videtur, ex hac assertione sequi, quod quis per opera naturalia possit accedere ad fidem, aut mereri auxilia supernaturalia, adeoque, quod inchoatio salutis sit à natura: qui fuit error Semipelagianorum, dudum rejectus ab Ecclesia, & iterum proscriptus à Tridentino sess. 6. c. 5. ubi definit, *justificationis exordium à præveniente gratia sumendum esse.*

59. Ad evitandos hos scopulos variis vias inierunt. Prima sententia (quæ videtur esse Durandi, & aliorum, quos referit Ripalda, tom. 1. de ente supernatur. disp. 17.) vult, quod DEUS facienti, quod est in se, per vires naturæ, non neget gratiam, ob opera naturalia, merentia gratiam, non quidem de condigno, sed tamen de congruo. Verum, qui ita sentiunt, non satis recedunt à Semipelagianis; nam etiam isti non affirmârunt, opera naturalia esse merita de condigno, sed tantum de congruo. Certe, ut videre est apud Aldrete, disp. 16. de predestinat. sec. 7. §. 3. n. 5. Caſtianus duntaxat dixit, opera naturalia esse *ortum quendam bona voluntatis, vel conatum bona voluntatis*, ne (ut ait) videatur DEUS irrationali munificencia dormienti, aut inertii, gratiam dare: qua ratione putavit posse defendi, gratiam tamen gratuitò dari: ergo Caſtianus non admisit meritum de condigno, sed tantum de congruo: & tamen SS. Patres conſanter ipsum, & conſequenter etiam hoc meritum de congruo, impugnârunt. Videri potest Ruiz, disp. 14. de predestinat. sec. 3. & Ripalda loco *súprā citato*, qui insuper cit. disp. n. 60. variis modis Doctores Catholicos, qui nimium hac in re admisſe videri possunt, excusat.

60. Secunda sententia docet, DEUM facienti, quod est in se, dare gratiam, ob actus naturales, non tanquam meritorios gratiæ, sed tanquam dispositiones morales ad gratiam. Verum hæ dispositiones efflent causæ morales, & aliqua merita de congruo; unde hæ sententia jam refutata est. n. præced. (vide etiam, n. 63. § 64.) si tamen dispositiones intelligentur positivæ, seu strictè tales; si enim tantum intellegentur latè, seu negativæ tales, sive removentes prohibens (qualis exempli gratiæ dispositio impropriè dicta est in ordine ad celebrandum Sacrum, si quis comedat, ne moriatur; non enim, nisi latè, dici potest comedens se disponere ad celebrationem Missæ; cum tantum removeat mortem, quæ prohiberet, seu impediret celebrationem Sacri) in hoc sensu tam lato posset aliquid naturale dici dispositio negativa ad aliquid supernaturale.

61. Tertia sententia docet, axioma hoc intelligendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ, non viribus naturæ. Ita moderni Thomista cum Alvarez, & alii cum Aldrete disp. 16. de predest. sec. 7. §. 4. quos nuper secutus est insignis recentior in suis Thesibus Ingolstadii editis. Quarta sententia vult, illud facere, quod est in se, intelligi debere de faciente, per vires quidem supernaturales, sed simul etiam per naturales; nam ajunthi auctores, quod DEUS, quando prævidet per scientiam medium, hominem naturaliter operaturum per vires naturales, tunc simul cum illis viribus naturalibus det etiam vires supernaturales, ut homo, præter actum naturalem, eliciat simul supernaturalem. ita Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 20. sec. 2. cum aliquot aliis, quibus videtur consentire Molina in Concordia disp. 10.

62. Quinta sententia tradit, DEUM non denegare gratiam facienti, quod est in se, per vires naturales quidem, sed indebitas. Quod ut intelligatur, notandum, dona aliqua in se naturalia, quæ conferunt homini robustiorem po-

tentiam ad actus naturales, non esse debita, saltem naturæ lapsæ; nam ea potentia robustior, ut ait Eximius l. 4. de auxil. c. 16. n. 20. est vera gratia, non tamen Theologica supernatura; cùm enim ex se non conducat ad visionem beatificam, non est supernaturalis, in eo saltem sensu, in quo Patres accipiunt gratiam supernaturalis. Talia dona DEUS ut auctor naturæ sibi reservat, ut conferre possit pro suo libitu, quandocunque ei placuerit, majorem virtutem ad actus naturales.

Imò Vasquez in 1. 2. disp. 189. c. 12. à n. 149. contendit, quod multa dona, quoad substantiam naturalia, sint gratia per Christum, qua adjuti peccata vincamus, & bonum morale, quavis non supernaturale, operemur. Præmisit autem c. 16. n. 133. talia dona esse distincta à dono creationis; quia hoc collato posset DEUS illa dona, seu cogitationes congruas negare: sive homines talibus mediis instruere, quibus libere abusuri effent. Tum eod. c. n. seq. addit, talia auxilia, in se ordinis naturalis, rectè vocari gratias; eoquod DEUS liberaliter, & ex misericordia, ea conferat. Pergit n. 145. Vasquez, & ait, agnosceret etiam Bellarminum distinctionem gratiæ in gratiam ordinis supernaturalis, & naturalis. Per hæc igitur auxilia facientibus, quod est in se, dicunt auctores hujus quintæ sententia, DEUM gratiam dein supernaturalem non negare, ita præfertim Rhodes, disp. 2. de grat. q. 1. sect. 2. §. 4.

63. Sexta tandem sententia ait, DEUM non negare gratiam homini facienti, quod est in se, per vires naturales, seu facienti, quantum est in se, opera naturaliter bona, ac honesta: quæ tamen neutiquam sint meritoria gratiæ Theologica supernaturalis: neque etiam sint conditions, aut dispositiones, strictè dictæ ad illam: sed tantum sint dispositiones negativæ tales, aut puri termini, quibus positis DEUS, ex pacto cum Christo inito, conferat gratiam ex meritis Christi. ita Suarez. l. 4. de auxiliis à c. 12. usque ad 17. § præfertim hoc ultimo, seu 17. mo eamque sententiam refert tom. 1. in 1. p. tr. de predest. l. 2. c. 18. ubi valde multis pro hac sententia citat: eandem tenent Arriaga, Lessius, & plures alii ex nostris, & externis.

Nota autem, magnum discrimen esse, inter dispositionem moralem positivam, & negativam: item magnum discrimen esse, inter dispositionem positivam, & purum terminum. Dispositio moralis positiva est etiam causa moralis, & habet in se virtutem movendi potentiam ad producendum effectum: at hanc virtutem non habet dispositio negativa, neque purus terminus, qui est res quædam, quam sibi præfigit voluntas, ut eâ positi aliquem effectum producat, ad quam productionem aliunde moveatur. e.g. Dominus præcipit servo, ut Petro detelesmosynam: in hoc casu præceptum domini, est dispositio positiva moralis, seu causa moralis dationis eleemosynæ; quia servum verè movet: & per illud dominus fit etiam causa eleemosynæ datae. Si jam dominus addat, ut servus eam eleemosynam det hora tertia sonante, sonus iste non est dispositio positiva, aut causa, sed tantum purus terminus; qui servus non moveatur à sono, sed à præcepto domini, sibi illum

Quomodo intellig. Principium: Facienti, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 103
illorum sonum, tanquam purum terminum, praesentis: quo posito, & non aliter, vult eleemosynam dari, cum possit & quae sibi præfigere horam quartam, vel secundam: nec eo casu aliter moveretur servus, quam nunc moveatur.

64. Similiter discrimen magnum est inter conditionem strictè dictam, & purum terminum. Condicio est, quæ moveat propter bonitatem suam, ad eam appetendam, vel propter malitiam suam, ad eam fugiendam. At purus terminus, ut n. præced. dictum, non moveat. Rursum voluntas, respiciens aliquam condicionem, non est absoluta, sed conditionata: at, quæ respicit tantum purum terminum, non est conditionata, sed absoluta. e. g. qui vovet ingressum Religionis, si ex morbo convalescat, vel ex vinculis evadat, ut scilicet DEUM moveat, ad hæc beneficia, quæ desiderat, conferenda, facit votum conditionatum, & habet voluntatem tantum conditionatam, non absolutam.

Qui autem vovet ingressum Religionis in diem crastinum, facit votum absolutum: quavis pro termino exequendi votum, respiciat diem crastinum, nec votum perfectè stringat, nisi postquam dies crastinus advenerit. Utrum autem aliquid respiciatur à voluntate ut purus terminus, an ut condicio, debet desumi ex eo, an quis ab ejus odio, vel amore moveatur, annon. Et posset etiam contingere, ut recuperatio sanitatis efficit purus terminus, si scilicet quis non moveretur ab ea recuperatione, sed hanc independenter à voto, & aliunde futuram supponeret, aique illam tantum respiceret, tanquam terminum, & occasionem exequendi suum votum.

65. Ex quibus colligitur, opera naturalia, cum DEUM non moveant, ad conferendam gratiam supernaturalem, utpote improportionata; non posse esse dispositiones positivas, aut conditions strictè tales, respectu voluntatis Divinae conferendi gratiam, sed esse puros terminos: DEUM autem moveri ex meritis Christi, & pacto cum ipso initio, vi cuius Christus, prout ajunt patroni hujus sententiae, petit, ut gratia detur propter merita sua, quando homo facturus efficit viribus naturalibus, quantum in se est, seu positurus illa naturalia opera, tanquam puros terminos, sive negativas dispositiones.

Res scilicet se habet, ut in suprà adducto casu servi; sic enim servus dat eleemosynam Petro propter imperium domini ad pulsum horologii: immo etiam, si dominus jussit, ut det eleemosynam ad petitionem Petri, tamen potest eam dare propter solum præceptum domini, non propter petitionem Petri, ob quam sœpe non daret, & à qua, præsertim, si foret importuna, sœpe moveretur ad negandam eleemosynam: consequenter etiam hæc petitio potest se habere, ut purus terminus, ita se explicant authores hujus sententiae.

66. Addendum adhuc, quod voluntas duplice posse sibi præfigere talem terminum 1. ut nolit aliquid facere, nisi terminus sit positus, e. g. si jubeat dominus, ut servus det eleemosynam, quando sonuerit hora, & alias non det. 2. ut voluntas quidem velit aliquid agere, quando terminus est positus: sed tamen etiam velit agere, quando non est positus, e. g. si velit

dominus, ut servus det semper eleemosynam, quando horologium sonuerit: attamen etiam possit dare, & aliquando etiam det, quando non sonuerit.

Primi generis terminus, respectu voluntatis Divinae est intentio ministri in confectione Sacramenti (si hac intentio non sit pars Sacramenti, ut hic supponitur) hæc enim posita e. g. in baptismō, DEUS dat gratiam; eā non posse non dat. Secundi autem generis terminus juxta hos auctores sunt opera naturalia, in nostro casu; quia, licet DEUS semper det gratiam, quando ea operā ponuntur: non tamen semper negat, quando non ponuntur, sed sapissime eam confert etiam non facientibus, quod est in se. Sic Isaiæ 65. v. 1. dicitur: Invenerunt, qui non quiescerunt me. & S. Paulus ad Rom. 10. v. 20. ait: Isaias autem audet, & dicit: Inventus sum a non querentibus me: palam apparui illis, qui me non interrogabant. Et hanc misericordiam ostendere sapissime DEUM erga homines latè probat S. Augustinus l. 1. contra duas epistolas Pelagianorum c. 19. & iterum l. de gratia & libero arbitrio c. 6. ubi conversionem S. Pauli in exemplum adducit.

ARTICULUS IV.

Quo in sensu sit verum dictum
Principium.

67. Dico 1. Hoc Principium, intellectum de faciente, quod est in se viribus gratiæ supernaturalis, est certissimum. Huic assertioni nemo Theologorum Catholicorum refragatur: probatur autem breviter, & clare. DEUS, quantum est in se, vult sincerè, & seriò, omnes homines salvos fieri: ergo facientibus, quod est in se, sive cooperantibus gratiæ supernaturali, debet ulteriorem gratiam, saltem sufficiensem, conferre antec. est certum de fide, & fusè probatum tract. de DEO. à n. 615. prob. cons. si DEUS homini facienti, quod est in se, negaret ulteriorem gratiam, simpliciter necessariam ad salutem, non posset dici seriò velle salutem; qui enim rem seriò vult, debet saltem ea subministrare, quæ necessaria sunt, ad eam obtinendam, & ab alio, quam ab ipso haberi non possunt, ut videtur per se clarum: tale quid autem, & ita necessarium ad salutem, est gratia: ergo.

68. Dico 2. Si DEUS non det cuilibet homini statim gratiam supernaturalem, tunc facienti, quod est in se, viribus naturæ, seu operis requisita naturalia, tanquam puros terminos (quos suprà n. 63. explicavimus) DEUS dat gratiam supernaturalem. Hæc conclusio etiam non videtur habere adversarium, & probatur iisdem rationibus; nam, si homo aliud non habeat, quam vires naturales, & faciat per has, quantum est in se, nec tamen illi DEUS unquam det gratiam supernaturalem, necessariam ad salutem, explicari non potest, quomodo DEUS seriò velit hominis hujus salutem, aut quomodo eum non deferat, antequam deferatur: quod, licet Tridentinum sess. 6. c. 11. tantum negat de jūstificatis, tamen etiam de aliis, saltem nequit in

in actuale grave peccatum (per veniale non deseritur DEUS) lapsis, intelligendum est, juxta SS. Patres, præsertim S. Augustinum, qui serm. 88. de tempore ait: *Primo hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra; quia nunquam prius DEUS deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.* & S. Prosperum, qui ad objectiones Vincentianas ad 7. ait de DEo: *Qui & priusquam deseratur neminem deserit, & multos desertores sœpe convertit.*

Unde auctores, qui negant, DEUM facienti, quod est in se, viribus naturæ, dare gratiam, simul afferunt, eum homini prius dare gratiam illustrationis supernæ: & hinc controversia purè speculativa est, an homo per vires naturales faciat, quod est in se, an per supernaturales: in qua tamen, quia auctores gravissimi oppositi sunt, juvat utriusque partis fundamenta afferre, & quid ad ea responderi soleat, subjungere.

69. Itaque, qui facienti, quod est in se, viribus naturæ, volunt gratiam conferri, pro se afferunt principiæ authoritatem SS. Patrum, quos videtur est apud Suarez l. 4. de auxiliis maximè c. 15. a. n. 38. & 40. qui plus non requirunt ad gratiam accipiendam, quam, ut homo non ponat impedimentum: sicut scilicet sol (cui Christum comparant) omnes illuminat, qui eum non impediunt: atqui hoc facere potest homo viribus solius naturæ: ergo. Secundò afferunt authoritatem S. Thomæ in 2. dñs. 28. q. 1. a. 4. in corp. dicentis: *Non oportet, ut adius, quibus homo se ad gratiam habendam preparat, sint naturam humana excedentes;* sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita adius virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam. Item eod. art. 4. ad 4. ait: *Etiam ad fidem babendam aliquis se preparare potest per id, quod in naturali ratione est.* Unde dicitur, quod, si aliquis, in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, DEUS fibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo: ubi Angelicus fat clare afferit, quod per vires naturæ possit quis se disponere (intellige materialiter, sive negativè) ad gratiam supernam.

70. Tertiò afferunt Tridentinum, quod Jeff. 6. c. 8. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundatum, & radix omnis justificationis:* item illud Apostoli ad Hebr. 11. v. 6. *Credere enim oportet accedenter ad DEUM, quia est, & inquireribus se remuneratur sit:* ergo prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem: atqui plurimi barbari non videntur unquam vocati fuisse ad fidem, adeoque nullam habuisse gratiam supernaturalem: ergo ex n. 68. DEUS ipsis facientibus, quod est in se, viribus naturæ, dedisset gratiam. prob. subsumptum. multi inter barbaros gentiles, præseriū sylvestres, nihil unquam audiérunt de fide, neque de ea ipsis quidquam incidit: & hinc Theologi communissimè cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1. in corp. distinguunt inter infideles positivè tales, hoc est, eos qui vocationem acceptam culpabiliter neglexerunt: & negativè tales, hoc est, eos, qui votati non fuerunt, aut inculpabiliter (quod fortè paucis accidentit) vocationem non fecuti sunt; quia inculpabiliter non adverterunt: ergo.

71. Ad hæc argumenta respondent autho-

res oppositi. Ad 1. In primis ajunt, non omnes patres, & præsertim SS. Augustinus, & Prosper, non ita loquuntur, quorum tamen authoritas in materia de gratia gravissima est: & horum duorum verba inferius adducentur. Dein, eti SS. Patres dicant, DEUM dare gratiam, modò homo impedimentum non ponat, non sequitur, quod negent, DEUM etiam dare gratiam ad hoc ipsum, ne impedimentum ponatur, sive dare gratiam ad ponendas illas actiones, quibus videntur peccatum, seu impedimentum; neque enim per non ponere impedimentum hic intelligitur præcisè negativè se habere; nam præcisè negativè se habendo nemo facit, quod est in se. Unde, ajunt, SS. Patres explicari possunt de non ponente impedimentum ulteriori gratiæ per negligētum anterioris. Imò SS. Patres non videntur loqui de gratia omnium prima, seu qualicunque vocatione ad fidem, saltem non de hac sola, sed etiam de aliis sequentibus, quibus ponitur impedimentum, per neglectum priorum: adeoque rectè dicuntur, per positum impedimentum intelligere neglectum gratiæ, vel neglectam co-operationem.

72. Ad auctoritatem S. Thomæ dicunt, Angelicum sententiam prius traditam revocabile in Summa 1. 2. q. 112. a. 2. in corp. ubi expressè sic docet: *Nulla preparatio requiritur ex parte hominis, quasi præveniens Divinum auxilium, sed potius, quæcumque preparatio in homine esse potest, est ex auxilio DEI, moventis animam ad bonum.* Iterum 1. part. q. 62. a. 6. ad 2. sic ait: *Unde magis videtur, quod gratia detur secundum gradum naturæ, quam ex operibus.* Sumit autem, ut saepe alias, particulam magis exclusivè: vultus dicere, gratiam primam Angelis non dari, resipiendo opera eorum naturalia, tanquam dispositiones qualescumque, sed solam naturam, quam à DEO est.

Nec dici potest, Angelicum ibi loqui de gratia habituali; quamvis enim etiam de ea loquantur, simul tamen etiam loquitur de actuali; nam in corp. expressè dicit *dona gratiarum*, quæ verba significant, non tantum gratiam habitualem, sed alias omnes. Addé, quod S. Doctor ibi respondeat ad objectum sibi texum ad Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia:* quo texu centies utitur S. Augustinus, & alii defensores gratiæ, contra Pelagianos, & Semipelagianos, intelligendo eum de gratia actuali.

73. Ad 3. dicunt, quod nulla quidem gratia præcedat vocationem ad fidem latius dicatam, sed tamen aliqua præcedat vocationem ad fidem strictè dictam; sicut enim ad actum fideli strictè talem præcedit pia affectio (quæ est actus imperans actum fidei) ita hanc debet præcedere illustratio, ostendens, eliciendam esse illam piam affectionem: & ideo damnata volunt 27. propositionem Quesnelli: *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum;* quia, si nulla prorsus præcederet gratia, non posset prius elicere affectio, & consequenter ipse actus fidei non posset esse liber.

Sicut autem præcedit aliqua gratia, ad ipsum actum fidei, vel etiam ad piam affectionem, immediatè determinantem ad illum, sic etiam potest dari gratia præcedens, seu illustratio, ad actus,

qui tanquam dispositiones, vel inchoamenta, conducunt ad fidem, possuntque dici fides latius dicta: qui actus à S. Augustino l. 1. ad Simplician. q. 2. vocantur *inchoationes quedam fidei conceptionibus similes*: qua ratione, licet admittendum sit, quod aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem, strictè dictam, non tamen admitti debet, quod aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem latè dictam.

Sic e. g. quando infideles, ex consideratione machinæ mundi, vel alis naturalibus rationibus, vel etiam aliorum sermonibus, aut quacunque occasione, moventur ad inquirendum mundi authorem, vel gubernatorem, DEUS addit auxilium gratiæ supernæ, vi cuius existantur, ut eum invenire studeant. Si jam illi auxilio cooperentur, acquirunt notitiam supernaturalem DEI existentis, ac remuneratoris; licet enim DEI existentia, ac providentia, naturali cognitione percipi possit, non sequitur, DEUM in his circumstantiis non addere illustrationem supernam. Habita autem notitia illa supernaturali, ulterius movebuntur alia illustratione, seu inspiratione, ad DEUM colendum, cui si iterum cooperentur, obtinebunt tandem gratiam fidei strictè dictæ, qua ad ipsam justificationem disponantur; taliter enim faciente, quod est in se, DEUS juvat, ad fidem consequam, vel inspirando, vel Doctorem mitendo, ut ait S. Thomas supra citatus.

74. Addunt autem hi authores, fidem illam latius dictam, seu actus illos prævios, quamvis supernaturales, nondum proximè sufficere ad justificationem, sed tantum remorè, quatenus scilicet disponunt ad fidem strictè dictam: pertinere tamen illos actus ad fidem, tum, quia involunt implicatum voluntatem credendi, tum, quia saltem ex DEI ordinatione tendunt ad fidem obtinendam. Et sic fides strictè dicta est humana salutis initium, fundatum, & radix omnis justificationis; quia omnis alijs actus, vel supponit fidem, vel ad eam disponit. Nec isti termini *initium*, *fundamentum*, *radix*, sunt ita rigorosè sumendi, ut nihil proflus antecedat; alias nec timor Domini possit dici *initium sapientie*. psal. 110. v. 10. quia præcedit fides: nec Apostoli Ecclesiæ *fundamentum*, ad Ephef. 2. quia præcedit Christus: nec radix arboris verè *radix*; quia præcedit semen, ex quo oritur.

Sed neque hæc sententia impedit, quoniam dicatur, dari infideles negative tales; nam, si infideles possunt absque culpa non facere viribus naturalibus, quantum est in se, atque adeò fide absque culpa carere, poterit id etiam contingere infidelibus gratia supernaturali instructis; quia in primis, ut dictum, gratia illa supernaturalis non est semper vocatio immediata ad fidem strictè dictam, sed tantum illustratio, ad cognoscendum DEUM, e. g. tanquam conditorem mundi, vel ejus gubernatorem, sicut id præstant in sententia opposita apprehensiones naturales.

Secundò, sicut solis naturalibus viribus instructus, potest sine culpa contra fidem non ulterius inquirere, vel quia non proponitur ipsi obligatio inquirendi, vel quia ad eam inculpabiliter non attendit, sic etiam potest instructus

gratiæ, sine culpa infidelitatis, non inquirere, vel quia talis illustratio non proponit statim obligationem ulterius inquirendi, vel quia etiam ob varia alia ad eam non attendit, aut obligationem non advertit, saltem non ita, ut sub gravi obligatum se judicet. Accedit, quod quis possit quidem tali illustrationi in ordine ad assensum de DEO existente cooperari, simul tamen ex alio capite graviter peccare, atque adeò reus fieri non infidelitatis, sed unius, vel plurim peccatorum alterius speciei, adeoque damnari, non ob neglectam fidem, sed ob negligēta alia præcepta.

75. Ita auctores isti respondent, qui proinde contendunt, principium supradictum expoundendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ. Horum autem fundamenta sunt Canones Concilii Araucanii II. quod Concilium, etiam tantum fuerit Provinciale, tamen, ut præmittitur *Capitulo 1.* canones ejus submissi sunt ab ipsa Apostolica Sede, sūntque extracti ex diversis scriptis SS. Agustini, & Prosperi, ac tandem a Bonifacio II. approbati. Sic autem habent. *Canon. 3.* Si quis ad invocationem humanam gratiam DEI dicit, posse conferri, non autem ipsum gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Esaïa Prophetæ, vel Apostolo Eccl. *Canon. 4.* Si quis, ut a peccato purgetur, voluntatem nostram, DEUM expectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per S. Spiritus infusionem, operationem, in nos fieri constitetur, resistit ipsi Spiritui S. Eccl. *Canon. 7.* Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ cogitare .... posse confirmat .... heretico fallitur spiritu. & *Can. ultimo* ait Concilium: Credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per misericordiam DEI adjuvamus, sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.

Ex his sic argumentantur sententiae hujus patrōni. Juxta sententiam afferentium, DEUM dare gratiam facienti, quod est in se, viribus naturæ, videntur hæc reprobata aliquo modo verificari: ergo ea sententia non est admittenda. prob. min. subsumpta. Si quis viribus naturæ, colendo DEUM & ante acceptam gratiam eum invocando, faceret, quantum est in se, daretur ei gratia ad invocationem humanam, seu naturalem. Rursus, licet non semper, tamen aliquando, DEUS expectaret voluntatem humanam, facientem, quod est in se, viribus suis, ut conferret gratiam; cum non semper det gratiam nihil facientibus. Item videntur talia opera saltem aliquatenus pertinere ad salutem vitæ æternæ, & istis videtur nos incipere: dein autem postquam per ista fecimus, quantum in nobis est, per misericordiam DEI ad ulteriora opera bona adjuvari.

76. Confirmant ex S. Gregorio, qui homil. 9. in Ezechielem sic ait: *Nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda siant. Sicut Cornelius ante, pro bonis operibus meruit audiri, quam fidelis existet.* Qua ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat: ergo jam ante fidem adiunguntur opera verè salutaria, si pro fide acquirenda siant, adeoque jam ante fidem debet dari gratia. Insuper S. Prosper *contra Collatorem*

cap. 4. in respons. ad c. 3. Collatoris. ait: *Vides bonos conatus, pia studia: Et dubitas esse DEI dona?* ergo, cum ante, & post fidem, dentur pia studia, vel boni conatus, sunt ex gratia (hoc enim clarum est intelligi per dona DEI) ergo jam ante fidem datur gratia adpios illos conatus. Idem S. Pater ibidem ait: *Velis, nolis: convinceris dicere, gratiam DEI secundum meritum nostra dari, cum aliquid praecedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequuntur, affirmas: ergo boni illi conatus sunt meritorii gratia, adeoque ex gratia: ergo DEUS antecedenter ad gratiam non invenit ullum bonum opus.* Tandem sepe hortamur haereticos, ut orient DEUM, ad impetrandum fidem, adeoque supponimus, ante fidem dari jam gratiam orandi.

77. Ad hanc autem vicissim respondent prioris sententiae authores, quod Canones, vel Capitula Arausicani se non ferant; cum non loquantur de invocatione qualicunque, quae sit tantum, removens prohibens, negativa dispositio, aut purus terminus: sed de ea, quae sit dispositio positiva conducens, & meritum saltem de congruo. Secundo ajunt, quod in primis DEUS non semper, ut Massilienses volebant, expectet voluntatem nostram, ne (ut dicebant) irrationabiliter gratias suas profunderet: sed saepissime det gratiam, peccatum se gerentibus, ut Saulo furenti. Addunt, quod etiam, quando DEUS vult prius hominem facere, quod est in se, tamen non expectet opus aliquod meritorium, ut Semipelagiani volebant, quibus S. Augustinus saepissime exprobavit, eos merito creditatis vele gratiam impetrari.

Pariter hos praevious actus naturales, ajunt, non pertinere ad vitam aeternam; (sicut non bene diceretur, quod comestio spectet ad celebrandum sacrum de qua re n. 60.) cum non sint dispositiones positivae, sed tantum negativae, seu sint tantum removentia prohibens, aut puri termini: & hinc nos nullo modo positivae incipere in bono opere, sed DEUM, qui per gratiam invocationis ad fidem positivae facit initium salutis. Neque hic replicetur, gratia ista dici, neque Concilium Arausicanum in Semipelagianis reprehendere, quod meritoria esse opera velint, cum nec meriti meminerit; nam clarum est ex can. ult. ejusdem supra cit. opera meritoria intellexisse, cum ait, DEUM fidem inspirare, nullis precedentibus bonis meritis.

78. Nec dicatur, SS. Augustinum, & Prosperum dicere, si quid boni ex nobis praecedat, esse meritum; nam isti Sancti non loquuntur de quilibet bono, sed de bono vere Christiano, de quo maximè inter Semipelagianos, & gratiarum defensores erat contentio: & hinc S. Augustinus in prefat. ad psal. 31. negat, impium sine fide facere bonum opus: epist. 107. ad Vitaliem, acut medium Romanorum egregia facta, per qua ait, eos preclarè, gloriissimèque vixisse, negat, fuisse opera bona: sed ait fuisse tantum velut opera bona. Rursus contra Julianum l. 4. c. 3. sub finem ait, non esse veras virtutes, quae non profint ad beatitudinem supernaturalem, de qua re pluribus infra n. 87. & seq.

At vero actus, ante fidem viribus naturæ eliciti, non sunt bonum vere Christianum, hoc est, positivæ disponens ad aeternam beatitudi-

nem &c. id enim hi authores constanter negant, & debent etiam negare eorum adversari, de operibus gentilium naturaliter bonis. Unde neque hi actus sunt illa opera bona, aut pia studia, vel operationes tales, in quibus juxta S. Augustinum fundaretur justa excusatio, qualia opera, studia, aut operationes à Semipelagianis adstruebantur, quæque S. Prosper judicabat à meritis separari, non posse. Videatur Suarez l. 4. de auxiliis à c. 12, ubi per plura capita fusè hanc questionem per tractat.

79. Quod jam spectat ad S. Gregorium, respondent adversæ sententiae patroni, texum illius non probare, dari jam opera bona, seu fastularia, & de congruo meritoria, ante fidem omnem supernaturalem, & multò minus, ante vocationem supernaturalem ad illam (quam adversæ sententiae authores volunt esse primam gratiam) sed tantum dari opera bona ante fidem magis explicitam, quod probatur ex ipso exemplo Cornelii; Concilium enim Arausicanum super citatum c. ultimo expressè ait: *Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, tam admirabilis fides non fuit de natura, sed Divina largitatis donum: & utique vult intelligi de fide ejus, antequam à S. Petro plenè fuit instrutus: adeoque ejus bona opera nullo modo praecesserunt vocationem ad fidem.* Pariter in haereticis, quos hortamus, ut orient, si oratio eorum debet esse positiva dispositio, ad impetrandum fidem, ut hinc supponitur, jam praecessit, saltem vocatio supernaturalis ad fidem: inquit in multis, si tantum sint haeretici materiales, praecessit jam ipsa fides, implicitè credens, quæ credimus nos, seu vera Ecclesia.

His rationibus pro utraque parte propositis, quilibet statuat, quid sibi amplectendum existimet. Addo tantum, Episcopos Gallie an. 1700. Parisiis congregatos numero sexdecim, cum aliis ex inferiore Clero & Sept. priorem sententiam, quae vult ex pacto cum Christo inito conferri gratiam illi, qui ex viribus naturæ facit, quantum est in se, primo statim loco, inter complures alias ibidem proscriptas, censurâ fatis severâ norâsse, & pactum hoc appellasse commentum temerarium, & erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum: quam tamen censuram sapientissimi Praesules noluerint extra Galliam extendere.

80. Sed queri hic potest, quid requiratur ad hoc, ut quis faciat, quod est in se. Resp. Debet juxta secundam sententiam cooperari gratia Divinæ, vel, si juxta priorem sententiam eam nondum habeat, deber juxta rationis dictamen vivere, & non committere peccata, merentia odium DEI, & demerita ejus auxilium. Et hoc debet facere, non tantum in uno actu, sed tamdiu, donec effluxerit terminus à DEO præfixus, qui non videtur esse æqualis respectu omnium, sed in quibusdam longior, in quibusdam brevior; cum videatur DEUS à quibusdam exigere plura, ab aliis pauciora, quemadmodum idem quosdam post pauciora bona opera celo donat, alios post plura: & similiter quosdam post pauciora, alios primùm post plu-

Quomodo intellig. Principium: Facienti, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 107
ra peccata, damnat, sine vitio accessionis perso-
narum; eoquod DEUS nemini quidquam de-
beat, sed de suis creaturis, quoad ista, possit pro-
libitu statuere.

Unde, quemcunque terminum DEUS præ-
fixerit, semper justissimus est. Et quamvis du-
rante eo termino occurrat tentatio gravis, &
tantum physicè vincibilis, tamen, quia absolute
vinci potest, imputabitur homini, si eam non
vincat; quia non requiritur major libertas ad
faciendum, quod est in se, quam ad non pec-
candum, ad quod sufficit libertas physica. Quia
in re grati agnoscere debemus benignitatem
DEI, erga fidèles præ infidelibus; nam illis DE-
US confert longè majora auxilia, & libertatem
majorem, quam infidelibus, quod S. Paulus I.
ad Tim. 4. v. 10. tradit, dum ait: *Speramus in DE-
UM vivum, qui est Salvator omnium hominum,
maxime fidelium.*

Hoc tamen est valde credibile, quod si in-
fidelis incipiat facere, quod est in se (sive coo-
perando gratiæ supernaturali, sive ex viribus na-
turae prout vel prior, vel secunda sententia sup-
ponitur) DEUS semper det majora auxilia, quibus
juvet ulterius ad perficiendum, & imple-
num totum id, quod DEUS præfixit, & requiri-
rat hoc, ut homo ille dicatur fecisse, quod
in se est.

81. Noto tandem, axioma hoc non tan-
tum esse verum de hominibus facientibus, quan-
tum est in se, antequam peccatum grave com-
miserunt (hoc enim absolutè est necessarium, ut
DEUS dicatur, omnes homines sincè velle sal-
vos) sed etiam verum esse, saltem de fidelibus,
qui, si peccaverunt, faciunt, quantum est in se,
ut resplicant, & alia peccata nova evitent; his
enim non negari gratiam est valde consentane-
um misericordia Divinæ, quæ non vult mortem
peccatoris, ut habetur Ezechielis 33. v. 11. & fu-
sè probatur à Theologis, afferentibus, DEUM
nemini, quamdui vivit, negare gratiam suffici-
entem ad poenitentiam agendum, & salutem ob-
tinendam, de qua re agendum in tract. de pœ-
nit.

Dico: Gratiam sufficientem; nam efficacem
sicutè talē (hoc est, quæ non tantum afferat
vires sufficiētes, & habeat efficaciam in actu
primo, sed quæ prævisa sit per scientiam medi-
am conjungenda infallibiliter cum consensu) DEUS non promisit: & hanc non debet dare,
neque iis, qui diu non peccarunt, & fecerunt,
quantum in se est; quia necessaria non est ad li-
bertatem humanam, ut h̄c suppono, & patet ex
eo, quod alià nulla alia efficiat sufficiens, adeó-
que, qui non consentit, non habuisset gratiam
sufficientem, quod est falsum.

82. Si quis autem querere velit, quare
DEUS quibusdam, etiam priùs peccantibus, det
gratiæ efficacem, alii non peccantibus, det
tantum sufficientem, respondeatur, hoc refun-
dendum esse in sapientissimam, & liberrimam
voluntatem Divinam, quæ omnium causas ha-
bet, ut insigniter scribit S. Augustinus I. de spir.
& litera ad Marcellinum c. 5. Quidquid eorum non
facit, sive exemplo est quidem in operibus factis: sed
apud DEUM, & in ejus virtute, habet causam,
qua fieri possit: & in ejus sapientia, quare factum
non sit. Quæ causa, etiam si latet hominem, non

se obliviscatur esse hominem, nec propterea DEO
det insipientiam; quia non plenè capit ejus sapien-
tiā. Hinc dicendum in tali casu cum S. Paulo
ad Rom. 9. v. 20. *O homo, tu quis es, qui respon-
des DEO?* & iterum cum S. Augustino tract.
26. in Joannem sub initium. *Quare illum trahat, &
illum non trahat, noli velle judicare, si non vis er-
rare. Semel accipe, & intellige. Non traharis: ora,
ut traharis. Rursum ep. 105. circa medium. Cur au-
tem illum potius, quam illum liberet, aut non libe-
ret, scrutetur, qui potest, judiciorum ejus tam mag-
num profundum: verum tamen caveat præcipiti-
um. Nunquid enim est iniquitas apud DEUM?* Ab-
fit. Sed inscrutabilia sunt judicia ejus, & investiga-
biles via ejus. Sed hæc quæstio fuisit agitata
jam est suo loco scilicet tract. de DEO, & de Di-
vina providentia.

ARTICULUS V.

*An sine gratia supernaturali possit
aliquid in ordine naturæ moraliter
bonum fieri.*

83. Dico 1. Homo sine gratia superna-
turali non in omni actione ne-
cessariò peccat. Conclusio hæc
est omnium rectè sentientium: & certa ex de-
finitionibus complurium Pontificum, scilicet
Pii V. & Gregorii XIII. Alexandri VIII. &
præsertim, Clementis XI. in *Constitutione Uni-
genitus*. contra Quesnellum sic inter Baianas
damnatas est 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ
DEI adjutorio non nisi ad peccandum valet: & 28.
Pelagianus error est dicere, quod liberum arbitri-
um valet ad ullum peccatum vitandum.* item 35.
*Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, pec-
catum est.* Similes his sunt propositiones 38.
40. 65.

Alexander VIII. damnat hanc 8. Ne-
cessè est, infidelem in omni opere peccare. Clemens
XI. hanc 38. Peccator non est liber, nisi ad malum
sine gratia liberatoris. & 39. *Voluntas, quam gra-
tia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad ab-
errandum, ardoris, nisi ad se precipitandum, viri-
um, nisi ad se vulnerandum.* Est capax omnis ma-
li, & incapax ad omne bonum. & 40. *Sine gra-
tia nihil amare possumus, nisi ad nostram conderna-
tionem.* Omitto alias similes à Pontificibus da-
mnatas propositiones, ne nimis sim longus.
Sed quæstio jam est, an homo sine gratia super-
naturali possit actum naturalem moraliter bo-
num efficere.

84. Dico itaque 2. Homo sine gratia, tum
habituali, tum actuali, potest aliquid opus, in
ordine naturali moraliter bonum, facere. Dico
aliquid opus bonum facere, ad quod verifican-
dum sufficit; si possit leviora opera bona face-
re; nam de difficultioribus e. g. de amore DEI
naturali super omnia, de victoria gravis tenta-
tionis, & maximè de observantia totius legis
naturalis, agemus inferius. Conclusiōnem sic
explicatam tenet Suarez, toto l. 1. de gratia.
& in l. p. l. 2. de prædest. c. 12. Gonetus tom. 4.
disp. 1. a. 3. §. 5. Tannerus tom. 2. disp. 6. q. 3.
dub. 3. n. 58. Valentia tom. 2. disp. 8. q. 1. p. 3.
Rho-

Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 1. Arriaga de Divina gratia. disp. 38. sec. 2. n. 8. ubi citat ex Scholasticis Bellarminum, Lessium, & plurimos alios ex nostris, & externis. & n. 10. omnes ferè Patres Græcos in genere, & ex Latinis plures in specie.

Consentit S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 2. in corp. ubi negat quidem, posse hominem in statu naturæ corruptæ sine gratia totam legem naturalem implere, sed addit: *Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem etiam, in statu naturæ corruptæ, per virtutem sue naturæ, aliquod bonum particulare agere, sicut adficare domos, plantare vineas, & alia hujusmodi: non tamen totum bonum sibi commutabile, ita, quod in nullo deficiat.* Quamvis autem dein dicat, hominem ad ista indigere auxilio Divino, per hoc tantum intelligit generalem concursum DEI naturalem; cùm hoc auxilium nunquam vocet auxilium gratiæ, idque etiam requirat articulo præcedente ad cognitionem cuiuslibet veri, ad quam utique non requiritur gratia strictè talis: quin etiam citato art. 2. loquens de opere supernaturali, prout distinctum est à naturali, ad illud requirit gratiam, non ad istud. vide Tannerum loc. cit. n. 64.

85. Probatur conclusio 1. ex illo ad Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt:* ergo gentes, siue illi homines, qui non habuerunt legem Moysis, naturaliter, sive ex natura sua (ut in græco habetur) faciunt ea, quæ legis sunt, hoc est, honestè naturaliter operantur. Licet autem gentes non semper ita operentur, tamen aliquando ita operantur, adeoque possunt ita operari. Equidem hunc textum quidam intelligere volunt de gentibus ad fidem conversis, quæ non habuerunt legem Moysis: sed Suarez. l. 1. de gratia. c. 8. n. 20. & seq. ex communione Patrum ostendit, intelligendas esse omnes gentes, quæ non habuerunt Mosiacam legem, sive deinde fideles, sive infideles fuerint: cui expositioni, et si alicubi videatur contrarius S. Augustinus, tamen eam simpliciter non rejicit, ut patet ex c. 28. de spiritu & litera, ut ostendit Suarez loc. cit. num. 24. & 28. quod etiam monstrat de S. Prospero, ac aliis.

Tandem Pius V. damnat hanc propositionem Baji. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter que legis sunt, faciunt: intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.* Ex qua damnatione saltem habetur, nostram sententiam esse nullo modo Pelagianam. Nec dicant verba illa: *quæ legis sunt:* intelligi debere de operibus legi materialiter tantum conformibus, formaliter autem mala intentione vitiatis. Contra enim est: hoc proprorsus arbitrario, & gratiæ dicitur, sine ullo fundamento in textu Apostoli. Vocem autem naturaliter, rectè probat Suarez loc. modò cit. n. 42. intelligi debere de viribus naturæ, sine ullo speciali auxilio gratiæ.

86. Adde, quod Pius V. damnaverit has duas propositiones Baji: sc. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit. & 65. Non nisi*

Pelagiano errore admitti potest usus aliquis libertatis arbitrii bonus, sive non malus: & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet. Equidem scio, respondere quosdam, has propositiones damnatas esse; quia censuram acerbissimam continent: attamen non tantum ratione censuræ, sed & ratione doctrinæ, damnatas esse, tradunt auctores gravissimi, afferentes, secum sentire Bellarminum, & Cunerum, quibus, ut pote præsentibus, dum Bulla publicaretur, mens Pontificis fuit notissima. Citatur & Lessius Doctor Lovaniensis, & ejusdem temporis author.

Saltem ex his damnationibus habetur, nostram sententiam ab errore illo longè alienam, & juxta mentem tantorum virorum, menti Pontificis conformiorem. Adde Concilium Tridentinum sess. 6. can. 1. definire, non posse hominem justificari per opera, quæ, vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam, fiunt: ergo supponit, posse opera moraliter in ordine naturali honesta, & bona fieri per vires nature; alias superflua esset definitio; ad quid enim definiatur, neminem per peccata justificari posse?

87. Prob. conclusio 2. ex SS. PP. Inprimis Patres Græci, teste Arriaga loc. cit. n. 84. hanc sententiam ferè omnes defendunt. Ex Latinis S. Leo. serm. 7. de Quadragesi, pro hac sententia sic loquitur: *Sed quia, quod non ex se procedit fonte, ad præmia eterna non pervenit, alia est conditio operum cœlestium, alia terrenorum: ubi per terrena utique non intelligit peccata; quia de his nimis certum erat, per eam perveniri ad cœlum: neque hoc explicari debebat. S. Augustinus, qui maximè putatur oppositus, nobiscum quoque sentit pluribus locis, quos vide apud eundem Arriagam. à. n. 10.*

Aliquos tamen hujus S. Patris textus adduco. Sic ep. 5. ad Marcellinum ait: *Rempubican primi Romani constituerunt, auxerintque virtutibus, et si non habentes veram pietatem erga DEUM verum, que illos etiam in eternum civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem.* Ecce manifestè distinguit virtutes conducentes ad eternam salutem, ab aliis, non ita conducentibus, seu purè naturalibus, aut naturali probitate. Idem l. de spiritu & litera c. 28. de Iudeis ait: *Vis illa naturæ inerat eis, quæ legitimum aliquid anima rationalis, & sentit, & facit: sed pietas, quæ in aliam vitam transfert, beatam, & eternam, legem habet immaculatam.* Et post pauca: *Sicut enim non impediunt à vita eterna justum quendam peccata venialia, sine quibus hac vita non ducitur, sic ad salutem eternam nihil proficiunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis inventur.*

Rufus l. 3. Hypognosicon c. 4. auctor libri hujus ex sententia S. Augustini sic ait: *Esse factemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad DEUM pertinent, sine DEO, aut inchoare, aut certè peragere: sed tantum in operibus vita præsentis, tam bonis, quam etiam malis.* Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle babere amicum .... velle, quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam. Equidem fateor, Belg.

Bellarminum dicere, libros Hypognosticon non videri esse S. Augustini; cum non videantur habere phrasin hujus S. Doctoris, nec ab antiquis sub hoc nomine citentur; attamen & ipse Bellarminus fatetur, eos esse eruditos, ac utiles: utque videtur Arriaga trad. de grat. disp. 38. sec. 2. n. 11. sive ex S. Augustini sententiis confecti: atque à S. Thoma & Scholasticis, tanquam libri S. Augustini citantur. Si tamen hujus libri authoritas non sat gravis tibi videatur, sufficient textus ex aliis indubitatis libris S. Augustini allati.

88. Prob. conclus. 3. ratione. Voluntas in quovis casu determinata est libera ad peccandum, & non peccandum: ergo etiam est libera ad opus moraliter bonum, in ordine naturali faciendum, & non faciendum. ant. probatum est. num. 83. prob. conf. Sapientia voluntas non potest non peccare, nisi eliciendo opus, saltem naturale moraliter bonum, quando scilicet peccatum staret in omissione actionis bona, e. g. eleemosynæ dandæ pauperi extremè indigenti, vel exercenda obedientiæ, aut auxiliï praestandi parentibus: ergo, si voluntas in tali casu est libera ad vitandum viribus suis peccatum, debet etiam esse libera, seu potens iisdem viribus ad operandum bene.

Nec dicas 1. in tali casu voluntatem operaturam, tantum ex motivo indifferente: cur enim non possit operari ex motivo misericordie naturalis, obedientiæ, aut pietatis, quæ motiva sunt naturæ maximè conformia? Nec dicas 2. hominem talem semper bene operaturum ex auxilio gratia supernæ, quod DEUS tunc conferat; nam quomodo probabitur, homini cuique etiam infideli, operari ex motivo pure naturaliter honesto, semper adesse auxilium supernum, & actum elici supernaturalem, & fortè de congruo meritorium? Nec dicas 3. ex nostra sententia sequi, quod voluntas, virtibus propriis, possit facere omnia bona; nam id nullo modo sequitur; neque enim potest, saltem moraliter, vitare omnia peccata, de qua re inferius.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

89. **O**b. 1. Concilium Arausicanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum: ergo solum arbitrium non potest moraliter bene agere, etiam tantum in ordine naturali.* Confirm. Idem Concilium can. 20. ait: *Multa in homine bona sunt, que non facit homo: nulla vero facit homo bona, que non DEUS praestet, ut faciat homo: ergo.* Resp. neg. cons. Concilium debet explicari de actionibus eliciendis in ordine ad supernam beatitudinem, in quo ordine non potest solum arbitrium habere actum meritorium sine gratia; sed tantum potest habere peccatum, per quod excidat beatitudine.

Vel intelligendum est Concilium de actionibus, quæ potius adscribuntur libero arbitrio quam DEO. Ubi noto, quod actus mali soli sint, quorum causa non potest esse DEUS, adeoque illos solos dicitur liberum arbitrium habere

de suo: at vero actuum, etiam naturaliter tantum bonorum, auctor est DEUS; unde istos liberum arbitrium non habet de suo, sed a DEO; non quidem per auxilia ordinis supernaturalis; & sic S. Thomas. in 2. dist. 28. q. 1. a. 1. ad 3. respondet in ordine ad textum S. Augustini ad Bonifacium Papam: *Non potest homo aliquid bonum velle, nisi juvet a DEO, qui malum velle non potest:* ait enim: *DEUS non tantum juvat nos ad bene agendum per habitum gratiae, sed etiam interius operando in ipsa voluntate, sicut in qualibet re operatur, etiam exterius occasione,* & auxilia præbendo, ad bene agendum, & sine his omnibus nullus bene facere potest . . . . Vel d'cendum, quod Augustinus intelligit de bono meritorio. Ut autem Augustinus, ita etiam Concilium hoc (quod Decisiones has ut plurimam ex Augustino despulit) est intelligendum. Eadem haec responsio servit ad confirmationem &c.

90. Ob 2. S. Augustinus variis locis nobis oppositum docet, sic ait ep. 107. ad Vitalem. *Itaque aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat diabolus sicut habere nonnulla velut opera bona, in quibus laudantur, per quasque gentes, præcipueque in gente Romana, qui præclare, gloriassimèque vixerunt.* Sed quoniam, sicut verissima Scriptura dicit: *omne, quod non est ex fide, peccatum est:* & sine fide impossibile est uixere placere DEO, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam, ut non credatur in DEUM, nec ad mediocrem, a quo solvuntur opera ejus, credendo veniantur. & l. 3. contra duas epist. Pelagianorum c. 8. Liberum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valet: ad justitiam vero, nisi divinus liberaliter, adjutumque, non valet. & de spiritu & litera. c. 3. Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. & sermone 12. de verbis Apostoli. c. 10. *Nisi ille regat, cadis, nisi ille regat, jaces.* & c. 11. Prorsus, si defuerit adjutorium DEI, nihil boni agere poteris. *Actis quidem illo non adjuvante, libera voluntate;* sed male. Plura similia vide apud Suarez l. 1. de gratia c. 19. num. 9.

Resp. Quod Augustinus non neget omnia moraliter bona, in ordine naturæ potissimum libero abesse gratia clarum est ex eius textibus citatis num. 87. Unde textus similis debet ita explicari, ut non alius ejusdem S. Doctoris dictis contradicat, & vel debent non amplissime, quasi omnes prouersus actiones completerentur, accipi, vel debent non in sensu strictissimo exponi. Plures expositiones refert Suarez l. 1. de gratia c. 21.

91. Prima expositio est Sotii, Vegæ, Ruardi, & aliorum, dicentium, actiones liberi arbitrii absque gratia vocari peccata, non strictè talia, sed tantum in hoc sensu, quod non sint actiones bona, bonitate vere Christiana, ut idem significet peccatum, quod opus non bonum. Et fors posset videri S. Augustinus huic opinioni favere, dum prefatione in psalmum 31. sub finem ait: *Impius est: et si bona videatur facere, tamen, quia facit sine fide, nec bona vocanda sunt:* & l. 4. contra Julianum c. 3. *Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalē fides, que in Christo est vera, pronittit, nihil profundit homini virtutes, nullo modo vere possunt esse virtutes:* & eodem capite sub finem: *Scito nos illud bonum*

num hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quae datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad eternum DEI donum, regnumque perdici.

Altera expositio est aliorum, volentium, S. Augustinum dicere eas actiones peccaminosas, denominatione defumpta à majori parte: sic dicimus aliquando de homine vitioso, eum nihil boni facere, intelligendo tantum, eum ut plurimum nil boni facere vel maximam partem actionum ejus esse malam: quasi S. Augustinus diceret, raro liberum arbitrium, sine gratia DEI adjuvante, facere opus bonum, & omnia ferme esse mala. Habet hæc expositio etiam fundatum aliquod in S. Augustino *l. de spiritu, & litera. c. 27. in fine* ubi S. Doctor sic scribit: *Si autem hi, qui naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christus justificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, justique colentium, quedam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audiimus, quæ secundum iustitiae regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam meritò, recteque laudamus: quamquam, si discutiatur, quo fine fiant, vix inventur, quæ iustitiae debitam laudem, defensionemve mereantur.* Ubi nota particulam vix, quæ indicat esse rarum, non tamen nullum, in impi, vel infidelibus, opus moraliter honestum; alias enim ea particula frusta esset apposita.

92. Tertia expositio est eorum, qui dicunt, S. Augustinum (quod etiam de aliis Patribus, quandoque apparenter contrariis, tenendum) loqui juxta subiectam materiam, & errorem, quem impugnat, nempe hæresin Pelagianorum. Hi dicebant, arbitrium sine gratia valere ad duo, scilicet ad bene agendum fautariter, & meritorie æternæ vitæ, & simul ad peccandum. Prius negat S. Augustinus, & hoc secundum tantum illis concedit: de aliis autem bonis operibus, de quibus non erat quæstio inter ipsum, & illos hæreticos, ibi abstrahit: alibi tamen alia opera bona, sed non salutaria admittit, ut patet *ex n. 87.*

Quarta expositio apud de Rhodes *disp. 2. ae gratia. q. 1. art. 4. §. 3.* est illorum, qui assertunt, SS. Patres, & etiam S. Augustinum, tantum velle dicere, quod liberum arbitrium non habeat potentiam ad bonum, nisi debilem, quæ quasi nulla reputetur; cum non possit facere bona quævis difficultia, sed tantum faciliora, & pauca: saltem loquendo de potentia moraliter tali: cum tamen econtra possit facere simpliciter quævis peccata.

Quinta expositio est apud Arriagam *tr. de grat. disp. 38. sec. 4. n. 33. l. Tertio.* quæ asserit, SS. Patres per similes modos loquendi tantum velle docere, quod omnia opera nostra bona sint adscribenda DEO, mala vero nobis, seu libero arbitrio nostro: hinc locutiones illas Patrum, quibus dicunt, arbitrium nostrum liberum nihil boni operari, tantum intelligendas esse de actionibus illis, quæ magis adscribuntur libero arbitrio quam DEO juxta dicta *n. 89.* hæ enim non sunt bona; nam eo ipso si bona essent, magis DEO quam nobis adscribenda essent.

93. Juxta has expositiones debent explicari textus SS. Patrum & Conciliorum, ne sibi ipsis,

aut aliis, videantur oppositi, & aliqua ex his expositionibus semper quadrabit, si non omnes; nam, quod spectat ad textus in objectione positos, iis omnes hæc expositiones quadrant. Quare in forma concessis textibus nega conf. & subjunge aliquam expositionem. Addo tantum, quod, quando S. Prosper contra Collatorem, *c. 27.* ait, virtutes infidelium esse diabolicas, non velit dicere, eas, vel actiones earum, semper per se peccaminosas esse (nam *c. 28.* ait de infidelibus, quod Multi eorum sint iustitiae, temperantie, continentie, & benevolentia sectatores, quæ omnia non frustra quidem & inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloria, consequuntur.... ad illam tamen beatarum virtutum non pertinet veritatem: hoc est, non conducunt ad eternam beatitudinem) sed tantum velit, dicere, malos sapientia occasione illorum bonorum sumere occasionem superbiz, atque peccati. vide Arriagam tract. de grat. disp. 38. sec. 2. sub art. 1. n. 11.

ARTICULUS VII.

An sine gratia supernaturali possit elici amor DEI super omnia.

94. Certeum est, non posse absque gratia elici amorem DEI iustificatum; hic enim, cum supernaturalis necessariò esse debeat, absque ejusdem ordinis gratia haberri non potest. Unde tantum queritur, an haberri possit talis actus, moraliter, & naturaliter bonus, quo homo preferat amando DEUM omnibus aliis, etiam sibi ipsis, & quidem, an haberri possit talis actus in statu naturæ lapsi; nam facilius utique habitus fuisset in statu naturæ integræ. Praefinditur etiam a circumstantiis, difficultatem hujus actus valde augmentibus, quales essent, e.g. tentationes graves, incitantes ad non amandum DEUM, vel ad amandas creaturem contra legem DEI.

95. Dico. Absque gratia supernaturali potest elici talis actus amoris DEI super omnia. Ita Doctor Subtilis in *3. disp. 27. q. unica. §. 1.* sibi igitur. item Molina in *Concordia. q. 14. art. 13. disp. 14.* præcipue membro tertio, §. Duo quedam colligere. Suarez *l. 1. de grat. c. 35. n. 21.* qui licet prius dicat, hominem id non posse ex suis viribus, tandem tamen num. modo cit. expresse dicit, auxiliu, ad talern actum homini necessarium, deberè tantum esse ordinis naturalis. Arriaga *disp. 39. de gratia sec. 5. n. 15.* Almainus, Bannez, Canus, Sotus & alii Thomistæ ac nostri ab Arriaga citati. Plures etiam citat, coramque verba adducit Theodorus Eleutherius. *l. 4. histor. de auxiliis. c. 11.* De mente S. Thomas agimus inferius.

96. Probatur conclusio argumento Scotti, qui loco citato sic ait: *Recta ratio.... dicit, solum summum bonum infinitum esse summè diligendum; & per consequens voluntas hoc potest ex puris naturalibus; nihil enim potest intellectus recte dicere, in quod dictatum non possit voluntas naturalis naturaliter tendere.* Confirm. 1. ex Arriaga. Non repugnat, ut cum concurru ordinario DEI, & aliarum causarum, aliquis cognoscat DEUM cognitione inter abstractivas valde clara, seu intensa, adeo-

adeoque cognoscet, eum esse longè meliorem, quā omnia alia: nec etiam repugnat, ut tunc ei non occurant, vel proponantur tentationes, aut difficultates graves, quas debeat superare; si velit DEUM amare super omnia: ergo potest eum ita amare: quid enim desit in hoc casu voluntati, ut DEUM cognitum super omnia amabilem non possit ita amare? Confirm. 2. ex S. Antonino, qui parte 4. tit. 6. c. 3. §. 2. ait: *Sinaturaliter amat filius patrem, à quo habet partem corporis, quanto magis amare debet DEUM, qui corpus ei, & animam ex nihilo fecit?*

97. Ubi tamen nota; distinguendum esse inter amorem DEI naturalem diu durantem, & tantum modico tempore, vel instanti durantem. Hunc secundum dicimus possibilem ex naturalibus viribus, non illum; nam amorem diu durantem teste Arriaga *tr. de grat. disp. 39. sec. 5. n. 14.* & Suarezio, communiter Theologi negant possibilem, cuius optima, & prima ratio videtur esse ipsa authoritas Theologorum; secunda, quod homo, ut inferius dicemus, per vires tantum naturales non possit diu esse constans in servanda tota lege naturali, quod tamen requiritur ad continuandum talem amorem, ut patet.

Ulterius distinguendus est amor efficax, & amor inefficax: hic est tantum aliqua velleitas, de qua hic non controvertitur; ille vero est voluntas, quantum est in se, efficax, & si sit amor DEI super omnia, est voluntas DEUM non offendendi. Si jam ita amanti DEUM occurrant graves tentationes, e. g. periculum mortis, tunc amor ille, si sit verus, & efficax, debet eas vincere: an autem talis victoriosus amor sit naturalibus viribus possibilis, nunc non decidimus: sed modo sufficit nobis, esse possibilem amorem DEI super omnia tunc, quando non proponantur tales tentationes.

98. Rursus alias amor est efficax effectivè, qui scilicet etiam effectum post se trahit, e. g. omissionem peccati, & adimptionem legis per aliquod tempus: & neque istum nunc dicimus possibilem; quia primum postea querendum est, quousque, & quamdiu homo viribus naturalibus legem servare possit. Alius amor est efficax affectivè, hoc est, qui serio quidem proponit, omnia facere, quā Deus petit, ita, ut stante tali actu, non possit quis peccare, minus actu peccet, adeoque pro eo momento, quo actus durat, totam legem observet & talem dicimus possibilem, saltem si ex inadvertentia, vel alia causa, graves difficultates non proponantur.

Alii dicunt, esse possibilem quidem amorem efficacem affectivè, sed non universalē, coquod non possit homo proponere servare totam legem; cum id viribus naturalibus non possit. Sed Arriaga *tr. de grat. disp. 39. sec. 4. n. 11. & seq.* advertit, non esse necesse, ut homini hoc proponatur: sed posse ipsum hac de re non cogitare: item posse hominem ex errore inculpabili putare, sibi possibilem esse eam observationem. Addit, eti sciat homo, se non servaturum propositum suum, tamen posse sibi aliquid proponere: & certè, si hoc non sit verum, tunc propositum de peccatis venialibus vitandis valde sāpe non erit efficax.

Advertit insuper Arriaga *n. 13.* talem actionem

amoris esse non tantum conditionatum, scilicet sub conditione, si possit totam legem servare (quæ tamen conditio non esset implenda) sed esse actum verè absolutum; cum conditioni omnino ignorata, vel non cogitata, non affigatur affectus, adeoque ista non reddat actum conditionatum; alias, si duo putarent, quod certò suos hostes essent alicubi inventuri, & statuerent secum, illuc ire, ac eos occidere, haberent etiam tantum voluntatem conditionatam, sub conditione, si eos invenirent: & si forte unus dein suum inveniret, non autem alter, hic secundus deberet dici, habuisse actum etiam affectivè tantum inefficacem, & tantum conditionatum: prior autem habuisse voluntatem absolute affectivè efficacem; cum tamen in animo proflus similiter comparati fuerint: quod non videtur credibile.

Videtur autem mihi proflus verum, actum efficacem non tantum esse illum, qui effectum post se trahit, sed etiam illum, qui efficaciter proponit, se rem executioni daturum: quamquam, ut fatear, hac in questione multi videantur, per amorem DEI efficacem, tantum intelligere efficacem effectivè. Et sane puto, multos auctores, qui nobis videntur contrarii, non eodem modo intelligere amorem DEI super omnia efficacem; unde sāpe utendum distinctione.

99. Addenda hic etiam alia doctrina, occasione sententia Suarezii citati, *n. 95.* de discrimine inter auxilium gratiae supernaturalis, & naturalis. Gratia supernaturalis Theologicè talis est, quam explicavimus, *n. 6.* Gratia autem naturalis est, quam explicavimus, *n. 5.* ubi etiam dictum, quod gratia naturalis possit esse gratia extrinsecæ protectionis, vel etiam intrinsecæ illuminationis. Jam, quamvis homini debeatur aliqua cognitione boni, & consequenter hæc non sit beneficium indebitum, post beneficium creationis collatum: tamen, cum aliquæ cognitiones sint in ordine naturali tantum sufficientes, quibuscum homo tantum potest operari: aliae vero efficaces, vel congruae, quibuscum homo actu operatur, non videntur deberi homini potius istæ prævisæ efficaces, quam illæ prævisæ inefficaces.

Hinc talis cognitione boni efficax, seu congrua, videtur posse dici gratia, ut habent Vasquez, *in 1. 2. disp. 189. c. 16. n. 133.* Oviedo, Hauoldus: *l. 2. tr. 3. n. 818.* & præsertim Gonetus *tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 208.* sub finem, ubi docet, talem gratiam specialem, ordinis tamen tantum naturalis, requiri ad amorem naturalem DEI super omnia, si hic amor debeat esse affectivè efficax. Sed tamen videtur, non debere dici, quod homo non possit DEUM amare sine tali auxilio, aut hoc simpliciter necessarium esse, (quod Vasquez etiam admittit) sicut enim in ordine supernaturali potest homo operari cum gratia sufficiente, & non est necessaria gratia congrua ad posse, quamvis sine hac homo non sit operatus: ita etiam in ordine naturali homo sine auxilio naturali congruo DEUM potest amare, quamvis eum non sit amaturus.

100. Dein Suarez, *l. 1. de gratia. c. 13.* probat, cognitionem naturalem congruam, saltem non semper esse gratiam, distinctam à beneficio creationis, sive indebitam supposita creatione, coquod

equidem sèpè homini debeantur cognitiones congruæ; cùm natura inclinet sèpè ad tales actus, e. g. ut parentes benefaciant liberis, ut quis infantulum in luto hærentem tollat, aut benefactori maximo aliquam gratitudinem exhibeat: & aliquando major esset difficultas in omissione istorum, quām in executione. Idem docet Arriaga de gratia disp. 38. sec. 2. n. 18. ubi addit, DEUM, si negaret in his occasionibus cognitionem congruam, usurum aliquā violentiā affectatā. Idem auctor disp. 36. sec. 2. per totam probat, hanc gratiam nullo modo esse illam, de qualis erat inter SS. Patres, ac Pelagianos, vel Semipelagianos: id quod etiam probat Suarez. L. 1. de gratia, c. 17. per totum, quos vide.

101. Circa hanc questionem, an scilicet, solis viribus naturalibus possit elici amor DEI super omnia, docet S. Thomas l. 2. q. 109. a. 3. in corp. quid homo quidem in statu naturæ integræ potuisse DEUM amare super omnia, sine gratia superaddita naturalibus bonis: sed in statu naturæ lapsus indiget ad hoc auxilio gratiae naturalis sanantis. Cajetanus S. Thomæ interpres in hunc locum dicit, S. Thomam distinguere duplē amorem DEI super omnia: unum, qui tantum excludat omne peccatum mortale: aliud longè perfectiore, qui etiam excludat omne peccatum veniale: illum esse possibilem absque gratia homini etiam lapsu: non autem esse possibilem istum: idque vult inferre ex ratione S. Thomæ, quæ est, quid homo sit connaturalis amor DEI, saltem ille non omnino perfectissimus: & homo propriis viribus possit id, quod ei est connaturale. Et ob hanc rationem alii quoque multi volunt, S. Thomam ponunt stare pro nostra quam pro opposita sententia.

Gonetus econtra tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 195. reprobatur hanc interpretationem Cajetani ex eo, quid talis actus perfectissimus, neque cum gratia supernaturali ordinaria sit possibilis. Suarez quoque l. 1. de grat. c. 34. ubi fusè de mente Angelici disputat. n. 6. ex eodem capite rejicit hanc expositionem. Si dicas, quid talis actus perfectissimus cum gratia supernaturali ordinaria absolutè possibilis sit; equidem, licet quis non possit, per omnem vitam, vel diu, absque gratia speciali vitare omnia venialia, tamen id posset per aliquod tempus: & hinc homo, si præfertim non cogitet de futuro tempore, vel de impossibilitate illa vitandi diu venialia, possit talem actum elicere. Resp. quid Angelicus planè videatur loqui de actu, quem natura sanata potest de potentia ordinaria, seu ordinariè sine speciali gratia, elicere, qui actus utique non potest semper omne veniale excludere. Tandem Eximus loc. cit. c. 35. n. 15. probat, ad amorem DEI super omnia, in conclusione assertum, non esse necessarium auxilium gratiae intrinsecè supernaturalis: & quamvis de mente S. Thomæ ibi non faciat mentionem, tamen non videtur ei voluisse contrarius esse, quod nobis absolute sufficit, qui tantum defendimus, quid sine auxilio gratiae supernaturalis possit DEUS ab homine super omnia diligere.

"***"

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

102. O B. I. Ad Rom. 5. v. 5. dicitur: *Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Rurkus i. Joan. 4. v. 7. *Charitas ex DEO est. & ad Galat. 5. v. 22. Frustrus autem spiritus est charitas:* ergo dilectio DEI est per infusionem spiritus sancti, seu per gratiam. Resp. dist. conf. Aliqua dilectio DEI, scilicet supernaturalis, & conducens ad salutem æternam, est per gratiam, conc. conseq. omnis etiam tantum naturalis, & non conducens positivè ad salutem. neg. conf. Nec dicas, Scripturam non facere hanc distinctionem, inter charitatem naturalem, & supernaturalem. Resp. enim Scripturam etiam non facere, ordinariè saltem, discrimen inter actus naturales, & supernaturales inferiorum virtutum, e. g. justitiae, & misericordiae: quis autem dicat, non esse possibilem actum naturalis justitiae, vel misericordiae, aut penitentiae?

Dein etsi Scriptura discrimen non ficeret, sufficit, quid id Concilia faciant, ut Tridentinum, scilicet 6. can. 3. ubi definit: *Si quis dixerit sine præveniente spiritu sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere sperare diligere, aut penitentem posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Enon omnem dilectionem, sicut non omnem penitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quæ sit, sicut oportet ad salutem. Sic etiam Araucanum II. can. 25. terminum hunc sicut oportet, vel oportuit, adhibebet.

103. Dices, Ad Rom. 13. v. 8. dicitur: *Qui enim diligit proximum, legem implevit.* & iterum v. 10. *Plenitudo ergo legis est dilectio:* ergo, qui diligit proximum propter DEUM, & consequenter DEUM, totam legem naturalem implevit: sed non potest homo in natura lapsa viribus naturalibus totam legem implere: ergo nec potest DEUM diligere. Resp. S. Paulum ibi, teste Cornelio, loqui de amore proximi, non autem de lege tota, sed tantum de lege secundæ tabulæ, quæ spectat ad proximum; nam ad hujus dilectionem etiam spectant, quæ subiungit v. 9. *Non adulterabis, non occides &c.* Est autem incredibile, non posse hominem absque gratia supernaturali diligere proximum dilectione naturali.

Sed, si etiam demus, quid loquuntur textus de dilectione DEI. dist. conf. qui diligit, totam legem implevit constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus, à lege imperatos. neg. conf. quoad unum tantum momentum, & unum tantum actum, quem solum hic & nunc lex imperat. conc. conf. & dist. subsumptum: non potest homo totam legem servare quoad unum tantum momentum, & unum actum, qui quidem sit pro nunc efficax affectivè, sed non efficax effectivè in futurum. nego subsumpt. non potest totam legem servare constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus. con. subsumpt. & neg.

& neg. cons. vide Arriagam de gratia disp. 41. sec. 2. n. 4. ubi plures autores citat afferentes, modico tempore possa impleri, vel servari totam legem. Adde, alios dicere, Apostolum ibi loqui de dilectione supernaturali, quæ utique non est possibilis naturaliter. Sed hanc ultimam responsonem

104. Urgebis. Si esset sermo de dilectione DEI supernaturali, tunc esset sermo de dilectione elicita per habitum charitatis: atqui de hac non est sermo: ergo, prob. min. non præcipitur nobis, ut eliciamus actum per habitum; quia saepe habitum non habemus, nec est in nostra potestate eum habere: ergo. Resp. neg. ma. quia esset tantum sermo disjunctivè de actu, vel elictio per habitum, vel per omnipotentiam DEI extrinsecè, speciali supernaturali modo, applicatam. Potest etiam negari minor: tunc enim, quando adest habitus in justo, elicitur actus per illum. ad probationem neg. ant. ex suppositione, quod adsit habitus: certè non præcipiuntur temptantum actus naturales, sed supernaturales, e. g. fidei, contritionis, vel attritionis, in ordine ad confessionem, qui debent elici ab habitibus, si adsin: vel in defectu horum ab omnipotencia specialiter applicata. Quando autem habemus habitum, est utique in nostra potestate facere, & conari, quantum possumus, & tunc habitus jam concurret.

105. Ob. 2. Concilium Milevitani cœl. 4. ait: *Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quod facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ergo actus amoris DEI est ex gratia.* Confirm. Arauficanum II. can. vel cap. 25. ait: *Prorsus donum DEI est diligere DEUM:* ergo est gratia. Resp. neg. cons. In primis ibi non est sermo tantum de dilectione DEI, sed de omni dilectione honesta: atqui non est verum, quod nihil possumus naturaliter honestè diligere, sine gratia supernaturali, ut satis probatum à n. 84. igitur Concilium tantum loquitur de dilectione DEI supernaturali.

*Quod patet etiam ex eo, quod canon. 5. loquatur clare de actionibus supernaturalibus; cùm dicat, libero arbitrio necessariam gratiam iustificationis, ut possit implere Divina mandata, & horum fructus afferre, de quibus Dominus non dicat: Sine me difficulter potestis facere: Sed Sine me nihil potestis facere: quem textum cum S. Augustino omnes explicant de operibus supernaturalibus: & idem supponit hic canon; quia loquitur de gratia iustificationis, seu quæ datur in ordine ad iustificationem, sive ad opera iustificationis: & probat illam impotentiam liberi arbitrii ex illo *Jean. 15. v. 5.* *Sine me nihil potestis facere: qui textus loquitur, non de actionibus naturalibus, sed supernaturalibus.**

Ad confirm. dist. antec. diligere DEUM supernaturaliter est donum DEI. conc. ant. diligere tantum naturaliter. subdist. est donum supernatural, neg. ant. naturale. om. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Concilium expressè addit eodem canone, vel capitulo 25. quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea, aut diligere DEUM, sicut oportuit, aut credere in DEUM, aut operari propter DEUM, quod bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia Divina

R.P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

prevenerit. Ubi notanda verba: *Sicut oportuit: quæ significant ex usu Conciliorum: Sicut oportet ad salutem: quod tantum intelligi potest de actibus supernaturalibus.* Et sane ibidem Concilium loquitur eodem modo de fide per illa verba: *Credere in DEUM: ubi aperte intelligitur fides supernaturalis, tanquam praesita revelationi supernaturali: ergo etiam intelligitur dilectio DEI supernaturalis.*

106. Replicabis. Ex hoc ipso infertur, quod Arauficanum non loquatur de amore supernaturali; nam dicendo, liberum arbitrium inclinatum, & attenuatum fuisse, ut non possit amplius diligere DEUM, supponit, quod prius DEUM diligere potuerit: atqui prius non potuit sine gratia DEUM diligere supernaturaliter: ergo non loquitur Concilium de dilectione supernaturali. Resp. illas voces: *Sicut oportuit, juxta omnes significare actiones conducentes ad supernaturalem finem, sicut & illæ, quæ inferioris eodem canonice posita sunt: Quæ ad salutem pertinent.* Et sane legenti illum canonom totum est innegabile, Concilium loqui de dilectione, & actibus fidei, ac aliarum virtutum, supernaturalibus.

107. Dices. Cur ergo insinuat, primum hominem, seu Adamum potuisse per liberum arbitrium DEUM diligere? Resp. etiam quodque SS. Patres, & præserit S. Augustinum, videri tribueri libero arbitrio primi hominis, adhuc integro, & ut loquuntur, sano, vel libero arbitrio Angelorum, adhuc viatorum (cum quo comparant hominem in statu innocentie adhuc degentem) vires diligendi DEUM, servandi mandata, imò merendi gratiam, & gloriam. Sic ait S. Augustinus *l. de corrept. & gratia. c. 10.* *DEUM sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius offendere, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sua gratia beneficium, justitiaeque judicium.* Dein post narratum quorundam Angelorum lapsum de ceteris ait: *Ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo caſu nunquam futuro certissimam sciri meruerunt.*

Postea de Adamo ait: *In quo statu recto, ac fine vita, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset, profecto fine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam, merito biusmodi permanentis, beatitudinis plenitudinem, qua & sancti Angeli sunt beati.* Inde c. 11. de eodem protoparente ait: *Quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cuius meritum fuisse, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem.* Quibus planè videtur evinci, S. Augustinum judicasse, liberum arbitrium integrum potuisse actus supernos, & meritorios ipsius gratia, & gloria elicere.

108. Econtra dicere, quod liberum arbitrium sine gratia possit ista efficere, defendi non potest post damnatam propositionem Bajanam 1. *Nec Angeli, nec primi hominis, adhuc integri, merita recte vocantur gratia.* & 3. *Et boni Angeli, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.* Sed & S. Augustinus nunquam sensit, actus hofce

hōcē supernaturales posse sine gratia elici, ut patet ex aliis clarissimis verbis ejusdem: sic. l. 12, de civit. DEI c. 9. querit, an Angeli recens creati habuerint à se ipsis bonam voluntatem, seu amorem, quo statim DEO adhaerunt: & postquam dixisset, quod, si habuerunt hanc à se, meliores à se ipsis, quam ab illo DEO facti sunt, resolvit, eos illam bonam voluntatem, non à se ipsis habuisse, sed à DEO: *Qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhaerent, creavit, simul in eis, & condens naturam, & largiens gratiam: & paulo post inquirens, quare alii lapsi sunt, alii non: responderet: aut lapsi minorē acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi: aut . . . illi non lapsi amplius adjutifuerunt.*

Quod autem de gratia superna loquatur, est clarum, dum ibidem scribit: *Confidendum est igitur cum debita laude creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere: verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quid charitas DEI diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis.* Cui consonat addictissimus S. Augustinus discipulus, nempe S. Fulgentius l. 2. ad Trasimundum c. 2. vel sub initium ejus: *Non alia gratia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, que lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.*

Apertius, & clarius de necessitate gratiæ, etiam respectu ipsius Adami, loquitur Augustinus l. de corrept. & grat. c. ii. sic scribens: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malum: sed sane habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malum esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deferere posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: & inferius: *Dederat & adjutorium, sine quo in ea bona voluntate non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio: & sub finem capituli ait: Ut autem in eo bono permaneret, egebat adjutorio gratie, sine quo id omnino non posset.*

109. Ut ergo ista conciliemus, dicendum, Concilia, ac Patres, maximè S. Augustinus, facere differim, inter liberum arbitrium sanum, ac integrum, & inter vulneratum, ac saucium. Per illud intelligitur tale, quale homini, recens creato, à suo conditore concessum est, non tantum debitibus naturæ perfectionibus, sed etiam donis supernaturalibus, gratia tam habituali, quam actuali, prædictum: per alterum vero intelligitur liberum arbitrium, & donis supernis spoliatum, & naturalibus viribus infirmum. Hanc esse mentem S. Augustini, probatur ex eo, quod l. de natura & gratia. c. 43. obiciunt sibi Pelagio, quod DEUS bonus, ac justus fecerit hominem, qui, si vellet, posset peccato carere, ita respondeat: *Quis enim eum nescit, sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad justitiam vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus sauciis, confessisque vulneribus non ira potest ad justitiae culmen ascendere.* Ubi planè per arbitrium sanum intelligit potens ad justitiam, seu sanctitatis culmen concendentium.

Rursus eodem l. c. 51. referens, Pelagium

velle, quod potentia evitandi peccata sit in ipsa natura hominis libera, id negat: attamen accedit: *Si enim iste, qui hunc librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, qua primo inculpata, & salva condita est, utcunque acceptaretur hoc dictum.* Ubi per naturam sanam, aut salvam, intelligitur natura gratiæ instructa; nam sine gratia etiam natura integræ hoc S. Augustinus neutiquam concedit; sic enim ait ep. 106. non longè a fine, *Natura enim humana, etiam in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsum, creatore suo non adjuvante, servaret.* Hoc spectat Caput I. dogmaticum in Cœlestini I. ep. ad Episcopos Galliæ, quod docet, in prevaricatione Ade omnes homines naturalem possibiliteratatem, & innocentiam perdidisse. Certè per naturalem possibiliteratrem non potest intelligi potestas tantum elicendi actiones naturæ conformes, & moraliter honestas; alias infideles in omni opere peccarent, quæ est propositione 25, inter Bajanis damnatas: ergo debet intelligi potestas elicendi actiones supernaturales, seu libertas sana, ac integra, gratiæ etiam supernis adjuta, quam primus homo in sua creatione accepit, at postea miserè perdidi.

110. Ex hucusque dictis collige, Araucanum II. dum canon. 25. dicit, liberum arbitrium, attenuatum, ac inclinatum, non posse amplius sine gratia diligere DEUM, loqui de supernaturali dilectione, qualem potuisset elicere arbitrium sanum, ac integrum, prout est Adamo collatum, scilicet etiam gratiæ supernæ instructum; quæ deinde est spoliatum: & hinc sine gratia nova, quæ fortiore, non potest supernaturaliter diligere DEUM. Dixi fortiori; quia, cum Adam haberet arbitrium necum sauciatum infirmitate, nec attenuatum ignorantia, aut concupiscentia, non indigebat tam forti auxilio.

Hoc docet S. Augustinus lepius: sic de corr. & gratia c. 11. ait: *Ille vero Adam nullatenus rixa tentationum, infirmatum &c. a se ipso, adversis se ipsam, tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur.* Proinde, et si non interim letiore nunc, veruntamen potentiore gratia, indigent isti, hoc est miseri Adami posteri, nempe, ut ait c. seq. seu 12. ante medium. Adversus tot, & tantas tentationes . . . ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Dicitur non letiore; quia gratia, licet nunc sit fortior, non tamen est letior; nam, licet præbeat vires vincendi, non semper affert jucunditatem vincendi tentationes; sed graviores patimur repugnantias, quam fuerint in statu integratissimis, quas tamen etiam, quamvis cum difficultate, vincimus.

111. Ob. 3. S. Augustinus ep. 107. ad Vitaliem paulo ante medium, ait: *Liberum arbitrium ad diligendum DEUM primi peccati granditate perdidimus: ergo.* Resp. dist. antec. perdidimus liberum arbitrium sanum, & sufficiens etiam ad actus supernaturales, de quo modò egimus. conc. ant. liberum arbitrium saucium, adhuc tamen sufficiens ad actus naturales etiam amoris DEI. conc. ant. & neg. conf. S. Augustinus loc. cit. loquitur de libero arbitrio sano, & in ordine ad dilectionem supernaturali, sive, quæ pro fit ad salutem: quod colligitur ex dictis praecedentibus numeris, & ex eo, quod scribat ad eum,

eum, quem vult retrahere ab erroribus Pelagianorum, vel Semipelagianorum: hi autem volunt, posse sine gratia elici actus conducentes ad salutem.

Nec dicas, eos haereticos non docuisse, posse hominem DEUM diligere supernaturaliter super omnia; nam, et si hoc non docuerint explicitè, docuerunt implicitè, quatenus voluerunt, eum actum esse meritum præmii superni. Rufus S. Augustinum ibi loqui de dilectione supernaturali, colligitur ex eo; quia loquitur universaliter de actibus fidei, & aliis, quibus pie vivimus, quorum saltet aliquos ex viribus naturæ elici posse volebant Pelagiani; sic enim post pauca dicit: *Quapropter ut in DEUM, credamus, & pie vivamus, non volentis, neque curruntis, sed miseren[t]is est DEI.* Tandem etiam S. Augustinus ibi statim ante verba objecta ait, gratiam ad singulos actus dari: atqui non datur ad singulos actus naturales: ergo nec de his loquitur.

112. Ob. 4. S. Augustinus l. 4. contra Julianum, c. 3. in fine ait: *Amor autem DEI, quo pervenitur ad DEUM, non est, nisi à DEO Patre per JESUM Christum cum Spiritu Sancto: per hunc amorem Creatoris bene quicunque utitur etiam creaturis: ergo amor DEI naturalis, sive ut Creatoris etiam est ex DEO, seu ex gratia.* Confirm. Idem l. de gratia & lib. arbit. c. 17. ait, etiam quavis partem charitatem esse ab eo, qui preparat voluntatem, & eod. l. c. 18. ait: *Si non ex DEO, sed ex hominibus est dilectio DEI, vicegerunt Pelagiani: si autem ex DEO, vicimus Pelagianos:* ergo. Resp. neg. conseq. & suppositum, quod amor DEI, ut Creatoris vel etiam ut Auctoris naturæ, necessariò sit naturalis; nam supernaturalitas actus non desumitur ab objecto materiali; alias actus virtutum moralium, misericordia, temperantia &c. non essent supernaturales: sed desumitur supernaturalitas actus, vel ex cognitione prævia supernaturali, qua proponitur objectum amandum, vel ex principiis supernaturalibus physicè influentibus.

Potest autem DEUS eriam ut Creator, vel Auctor naturæ, proponi per lumen fidei, ut amabilis, & potest quoque habitus charitatis supernaturalis eum ut tales diligere: ergo. Quare etiam hoc loco S. Augustinus loquitur de dilectione DEI supernaturali, quod ex eo quoque inferitur, quod dicat, per eum perveniri ad DEUM, hoc est, ad beatitudinem, & salutem. Ad confirm. neg. conseq. quia etiam illis locis explicati potest, & debet S. Doctor, de charitate, vel amore supernaturali: & sane de amore supernaturali his erat cum Pelagianis, scilicet de amore meritorio, ut patet ex plurimis locis, & etiam ex eo, quod Pelagiani, contra quos S. Doctor disputabat, vellent, viribus naturæ elici posse amorem DEI salutarem, seu conducentem ad beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS IX.

Solvuntur reliqua Objectiones.

113. Ob. 5. Amor DEI super omnia est ultima dispositio ad justificationem, sive remissionem

peccati: sed hæc est supernaturalis, & est innegabile. ergo. Confirm. Amor DEI est opus pietatis: atqui nullum opus pietatis potest fieri sine gratia DEI, ut est certum, & probatur à Bellarmino tom. 4. controv. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 6. c. 4. ergo. Resp. dist. ma. Amor DEI supernaturalis est talis dispositio. conc. ma. amor naturalis tantum. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Justificatio ex Tridentino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, seu infusio gratiæ sanctificantis: & ad neutrum disponit actus pure naturalis.

Nec intelligunt Patres, Concilia, & Doctores, actum hunc naturalem, quando dicunt, actum charitatis esse ultimam dispositionem ad justificationem, vel gratiam. Certè in statu pure naturæ utique fuisset possibilis actus amoris DEI super omnia; est enim prorsus innegabile, quod homines tunc potuissent creatorem suum præ omnibus alii amare: & tamen tunc non fuisset dispositio ad justificationem; quia non data fuisset infusio gratiæ; unde nec nunc actus naturalis disponit ad remissionem peccati, quæ in hac providentia non datur absque infusione gratiæ. An autem in alia providentia, seu statu pure naturali fuisset dispositio ad remissionem puram peccati, planè ignoratur. Ex se non fuisset, cum homo pro peccato satisfacere non potuisset, nec se positivè disponere: an autem DEUS amorem talem gratuitò tunc acceptasset, nesciunt.

Ad confirm. Resp. similiter dist. ma. amor DEI naturalis est opus pietatis naturalis. conc. ma. opus pietatis supernaturalis. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ex hoc argumento sequetur, quod homo non posset minimo cultu naturali afficere DEUM absque gratia, quod planè videtur incredibile. Unde S. Prosper ad Capitula Gallorum response 8. referens responsum Concilii Africani ait, eos definivisse, *gratiæ . . . . per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil vere, sanctæque pietatis babere, cogitare, dicere, agere valeamus: per veram autem, sanctamque pietatem, merito intelligitur, non naturalis, sed supernaturalis.*

114. Ob. 6. Amor DEI super omnia, etiam tantum naturalis, non patitur secum ullum affectum inordinatum, immo includit odium omnium, legi Divinæ adversantium: ergo, si potest homo viribus naturæ hunc amorem elicere, poterit etiam totam legem servare: sed hoc est contra Concilia & SS. Patres: ergo. Confirm. 1. Homo per amorem DEI efficacem debet ita obfirmari in bono, ut, etiamsi occurrant gravissimæ tentationes, eas vellet, aut proponeret superare: atqui tales actum non potest homo naturaliter elicere: ergo. min. prob. non potest homo sine gratia illas tentationes vincere, vel totam legem naturalem servare: ergo neque potest tales actum, qui involveret propositum omnia vincendi, & servandi, elicere. Confirm. 2. Per amorem DEI homo convertitur ad DEUM: ergo non potest, stante eo amore, esse ab eo aversus: ergo non potest esse peccator: ergo juxta nos posset viribus naturæ acquirere remissionem peccatorum. Resp. dist. conf. poterit homo servare totam legem quoad unum momentum. con. conf. stan-

stanter & diu. neg. conf. & sic dist. min. subsumpt. neg. ult. conf. vide n. 103.

Ad 1. confirm. Resp. 1. cum Arriaga *diss.* 39. de *grat.* sec. 4. ¶ 5. neg. tni. et si enim homo revera id executioni mandare non possit, potest tamen contingere, ut aliquis putet, se id posse (& certe infidelis, in quo maximè videtur talis actus dari posse, potest facile nescire, quod nequeat absque gratia totam legem naturæ servare: vel tentationem tamē superare.) adeoque poterit, non obstante ea impossibilitate, tamē actum naturalem elicere: quin etiam fidelis vel infidelis, potest de ea impossibilitate non cogitare, &, stante hac inadvertentia, tamē actum elicere. ad prob. conc. ant. neg. cons. licet non possit servare legem totam, potest tamē tamē actum elicere, ut patet ex dictis.

115. Resp. 2. dist. ma. Homo debet per amorem DEI ita obfirmari positivè. neg. ma, negativè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Debet quidem homo taliter amans, hic, & nunc, nullam habere volitionem cedendi talibus temptationibus, vel violandæ legis naturæ, & sic negativè esse obfirmatus: at nec debet positivè, per actualem aliquam tendentiam, temptationibus omnibus resistere, nec totam legem sibi observandam proponere; sapientè enim potest contingere, ut quis non cogitet de ulla difficultate, nec adsit tentatio alicujus momenti: & in tali casu non debet amor DEI, tantum affectivè efficax, animum positivè obfirmare contra absentes, vel non incidentes difficultates. Sufficit, si dicto modo negativè se habeat.

Certè etiam attrito supernaturalis (quæ tamen juxta Tridentinum debet omnem voluntatem peccandi excludere) non semper ita positivè obfirmat animum contra omnia illicia, & difficultates: imò apud multos peccatores est gratia DEI, quod talia ipsi non incident, essetque imprudens ille confessarius, qui homini, vix è luto voluptatis ægertimè emerso, multis proponeret obligationem eliciendi propositum non peccandi iterum sua lubricitate, et si deberet propterea lentissimis ignibus diutissimè comburi. Consultiū longè est ab his terroribus abstrahere; quia, dum quis de his non cogitat, sufficit, si in genere nunquam se amplius peccaturum proponat; alias enim, cum mala, explicitè repræsentata, longè fortius moveant, posset prænitens absterri. Si igitur actus supernaturalis non debet ita positivè obfirmare animum, minus id debebit actus merè naturalis. Sed quæres: si tali incident tales tentationes, quid fieret? Resp. tunc, si non possit quis gravissimas tentationes sine gratia DEI vincere, etiam actum amoris DEI super omnia non poterit elicere: verum de hac potentia vincendi tentationes agemus articulo sequenti.

Ad 2. confir. retorq. arg. Etiam per attritionem supernaturalis convertitur homo ad DEUM: an per eam delentur peccata? in forma. om. ant. dist. 1. conf. non potest manere aversus actualiter con. conf. aversus habitualiter. neg. primam & omnes reliquias conseq. Dum homo amat DEUM naturaliter, non potest simul habere actum odii, vel alium peccaminosum, adeoque non potest actualiter à DEO esse a-

versus: at, quia hic actus nondum delet peccata habitualia, prius patrata, manet homo adhuc habitualiter à DEO aversus, & peccator, nec remissionem peccati acquirit.

116. Dices. Si potest homo sine gratia per unum actum servare legem, potest etiam per plures, imò per omnes: ergopotest diu legem totam servare. Confir. Saltem poterit homo servare totam legem naturæ, si nulla unquam occurrit specialis difficultas: sed nec hoc videtur admittendum: ergo. Resp. neg. conf. nam utique major difficultas est in pluribus actibus collectivè, quam in singulis tantum distributivè sumptis. Ad confirm. neg. ma. quæ saltem formaliter ex nostra sententia non sequitur; quamvis enim homo possit ad breve tempus servare totam legem naturæ, & actum unum cum omni peccato actuali incompossibilem elicere, non sequitur, quod id possit diu. Eadem ma. etiam negari potest ex eo, quod ille actus possit omnino præscindere à proposito formaliter deinceps nunquam peccandi, & tantum esse effectivè, prout explicavimus num. 98. nam voluntas nostra cum tempore mutabilis est, & potest facile, sicut post actum amoris DEI supernaturalem, ita & magis post naturalem in pejus mutari.

Quod attinet ad minorem in confirmatione positam. Resp. Arriaga *de gratia diss.* 39. sec. 5. n. 16. posse eam forte negari; eo quod SS. PP. loquantur de ordinario modo vita humana, in qua semper intra longius spatium occurunt difficultates, aut tentationes graves. Et certè ipsa frequentia, vel duratio temptationum, in sua natura tantum levium, reddit eas graves, ut infra dicemus num. 122. Si tamen diu, vel per totam vitam nulla prouersus tentatio alicujus momenti occurreret, non videtur tunc ex mente SS. Patrum ea observatio legis impossibilis, sine gratia saltem supernaturali, quamvis hac ipsa specialis præservatio esset specialis gratia, saltem ordinis naturalis.

117. Ob. 7. Homo, viribus naturæ relatus, nunquam amat objectum insensibile plus, quam se ipsum: ergo neque amat DEUM plus quam se, seu super omnia. Resp. neg. antec. Certè amat quandoque homo insensibilia vehementissimè, e. g. plus, quam vitam amat honorem, quamvis hic sensu non percipiatur. Quod autem spectat ad DEUM, licet insensibilis sit, non est in eo specialis difficultas, aut repugnatio: imò, cum naturaliter possit cognosci dignissimus amore appetitivè summum, non est, cur voluntas non possit eum ita amare. Ex his collige cum Arriaga citato num. precd. DEUM naturaliter etiam posse amari amore concupiscentiæ; nam, si potest amari amore benevolentia, poterit etiam amari amore concupiscentia, qui amor est facilior; cum respiciat DEUM, ut bonum nobis: potest autem homo naturaliter amare DEUM ut bonum sibi, sive tanquam suum benefactorem, à quo sperat adhuc plura beneficia temporalia, sive tanquam suum ultimum finem naturalem, à se possidendum, ea ratione, qua saltem possideri posset in statu puræ naturæ, de quo in tractatu de Beatis. à num. 34. ut abstraham ab eo, an hōbro naturali actu possit appetere beatitudinem supernaturalem.

ART.

ARTICULUS X.

An homo sine gratia supernaturali possit vincere omnes temptationes, Et servare totam legem naturae.

118. Ut bene docet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 1. subsec. 2. n. 7. Tentatio est propositio aliquius honestatis, in objecto malo, trahentis ad se; sic enim tentat diabolus, excitando in hominibus cognitionem aliquius delectabilitatis, vel utilitatis in opere malo: sic etiam tentat unus homo alterum malis consilii, proponendo rationes, quibus suadet, bonum esse, rem quandam prohibitam facere, vel praeceptam omittere. Ino & ipsi motus carnis rebelles suo modo proponunt aliquam bonitatem apparentem in sua materia. Hec jam tentatio potest esse levis, vel gravis. Prior, sive levis ex communione illa, quæ parum hominem vexat, aut parum attrahit, sive deinde trahat ad peccatum grave, sive ad leve. Econtra gravis est illa, quæ hominem valde trahit ad malum. Potest autem tentatio, tam gravis, quam levis, esse contra praeceptum, tum affirmativum, tum negativum, tum naturale, tum supernaturale. Et siquidem sit contra praeceptum, exigens actum supernaturalem, clarum est, eam non posse vinci absque gratia; cum sine hac eligi nequeat actus supernaturalis. Unde questione modi tantum instituitur de temptationibus contra praecepta negativa, aut pure naturalia.

119. Dico 1. Tentationem aliquam levem potest homo vincere sine gratia supernaturali. Ita Sotus, Vega, Medina, Valentia, Tannerus, Suarez, Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2. Arriaga de grat. disp. 40. sec. 1. subsec. 1. n. 2. & hoc teste communiter recentiores: estque etiam haec mens S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 2. ad 6. ubi dicit: Aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quicunque enim vitat peccatum, peccato resistit: unde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet, quod tunc homo resistentio peccato mereatur premium eternum; sed ille propriè vincit peccatum, qui potest pertingere ad hoc, contra quod est pugna peccati; hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorium operatur: unde talis victoria vitam eternam meretur. Ecce expresse ait, posse resisti peccato sine gratia, seu temptationi non succumbi: nec nos plus volumus; non enim vincere, aut superare sumimus in sensu stricto S. Thomæ.

120. Nota autem, nos hic loqui, non de potentia tantum physica, ita, ut quis tantum physicè temptationem possit vincere: sed de potentia morali, ut quis etiam moraliter eam possit vincere; nam physicè potest homo vincere etiam temptationem aliquam gravem: quod Rhodes loco citato ait, non debere probari; cum certum sit, mansisse homini libertatem, & hanc esse potentiam physicam. Eandem potentiam physicam in homine agnoscit Arriaga de gratia disp. 40. sec. 2. n. 12. Eandem assertit Hauboldus l. 2. tr. 3. contr. 7. n. 806. & ratio est; quia alias tentatio omnino tolleret libertatem physicam, adeoque ei succumberetur sine peccato.

Nec dicas, DEUM semper dare gratiam supernaturalem in iis occasionibus; quippe, ut ait Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. n. 2. SS. Patres supponunt, nos posse sine gratia contra praeceptum naturale peccare: ergo debemus etiam sine gratia posse naturale praeceptum implere; nam libertas ad peccandum debet etiam esse libertas ad non peccandum, seu praeceptum implendum. Et hinc ad peccandum contra praeceptum supernaturale affirmativum utique necessaria est gratia; cum aliter libertatem non habeamus, ad ejus observationem, & non observationem: ergo, cum juxta SS. Patres, liberi sumus ad peccandum contra praeceptum pure naturale, etiam difficile, debemus etiam sine gratia esse liberi ad idem observandum, adeoque debemus sine gratia habere libertatem saltem physicam ad illud implendum.

Unde idem auctor cum aliis docet, SS. Patres, quando dicunt, aliquid impossibile esse, intelligendos esse de impossibilitate morali, saltem, nisi aliunde ratio suadeat, rem illam etiam physicè impossibile esse. Et sane, quod moraliter impossibile est, non est tantum quomodo docunque difficile; sed ita, ut propter impedimenta occurrentia & summam difficultatem, prudenter sperari non possit futurum; neque etiam prudenter sperari possit, superandam esse difficultatem tunc occurrentem; neque continet, ut ea unquam supereretur. Unde meritè simpliciter impossibile dicitur; id enim rectè simpliciter impossibile vocatur, quod propter suam difficultatem nunquam fit. Et hinc in hoc casu gratia etiam dicenda est simpliciter dare. Datur tamen etiam in hoc casu libertas aliquo modo moralis, scilicet in hoc sensu, quod detur libertas cum advertentia ad malitiam, quæ sufficit, ut actus possit imputari ad culpam: sed non datur libertas moralis in hoc sensu, quod sit moraliter sufficiens, seu quod difficultas sit moraliter superabilis.

Quod autem SS. Patres, quando aliquid dicunt, sine gratia impossibile esse, intelligendis sint de impossibilitate tantum moralis, videatur etiam posse desumi ex eo, quod talibus utantur terminis, quibus non omnimoda physica impossibilitas adstruitur; sed tantum moralis. Sic S. Hieronymus l. 3. dial. contra Pelagianos. c. 1. ait: Hoc & nos dicimus, posse hominem non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quamdiu intentus est animus. & infra l. 3. haec magis explicans, sic loquitur: Sed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humanae . . . Nec quia ad breve possum, coges me, ut possim jugiter. S. Augustinus l. de perfectione iustitiae c. 2. ait: Respondeatur, naturale non esse peccatum, sed nature, præsternit vitiæ, unde facti sumus naturâ filii iræ, parumque esse ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta sanetur gratia DEI: ergo voluntatis arbitrium ad non peccandum non est omnino nullum: adeoque, quando alibi S. Augustinus videtur, adstruere impossibilitatem non peccandi, non intelligendus est de physica, quæ non datur, quando voluntas saltem parum potest: sed de morali tantum, quam, licet absolute posset voluntatis arbitrium vincere, ramen, quia parum potest, sive non potest sine maxima difficultate,

non vincet. Quare hac in quæstione etiam nos loquimur de impossibilitate morali, & negamus, homini, etiam gratiâ destituto, moraliter impossibile esse, tentationem aliquam levem superare.

121. Probatur Conclusio 1. ex damnatione propositionis 30. Bajanæ, juncta propositione 29. ad faciendum integrum sensum, qua dicebatur fures esse, & latrones (quales scilicet Christus intelligit *Joan. 10. v. 8.*) eos, qui docent, *Auc tentationi ulli sine gratia ipius Christi adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.* Prob. 2. Potest homo absque gratia efficere opus naturaliter tantum honestum, & bonum, ut probatum *a n. 84.* ergo potest vincere aliquam temptationem, prob. conf. qui liberè operatur honestum, debet habere motiva, pro, & contra; alias non est liber: ergo debet vincere motiva alicentia ad dishonestum, ut patet: atqui illa motiva sunt temptationes, ut iterum patet *ex n. 118.* ergo. Nec dicas, posse hominem tantum facere opus bonum naturale; quando nulla adest temptationem rationes *n. 84.* & seq. allatae, certè plus probant, & alias sequeretur, neminem posse liberè bonum operari, sed tantum necessariò: sic autem actus, sine gratia eliciti, quantumcumque hohesti, non possent mereri nec naturale præmium: quod admitti non potest.

122. Dico 2. Non potest homo sine gratia vincere omnes temptationes leves, coacervatas, vel nimis diu durantes. ita Arriaga. *de gratia disp. 40. sec. 2. n. 15.* prob. In primis si temptationes tendant ad peccata venialia, non possunt omnes vinci, neque cum gratia ordinaria, ut docet Tridentinum *sess. 6. can. 23.* multo igitur minus possunt vinci sine gratia. Si autem temptationes tendant ad grave peccatum, possunt saltem esse tam multæ, & tam frequentes, ac tam saepe recurrentes, ut voluntas propter suam instabilitatem in bono (in quo sibi relicta diu non perseverat, maximè, si temptatione inclinetur in malum) iis moraliter non possit semper resistere. Unde Arriaga *loc. cit.* ait, temptationem levem unam posse ratione durationis esse tam impræputnam, ut moraliter sine gratia vinci non possit. Quodsi quis autem velleret dicere, hanc temptationem, vel harum temptationum complexum, esse temptationem gravem, & non amplius levem, faceret quæstionem de voce, de qua nollem litigare.

123. Dico 3. Omnes temptationes graves, collectivè sumptæ, non possunt superari sine gratia DEI, ita Bellarm. *tom. 4. contr. 3. gen. contr. 1. princ. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 7.* Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 1.* Rhodes *disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. & 2.* Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 1. num. 13.* &c. hoc teste, communis, imo Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 12.* censet oppositum saltem temerarium, & errori proximum. Sed statim hic quæstio oriri potest, an hæc gratia debeat esse intrinsecè supernaturalis, e. g. supernaturalis illustratio, vel inspiratio Spiritus Sancti: an sufficiat aliud donum DEI, intrinsecè quidem naturale: attamen, si non indebitum toti naturæ creatæ, saltem indebitum homini: qua in re discrepant auctores.

Rhodes *loc. cit.* si bene legatur totus con-

textus, fortè videbitur requirere gratiam supernaturalem. Bellarm. *loc. cit. l. observandum 2d.* ait quidem, ad vincendam temptationem, ita, ut nullum peccatum admittatur, nec tamen etiam meritum comparetur (de qua victoria utique hic est sermo, non de alia in sensu S. Thomæ, de quo *num. 119.*) non requiri semper gratiam supernaturalem, sed sufficere auxilium DEI, etiam tantum removens occasiones peccandi, vel inhibens vim diaboli, sive alio modo juvans. Attamen, cum dicat, nullam temptationem posse vinci absque gratia, non videtur eodem modo loqui de gravibus, ac levibus, præsertim, cum postea, conciliaturus auctores inter se, dicat, quosdam loqui de auxilio supernaturali, quando in ordine ad temptationem levem id necessarium negant. Unde, quamvis revera nihil determinet, fors videri potest velle, quod saltem ad gravem temptationem vincendam auxilium supernaturale necessarium sit.

Econtra Arriaga *cit. disp. 41. de gratia etc. 2. num. 5.* ait, non posse totam legem naturæ servari sine gratia, sive supernaturalis sit, sive naturalis, specialiter tamen præparata: quod idem, ait, se dixisse de victoria gravis temptationis. Suarez *l. de gratia c. 27. num. 24.* dicit, ad observationem legis naturalis, seu victoriam omnium temptationum, non meritoriam vita æternæ, non requiri ex natura rei gratiam intrinsecè supernaturalem; cum hæc observatio tantum naturalis sit; nec etiam videri, requiri ex lege DEI, seu Divino decreto; cum de hoc non constet: & hinc sufficere per se gratiam ordinis naturalis datam modo prænaturali, id est, ultra vires, & exigentiam causarum naturalium, tunc hominem ad servandam legem excitantium. Hinc addit *num. 24.* sibi videri, regulariter observationem illam, vel victoriam fieri per gratias supernaturales, maximè in justis: vel, cum nec temptationes omnes, nec omnia gratia auxilia contra istas, simul dentur, fieri eam victoriam nunc per auxilia naturalia, nunc per supernaturalia: adeoque hominem, partim his, partim illis adjutum, totam collectionem temptationum vincere. Ego saltem dico, non posse superari graves temptationes, nisi, vel auxilio gratiae supernaturalis, quod regulariter videtur dari: vel saltem auxilio doni naturalis specialis, si non detur à DEO supernaturale.

124. Probatur autem conclusio. S. Paulus *1. ad Cor. 10. v. 13.* dicit: *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis:* ergo aliqua temptationes sunt supra vires humanas, ita, ut illas homines viribus suis vincere nequeant. Cùmque hic textus universalis sit, non debet restringi ad solas temptationes contra præcepta, quæ debent impleri per actus supernaturales, e. g. fidei; sed etiam extendi ad temptationes illas, quæ sunt contra præcepta naturalia. Plures alios textus Scripturæ vide apud Bellarmum *tom. 4. contr. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 5. c. 7.* ubi etiam affert plurimos textus SS. Patrum: ex quibus S. Augustinus *ep. 106. longè post medium* ait: *Fateatur Pelagius quando contra temptationes concupiscentiæque illicitæ dimicamus, quamvis & illic babemus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adjutorio DEI nostram provenire victoriam.* & *ep. 94. ad Hil.*

Hilarius tanquam errorem Pelagiū refert, quod doceat, cœvenās autem futuris, vincendisque peccatis, omnib[us]que tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adiutorio gratiae DEI, naturali posibilitate, humanam sufficere voluntatem. Cūmque SS. Patres exprelē loquuntur de lege naturali, & negent etiam evitatem peccati esse possibilem, non valent effugia dicentium, exponi eos posse, vel de temptationibus contra legem supernaturalem, vel de victoria meritaria.

Synodus quoque Milevitana in epist. ad Innocent. l. quæ inter epist. S. Augustini est 92. tanquam errorem Pelagianorum recenset, quod dicant, esse in nostra potestate, ut non inducatur in temptationem ; sic enim ait eos docere : illud verò, quod sequitur : ne nos inferas in temptationem non ita intelligendum, tanquam Divinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse positum potestate. Et ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis. S. Innocent. l. ep. ad Concilium Carthaginense quæ est 91. inter epistolatas Augustini ait : Cū pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed DEI solum facere possit auxilium. S. Cælestinus l. in epistola ad Gallos. c. 5. ait : Neminem, eum baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli infidias, Et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium DEI perseverantiam bone conversationis accepit. Similia habent SS. Cyprianus, Basilius, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, apud Bellarmin. loc. cit. Ratio autem sumitur ex vehementi inclinatione hominis ad sensibilia bona, & vitia, ob naturæ corruptiōnem, cui si accedit gravis tentatio, sive vehementis proposito objecti perversi, & quidem reperita, sanè homini difficillima, & moraliter impossibilis fit resistentia efficax, si non auxilio gratiæ adjuvetur.

125. Dico 4. Non potest homo sine auxilio gratiæ eriam tantum unam temptationem gravem vincere. Ita Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. n. 15. &, eo teste, fermè omnes Theologi, quanquam in explicatione non nihil varient. Probatur autem hæc conclusio jisdem ferme rationibus, quibus superior; nam SS. Patres communiter loquuntur de quavis distributivæ sumpta temptatione, & non tantum de omnibus collectivè sumptis, ut patet insipienti texus. Sic S. Gregorius l. 9. moralium. c. 29. ait de homine : Dimissus sibi cujuslibet temptationis aura raptatur. S. Chrysostomus homil. 24. in 1. ad Corintios ait : Sunt temptationes, quas sufferre non possumus. Et quenam sunt illæ omnes, ut ita dicam; possilitas enim in Divino nutu est : & addit deinde, esse etiam temptationes humanas, alludens ad illud Apostoli 1. Corinth. 10. v. 13. Tentationes non apprehendat, nisi humana: ergo SS. Patres intelligendi sunt, saltem de temptatione qualibet gravi, quamvis non de omni leví, ob rationes n. 121. adductas, quas leves aliqui ajunt non esse simpliciter dicendas temptationes.

Ratio autem conclusionis desumitur ex ignorantia intellectus humani, & infirmitate voluntatis, ac concupiscentia, ex quibus oritur valde vehementis hominis in bona sensibilia propensio & ab honestis abstractio: ex qua inter Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2.

n. 15. cum quibusdam recentioribus, posse etiam aliquam tentationem, unico tantum instanti durantem, tamen esse tam gravem, ut moraliter impossibile sit ei resistere: quod probat à pari sic. Potest quis esse ita obsfirmatus in bono, ut moraliter ei impossibile sit, in rem turpissimam consentire, stantibus præsertim cogitationibus bonis, ei tunc occurrentibus: cur ergo non possit, à contrario, alii malis assueto, & penitus habituato, difficillimum, & moraliter impossibile esse, stantibus præsertim vehementibus illicis, etiam tantum uno momento à peccato abstinere? sic e. g. luxurioso, data occasione absque ullo impedimento, & posita forma aliciente, maximè, si ponatur, eum ad fornicationem etiam gravibus minis, aut promissis impelli, certè difficillimum, imò moraliter impossibile erit, non peccare. Hoc autem, quamvis in quibusdam casibus verum esse possit, non tamen est in omnibus; nam Suarez l. 1. de gratia c. 23. n. 2. levibus temptationibus accentet illam, quæ ad momentum tantum, seu brevissimo tempore durat.

126. Dico 5. Non potest homo sine auxilio gratiæ diu servare totam legem naturæ. ita S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. Suarez l. 1. de necessitate gratiæ c. 26. n. 4. ubi citat plurimos alios, & addit, ita sentire omnes modernos: imò n. 12. ait, hoc certum, & indubitatum esse. Dico diu; nam Arriaga disp. 41. de gratia sec. 2. n. 4. ait, hominem moraliter posse servare totam legem aliquamdiu, seu brevi tempore: citatique Bellarminum, Soturn, Vegam, Stapletonum, Medinam, Valentiam, Zummel, Suarez, & Tannerum. Et sanè utique possibile est aliquo momento, vel brevi tempore, servari ab homine legem absque gratia, illo scilicet, momento, vel brevi tempore, quo aliquis eliceret actum naturalem amoris DEI super omnia, vel alium actum naturalem moraliter bonum, vel superaret levem aliquam temptationem: quæ possibilia esse suprà probavimus.

Probatur jam conclusio. In primis si sermo sit de lege naturali, sicut nunc datur, supposito statu elevationis, in quo obligat s[ecundu]s ad actus supernaturales, fidei, spei, charitatis &c. cerrum est, eam non posse observari sine gratia; quia tales actus elici nequeunt, nisi gratia præveniat, & comitetur. Si autem sermo sit de lege naturali, prout tantum obligat ad non peccandum, vel ad eliciendos actus naturales, probatur à Suarez loco, & numero modo citato ac sequentibus, variis Scripturæ textibus, quos licet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. num. 14. non omnes efficaces existimet, tamen etiam ejus solutiones non sunt efficaces.

Ex pluribus textibus unum affero ex S. Paulo ad Rom. 7. v. 23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Ubi S. Paulus per legem mentis intelligit legem naturalem, cui contraria est concupiscentia, quæ est lex membrorum. Addit: Et captivavit me in lege peccati, quæ est in membris meis. Lex membrorum, atque lex peccati, est eadem, & hæc captivum tenet, hoc est, quasi capit, dum inducit, & inclinat in peccatum. Dein exclamat: v. 24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? hoc est, à corpore morbido,

&

& peccandi affectibus obnoxio: ac subdit: v. 25. *Gratia DEI per Jesum Christum Dominum nostrum: quasi diceret, à lege membrorum, seu concupiscentia, aut inclinatione ad mala, & peccata, contra legem naturæ, non posse se liberari, nisi per gratiam.*

Dicit quidem Arriaga, ibi tantum esse sermonem de resurrectione, per quam corpus liberatur à suis miseriis, citatque Cornelium: sed hic expressè ait, à peccandi affectibus: & licet dicat, ab his liberandum corpus in resurrectione, non negat, etiam ab eadem gratia liberandum corpus adhuc in vita. Neque verum est, quod Apostolus ibi agat tantum de resurrectione: imò vix potest probari, eum per illud caput de ea agere. Huc referri possunt textus SS. Patrum, & Conciliorum, quibus probatur, non posse vinciri sine gratia tentationes omnes, quæ nisi omnes vinctantur, lex tota servari non potest. Plura vide ex Scripturis, & Patribus apud Suarez loc. cit.

127. Prob. etiam conclusio ratione. Non potest homo moraliter diu vivere, quin occurrant graves tentationes, contra legem naturalem: sed has, imò nec quamlibet ex illis, potest homo sine gratia superare: & quamvis ponatur, quod non adeo graves tentationes ei occurrant, tamen nec mediocres multas, aut plurimas, collective sumptas, quæ hinc inde occurrent, potest homo solis naturæ viribus vincere: ergo non potest totam legem servare. Certè multa sunt, quæ hominem diutius viventem ad malum incitant, e. g. bona sensibilia, passiones, errores, inconstans imaginationis, necessitas corporis, variæ curæ, pravorum exempla, consilia mala, educatio pessima, institutio perversa &c. quæ omnia absque dubio faciunt moraliter impossibilem rotius legis naturalis adimplitionem.

128. Dico 6. Neque sine fide, neque etiam tantum sine gratia habituali, seu sanctificante, potest homo diu servare totam legem, ut non incidat in novum peccatum grave. Hoc non quidem assero, in eo sensu, quasi gratia habitualis, aut fides, immediate concurrent ad servandam legem: sed in hoc sensu, quod DEUS homini, fide, aut gratia habituali privato, non dei gratias certas, sine quibus tamen non potest diu servari tota lex. Hæc conclusio est S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 4. § 8. Eandem sententiam Arriaga disp. 41. sec. 5. subsec. 1. num. 19. dicit esse defacto, sive in hac providentia certam. Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 3. ait esse communem. Suarez autem l. 1. de gratia c. 27. num. 18. vocat longè probabilem. Bellarminus tom. 4. contr. 3. l. 5. de gratia, § lib. arb. c. 5. inquit hanc sententiam sibi verissimam esse. Sunt quidem etiam auctores, qui docent, gratiam habitualem non esse necessariam ad servandam legem naturam, quod substantiam tantum, quos citat Suarez l. 1. de gratia c. 27. n. 7. S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Abulensis: sed longè plures stant pro nostra sententia, juxta quam infideles non possunt longo tempore esse sine peccato gravi; quia non habent fidem: nec fideles peccatores; quia non habent gratiam sanctificantem, ut ibidem docet Suarez.

129. Probatur prima pars conclusionis. In primis S. Scriptura, SS. Patres, & Concilia, di-

cunt, auxilium, vel gratiam, per quam liberarur à servitute peccati, fundari in fide: ergo infideles non possunt diu servare totam legem. Conseq. est clara antec. probatur. S. Paulus ad Rom. 3. ut ostendat necessitatem fidei, assertit, prius omnes gentes, & Judæos, suisse sub peccato, seu plenos peccatis; quia de lege sua consilii non potuerint naturali sapientia, & libertate, vincere concupiscentias: ergo, infert, fidem esse necessariam ad vitanda peccata contra legem naturæ. Unde eod. c. 3. v. 27. ait: *Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei.* Quali diceret: quare gloriari Judæi? an quod justitiam habeas ex lege, sacrificiis, & ceremoniis tuis? non potes ideo gloriari; quia lex tua, & sacrificia tua, non dant tibi vires, nec opera etiam legi conformia te iustificant. Hinc (pergit Apostolus) exclusa est vel adempta tibi gloriatio: non quidem per legem factorum, seu Mosaicam, quæ hanc humilitatem non docuit (ut advertit Emmanuel Sa in hunc locum) sed per legem fidei, per quam cognoscis, te nihil posse sine gratia DEI, & quæ lex fidei simul confert gratiam, ut possis, non quidem per tuum solum arbitrium, sed per gratiam DEI, quæ datur per fidem: atque adeò possis in Domino gloriari.

Idem S. Paulus ad Galat. 3. v. 22. ait: *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.* Hoc est (ut explicat Cornelius) Scriptura declaravit omnes esse peccatores, ut promissio daretur ex fide: per promissionem autem ait Suarez l. 1. de grat. c. 27. n. 15. non tantum intelligitur perfecta sanitas, vel beatitudo: sed etiam intelliguntur media seu vires ad eam acquirendam.

Idem de infidelibus afferunt SS. Patres, & Concilia, quæ, dum dicunt, nos liberari per gratiam, & per hanc concedi victoriam temptationum, eo ipso satiris indicant, non credentibus eam victoriam non concedi. Sic Patres Concilii Carthaginensis in sua epistola ad Innocentium, quæ est 90. inter epistolæ S. Augustini, referunt tanquam errorem, Pelagianorum, quod nullum relinquunt locum gratie DEI, quæ Christiani sumus, quæ & ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalibus concupiscentiarum dominatione liberatur. Et S. Augustinus de spiritu & litera. c. 13. Quod operum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat ..... Lege operum dicit DEUS: fac, quod jubeo: lege fidei dicitur DEO: da, quod jubes. Idem S. Doctor in expositione quarundam propositionum epistole ad Rom. c. 19. ait: Ea ipsa, quæ non poterant impleri per legem, per fidem impletas sunt.

130. Probatur jam secunda pars conclusionis à quibusdam ex Concilio Milevitano, quod can. 4. ait, gratiam juvare, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: loquitur autem de gratia justificante, seu habituali; nam inferius addit: *Ut adficante charitate, scientia non possit inflare;* quæ verba necessariò intelligenda sunt de gratia includente charitatem, quæ est gratia habitualis: & can. addit, per eam gratiam (quam expressè vocat gratiam justificationis) non tantum dari posse fa-

ciliis, sed simpliciter; quia anathema dicit affirmanti, eam dari tantum ad facilius posse: ergo ex Concilio saltem infertur, nos sine hac gratia (si non ex natura rei, saltem ex lege DEI) non posse totam legem servare, sive omnia facere; nam, quod nullum actum bonum facere possumus, non vult Concilium; est enim certum, quod peccator non tantum opus naturale, sed etiam supernaturale, scilicet actum fidei, vel spei, vel alterius virtutis, qui sit meritorius de congruo, possit elicere cum gratia actuali sine gratia habituali. Evidem responderi potest, Concilium loqui de actibus, seu præceptis supernaturalibus, ut explicavimus n. 105. sed hoc ipsum jam fideles debet abstergere à perseverantia in statu peccati; quia sic saltem præcepta supernaturalia, qua sepe urgent, ordinariè non vis peccatis violant.

131. Prob. tamen hæc altera pars conclusionis 2. efficaciū etiam de lege naturali. Concilium Arausicanum II. can. 13. ait: Arbitrium voluntatis, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari: sed gratia baptismi est gratia sanctificans; hæc enim tunc infunditur, etiam parvulis, qui alterius gratiæ capaces non sunt: ergo. Subsum: atqui arbitrium est infirmatum ita, ut non posit totam legem naturæ servare ex n. 126. & seq. ergo debet per gratiam sanctificantem reparari, ut hanc servare queat. Et hæc est ratio S. Thomæ. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. ubi ait, arbitrium non posse implere mandata sine gratia sanante, hoc est, reparante.

Nec dicas, modò homo semel habuerit gratiam, jam ipsum esse sanatum, quamvis gratiam iterum perdat; cum non simul perdat fidem, & spem; nam, quamvis post iterum perditam gratiam non omni priori modo infirmetur liberum arbitrium, tamen valde infirmatur: &, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 8. in corp. homo, qui est in peccato mortali, est aversus à DEO, nec habet cor suum confirmatum in DEO, tanquam ultimo fine: ergo non potest constanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare suas actiones, ita, ut non sepe cadat, & ad creaturam potius convertatur quam ad DEUM.

132. Prob. 3. Ex Patribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimus) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul sumuntur (quamvis forte unus, & alter seorsim, posset aliter exponi) Sic S. Gregorius homil. 11. in Ezechiele post medium ait: Peccatum quippe, quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pena peccati; omne enim, quod prius committitur, peccatum est: sed si citius penitendo non tergitur, justo judicio omnipotens DEUS obligatam peccatis mentem etiam in culpan alteram permittit cadere. S. Augustinus l. de spiritu & litera, c. 26. loquens de lege naturali (qua loquitur de decalogo) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. Factores legis justificabuntur: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam justificantur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: Factores legis justificabuntur, ut sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi justificantur: ut non justificatio factoribus accedit, sed, ut factores legis justificatio precedat.

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-
B. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

gruentius 1. Experiencia ostendit, neminem etiam ex fideibus diu habere in uno peccato gravi, & contra omnes concupiscentias constanter dicimare, nec in alia peccata labi. 2. Protectio Spiritus Sancti, vi cuius homo custodiatur à peccatis, & juvatur, ad vincendas longo tempore omnes malas concupiscentias, est insigne beneficium, quo sunt indigni, etiam fideles, si in peccato perseverent. 3. Abstinere diu à peccatis gravibus exigit sanè cor obscuratum firmissimo proposito contra omne peccatum: atqui tale non habet, qui diu in statu peccati perseverat: ergo.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

134. O B. 1. contra 1. conclusionem. Scripturæ & SS. Patres loquuntur universaliter de omnibus temptationibus, quando adstruunt necessitatem gratiæ: ergo etiam ad vincendas temptationes leves necessaria est gratia. prob. ant. Scripturæ tantum simpliciter vocant temptationem, etiam illam, quam vinci sine gratia posse negant, e. g. dicunt: Et ne nos inducas in temptationem. Matth. 6. v. 13. SS. Patres dicunt, quaslibet temptationes vinci non posse: sic S. Gregorius cit. n. 125. dicit cutuslibet temptationis, & S. Chrysostomus ibidem cit. dicit, omnes temptationes. Resp. dist. antec. & Scripturæ, ac Patres loquuntur de temptationibus gravibus, quæ simpliciter dicuntur temptationes. conc. ant. loquuntur de omnibus etiam levibus. neg. ant. & conseq. Scriptura ad mentem SS. Patrum exponenda est, & SS. Patres etiam exponendi sunt, ita, ut non sibi contradicant: ergo non possunt intelligi de quavis levitate; cum alias homo nihil boni naturalis posset libere facere, ut probatum n. 121. quod tamen est contra SS. Patres, & Scripturas n. 85. & seq. adductas.

Unde etiam Bellarminus, tom. 4. contr. 3. l. 5. de grat. & lib. arb. c. 7. ait, fortasse autores, qui videntur quoad hanc sententiam inter se contrarii, posse conciliari; coquod illi, qui dicunt, aliquas superari sine gratia posse, loquuntur tantum de temptationibus levibus: alii autem, qui negant ullan temptationes sine gratia superari posse, simul dicant, leves temptationes non esse simpliciter vocandas temptationes, adeoque sua assertione complectantur tantum graves temptationes: & sic ipse Bellarminus nostra assertioni apparenter tantum, non autem revera contrarius est; nam loco citato ait, levissimam tillationem non mereri nomen temptationis. Quod attinet ad S. Chrysostomum, is ita habet: Omnes, ut ita dicam: sic enim ex Græco verti debet, ut bene advertit Suarez: hæc autem additione, ut notat idem Eximius l. 1. de grat. c. 23. n. 16. utique restringit vocem omnes, ut non profus omnes significet. Dicunt quidem aliqui, ea verba non reperiri in aliqua editione. sed recte ait Arriaga, licet una, aut altera versio, ea verba omissa, sufficere, quod ea communiter in plerisque versionibus habeantur. vide hunc

Q

hunc auctorem disp. 40. de gratia sec. 1. n. 9. de hoc textu agentem.

135. Ob. 2. Concilium Arauficanum II. c. 9. ait: *Divini est muneris, cum . . . pedes nostros a falsitate, & iniquitate tenemus. & c. 12. Nullus miser de quacunque miseria liberatur, nisi, qui DEI misericordiæ prævenitur: ergo.* Resp. cum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 27. hos, & similes textus Conciliorum, & Patrum, intelligendos esse vel de victoria Christiana, hoc est, utili ad salutem (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel de temptationibus gravibus, quæ in sensu morali vocantur simpliciter temptationes; cum leves non simpliciter ita vocentur: vel etiam eos textus velle dicere, quod indigeamus auxilio gratiæ ad vincendas temptationes omnes in sensu quasi accomodo, eò quod frequentissimè indigeamus gratiæ ad eas vincendas.

Quando autem S. Augustinus l. 1. confessionum c. 7. dicit, nos nec brevissimo tempore posse esse sine peccato, absque auxilio DEI, debet planè exponi mitius; alias enim etiam, dum dormimus, non naturaliter, sed ex gratia non peccaremus: item nunquam possemus sine gratia facere minimum aliquid bonum; quia etiam per istud abstineremus aliquo tempore à peccato: unde vel S. Doctor ibi agit de victoria temptationum utili ad salutem, vel loquitur cum aliqua exaggeratione: vel intelligendum est de tempore temptationis valde vehementis. Adde, S. Augustinum male eo loco citari; cum ibi tantum dicat, primis diebus infantes mala agere, quantum expallescunt, vel importunè flent &c. quæ sunt peccata tantum materialia. Sic quoque exponenda sunt, si fors unius aut alterius ex antiquioribus similia circa hanc rem ambiguè dicta objiciantur.

136. Ob. 3. In singulis temptationibus est orandum: ergo ad vincendas singulas necessaria est gratia. Confirmatur. Oratio debet fieri cum fide: sed fides non datur sine gratia: ergo necessaria est gratia. Resp. nego conf. Rectè monemur, ut in singulis temptationibus oremus; quia, ut at Suarez l. 1. de grat. c. 26. n. 9. in singulis est periculum, & incertum est, quando gratia sit necessaria: potestque esse, aut fieri tentatio gravis, & ut hæc impediatur, merito oramus. Dein, eti possimus leves temptationes vincere, tamen saepè sine gratia non vincemus ex nostra culpa; unde orandum est, ut gratiam impetreremus. Ad confirm. dist. cone. fides est necessaria ad orationem, conc. conf. ad vincendam levem temptationem, neg. conf. Aliud est, ait Suarez loc. cit. cap. 27. num. 23. medium proximum vincendi temptationem, aliud medium impetrandi auxilium; potest enim ex fide peti, sed orari etiam pro impetranda gratia tantum naturali, sicut, si petimus pluvias. Unde ex hoc saltem non probatur necessitas gratiæ supernaturalis. Sed neque probari potest, orationem esse necessariam ad vincendam quamvis singularem levem temptationem, quamvis praecipiatur, ut oremus, ut non intremus in temptationem gravem, seu simpliciter dictam.

137. Ob. 4. Saltem semper debet adesse gratia extrinsecæ protectionis, quæ impedit, ne dæmon hominem tentet pro suo libito; si enim hoc ei permitteretur, nemo posset etiam levem

temptationem superare: ergo etiam ad tentacionem levem superandam necessaria est gratia, & certè Bellarm. loc. cit. num. 123. ait, sibi sufficere haric gratiam, quod DEUS non permittat dæmonem savire, quantum vellet. Resp. nego suppositum; si enim dæmoni permitteretur tentare hominem pro libito, tunc tentatio non amplius esset levis, sed gravis. Dices. Ergo jam est gratia, quod tentatio sit levis. Resp. si nos loquimur ex supposito, quod tentatio sit levis, unde unde proveniat. Cæterum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 23. & seq. ubi hanc objectionem fuse pertractat, ait, providentiam illam DEI, permittentis dæmoni tantum, & non amplius, non esse necessariò specialem, sed spectare ad generalem cursum providentie. Ulterius ait, eti dæmoni fors plus permetteretur, tamen saepè non tentaturum amplius, seu gravius ob multas rationes quas ibi adducit. Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. num. 11. addit, dæmonem, cum ob suam damnationem debeat in tormentis manere, non habere potentiam ex se tentandi hominem: & hinc à DEO ipsi tantum in poenam hominis permitti, ut hunc leviter tentare possit: & hinc quod dæmoni non permittatur, ut gravius tentet, non esse propriè gratiam collatam homini, sed tantum minorem poenam, nisi quatenus hæc ipsa minor pena possit aliquo modo dici gratia, sicut gratia potest dici dilatio mortis: ar addit hic auctor, hic non esse sermonem de gratia, in hoc tantum sensu accepta, sed de positivo speciali favore, non tantum minuente poenam, sed magis homini favente.

138. Ob. 5. Homo per peccatum constitutus est in ultimo termino damnationis, hoc est, meritus est statim damnari, adéoque indignus est omni auxilio: ergo omnis concursus DEI, & maximè omnis cogitatio congrua est gratia DEI: sed sine concursu DEI, & cogitatione congrua non potest vinci illa tentatio: ergo. Resp. Hoc argumentum probat, hominem nullum prorsus posse bonum opus facere, sine gratia, quod falsum esse probavimus à num. 84. Ita forma distinguo 2. partem antecedentem. Homo indignus est omni auxilio, ita, ut etiam naturali exigentia ad omne auxilium, etiam tantum naturale, actu spoliatus sit. neg. ant. ut spoliatus si eâ etiam exigentia, quando erit actu damnatus, seu existens in termino damnationis, conc. ant. & neg. conf.

Quamdiu homo adhuc est viator, tamidit juxta cursum ordinarium causarum secundarum, debetur ei concursus aliquis DEI, & aliquoties etiam aliqua cogitatio congrua, ut probatum num. 100. sicut enim differtur damnatio, ita etiam differtur status, in quo catere debeat omni concursu ad bonum, aut omni cogitatione congrua; alias deberet etiam dici, quod ipsa conservatio talis hominis sit specialis gratia; quia etiam eâ est indignus in aliquo vero sensu: sed non est ita indignus ut non nisi per specialem naturalem gratiam conservetur.

139. Ob. contra 2. conclusionem. Si quis semel superavit temptationem, tunc altera vice facilius, & tercia adhuc facilius eam vincit: ergo ex eo, quod tentatio levis per se diu daret, non sit moraliter impossibilis ejus victoria: ergo potest homo omnes, etiam coacervatas le-

ves tentationes vincere. prob. ant. per repetitos actus acquiritur habitus, seu facilitas: ergo facilior est victoria posterior, quam prior. Hæc objectio non est tam difficultis, quam putat Arriaga, supposita doctrinâ de habitibus, satis communi inter nostros, scilicet, quod habitus voluntariae acquisitioni stent in speciebus experimentalibus, repræsentantibus delectationem in objecto, & in negatione specierum repræsentantium molestiam in eo, vel delictabilitatem æqualem in objecto opposito, de quo in Philosophia agitur. Unde falsum est, quod per omnes actus acquiratur facilitas ad alios similes; sœpe enim augetur difficultas.

Sic sub initium anni sœpe studiosi una, aut altera vice, diligenter student: at mox repræsentata delectationis otii oppositi, & molestia studiorum, cessant. Sic sœpe, qui semel, vel secundice, gustavit medicinam amarissimam, non se finit tercia vice persuaderi. Sic, qui passus est unam, vel etiam alteram injuriam, non semper patitur tertiam. His suppositis, in forma. neg. ant. ad probationem dist. ant. per repetitos actus semper acquiritur habitus. neg. ant. aliquando. con. & neg. conf. nam non semper victoria prima temptationis relinquit speciem experimentalem, quæ repræsentet delectationem in suo objecto e. g. in continentia ab illicitis voluptatibus, vel in patientia contumeliarum: sed, præfertim, in non habentibus gratiam, relinquit speciem magnæ molestiæ, quæ deinceps auger difficultatem. Fator, sœpe post repetitos actus, per gratiam fieri leviores postea victoriam; sed hoc non pugnat contra nostram assertionem.

140. Ob. 7. Si homo non habet potentiam moralis vincendi omnes tentationes, tunc nec habet potentiam moralem vincendi unam: sed hoc est contra nos: ergo. prob. ma. ponamus, cumulum temptationum, moraliter invincibilem, constitui ex centum temptationibus: ponamus etiam, hominem jam vicisse nonaginta novem temptationes, quod potest fieri in hac suppositione; quia unamquamque potest moraliter vincere, & nonaginta novem nondum sunt totus cumulus, qui moraliter necessitat: in hoc casu talis homo non poterit moraliter vincere ultimam: ergo. prob. ant. si posset in hoc casu vincere temptationem ultimam, posset moraliter vincere totam necessitatem moralem, quod est in terminis absurdum: ergo. Hoc argumentum probaret, posse moraliter cum ordinaria gratia vitari omnia peccata venialia, contra Tridentinum sess. 6. can. 23. in forma neg. ma. ad prob. neg. ant. quia in hoc casu homo poterit moraliter illam ultimam temptationem vincere. ad prob. iterum neg. ant. nam tota necessitas moralis in hoc casu non est devoluta ad ultimam temptationem, sed jam est per partes victa in antecedentibus victoriis.

141. Necessitas tota moralis (quod bene notandum) est divisibilis, & in hoc casu est divisa in singulas temptationes; unde singulas vincendo vincit homo semper aliquam partem necessitatis moralis, adeoque in ultima temptatione tantum habet vincendam adhuc unam partem. Potest autem homo quamvis partem necessitatis moralis distributivè sumptam vincere, etiam moraliter, licet non possit vincere omnes simul; nam necessitas moralis non est necessitas absoluta,

sed tantum talis, ut propter maximam difficultatem fundamentum præbeat, ad prudenter judicandum, quod non sit vincenda. Habemus autem fundamentum prudens in infirmitate naturæ, & reperiis temptationibus ad judicandum, hominem sine gratia non esse victurum omnes.

Sicut autem hoc fundamentum nititur pluribus collectivè temptationibus, ita minuitur per ablatas, seu jam victas alias temptationes: nec, positis jam nonaginta novem victoris, amplius habemus fundamentum ita prudens, firmiter judicandi, hominem certissimam non superaturum. Ex quo sequitur, hominem posse omnes partes necessitatis moralis, distributivè sumptas, vincere moraliter, non autem omnes collectivè sumptas. Unde, si homo omnes centum temptationes vinceret, (quod tamen nunquam fiet) viciisset eas physicè, non moraliter, hoc est, viciisset nihil agendo absoluè supra suas vires, sed tamen modo ita extraordinario, quem nemo prudenter judicasset eventurum. Modus autem hic extraordinarius non stenisset in qualibet victoria distributivè, sumpta, sed in omnibus collectivè sumptis. Si tamen velis dicere, quod in singulis temptationibus vincendis in hoc casu fuisset partialis aliquis modus extraordinarius, non quidem multum refragabor, quamvis saltem de primis, fors difficulter proberetur: in quibus autem incepit, non possumus determinare. videlicet de hac de re etiam tract. de DEO àn. 642.

ARTICULUS XII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

142. O B. 8. contra 4. conclusionem. Præcepta DEI sunt facilia: ergo debent absque gratia moraliter posse servari: ergo etiam debent temptationes graves contra eorum observationem moraliter posse vinci. Confirmatur. Ad peccandum graviter non sufficit libertas tantum physica, sed requiritur moralis: atqui hæc juxta nos non datur: ergo. Resp. dist. ant. Præcepta DEI sunt facilia sine gratia. neg. ant. cum illa, conc. ant. & neg. con. Inprimis præcepta supernaturalia sunt omnino impossibilia sine gratia: at quia gratia ex parte sua non deficit, quando datur obligatio ea adimplendi, facilia redduntur. Idem dicitur de aliis præceptis. Nec dicas cum Arriaga, sic non præcepta esse facilia, sed tantum gratiam promitti, nam retorqueo in primis in præceptis supernaturalibus: dein possunt ipsa præcepta dici facilia ex suppositione gracie, ut multa alia facilia dicuntur, facta aliqua suppositione auxiliis alterius: sic dicimus facile esse iter homini, de quo scimus eum esse instructum equo, licet sine hoc esset iter difficile.

143. Ad confirm. dist. ma. Ad peccandum graviter requiritur libertas moralis, hoc est, conjuncta cum advertentia ad malitiam, ut transgressio possit imputari ad culpam. con. ma. hoc est, libertas sine difficultate moraliter invincibilis.

bili. neg. ma. & conc. min. pro aliquibus casibus. neg. conseq. de qua re vide Rhodes disp. 2. de gratia. q. r. sec. 3. §. 2. ad 3. ob. & fusiū Arriagam disp. 40. de gratia. sec. 2. subsec. 6. ubi defendunt, sufficere libertatem physicam: & certe, nisi hoc admittatur non video, quomodo cum necessitate morali ad venialiter peccandum, sine gratia speciali, stet tamen ratio culpæ, & demeriti, atque reatus poenæ gravis in purgatorio. Quare autem actiones semideliberata non sint mortaliter graves, ratio non est præcisè defectus libertatis physicæ: sed sunt alia rationes, de quibus tractatu de peccatis. n. 87. & 117.

Dixi: conc. min. pro aliquibus casibus; nam ordinariè non deest gratia, vel naturalis, si sufficit, vel supernaturalis, immediate, vel saltem mediate sufficiens, ad reddendam victoriam moraliter possibilem. Quòd autem lex positiva non obliget, saltem ordinariè, in casu impossibilitatis moralis: obliget autem lex naturæ, ait Arriaga loc. modò cit. discrimen esse, quòd lex naturalis prohibeat mala intrinsecè talia, & quæ prohibita sunt; quia mala; non enim potest dari ratio dispensandi in iis, vel non obligandi: at verò, cùm positiva præcepta prohibeant ordinariè aliqua non intrinsecè mala, sed tantum mala; quia prohibita, ait idem auctor, moralem impossibilitatem esse rationem non obligandi, vel dispensandi in rebus talibus: cùmque legislator ista possit prohibere, vel non prohibere, & quissimum fuit, in his circumstantiis non obligare.

144. Ob. 9. Potest quis absque gratia vincere tentationem gravem ex motivo peccaminoso, e. g. temptationem gravem luxuriae, ex motivo superbia: ergo potest etiam superare eandem ex motivo naturaliter honesto, e. g. ex motivo habendi ulteriorem sustentationem, quam perderet, si infame illud crimen committeret. conf. videtur innegabilis; quæ enim sit ratio potentia prioris, & non posterioris? Confirm. 1. Potest quis ex motivo minùs peccaminoso, e. g. ex motivo vanæ gloriae superare temptationem rei multò magis peccaminosa, e. g. temptationem luxuriae: ergo etiam poterit superare ex motivo omnino naturaliter honesto. prob. conf. si voluntas potest naturaliter vitare majus malum, cur non possit vitare omne? Confirm. 2. Motivum honestum non facit victoriam tentationis difficultiore: ergo, si quis potest, eam vincere ex motivo honesto poterit etiam ex honesto.

Resp. neg. ant. ita Arriaga disp. 40. de gratia. sec. 2. n. 18. & seqq. & idem, saltem disjunctive, etiam docet Rhodes disp. 2. de gratia. q. r. sec. 3. §. 2. ad ob. 2. nam, si tentatio gravis est e. g. ad luxuriam, non vincitur revera propter motivum in honestum, sed tantum excluditur actus externus luxuriae, qui tamen peccatum non auget, ut probatum tractatu de actibus humanis. à n. 164. unde talis homo interius ita dicit: Si non esset perdenda mea gloria, vel magna estimatio, fornicarer: qui actus est malus, & per eum succumbitur temptationi. Quòd autem hic actus admittatur ab eo, qui est gratiæ definitus, & gravi tentatione pulsatur, probat Arriaga loco citato, ex eo, quòd nihil incompossibile sit in eo casu cum eo actu; nam superbia illa non excludit actum illum internum; adeoque non vin-

cit tentationem ad illum: aliunde etiam nihil est, unde teneatur infirmitas hominis: ergo in tentatione gravi labitur. Ad 1. confirm. item neg. ant. non enim vincitur tentatio, si gravis est: fed peccatur per actum internum.

145. Ad 2. confirm. posset omitt. ant. & negari suppositum consequent ex dictis. Resp. tam etiam 2. nego. ant. ut enim Rhodes loco citato numero precedente, & cum eo alii communiter docent, ac etiam experientia probat, in statu naturæ corruptæ non ita cognoscimus bonum honestum, sicut sensibile (per quod intelligo quodlibet sensibus delectabile, vel mundanum, & appetitui depravato conforme, quale est vana gloria, vindicta &c. licet strictè loquendo non sit sensibile) neque in illud ita intèse ferimur, neque ita amamus, ac istud, quod intensissime amat natura corrupta, & gratiæ destituta, consequenter multò magis movetur ab hoc, quam ab illo.

Fateor tamen, aliquando contingere, ut bonum sensibile sit coniunctum honesto, e. g. bonum sensibile, ac simul honestum, est vitam servare, vel sanitatem; hinc contingere potest, quin imo sàpē contingit, ut aliquis tentetur luxuriâ, sed tamen simul videat, se vitam, vel sanitatem perditurum, si consentiat. At neque tunc poterit homo absque gratia, solis naturæ viribus, ex motivo hoc sensibili simul, & honesto, abstinere à luxuria, si ad hanc graviter tentatur; nam talis homo absque gratia non movebitur ab honestate naturali conservanda vita, ad excludendum supradictum affectum conditionatum peccaminorum; tum quia illa honestas præcisè naturalis eum affectum non excludit; tum quia natura corrupta absque gratia non valde cognoscit, eam honestatem, nec valde estimat.

Quare in tali casu homo tantum movebitur à sensibilitate illius conservationis sibi utilis: quia tamen sensibilitas non est sufficiens, ad excludendum peccatum, seu affectum conditionatum peccaminorum: Fornicarer, nisi vocaret sanitati. Unde, ut affectus hic excludatur, opus est aliquæ gratiæ DEI, saltem, quæ sit propositio honestatis intensior, atque incitet ad amplectendum simpliciter honestum, seu exclusivum omnis in honestatis: vel certè quæ incitet ad honestatem specificè oppositam vitio, ad quod quis tentatur, aut aliter opponatur omni in honestati, ita, ut, qui incitationi illi obedit, non possit supradictum affectum conditionatum peccaminorum admittere.

Ex dictis etiam respondendum ad casum, quo hæreticus timorem mortis vincit, & moritur pro falsa doctrina; nam neque hic moveatur ab amore veritatis, cui in aliis culpabiliter resistit, sed ab appetitu vanæ laudis, aut obstinationis, vel alterius vitii, quod non excludit actum conditionatum vitiosum e. g. Si non esset vana laus, nolle mori pro mea scđa (in qua tamen nolitione ipse ex conscientia erronea debet agnoscere peccatum; alias non video, quomodo sit dicenda tentatio) Ut autem rectè ait Arriaga de gratia disp. 40. sec. 2. subsec. 3. n. 20. hæreticus, etiam quando moritur pro articulo vero, & Catholico, non moritur pro veritate, quam jam culpabiliter deseruit, eique resistit: sed per accidens habet

habet honestas defendendi veritatem: & inanis gloria affectatio, vel nimia sui estimatio facit, ut paratus sit, etiam pro errore mori, nisi tamen gratia Divina ipsum eo casu converteret, & faceret, ut implicitè saltem Catholicus fieret.

146. Ob. 10. Posset contingere, ut quis diu viveret, quin gravi, vel mediocri tentatione, infestaretur: ergo posset aliquis diu servare totam legem naturae sine gratia: prob. conf. levies tentationes posset omnes vincere, sine gratia: ergo posset, sine eadem totam legem servare. Resp. cum Suarez lib. 1. de gratia, c. 26, n. 11. dist. ant. potest hoc contingere sine gratia saltem specialis extrinsecæ protectionis. neg. ant. cum ita gratia. om. ant. & sub data distinctione. om. vel neg. con. Absque gratia DEI impossibile est, hominem non aliquoties per diuturnum tempus vitæ graviter tentari, vel saltem leviter coacervatum, ad aliquod grave peccatum, nisi DEUS eum specialiter protegat. SS. Patres autem, quando assérunt, hominem non posse servare totam legem naturae, loquuntur de vita hominum ordinaria, & absque speciali illa protectione: vel, si SS. Patres absolute de omnibus loquuntur, dicendum cum Rhodes disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 3. ad ob. 21. impossibile esse, ut homini naturæ tam corruptæ in diurna vita non occurrant in exercitio virtutum variæ graves difficultates, saltem in hac providentia, in qua DEUS hominem non vult, nisi per gratiam ab omnibus liberare.

147. Dices. SS. Patres dicunt, hominem non posse servare totam legem sine gratia: sed per gratiam non intelligunt gratiam tantum extrinsecam alicuius protectionis, sed intrinsecam supernaturalem: ergo data distinctio non sufficit. Relp. 1. me ex Rhodes jam dixisse, quod, si ista responsio non videatur conformis SS. Patribus, negari possit major; nam in hac providentia impossibile videtur hominem diu carere gravibus temptationibus. Relp. 2. SS. Patres tantum intelligendos esse de homine ordinario modo vivente, seu difficultatibus, & temptationibus gravibus infestato.

An autem, ad hunc in observatione mandatorum naturalium retinendum, exigant gratiam verè intrinsecè supernaturalem, an ipsis sufficiat extrinsecæ tantum, seu intrinsecæ quidem naturalis, tamen speciali modo preparata (de qua n. 123.) inter autores disputatur. Ego meam mentem jam eo numero aliquantum aperui. Addo tamen hic, verius mihi videri, SS. Patres, quando simpliciter aliquid vocant gratiam, intelligere supernaturalem: item videri mihi, præsertim S. Augustinum epistola 95. ad Innocentium. exigere in nostro casu gratiam supernaturalem; nam primò dicit, ad concupiscentias, temptationesque vincendas opus esse gratiam, per subministrationem Spiritus Sancti data, quam effuderit Christus ascendens in altum, & dona hominibus datus: quæ planè est supernaturalis gratia: secundò eadem epistola dicit, de eadem gratia, eam esse propriam Christianorum, quæ non sit natura, sed quæ solvatur natura, qua non quasi extrinsecus, homo irrigetur: sed esse subministrationem Spiritus Sancti: iterum esse gratiam DEI ex fide Christi.

Verbo, S. Augustinus agit semper de gratia contra Pelagium, à quo utique exigit gratiam supernaturalem, quam illum negare assérit, defendendo possibilitatem naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata: gratiam autem creationis, ait S. Doctor, posse quidem aliquo modo dici gratiam; eoque grates debeamus etiam agere propter creationem: at non esse gratiam Christianis notissimam, & mirum esse, si in Propheticis, Evangelicis, aut Apostolicis litteris inveniatur.

Ex quibus saltem videtur haberi, quod ad totam legem naturalem servandam, seu ad omnes tentationes graves vincendas, requiratur gratia supernaturalis, si non ex rei natura, saltem ex lege DEI: quæ lex, seu dispositio DEI, nobis innotescit ex SS. Patribus, inter quos, in materia gratiae, S. Augustini præsertim auctoritas, ingens est: quidquid sit, an etiam requiratur gratia supernaturalis, ad superandam quamvis temptationem gravem, quod forte etiam SS. Patribus conformius dicitur; cum illi, saltem ordinariè, per gratiam simpliciter dictam, intellexerint gratiam supernaturalem.

148. Nec dicas 1. cur necessaria sit gratia supernaturalis ad actus tantum naturales? nam repono: cur necessaria sit fides, & gratia habitualis, quæ tamen necessaria sunt ex n. 128. & utique supernaturales sunt? scilicet non vult DEUS in hac providentia, & statu elevationis dare gratias naturales, sed, vel nullas, vel supernaturales, adeoque non vult, ut lex naturalis impleatur tantum per actus naturales, sed per supernaturales: sicut non vult hominem consequi beatitudinem tantum naturalem, sed supernaturalem: & hac in re sit pro ratione voluntas.

Nec dicas 2. sic infideles non habituros gratiam sufficientem; cum non habeant gratias supernaturales. Resp. enim, illos, qui non habent gratiam supernaturalem, non habere quidem gratiam immediatè sufficientem ad totam legem servandam; habere tamen auxilia mediætè sufficientia; vel enim habent vocationem ad fidem, cui si consenserint, habebunt gratiam supernaturalem: vel saltem habent auxilium, cum quo possint facere, quantum est in se, tamdiu, donec impleant terminum à DEO præfixum, & quo posito DEUS dabit ipsis gratiam immediatè sufficientem. Indò circa infideles forte dici potest cum Suarezio l. 1. de gratia cap. 27. n. 27. DEUM etiam ipsis speciali auxilio subvenire, in gravibus temptationibus; cum id sit conforme misericordia Divina: nec legem non dandi, nisi supernaturalia auxilia ad vincendas graves tentationes, esse omnino indispensabilem, præsertim circa infideles:

149. Dices 2. SS. Patres fortè non requiriad vincendas solùm tentationes auxilia supernaturalia, sed tantum ad vincendas eas fructuosè: & meritorie, seu quando victoria temptationum debet esse fructuosa, & meritoria (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel quando observatio legis naturæ debet esse meritoria. Sed contra est. SS. Patres loquuntur, saltem aliquando, etiam tantum de fuga peccati, quæ est aliquid purè naturale, nec loquuntur semper de victoria, positiva & meritoria, ut ait Rhodes disp.

Q. 1

disp. 2. de grat. q. 1. sec. 3. §. 3. Dein ex his textibus SS. Patrum Theologi probant, non posse per actus naturales impleri omnia collectivè praeparta naturalia: ergo debent SS. Patres supponere, quod non detur in hac providentia observatio omnium mandatorum affirmativorum, seu exiguum actum positivum, nisi meritoria; quia DEUS non vult eam dari, sicut non vult dari beatitudinem naturalem: adeoque neque dat auxilia ad observationem tantum non meritoriam, seu pure naturalem: observatio autem mandatorum negativorum, si fiat per puram omissionem liberam, potest quidem esse non meritoria, tamen potest etiam esse, quod ex lege DEI ea libertas constitutur per gratiam supernaturalem; quia SS. Patres videntur universim de ista, non de alia loqui.

150. Ob. 11. contra 6. conclusionem. Si necessaria est fides supernaturalis, vel gratia habitualis, ad observandam legem naturalem, tunc non potuisset ista servari in statu purae naturae: hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Infideles nec fidem, nec gratiam habitualis habent: ergo necessario peccant; quia absque his legem servare non possunt. Confirm. 2. Juxta nos, qui servari mandata, scit, se esse in gratia: atque hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ma. Diximus num. 178. gratiam habitualis, vel fidem, non esse necessarias ex natura rei, sed tantum ex lege, vel ordinatione DEI, nolentis, nisi fidelibus, & amicis, auxilia diu sufficientia dare: at in alia providentia DEUS daret auxilia alia pure naturalia, quae sufficere possent.

Ad 1. confirm. iam responsum est num. 148 & sequenti; quia infideles, saltem mediately, sufficientem gratiam habent. Ad 2. confirm. neg. ma. nam in primis non constat determinate, quam longum tempus debeat esse, quo quis possit observare totam legem sine gratia; & forte non est satis longum, quod homo existimat esse longum. 2. Hac sententia, ut ait Arriaga disp. 41. seq. 5. n. 24. de grat. non est certa certitudine absolute, & infallibili, quam solam Tridentinum sess. 6. c. 16. excludit. 3. Ut ait Suarez. l. 1. de grat. c. 27. num. 33. non potest homo esse omnino certus, se diu non peccasse mortaliter, vel ex negligentia crassa, vel dubio practico, vel aliqua delectatione interna: & hinc S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 4. ait: Nibil enim mibi conscient sum, sed non in hoc iustificatus sum.

151. Ob. 12. Ex nostra sententia sequitur, peccatorem, etiam fidelem, non habere semper gratiam sufficientem ad servandam legem: ergo necessario peccat. Resp. neg. ant. In primis aliquamdiu potest habere gratiam sufficientem ad alia precepta implenda: & maximè eam habet ad agendam penitentiam. Quod si diu nolit penitentiam agere, quamvis non habeat gratiam immediate sufficientem, ad implementam totam legem, habebit mediately sufficientem, quantum habebit gratiam, ad agendum penitentiam, & reparandum gratiam; nam, quamdiu homo fidelis vivit, & rationis compos est, DEUS non negat ei omnem gratiam ad agendum penitentiam, ut suppono ex tractatu de penitentia: saltem non negat omnem gratiam mediatam, seu gratiam orandi, & impetrandi gratiam penitendi, & legem servandi. Tandem nemini DEUS

negat gratiam saltem physicè sufficientem, licet forte juxta quosdam aliquibus maximè obstinatis, & enormibus peccatoribus neget gratiam moraliter sufficientem.

152. Ob. 13. Si quis sine gratia habituā non potest diu vitare peccata mortalia, teneat statim agere penitentiam, post commissum peccatum mortale: sed haec obligatio effet valde dura: ergo. prob. ma. debet homo reddere se potentem ad observanda mandata Divina: ergo debet se iterum constituere in statu gratie per penitentiam. Resp. 1. Ex hac objectione in primis non sequitur, teneri hominem statim ad confessionem; modò enim eliceret actum contritionis, jam recuperaret gratiam habitualem. 2. Neque etiam ad contritionem tenetur statim; quia non dicimus, quod non possit brevi tempore servari lex sine gratia: sed tantum, quod non possit tempore longo. Unde tantum sequitur, quod non possit penitentia differri post peccatum longo tempore. Quod autem tempus in hoc casu censeatur longum, vel breve, nondum est satis determinatum: saltem ultra annum certò differri non potest, intra quod tempus a-junt quidam, teneri per se peccatorem, & quidem sub gravi, ad agendam penitentiam, etiam si nulla esset lex de confessione peragenda: saltem certò tenetur per accidens ratione precepti Ecclesiæ. Imò probabiliter dici potest, Ecclesiam, dum intra annum confessionem præcipit, insinuare, quod longius tempus, quam annus, sit tempus longum, intra quod peccato non possit servare totam legem. An non autem etiam tempus minus, præsertim ingruentibus fortibus temptationibus, possit dici longum, nolim definire: omnibus omnino suadendum est, ut non tantum actum contritionis, sed neque confessionem, tamdiu differentant.

ARTICULUS XIII.

An homo in statu naturae lapsæ sit debilior, quam fuisset in statu purae naturae.

153. V*Arii à Theologis considerantur status naturae humanæ, quorum plures expoluimus in tract. de beatit. à n. 24.* Revoco hic breviter in memoriam tres, scilicet statum naturae pura, statum originalis iustitiae, statum naturae lapsæ. Primus, seu statum naturae pura dicit perfectiones naturales homini debitas, sine elevatione supernaturali, & sine peccato. Hic nunquam extitit in creaturis rationalibus; quia, & Angeli, & homines, statim elevati fuerunt ad statum supernaturalis; possibilis tamen fuit; quia enim sit implicatio in eo, quod DEUS Angelum, vel hominem, creeret, neque tamen ordinet ad suam amicitiam, vel visionem beatificam? aut quis necessitat DEUM, ad hos favores faciendo creaturæ, id est, sua essentialiter serva? Eadem possibilis probatur firmissime ex pluribus damnatis Bajanis propositionibus (quarum propterea contradicitoria debent esse vera) quas videre potes in eodem tract. de beatit. n. 27.

Secundus statutus originalis iustitiae, non tan-

ium dicit carentiam negativam peccati, quam jam dicit status puræ naturæ: sed insuper dicit integratæm, seu subjectionem concupiscentiæ ad rationem, item elevationem ad finem super naturalem, infusionem gratiæ sanctificantis, & virtutum, tunc immunitatem ab errore, ignorantia, morte, ac aliis miseriis &c. præterea privilegium transtundendi sub certa conditione has perfectiones in posteros. Tertius status naturæ lapsæ dicit lapsum in peccatum originale, vel aequali, ob quod natura privata est privilegiis innocentia, & integratæ, ac variis malis subiecta.

154. Jam dubium non est, hominem, sicut liberum ejus arbitrium, in statu naturæ lapsæ, esse minus validum, in ordine ad faciendum bonum, & vitandum peccatum, quam fuerit in statu justitiae originalis; nam tunc fuit usus Adam libero arbitrio longè robustiore, & ideo DEUS ipse, dicit S. Augustinus *l. de corrept. & grat. c. 12.* fortissimo dimisit, atque permisit, facere, quod vellet: atque adeò tunc longè facilius poterat legem naturalem servare, præsertim, cum rebelleret concupiscentiam non habuerit, nec errore, aut ignorantia &c. decipi potuerit.

At vero, postquam homo peccavit, tunc (ut ait Arealicanum *II. c. 25.* & Trident. sess. 6. c. 1.) liberum arbitrium viribus attenuatum, & inclinatum fuit, adeò, ut ob rebellem concupiscentiam, insurgentes passiones, errores, & ignorantias, aliasque infirmitates, longè citius peccato succumbat, imò absque gratia DEI, prout diximus *c. 126.* totam legem naturalem diu servare non possit. Quæritur jam, an si DEUS condidisset hominem, in statu puræ naturæ, liberum ejus arbitrium, non quidem æquè forte, ac in statu originalis justitiae (quod nemo asserit) sed tamen fortius ad bonum faciendum fuisset, quam modò in statu naturæ lapsæ, si à gratia non fulciatur, existat: an vero æquè debile futurum fuisset.

155. Dico. Liberum arbitrium hominis, seu vires illius ad bonum, non fuissent majores in statu puræ naturæ, quam sint modò sine gratia in statu naturæ lapsæ. ita S. Thom. *l. p. q. 95. a. 1. in corp. Bellarmin. tom. 4. controv. gener. 3. princ. 1. de grat. & lib. arb. l. 5. c. 9.* sub finem Suarez prolegom. *4. de grat. c. 8. n. 5. & c. 9. n. 4.* ubi hanc sententiam ait esse communem, & veram, citatque plures alios antiquos, & inter hos Medinam, qui in *l. 2. q. 85. a. 2. f.* Secundo, infertur, dicat, hanc esse veram, Divinamque Theologiam, quam doceant universi Theologi. Accedunt ex recentioribus Haundoldus *l. 2. tritt. 3. c. 2. n. 739.* & plurimi alii. Prob. 1. auctoritate communii Scholasticorum, qui ex S. Dionysio *c. 4. de Divin. nomin. part. 4.* parvum à medio absolute dicente, mansisse in Angelis post peccatum naturalia integra, (verba ejus sunt: Non itaque mala est dæmonum gens, qua parte secundum naturam est . . . neque inducta illis Angelica manera immutata dicimus: verum sunt, & integra, & lucidissima persistant) ex hoc, inquam, Scholastici inferunt cum S. Thoma *l. p. q. 95. a. 1. in corp.* eadem naturalia etiam mansisse in homine.

Ethinc etiam est commune axioma Theologorum, naturalia in homine post peccatum

mansisse integra: & quidem, ut Suarez proleg. *4. de grat. c. 8. n. 10.* ait, quoad omnes naturales facultates, perfectiones, dispositiones, ac proprietates, corporis, & animæ: certè ex hoc S. Thomas infert, subjectionem concupiscentiæ ad rationem non esse debitam naturæ humanae puræ; sic enim habet loco modò citatò: *Manus suum est autem, quod illa subjectione corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis;* at quoque post peccatum mansisset; cùm etiam in demonibus data naturalia post peccatum permanescerint, ut Dionysius dicit *4. c. de Div. nom.* *Unum manifestum est, quod & illa prima subjectione, qua ratio DEO subdebetatur, non erat solum secundum naturam, sed secundum supernaturale donum gratie:* atqui, si natura lapsa nil perdidit, ex naturalibus donis, ac viribus, habet adhuc tantas vires, quantas habuisset in statu puræ naturæ, ubi præter naturalia nil habuisset.

156. Ubi ex occasione noto, 1. quod ex hoc modo arguendi S. Thomæ rectè inferatur (ut observat Suarez proleg. *4. de grat. c. 8. n. 6.*) posse de quocunque bono, quo natura humana ob peccatum est spoliata, concludi, id non naturale, seu naturæ debitum fuisse. Noto 2. quod, quando S. Thomas *l. 2. q. 82. a. 3. ad 1.* ait, appetitum concupisibilem naturaliter regi ratione, &, si transcendat limites rationis, esse contra naturam, debeat (ne sibi manifeste contradicat) ita exponi, ut sensus sit, quod ille appetitus naturaliter, hoc est, ex exigentia statu naturæ integræ, regatur ratione, &, si limites transcendat, id faciat contra exigentiam naturæ integræ: que responso firmatur ex eo, quod ibi S. Doctor infert, concupiscentiam esse materiale originalis peccati, & consequenter videatur loqui de natura in statu antecedenti ad hoc peccatum, adeòque de integra, non autem de natura pura, de qua tunc nulla erat quæstio, nec fiebat mentio.

157. Confir. conclusio 1. Ex hoc ipso textu Angelici *n. 155.* adducto habetur, subjectionem concupiscentiæ non fuisse debitam naturæ, sed fuisse donum gratie, adeoque non fuisse damnata in statu puræ naturæ: atqui ex negatione illius subjectionis potissimum oritur debilitas naturæ lapsæ: ergo. Confir. 2. Idem S. Thom. *l. 2. q. 87. a. 7. in corp.* ait: *Principaliter quidem pena originalis peccati est, quod natura humana sibi relinquitur desituta auxilio originalis justitiae: sed ad hoc consequuntur omnes penitentias, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt:* ergo in desstitutione, seu erexitio originalis justitiae, & relictione solius naturæ, stat poena originalis peccati: ergo non in subtractione ullius facultatis naturalis: adeoque natura lapsa nil habet minus virium naturalium, & consequenter non est debilior, quam fuisset, si ante elevationem sibi relicta fuisset. Item cùm ex defectu, hoc est, imperfectione naturæ, ut sibi relicta, sequantur omnes penitentias, seu infirmitates, infertur, has esse ei naturales, & consequenter futuras etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuissent penæ, de quo infra.

158. Confir. 3. ex S. Augustino *l. 4. contraria Julian. c. 16.* sub finem dicente: *Gratia quippe DEI magnabi erat, ubi terrenum, & animale corpus, bestiale libidinem non habebat.* Qui ergo

vestitus gratia non habebat in nudo corpore, quod pudiceret, spoliatus gratia sensit, quid operire deberet: ergo, quod in Adamo, de quo loquitur, non fuerit caro rebellis, fuit ex gratia DEI, non ex debito humanæ naturæ: quam naturam quidem habuit Adam immunem illa rebellione: at non ex se, sed ex gratia DEI. Idem S. Doctor l. s. contra Julian. c. 7. ante medium, non semel dicit, libidinem naturalem esse, & vinci posse. En aliqua ejus verba: *Cum igitur libidinem, & naturalem esse, & vinci posse, ambo dicamus, utrum bonum vincamus, an malum, ipsa inter nos vertitur questio: ergo libido rebellis est naturalis, adeoque etiam fuisset in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuisset poena; quia hæc supponit culpam.*

Nec dicas. Si nihil debitum fuit naturæ subtractum, subtractio non fuit poena; nam ex suppositione, quod natura fuerit iis donis supernaturalibus ornata, utique eorum privatio fuit poena; sicut, si rusticus prius elevatus ad principatum, postea iterum deruderetur ad stivam, ob admisum aliquod scelus, esset poena valde sensibilis: quamvis non esset talis, si nunquam elevatus, sed semper relictus fuisset in suo humili statu. Sic naturæ lapsæ poena est privatio bonorum supernaturalium; quia ad hæc fuit elevata: non autem carentia tantum eorundem bonorum est poena naturæ puræ; quia hæc carentia respectu naturæ puræ, seu nondum elevata ad illa bona, sive iis dotata, non potest esse privatio, aut spoliatio, & ipsa non potest dici privata, sed tantum carens: sicut scilicet in rustico nunquam elevato ad thronum, non est poena carentia principatus. Plura ex Patribus & Conciliis afferunt Suarez in confirmationem nostræ sententiae proleg. 4, de grat. c. 8. & seq.

159. Confir. conclusio 4. Hæc propositio Bajana 55. à S. Pio V. damnata est: *DEUS non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur: ergo talem, hoc est, cum istis miseriis, ab initio, hoc est, antecedenter ad peccatum originale, potuit creare hominem DEUS: & quidem ut author naturæ; nam de hoc est fermo in illa propositione, quæ loquitur de tota specie humana; quamecumque enim specimen substantia ut quod, sive infirmam, sive fortis, sive summatam, sive infirmam, (inter quas utique est etiam species humana) creet, vel producat DEUS, semper agit ut author naturæ, ut fatentur omnes; cum praesertim, substantia ut quod supernaturalis: non sit possibilis: ergo hic status, in quo nascimur, est naturalis, prob. conf. quidquid DEUS producit ut author naturæ, est naturale: ergo.*

Nec vitilitiges dicendo, aliquid productum etiam ab authore naturæ posse esse violentum; nam, quod producit ab authore naturæ, si est violentum unius, debet esse debitum alteri: cui autem debebitur hæc infirmitas, si non ipsi naturæ humanæ, ut eidem debetur mortalitas, &c? Nec dicas, DEUM quidem potuisse producere ab initio hominem aliquomodo talem, sed non omnimodè; nam non est dubium, authorem propositionis intellexisse hominem omnimodè talem: & in authori sensu propositio damnata, est. Si licaret propositiones ita restringere, neque posset probari, quod DEUS potuisset pro-

ducere hominem ita mortalem, passibilem &c, qualis nunc est. Hoc quidem verum est, DEUM non potuisse hominem producere peccato infestum, sicut nunc nascitur: sed auctor propositionis non intendit hunc sensum, & alias manifestum est, quod DEUS non possit esse auctor peccati.

160. Prob. conclusio 2. ratione Doctoris subtilis in 2. dist. 29. q. unica. Appetitus sensitivus naturaliter fertur in suum objectum, scilicet in bonum delectabile sensibile, quamvis non sit conforme rationi, ergo rebellio concupiscentia, quæ nihil est aliud, quam appetitus delectabilis, etiam contra rationem, est naturalis: ant. prob. Homo non potest impedire, quo mindis objecta delectabilia, etiam, quæ rationi adversantur, incurvant in sensus externos; quia isti sunt ubique aperti: & certè non possunt ita custodi, ut dum vel servit necessario usui, vel vel alias inadvertenter, non sepe aliquod rationi contraria in eos incurvant: quo fato non potest impeditre homo, quo minus ea sensus interioris seu appetitus sensitivus quoque percipiat: & hoc posito non potest homo amplius impeditre delectationem pure sensitivam: nam appetitus ille necessario agit, ut oculus necessario videt: ergo necessitate naturali, & inimpedibili, appetitus sepe fertur in bonum delectabile sensibile, etiam rationi contrarium. Videatur Haunoldus l. 2. tratt. 3. n. 722, si velles dicere, quod DEUS in statu puræ naturæ debuisset impeditre, ne talia objecta in sensus incurvant, prorsus gratis id dices. Et cur non eodem jure quis fingeret, DEUM debere in statu puræ naturæ etiam impeditre molestias viræ humanæ, quin & mortem, ut impeditisset in statu naturæ integræ.

ARTICULUS XIV.

Solvuntur Objectiones.

161. O B. 1. Natura lapsa valde debilis est propter effrenem concupiscentiam: sed non fuisset in statu puræ naturæ concupiscentia tam efficiens: ergo illa est debilior. prob. min. si concupiscentia talis fuisset, etiam in statu pure naturæ, esset naturalis, adeoque à DEO ut authore naturæ: atque ab hoc esse non potest: ergo. prob. min. concupiscentia est mala: ergo non potest esse à DEO. Resp. neg. min. ad prob. dist. ma. concupiscentia esset à DEO, etiam nunc in statu naturæ elevata. neg. ma. fuisset in statu pure naturæ. subdist. fuisset realiter, sicut alia imperfectiones, vel etiam concupiscentia in brutis, conc. ma. formaliter, seu quatenus est defectus naturæ neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. ad prob. mi. dist. ant. est mala physice. conc. ant. moraliter subdist. in statu puræ naturæ. neg. ant. in statu elevationis. denuo subdist. est mala moraliter formaliter. neg. ant. moraliter denominative tantum, conc. ant. & dist. conf. non potest esse à DEO in hoc statu elevationis. conc. conf. in statu puræ naturæ, & quidem tantum realiter, non formaliter. neg. conf.

162. Concupiscentia per se est tantum malum physicum, non strictè morale, sicut etiam est

est in brevis, quæ non sunt capacia moralitatis: & sicut in homine quoque est mortalitas, & peccabilitas, quæ non sunt mala moralia, nisi in sensu lato; quatenus propter illas censetur quis in estimatione morali imperfectus, & minus astimabilis: non autem sunt mala moralia strictè, sive culpabilita, aut culpam involventia, vel præsupponentia, vel necessariò istam post se trahentia.

Unde sicut in statu puræ naturæ concupiscentia fuisse malum tantum physicum, ita realiter potuisse esse à DEO; quia hic potuisse hominem cum tali concupiscentia producere; cum haec ipsa sit aliqua imperfectio physica, naturam humanam naturaliter consequens, propter efficiacitatem istius naturæ limitationem, vicuius limitationis non potest DEUS sine miraculo impeditre imperfectiones accidentales, tandem naturali consequentes. Ex quo tamen non velis inferre, posse DEUM etiam in natura humana pura producere errorem positivum, aut habitum inclinantem ad malum; nam haec imperfectiones non sequuntur necessariò ex limitatione naturæ humanae.

163. Dixi, concupiscentiam in statu naturæ pura posse realiter esse à DEO; nam defensus non dicuntur formaliter esse à DEO, sed ab imperfectione naturæ, quæ sic defectuosa est, sic e.g. imperfectioni ferri adscribitur, quod erodatur à rubigine. At vero in statu elevationis non est concupiscentia effranius à DEO; nam DEUS fecit hominem rectum, & gratia suâ frènavit concupiscentiam ejus; quia autem homo ex malitia sua, & peccato, gratiam perdidit, rectè ipsi tanquam causæ, & non DEO, adscribitur effranius rebellio; quia scilicet gratia frènum homo ipse abjecit. Unde in hac providentia, seu statu elevationis, concupiscentia est mala, non quidem formaliter, quasi esset culpa; hoc enim falsum est ex Tridentino: sed est denominativè mala moraliter, quia denominatur à peccato originali talis, tanquam ejus effectus, & poena, quam DEUS quidem inflixit, (sed negativè tantum, quatenus subtraxit gratiam) homo autem per culpam commeruit, & causavit. Hinc, cum culpa non possit adscribi DEO, non potest, in hoc statu elevationis, concupiscentia ut denominativè moraliter mala, DEO attribui, sed debet attribui homini peccanti. In statu autem puræ naturæ, ubi concupiscentia nullam præsupponeret culpam, attribueretur DEO realiter, ut dictum; quia realiter cum ea DEUS hominem produceret formaliter autem tribueretur ipsi imperfectioni naturæ humanae, ut dictum de rubigine ferri. Et hoc solùm est, quod vult S. Augustinus l. 5, contra Julian. c. 7. ubi concupiscentiam vocat malum: quod Julianus negabat, volens, eam esse donum DEI, & bonum naturæ, nec admittens, eam ortam esse ex peccato originali; hoc enim Julianus, ut patet ex illo capite, negabat.

164. Dices. Actus concupiscentia sunt desideria peccati: ergo sunt mali: ergo etiam ipsa, tanquam causa eorum, est mala, atque adeò non potest esse naturalis. Confir. Concupiscentia est erubescenda: ergo non est à DEO. Resp. dist. ant. Actus concupiscentia sunt desideria peccati, per se, & formaliter. neg. ant. ma-

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.
terialiter, & per accidens. subdist. sunt desideria efficacia aut libera, neg. ant. inefficacia & non libera. om. antec. & neg. cons. Actus concupiscentia per se tantum tendunt in delectationem sensibilem, quæ in circumstantiis quibusdam, scilicet matrimonii, & recta intentionis, potest esse licita.

Quod autem, hic & nunc, delectatio illa sit contra rationem, se habet materialiter, & per accidens, ad concupiscentiam; hæc enim non inclinat ad illa bona ut prohibita, seu reduplicative talia, sed tantum ad specificative talia, sive quæ prohibita sunt, & quidem tantum inefficaciter, ut relinquat locum generosæ pugnae. Quare etiam ista desideria sunt tantum physice mala, non autem moraliter in sensu strictiore, de quo supra, n. 162. videatur Haunoldus l. 2. tract. 3. n. 730. At vero in hoc statu naturæ lapsæ, cum desideria illa supponant peccatum, sunt etiam denominativè moraliter mala, ut supra n. 163. diximus de concupiscentia.

Ad confirmationem, neg. cons. Multæ aliæ actiones hominis teguntur ex verecundia, quæ sunt naturales, & absque dubio fuisse in statu puræ naturæ, ut, quæ consequuntur sumptionem cibi, & potius; potest enim utique quis erubescere ob malum physicum, quale est necessitas illarum actionum: quin etiam erubescunt illi, quibus e.g. abscessus est nasus, vel à gangrena absemptus. Adde, quod actus concupiscentiae, etiam, quando licet admittuntur, e.g. in matrimonio, rectè absconduntur, & nisi hoc fieret, effrons daretur scandalum.

165. Ob. 2. Non potest ab authore naturæ, ne quidem in sensu materiali, esse inclinatio ad peccatum: ergo ab ipso non potest esse concupiscentia. Confir. Est magna inordinatio in homine, si concupiscentia non subdatur rationi: sed nulla inordinatio potest esse naturalis. ergo. prob. mi. natura non potest exigere inordinationem: ergo hæc non potest esse naturalis. Resp. dist. ant. non potest esse ab authore naturæ, inclinatio per se, & efficax ad peccatum. conc. ant. non potest esse inclinatio tantum per accidens, & duntaxat inefficax & non libera. neg. ant. & cons.

Ut jam dictum, concupiscentia tantum inclinat ad bonum sensibile, cui per accidens est, quod sit peccatum: & quidem inclinat tantum inefficaciter. Neque etiam DEUS, producendo naturam cum concupiscentia, intendit peccatum, ut moraliter censi possit, per se in illud inclinare: sed potius intendit viatoriam peccati. Quare, sicut ob productionem naturæ peccabilis, non censetur DEUS author peccati, ita neque ob productionem naturæ concupisibilis, debet peccati author censi.

Ad confir. dist. ma. est inordinatio, si concupiscentia nullo modo subdatur rationi. conc. ma. si non subdatur perfectè. neg. ma. vel subdist. est inordinatio positivè talis. neg. ma. negativè talis. conc. ma. & dist. mi. inordinatio positivè talis non potest esse naturalis. om. mi. negativè talis neg. mi. & conf. Rationi, ut rectè quidam ingeniosus Recentior ait, non debetur dominium despoticum in concupiscentiam, ita, ut omnes ejus motus habeat in potestate, etiam quoad sensum: sufficit, si habeat dominium politicum, sive, ut in potestate habeat ejus mo-

tus quoad consensum, ita, ut invita ad consensum trahi non possit: prius dominum fuit, ut ait S. August. citatus n. 158. gratia DEI magna.

166. Ob. 3. Natura humana per peccatum originale fuit aversa à DEO, etiam tamen fine naturali: ergo perdidit jus ad media, seu vires, quibus posset DEUM, tanquam finem naturalem, consequi: atqui hoc jus non perdidit pura natura, & consequenter nec vires naturales ad consequendum DEUM, tanquam finem suum ultimum naturalem: ergo natura lapsa est debiliior quoad vires naturales. Resp. 1. Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 21. ait, valde probabile esse, quod peccatum originale tantum avertat naturam à DEO, ut authore supernaturali, adeo que non minuat vires naturales.

Sed om. primo enthymemate, & subsumpto, neg. ultimam conseq. non enim ex hoc sequitur, quod natura lapsa sit debiliior, sed quod sit infelicior, vel magis misera: non autem negamus, puram naturam praes lapsa, (si neutra juvetur gratia supernaturali) esse feliciorem quoad hoc, quod ipsa non habeat peccatum, nec sit invisa DEO, nec ejus odio digna: insuper neandum perdidit suum finem naturalem, quem natura lapsa perdidit, & per vires suas recuperare non potest; quia non potest pro peccato satisfacere, aut alia via illud delere.

Si autem finis non amplius debitus est, neque sunt debite vires, ad eum consequendum, consequenter natura lapsa non amplius habet jus ad eas vires, quatenus sunt media utilia ad consequendum finem ultimum: sed tantum habet jus ad eas, quatenus sunt media utilia, & necessaria ad observandam legem naturalem, & evitandum peccatum novum actuale, ut hoc evitato, eviteret etiam penas aeternas sensus, quas neandum ob originale incurrit; incurret autem, si peccatum actuale mortale commiserit. Sic quoque vires corporis, quas etiam accepit homo, ut iis bene utendo consequatur finem ultimum, post lapsum non amplius ei debentur, tanquam utiles ad hunc finem, sed tantum tanquam utiles ad vitam temporalem agendam.

167. Hinc vires naturales, quas habet natura lapsa (si non esset in statu elevationis, neque esset adjuta gratia supernaturali) tantum servirent ad evitanda nova peccata, & evitandas penas aeternas sensus, per observationem legis naturae (qualemcumque tunc posset DEO exhibere) quin tamen per eam observantiam unquam recuperare posset finem suum naturalem, nisi DEUS speciali favore vellet ei peccatum condonare, & finem amissum restituere. At vero natura pura, quamvis neque ipsa posset pro peccato satisfacere, vel illud delere, tamen, quia hoc non commisisset, & finem naturalem non perdidisset, non haberet opus tali recuperatione, adeoque vires ipsius, dum servirent ad observandam legem naturae, eo ipso etiam servirent ad obtinendum finem suum ultimum: in quo puncto utique melior esset conditio purae naturae, quam lapsa, efferteque illa felicior ista.

Sed non ideo natura pura esset fortior; quia non haberet majores vires, ad eliciendos actus bonos, & vitanda peccata, quam haberet natura lapsa. Quod autem hi actus puram naturam juvarent, ad consequendum DEUM tanquam fi-

nem naturalem ultimum, non autem ita juvent naturam lapsam (quia ista haberet impedimentum à se inauferibile, nempe peccatum) non probat illam esse fortior, sed tantum se-liciorem. Addit Suarez loc. cit. n. preced. aversio- nem illam à DEO, ortam ex originali peccato, mi tollere de virtibus naturalibus, neque augere inclinationem ad malum, nec minuere inclinationem ad bonum. Unde natura humana la-psa per se non est difficilis, sed & que facile facere bonum, quam sit natura humana pu-rra.

168. Ob. 4. Natura pura non fuit redacta sub potestate, servitutem, & captivitatem diabolii: redacta autem est natura lapsa: ergo haec est debiliior. prob. conf. per hoc, quod natura lapsa sit sub potestate &c. diaboli, est magis exposita huius temptationibus, & auxiliis Divinis ministris adjuta; quia his magis indigna: ergo est debiliior. Resp. neg. conf. ad prob. neg. ant. servi-tus, & captivitas sub diabolo, & ejus potestate, stat potissimum in hoc, quod homo peccator non possit, quidquam agere, per quod libertatem filiorum DEI, qua excidit, rursus recupe-ret, & peccati jugum à se excutiat, nisi gratia mediatori adjuvetur: non autem stat in hoc, quod dæmon hominem supra vires teneret.

Dein natura lapsa ratione peccati est quidem magis indigna auxilio Divino, quam pura; non tamen sequitur, hanc fore magis adjuvan-dam. Defacto certè DEUS naturam lapsam pre-veni gratia supernaturali copiosissima: quis scit, quid facturus fuisset, si eam voluisset spoliare elevatione superna, & dejiceret ad statum natu-ralium? ponuisse enim etiam tunc ei, licet in-digniori, tamen tribuere gratiam æqualem illi, quam dedisset natura pura, si eam condidisset. Huc spectat, quod ait Suarez proleg. 4. de grat. c. 9. n. 17. incertum esse, an & quomodo, for-tius, an levius dæmon hominem in statu pura natura temnâset; quia ultra permissionem DEI nil potuisset: quantum autem iste permisurus fuisset, omnino esse incertum.

169. Ob. 5. Homo lapsus à SS. Paribut comparatur descendantem in Jericho, qui incidit in latrones, à quibus fuit spoliatus, nudatus, vul-neratus, & semivivus relictus. Luc. 10. v. 30. per quod juxta communem interpretationem indi-catur, quod sit spoliatus, & nudatus bonis sup-ternalibus: & relictus semivivus, hoc est, impotens servare vitam spiritus; quia impotens servare totam legem naturae: atqui natura pura non esset ita vulnerata, aut tantum semiviva: ergo lapsa est debiliior.

Resp. neg. conf. Ex his non probatur, na-tura lapsa esse debiliior, quam pura, sed tantum debiliior, quam integra, qualis prius fuit; nam ista omnia tantum significant, naturam lapsam privatam fuisse donis supernaturalibus, quibus quidem non fuit spoliata, aut nudata natura pura; cum ea nunquam haberet: fuisset tamen & quæ iis nuda, seu carens. Unde, etiam si natura lapsa (si consideretur sine gratia) vix, ac ne vix quidem, modò habeat dimidium illius vita-ram quam habuit prius in statu naturae integræ, tamen habet adhuc tantam, quantum haberet natura pura; cum ipsi naturalia sint relicta.

170. Dices. Saken natura lapsa vulnera-

ta est in naturalibus, ut communissime docent: ergo perdidit aliquid de naturaliter debitibus. Resp. neg. cons. S. Thom. I. 2. q. 85. a. 3. in corp. clare docet, vulnerationem istam factam esse per subtractionem justitiae originalis, per quam subtractionem potentia inferiorum remanerint destituta suo ordine, & hanc destitutionem esse vulnerability: ergo ordo ille potentiarum, qui habebatur in statu justitiae originalis, & naturæ integræ, non fuit illis potentis naturaliter debitus, adeoque vulneratio ista non fuit subtractione boni naturaliter debiti, sed destitutio, vel privatio justitiae originalis.

Prosequitur autem Eximus Doctor explanationem huius metaphoræ proleg. 4. de grat. c. 8. n. 19. & ait, vulnerationem aliud non esse, quam divisionem continui: cum itaque prius, praesente adhuc justitia originali, appetitus hominis, praesertim rationalis, & concupisibilis, haberint inter se unionem, & pacem: post lapsum autem, perdita justitia originali, unio illa sit dissoluta, hinc factam esse vulnerationem in naturalibus, hoc est, in ipsis appetitis. Addit, quod, quamvis in natura pura appetitus hæque non essent uniti, sed disoluti, tamen non futura fuisset vulneratio; quia prius non fuisset datum continuum, quod tamen presupponit vulneratio: sicut supra diximus, quod, etiæ natura pura caruerit donis supernaturalibus, tamen ea careret non fuisset poena; quia non præcessisset culpa, nec spoliatio; quia prius illa dona non sufficerent habita.

Hac ratione etiam solvitur, quod ex Araucano II. c. 25. & Tridentino sess. 6. c. 1. obiectatur, scilicet, arbitrium liberum fuisse viribus attenuatum & inclinatum. nempe arbitrium liberum post lapsum factum est minus potens, quam fuerit in Adamo (de quo vide iterum n. 110. & 154.) & inclinatum, non positivè ad malum, sed negativè, hoc est, privatum illis supernaturalibus fulcris, quibus subtractis proprio pondere inclinaretur. Hæc autem inclinatio, & attenuatio, quamvis non danda fuisset in pura natura, quatenus dicit privationem; cum tunc non præcessisset habitus, seu existentia donorum supernaturalium, tamen danda fuisset, quatenus dicit minorem potentiam, quam fuerit in statu naturæ integræ, & aliquam inclinationem, seu pronitatem ad malum.

ARTICULUS XV.

Solvitur ultima, & difficilior Obiectio.

171. **O**b. 6. Natura pura habuisset ex viribus naturalibus potentiam moralis servandi totam legem naturæ: sed hanc non habet natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum ultimum finem, & incurriendas poenas æternas inferni: hoc non potest admitti: ergo. prob. mi. non videtur ullo modo conveniens bonitati Divinæ, producere creaturam moraliter necessitatem ad incurriendos ignes æternos: nec sapien-

tia Divinæ, producere creaturam tam male constitutam, sive moraliter ineptam, ad suum ultimum finem consequendum: nec sanctitati Divinæ, producere creaturam ex se moraliter necessitatem ad mortaliter peccandum (aliud est, quod in natura jam prius lapsa, possit talis necessitas oriri) ergo.

Resp. 1. Ex hoc ipso, quod adstruatur talis necessitas in statu naturæ lapsæ, quidam volunt probare, eam debere esse naturalem, adeoque etiam fore eandem in statu puræ naturæ; nam ajunt, & valde probabiliter, quod, sicut juxta communem Theologorum peccatum originale non potest puniri poenâ sensus, seu ignis infernalis, ita videatur, neque posse idem puniri poenâ moralis necessitatis ad eum ignem: certè videretur DEUS durius agere cum hominibus, quam, si omnes in poenam peccati originalis vellerentur cæcos; quia, licet hac ratione incurrent moralem necessitatem perdendæ saepissimè vitæ temporalis, non ita incurrent propterea necessitatem, vel periculum perdendæ vitæ æternæ.

172. Resp. 2. Etsi quidam putaverint, sufficeret, si naturæ puræ, quamvis ab omni peccato liberæ, tribueretur tantum libertas physica, ad servandam totam legem, & negaverint ei omnem libertatem moralem, tamen videtur mihi ex probationibus ejusdem majoris efficaciter probari oppositum, quod longè plures authores tuentur, scilicet tribuendam naturæ puræ aliquam libertatem, seu potentiam moralem. In quo autem ista stet, & an effet intrinseca naturæ puræ, vel saltem debita: an verò ei tantum effet collata, ex speciali DEI favore, naturæ per se indebito: item an eadem potentia moralis danda etiam fuisset in statu naturæ lapsæ, si non effet elevata, aut supernaturali gratia instructa, needum est satis exploratum.

173. Aliqui volunt cum Pallavicino, potentiam moralem, servandi totam legem, non esse naturalem, vel naturaliter debitam naturæ etiam puræ, adeoque hanc esse intrinsecè æquè debilem, ac lapsam: non tamen idem male fore constitutam; quia, licet natura pura non posset, viribus sibi debitis consequi finem ultimum, tamen semper haberet spem optimam, recipiendorum ab authore suo auxiliorum, quibus adiuta finem futurum moraliter posset obtinere. Sic plantarum, & segetum incrementum, non est male constitutum, aut ordinatum, etiæ indigent extrinseco favore, hoc est, hominis coletis industriâ. Sic spes recipiendi alimenta à piis hominibus, liberaliter dare solitis, facit bonum statum egenitum.

Sed respondet. Vel isti favores exiguntur ab ipsa natura pura, ita, ut, si non conferrentur, fieret ipsi violentia, sicut fieret infanti educando, si negarentur necessaria ejus educationis, vel segetibus, si negligenterentur, vel etiam, si pluvia non caderet, aut sol nunquam splenderet: (Si tamen segetes culturâ illâ moraliter indigent) & isti favores sunt naturæ puræ naturaliter debiti. Vel non ita exiguntur favores hi, & natura est male constituta. Quod spectat ad egentes, vel mendicos, ipsis quidem hæc spes confert statum secundum quid bonum, at non simpliciter; si enim non possent ullo alio modo lejuare,

vare, & deberent sola spe incerta niti, non es-
sent, saltem intrinsecè bene constituti: & ita mul-
ti mendici sat's miserè constituti sunt in ordine
ad vitam temporalem.

174. Alii volunt, potentiam hanc moralem
non esse quidem debitam naturæ puræ, tamen
ipsi semper conferendam, utpote debitam beni-
gnitatem Divinæ, quam non deceat, naturam, o-
mnis peccati immunem, relinquere cum sola po-
tentia physica, & impotentia morali, ad conse-
quendum suum finem; sicut enim e. g. si DE-
US aliquid promittat homini, non tamen confe-
rat ei jus, homo certò rem illam accipiet, non
tanquam debitam sibi (quia non habet jus, ex
quo eam exigat) sed tanquam debitam fidelitati
Divinæ, cui deberetur adimpletio promissionis: sic,
dicunt hi auctores, potentia ista moralis dabitur
homini, in statu puræ naturæ, non quia ipsi de-
betur; cùm ei tantum debeatur potentia physi-
ca, sed quia debetur bonitati, ac sapientiæ Di-
vinæ, quæ exigunt, creaturam non moraliter ne-
cessitari, ad perdendum suum finem, & incur-
rendam æternam poenam sensus.

Verum, licet hæc congrue dicantur, quando
talis favor provenit à perfectione, seu actio-
ne libera DEI, e. g. à promissione gratuita; tunc
enim eo ipso, quod hæc actio, seu promissio, sit
favor, & gratia, etiam subsequens alter favor
erit gratia pro gratia, ut à S. Augustino sæpe
nominatur. At, quando collatio talis favoris
insertur, vel oritur ex perfectione DEI necessaria,
tunc is non videtur amplius gratia; quia gratia
debet esse effectus liberalitatis; cùm tamen
in hoc casu detur in DEO necessitas, non libe-
ralitas; hinc talis rei collatio est debita ipsi na-
turæ, ex suppositione, quod natura à DEO liberè
producatur: saltem non erit gratia distincta à
gratia creationis, vel productionis; quia nihil
habet distinctæ liberalitatis.

Dein, illud, sine quo natura esset pessimè
constituta, in ordinè ad ultimum finem, est de-
bitum ipsi naturæ: atqui sine ea potentia morali
esset natura pessimè constituta: ergo est de-
bita. ma. videtur per se clara, & probatur eti-
am ex eo, quod alias non repugnaret bonitati
Divinæ, negare natura hanc potentiam, ei non
debitam, sed tantum ex gratia conferendam. Et
cur non dicamus, nullam perfectionem etiam
naturalem, præter essentiales, deberi ulli naturæ,
etiam rationali, & innocentí: sed eas deberi
tantum perfectionibus Divinis necessariis; quia
codem modo possemus de iis discurrere? hoc
autem esse valde novum, & paradoxum.

175. Itaque alii probabiliti volunt, quod
naturæ puræ debita fuisset potentia moralis ob-
servandi totam legem naturalem, & sic conse-
quendi suum finem, non absolute, sed conditio-
natè; quæ tamen conditio non impleta fuisset si-
ne gratia DEI, eratque ista: si homo in statu
puræ naturæ fecisset, quantum in se fuisset: quod
sic explicari potest. Homo in statu puræ natu-
ræ habuisset potentiam moralem, saltem aliquamdiu
servandi legem naturalem, seu omit-
tendi, quæ hæc lex prohibet, & faciendi, quæ
præcipit, inter quæ vel maximè est cultus ali-
quis DEI (cujus notitia etiam tunc facile haben-
da fuisset ex consideratione creaturarum) & ora-
tio humilis ad DEUM fusa.

Si jam homo, quamvis moraliter potens,
tamen ea non fecisset, sed DEUM offendisset,
hoc ipso ex culpa propria demeritus fuisset au-
xilia ulteriora: nec jam DEO, sed sibi, adscri-
bere debuisset impotentiam moralem conse-
quentem, ad observandam totam legem: nec
eo casu naturæ puræ, & innocentí, sed jam la-
psæ, & peccatrici, deforet potentia moralis,
quod facilè potest capi. Si autem homo ser-
vasset aliquamdiu legem naturæ, & DEUM
non offendisset, sed coluisset, & invocasset, pro-
ut moraliter potuisset, DEUS ipsi dedisset sem-
per ulteriora auxilia, quibus moraliter potuisset
ulterius, & diutius servare legem naturæ, & sic
tandem per totam vitam. Et sub hac conditio-
ne debita fuisset puræ naturæ ea potentia mo-
ralis.

176. Quia tamen adimpletio hujus condi-
tionis fuisset gratia, ideo etiam ipsa potentia mor-
alis, ad totam legem observandam, atque
adeò consequendum ultimum finem, potest di-
ci gratia, sicut scilicet dicitur vita æterna ab Apo-
stolo gratia: *ad Rom. 6. v. 2.* Gratia autem DEI
vita æterna: quia, licet vita æterna debeatur
meritis creature rationalis, juxta plures etiam ex
iustitia, tamen, quia merita non habentur, nisi
ex gratia, rectè etiam ipsa vita æterna dicitur
gratia.

Quod autem adimpletio conditionis illius
suprà positæ, fuerit ex gratia, probatur. Non
facturus esset homo, quantum in se est, etiam in
statu puræ naturæ, nisi tunc auxiliis, naturalibus
quidem, sed tamen congruis, præveniretur: at-
qui homini debebantur tantum auxilia sufficien-
tia, non autem congrua, & ista fuissent favor in-
debitus, seu gratia, quamvis ordinis adhuc na-
turalis: ergo illa conditio non fuisset implenda
sine gratia, & consequenter adimpletio illius fu-
isset ex gratia.

177. Quia autem sub eadem conditione,
si scilicet homo faciat, quantum potest, debe-
tur etiam naturæ lapsæ aliqua talis potentia mor-
alis, hinc natura lapsa non est debilior naturæ
puræ. Diferimen tamen magnum est in hoc,
quod, cùm à natura pura conditio hæc fuisset
implenda per gratiam naturalem, ipsa non re-
cepisset ulteriora auxilia, nisi naturalia. Et
idem potuisset etiam fieri in statu naturæ lapsæ,
si DEUS noluissest eam redimi per Christum,
nec tamen voluissest, eam statim damnare,
sed in poenam ex statu elevationis ad naturalem
dejicere: quo casu potuisset natura lapsa virtu-
bus naturalibus acquirere potentiam moralem,
non quidem asequendi suum finem (quia non
potuisset se liberare à peccato, quod eam sem-
per impediret à consequendo DEO) sed tamen
vitandi peccata gravia actualia, & poenam sensis
æternam ut supra dictum.

Atrunc, quando misericordissimus DEUS
voluit, hominem lapsum relinquere in statu ele-
vationis, si ipse facit, quantum est in se, juxta
multos nunquam id facit viribus naturæ, sed gratiæ,
vel, si id, ut alii volunt, faciat ex viribus na-
turalibus (de qua re actum à n. 58.) accipit dein
ex gratia DEI gratuitè collata auxilia supernatu-
ralia, quibus moraliter non tantum legem im-
plere, aut nova peccata vitare, sed etiam à pec-
cato priori liberari, imò DEUM tanquam finem,

supernaturalem consequi possit: quæ tamen potentia, moralis supernaturalis, naturæ lapsæ neque conditionatè est debita.

178. Difficultas aliqua oritur circa hanc solutionem hujus objectionis ex Suarez l. 1. de gratia c. 13. per totum, ubi fuisse contendit, aliquas cogitationes naturales congruas esse debitæ naturæ rationali, ex suppositione, quod producatur, & consequenter, non esse gratias distinctas a beneficio creationis; cum enim debitæ sint naturæ rationali cogitationes, non determinante incongruæ (hoc enim dicere esset valde absurdum, ut cuique consideranti facile patet) sed solum indifferentes, ad congruitatem, vel incongruitatem, ait hic auctor, esse moraliter impossibile, ut, in tanta multitudine hominum, non aliqui cooperentur, adeoque sint aliquæ cogitationes congruæ, eaq; e simul debitæ humanae naturæ.

Sed, quidquid de hoc sit, an aliquæ cogitationes congruæ sint debitæ humanae naturæ in specie, adeoque etiam in individuo; quia, ut urge Suarez, humana natura eas cogitationes, non nisi in aliquo individuo, accipere potest; tamen in primis est aliquid beneficium, quod huic individuo præ altero dentur, ut agnoscat ipse Eximus. Dein non qualibet cogitatio congrua est debita, ut iterum fatetur Suarez cit. lib. c. 14 n. 7 § 8. & præsertim non est debita, ut idem Eximus n. 8. afferit, continuatio cognitionum coagruarum, & quidem tamdiu durans, donec quis faciat, quantum est in se; hoc enim non fit per unum tantum, aut alterum actum, ut dictum superius n. 80. adeoque impletio huius conditionis potest semper dici esse ex gratia.

179. Juxta hanc explicationem, quam præ aliis verosimilem judico. Resp. ad objectionem, n. 171. possum dist. ma. natura pura habuisset eam potentiam moralem, sibi absolutè debitam, ante impletam omnem conditionem. neg. ma. conditionatè debitam, si nempe implevisset prius conditionem. subdist. habuisset ita, ut conditionem explevisset sine gratia. neg. ma. ut eam implevisset cum, & ex gratia, ita ut adimpletio conditionis fuisset gratia, & consequenter potestas moralis, absolutè collata, fuisset gratia pro gratia. conc. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. cons. ad prob. ma. dist. iterum ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, neque absolutè, neque conditionatè debitam, tunc fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum finem. conc. ma. si eam tantum non habuisset absolutè debitam, sed tamen habuisset conditionatè debitam. neg. ma. & conc. mi. neg. cons. ad prob. mi. conc. totum. Si natura pura habuisset eam potentiam moralem, conditionatè debitam, & quidem ita, ut conditionem potuisset moraliter implere, potuisset moralem necessitatem incurrendi poenas æternas sensus, & perdendi ultimum finem evitare.

180. Ubi adhuc notandum 1. non hic dici, quod sine cogitatione congrua non possit moraliter impleri conditio, sed tantum, quod non impletatur: sicut non dicitur, quod sine gratia supernaturali congrua, seu prævisa per scientiam medium conjungenda cum consensu, non possit in hoc statu elevationis fieri opus superna-

turaliter bonum (ad hoc enim, ut quis possit, opus est tantum gratiæ sufficiente) sed tantum dicitur, quod tale opus actu non fiat.

Notandum 2. neque dici, quod homini, in statu naturæ puræ, fuisset debita tota potentia moralis proxima ad faciendum, quod est in se; cum enim, ut dictum est, facere, quod est in se, requirat plura, absolute sufficit dicere, quod homini in eo statu debita fuisset potentia moralis proxima ad aliquid faciendum, quod si fecisset, accepisset potentiam novam proximam ad plus faciendum, donec impleretur totum, quod requireretur ad hoc, ut dici posset, fecisse totum, quod est in se. Et sic potest etiam dici, quod homo habuisset primò absolute potentiam moralem proximam aliquid faciendi: potentiam autem moralem faciendi totum, quod est in se, habuisset conditionatè, si scilicet primò fecisset, quod moraliter potuisset.

Ex quo etiam intelligi potest, quod conditionatè habere potentiam moralem observandi totam legem sit idem, ac eam potentiam habere (ut alii loquuntur) remotè, seu mediatè, quantum nempe habetur medium eam acquitendi. Sic saepe dicuntur homines, etiam in statu elevationis, habere gratias, non immediatè, & proximè, sed mediataè, & remotè, sufficientes, quantum habent gratiam immediatè sufficientem ad orandum, &c. si oraverint, accipient gratiam immediatè sufficientem, e.g. ad vincendam gravem tentationem.

QUÆSTIO III.

De Existentia Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An existat Gratia Sufficiens.

181. **D**iximus n. 14. gratiam sufficientem, vel accipi posse generice, seu pro omni gratia, quæ sufficit ad operandum: & sic etiam gratia efficax est sufficiens: vel posse accipi pro pure sufficiente: & sic differt à gratia efficaci; nam gratia efficax, prout communiter intelligitur, scilicet actu sufficiens, est illa, cum qua non tantum possumus, sed actu operamur, quæque est conjuncta cum effectu, eumque infallibiliter posse trahit: non quidem necessitate antecedenti, & inimpeditibili, qualiter Jansenius, & ejus asseclæ adstruunt, sed tantum necessitate consequente, & impedibili. Et hanc in nostris principiis dicimus, esse eam gratiam, quæ post scientiam medium de futuro consensu, ex benevolo DEI prædefinientis affectu, conferitur, adeoque hæc gratia accepta involvit tria, nempe entitatem gratiæ, seu illustrationis, vel inspiracionis, & scientiam medium de consensu, ac benevolum DEI prædefinientis decretum: & in hoc sensu deinceps semper loquemur, quando gratiam efficacem nominabimus.

182. At vero gratia pure sufficiens est, cum qua quidem operari possumus, sed ex nostra culpa

culpa operari nolumus; hinc ista, quidditatè accepta, involvit entitatem gratiæ, & scientiam medianam de dissensu, ac decretum permissivum dissensū: cum autem, & scientia media, & decretum, impedibilia sint, libertati non obsunt. Quodsi hæc gratia intelligatur in actu secundo pure sufficiens, seu inefficax, involvit etiam dissensum, qui est ex nostra negligentia: imò etiam scientia media suo modo consequitur nostrum defectum, seu negligentiam, aut dissensum conditionatè futurum.

Hinc gratia pure sufficiens ut talis, seu quidditatè sumpta, non est à DEO; quia non est à DEO nostra negligentia, resistentia, & malitia: sed à DEO est tantum gratia pure sufficiens denominatè sumpta, sive illa illustratio intellectus, vel inspiratio voluntatis, quæ in se sufficiens est: at redditur inefficax à nostra voluntate, culpabiliter ei non cooperante. Et de hac modo queritur, sive queratur, an detur aliquando talis gratia; negat enim eam Jansenius cum affectis, & vult, in statu naturæ lapsæ nullam talem dari, sed tantum dari gratias, ut ait, viætrices, hoc est, effectum post se necessariò trahentes.

183. Dico cum omnibus Catholicis. Datut gratia sufficiens. Probatur 1. ex Scripturis. Matth. 20. v. 16. dicitur, *Multi enim sunt vocati: pauci verò electi:* ergo datur vocatio, seu gratia, cui multi non consentiunt. Iterum Joan. 1. v. 6. *Erat lux vera, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* quem locum S. August. l. i. de Genes. contr. Manich. c. 3. & alii PP. Chrysostomus, Cyrillus, Theophilus apud Cornelium in hunc locum, aliquæ scriptores exponunt de lumine gratiæ, illustranti omnen hominem, qui suâ culpâ lucem non excludit. Iterum Matth. 11. v. 21. reprehendit Dominus Corozaitas, & Bethsaitas: *Ve tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida; quia, si in Tyro, & Sidone, facte fuissent virtutes, que factæ sunt in vobis &c.* ergo habuerunt gratiam sufficientem, cui non consenserunt; alias cur reprehensibiles essent?

Rufus Joan. 15. v. 22. *Si non venissim, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Sap. 1. *Vocavi, & renuiis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexitis omne consilium meum, & increpationes meas neg'existis.* Actorum 7. v. 51. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* 2. Cor. 6. v. 1. *Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam DEI recipiatis &c.* que manifestissimè docent, homines aliquando gratiæ non consentire. Similia passim occurunt: imò huc etiam faciunt omnes S. Scripturæ textus, quibus adstruitur libertas humana, aut peccatores ob peccata reprehenduntur; quia sine gratia non potuissent ea evitare.

184. Prob. conclusio 2. ex definitionibus Pontificum. In primis Innocentius X. damnavit hanc Jansenii propositionem 2. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistit.* Ex qua damnatione manifestè infertur, gratiæ, seu inspirationi interiori, aliquando resistit, adeoque eam tantum esse sufficientem. Idem colligitur ex quarta, quam inferius dabimus. Cùm tamen Jansenistæ non aquiescerent huic damnationi, damnavit iterum Alex. VIII. hanc propositionem 6. *Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis,*

quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possimus petere: *A gratia sufficiente libera nos Domine, idem Pontifex damnavit hanc.* 5. Pagani, Judæi, Heretici, aliquæ bujus generis, nullum omnino accepunt à JESU Christo influxum, adeoque binc recte nferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti. Clemens autem XI. inter propositiones Quesneli plures damnavit huic spectantes, quales maximè sunt 2. 3. 4. 6. aliaque plures, quas longum esset enumere.

185. Prob. conclusio 3. ex Conciliis, quæ docent, gratiæ resisti posse, & actu resisti, adeoque non omnem esse antonomastice efficacem. Senonense decreto. 14. ait. *Nec denique tale sit huiusmodi trabentis DEI auxilium, cui resisti non posse;* quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalēm, sicut gallina congregat pullos suis sub alas, & noluerunt: & addit, frustra S. Stephanum Judeos, & Paulum Thessalonicenses reprehensurum fuisse, si Divini inspirationibus inebritate raperentur. Trid. sess. 6. c. 5. de homine, & gratia ait: *Quippe qui illam & abidere potest, & can. 4. anathematizat dicentem, liberum arbitrium nihil gratiæ cooperari, neque posse dissentire, si velit.* Eadem veritas habetur clarissimè ex omnibus SS. Patribus, qui hominem peccantem reprehendunt, vel libertatem hominis adstruunt: nec opus est, eorum textibus paginam implere in re clara.

ARTICULUS II.

*Quenam de hac materia sit mens
S. Augustini.*

186. Cum nostri hac in conclusione adversarii, Janseniani, vel maxime contendant, à se stare S. Augustinum, adducendi sunt aliquot textus huius S. Doctoris, ex quibus cuique patebit, ejus mentem quoad hanc controversiam, omnino cum nostra conclusione convenire. Itaque l. 23. ques. q. 68. in textum Matth. 22. v. 14. *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi:* sic ait. *Ad illam enim cœnam, quam Dominus dixit in Evangelio preparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire posse, nisi vocarentur.* Itaque nec illi debent sibi tribuere, quæ venerunt; quia vocati venerunt: nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi quoniam, ut venirent, vocati erant in libera voluntate: ergo, qui vocati venire potuerunt, & noluerunt, habuerunt gratiam, cui restiterunt: adeoque pure sufficiem, quam neglexerunt: & hinc S. Pater post pauca subiungit: *Inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit.*

Rufus l. 1. de Genes. contra Manichæos c. 3. in illud Joan. 1. v. 9. *Illuminat omnem hominem &c.* Illud autem lumen non irrationalium animalium oculos pascit: sed pura corda eorum, quæ DEO credunt, & ab amore visibilium rerum, & temporalium, se ad ejus precepta servanda convergent;

tunt: quod omnes homines possunt, si velint; quia illud lumen omnem hominem illuminat, venientem in hunc mundum. Ecce dicit, omnes posse, si velint: & tamen est evidens, non omnes id facere; ergo plures habent tantum gratiam sufficientem, iterum de dono perseverantie. c. 9. circa illum textum: *V&e tibi Corozaim &c. ait. Facile est quippe infidelitatem accusemus Iudeorum, de libera volante venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt.*

Idem S. Doctor l. i. Retract. c. 22. ait. In potestate quippe hominis est, mutare in melius voluntatem: sed ea potestas nulla est, nisi à DEO detur, de quo dictum est: *Dedit ei potestatem filios DEI fieri: atqui potestas, ut quis fiat filius DEI, est per gratiam: ergo in potestate hominis est, uti gratia, vel non uti, cùm autem homo sèpius è non utatur, sèpe manet gratia tantum sufficientis.* Idem l. 3. de lib. arb. c. 16. sic habet: *Ex eo igitur, quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero, quod non facit, quod debet, justè reus est. Debet autem, si accepit, & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem.* Iterum l. i. ad Simplicianum q. 2. occasione illius textus Apostoli: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.* ad Rom. 9. v. 16. sic ait. *Noluit ergo Esau, & non cœcurit: sed eti⁹ voluisset, & cœcurisset, DEI adiutorio pervenisset, qui ei etiam velle, & currere, vocando p̄staret, nisi vocatione contempta reprobis feret.* Ecce perditio miseri huius hominis attribuitur ejus nolitioni, & contemptui vocationis, quam si sequi voluisset, etiam pervenisset: adeoque vocatione auxilium sufficientis fuit. Rursum idem S. Pater l. i. de p̄dest. SS. c. 16. ait: *Vocat enim DEUS p̄destinatos multos filios suos, ut eos faciat membra p̄destinati unici Filii sui, non ea vocatione, qua vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias; illa quippe vocatione & Judæi vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est, & gentes, quibus crucifixus stultitia est: sed ea vocatione p̄destinatos vocat, quam distinxit Apostolus.* Ecce germinam vocationem, unam electorum, quam ex Apostolo ait esse secundum propositum: alteram sufficientem eorum, qui noluerunt venire. Iterum l. de corr. & grat. c. 7. *Quicunque enim electi, sine dubio etiam vocati; non autem quicunque vocati, consequenter electi.* Nec dicas, vocatos saltem accepisse auxilium efficax ad id, ad quod suère vocati; nam S. Aug. hic, & locis ante citatis ait, vocatos suisse ad cœnam, ad nuptias agni, ad regnum suum, seu gaudia æterna, quæ consecuti non sunt.

187. Prob. conclusio 4. rationibus. Primò. Si non datur gratia sufficientis, vel indifferens, sed omnis est efficax, seu trahens necessariò post se consernum, non datur libertas: sed hoc licet admittat Jansenius, quoad libertatem à necessitate, quamvis non à coactione) est fallsum, ut suppono ex tr. de act. hum. a. n. 94. ergo. i. prob. ma. si datur gratia intrinsecè efficax, qualis statuit Jansenius, actus necessariò fit: si ista non datur, neque datur alia sufficientis, tunc actus fieri non potest: ergo non datur libertas.

Secundò. Si non datur gratia sufficientis, DEUS non vult omnes homines salvos fieri: sed hoc est falsissimum: ergo, mi. est clara; nam DEUM vele omnes homines salvos fieri, est doctrina Apostoli, & Ecclesiæ, id quod fusè proba-

tum est tract. de DEO à n. 615, quin opposita doctrina damnata est ab Innocentio X. in propositione 5. Jansenii, prob. ma. si DEUS non omnibus dat gratiam sufficientem, sine qua salvi esse non possunt, tunc non dat media ad salutem, quæ ipse debet dare; quia non possunt aliunde haberi: ergo non potest prudenter intendere, tanquam finem earum salutem, seu hanc seriò velle. Tertiò. Sic DEUS eset causa peccatorum, & imposuisset homini præcepta impossibilia: sed hæc per se sunt absurdissima, & Calvino, ac Lutheri digna asserta: ergo, ma. patet consideranti; quia homo non eset culpabilis in eo, quod evitare non potuisset: sed potius DEUS, qui ea præcepta impossibilia, imposuisset, nec ramen (quod ex parte sua necessariò requirebatur) ad ea implenda juvare voluisset,

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

188. O B. i. S. Augustinus negat omnem gratiam, quæ non sit efficax, seu viætrix: ergo nulla datur gratia pure sufficientis. prob. ant. pluribus textibus S. Doctoris. Sic ferm. 43. de verbis Domini c. 7. ait: *Agis, si agaris, & bene agis, si à bono agaris.* l. 2. contr. duas epist. Pelagianorum ad Bonifac. c. 9. *Homo p̄parat cor: non tamen sine adiutorio DEI, qui tangit cor, homo p̄parat cor.* l. 1. de p̄destinatione Sanctor. c. 8. *Si enim omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit, profecto omnis, qui non venit, non audivit à Patre, nec didicit: ergo.*

Resp. vix non debere dici infelicitatem S. Augustini, quod hæretici tam pertinaciter contendant, eum à suis partibus stare; non enim minus Calvinus, & Lutherus, quam Jansenistæ eum ubique pro se stare jaētant. sic Lutherus l. de servo arbitrio, ait: *Augustinus, quem p̄teris, totus meus es.* Calvinus in l. 5. Pighij. Doctrina nostræ nullum est caput, quod non propè ad verbum sèpius apud Augustinum occurrat. vide Bellar. tom. 2. controv. s. l. 4. de notis Ecclesiæ. c. 9. In forma, neg. ant. cuius falsitas manifestè patet ex textibus suprà allatis. ad prob. concessis textibus, neg. conf. Sit, quod illis locis S. Augustinus agat de gratia efficaci, hoc est, conjuncta cum actu, eumque infallibiliter, non tamen necessitate Janseniana, inferente: sufficit nobis, quod alibi agat de gratia sufficiente, sicut eum agere, satis jam ostensum est.

189. Omitto etiam, quod hic loci in primo textu per agi intelligatur præveniri gratia efficaci; ex hoc enim textu nos gratiam sufficientem non probamus, neque efficacem ab Augustino sèpius assertam negamus; utramque enim adstruit. De verbo agi, de quo hic textus meminit, videri etiam potest suprà n. 21. quamvis etiam non negem, per agi S. Doctorem aliquando intelligere, juvari gratia efficaci; nam ita intelligitur illud l. de corr. & gratia c. 2. ubi expōnens illud ad Rom. 8. v. 14. *Quicunque enim spiritu DEI aguntur, ii sunt filii DEI:* sic scribit: *In-telligent, si filii DEI sunt, spiritu DEI se agi, ut quod agendum est, agant, & cùm egerint, illi, à quo*

quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.

190. Secundus textus, etiam plus non probat, quād si DEUS efficaci gratia cor tangat, illud homo præpareret, vel gratia illi consentiat. Tertius textus referri debet ad illud Christi Domini. Joan. 6. v. 45. *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* In quem locum Theophylactus apud Maldonatum ait, *audire, esse tantum doctrinam percipere, discere autem esse credere, vel doctrinam amplecti;* & hinc non frustra Christum utrumque verbum conjunxit. Quare *audire* hic sumitur in secundo sensu, non in primo, de quibus n. 19. Vult igitur S. Augustinus tantum dicere, eum, qui verbum DEI audit, eique credit, venire ad Christum: eum autem qui non venit non discere, hoc est, non credere, adeoque gratiam non habuisse congruam, seu efficacem.

Nec te moveat, quod S. Augustinus dicat: *Nec audiuit, nec didicit, quasi diceret: Nec habuit gratiam efficacem, nec sufficientem; nam in primis regit dicunt, aliquos non audiisse; quia non haberunt vocationem immediatam ad fidem, sed tantum auxilia mediata, ut potuerint facere, quod est in se: dein illa particula nec non sumitur à S. Augustino ibi ita rigorosè, ut excludat utrumque divisim sed tantum collectivè: quasi diceret: utrumque non habuit collective; alias illius illatio planè non esset legitima; quia veller inferre ex uno, oppositum ejus, quod Christus tantum intulit ex duobus simul. Hoc confirmatur ex eo, quod statim subjungat illis verbis ista: Nam si audisset, & didicisset, veniret: & semper deinceps utrumque conjungat.*

191. Ob. 2. S. Augustinus in *Enchiridio c. 32.* exponens illud Apostoli ad Rom. 9. v. 16. *Non volentis, neque currentis, sed miseren- tis est DEI:* sic ait: *Restat, ut propterea recte dictum intelligatur: non volentis, neque currentis, sed miseren- tis est DEI, ut totum DÉO detur: atqui juxta nos non totum daretur DÉO, sed pars libero arbitrio, quod gratia sufficiente liberè consentiret: atque adeò verum etiam esset, ut ibidem habet S. Doctor. Non miseren- tis est DEI, sed volentis est bonitatis; quia id misericordia DEI sola non implet: quod, ut iterum eo loco ait S. Augustinus, nullus Christianus dicere audebit. Relp. 1. Videantur dicta à n. 399. de DÉO, ubi ex S. Augustino l. 1. ad Simplicianum. q. 2. attulimus expositionem hujus textus Apostoli, prorsus congruentem cum nostris principiis de scientia media, quam non opus est huc repetere.*

Resp. 2. S. Augustinum loco objecto non velle, actus nostros liberos, & salutares (aliud est de indeliberatis, quos DEUS facit in nobis sine nobis) tribuendos esse DÉO, tanquam soli agenti; nam ex Trident. sess. 6. c. 5. definitum habetur, quod *neque homo ipse nihil omnino agat: & can. 4 sess. ejusdem damnatur oppositum afferens: atque hoc indicat etiam S. Paulus 1. ad Cor. 15. v. 10. scribens: Abundantiis illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DÉI mecum. Sed & S. Augustinus idem aperie docet. l. de prædest. SS. c. 3. ajens: Utrumque ergo nostrum est, propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est, per spiritum fidei. &*

charitatis: & infra: *Utrumque ipsius est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi volentibus nobis.* Quare ex S. Augustino non quidem nos omnino nihil agimus in bono opere: sed tamen totum simpliciter est attribuendum DÉO, tanquam causæ plusquam primariæ, respectu cuius nos modicissimum facimus. Hoc probatur ex ipso textu S. Pauli 1. Cor. 15. in quo primariam vim agendi attribuit gratia, sibi autem instrumentalem, & multo minorem.

192. Et utique illi causæ totum simpliciter tribui debet, quæ est primaria, non quomodo cunque, sed ita, ut det actum primum proximum, sine quo nihil fieri potest: insuper suadet, hortetur, præcipiat, moveat impedimenta, physicè cooperetur, illustret intellectum, & inflammet interioris voluntatem, & quidem eo modo, quem congruum fore prævidit: idque totum faciat ex intentione boni operis. Certe causæ hominis bene operantis fermè se habet, ac si quis dives pauperi donet vestem, cumque juvet, illam induere; licet enim pauper etiam cooperetur se induendo (cū posset nolle vestem accipere, vel eam induere) licet forte etiam pauper uno, vel altero ductu acūs, in quo tamen faciendo a ditate fuit adjutus, modicum quid fecerit, in tali casu tamen, quod pauper velius sit, totum tribuitur diviti, & pauper non habet, quod non accepit, nec potest in se gloriar, sed debet in divitis benignitate. Pariter, quando nos induimur quasi ueste gratia, & meriti, licet etiam modicum quid faciamus, cum adiutorio DÉI, & cooperemur DÉO nos induenti, tamen debet DÉO adscribi: nec habemus, quod non accepimus, nec possumus in nobis, sed debemus in DÉO gloriar.

Neque etiam gratia cooperando nosmet ipsos discernimus, sed DEUS discernit nos; discrēto enim dilecti à reprobo stat in benevolia DÉI voluntate, qua misericorditer decernit elesto dare, vel actu dat auxilium, quod videret conjungendū cum consensu, dum reprobo decernit dare, vel actu dat aliud, quod videret quidem posse conjungi, sed non conjungendum cum consensu. In forma, neg. mi. quia, ut explicavimus, totum DÉO datur ad mentem S. Augustini. Caterū addo, hoc argumentum non bene impugnari gratiam purè sufficientem; quia quando hæc datur, non datur actus, qui beatum totum DÉO dari, & liberum arbitrium n̄ agit. Sed nempe debent corradi undique S. Augustini textus, ut numerus saltēm accedat, quando non potest sperari pondus accessurum.

193. Ob. 3. S. Augustinus l. de corr. Grat. c. 12. ait: *Subventum est igitur infirmitatō voluntatis humanae, ut Divinā gratiā, indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur: ergo omnis gratia, quæ datur in statu naturæ lapſæ, seu infirmæ, indeclinabiliter, & insuperabiliter, trahit adeoque non est tantum sufficiens, seu talis, ut liberum arbitrium possit eam declinare, vel superare.* Resp. Nolo hīc item moveare, an insuperabiliter, an inseparabiliter legendum sit: certe in pluribus antiquioribus exemplaribus habetur, ut ipsem vidi, inseparabiliter: quæ vox forte minus quam altera adversariis faverit: sed sit legatur, insuperabiliter. Insuperabilitas hæc, vel non

est omnino & absoluta, vel non respicit arbitrium liberum; nam istud ex Tridentino sess. 6. can. 4. debet posse dissentire, si velit: & ex cap. 5. gratiam illam & abjecere potest.

Quin ipse Augustinus l. de spir. & lit. c. 34. ait: Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mente: sed consentire, vel dissentire, propriæ voluntatis est. & post pauca: Consentire autem vocatio DEI, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est. Quæ quidem verba Janserius l. 2. de grat. Chri. c. 34. præcūnt Kennitio (quem Bellarm. tom. 4. l. 6. de gratia & lib. arb. c. 11. merito expludit) ita exponit, ut velit, ea tantum significare, quod tam consensus, quam dissensus, sint actus voluntatis, at non pro libitu voluntatis elicendi, vel omittendi: verum ridicula est hæc exppositio; nam hac ratione etiam propria voluntatis esset præveniens prima inde liberata inspiratio; cum etiam actus vitalis sit ejusdem voluntatis: quod est contraria S. Augustinum, & omnes alios. Dein particula adversativa sed clare ostendit, quod per verba proprie voluntatis est, intelligat S. Doctor, quod sit in potestate, seu libitu voluntatis.

194. Itaque, ne S. Doctor secum ipso, aut cum Tridentino pugnet, ejus verba alium longè sensum habere debent, quam adversarii velint. Hinc in forma neg. conseq. & cum Illustrissimo Cameracensi in sua instructione pastorali p. 2. epist. 10. dico, verba illa insuperabiliter & indeclinabili signficare, quod homo, ex se infirmus, auxilio gratiæ, insuperabilis fiat omnibus tentationibus, quas unquam dæmon, mundus, aut alii quicunque exterius, sive quas caro interius, exercitat, ut adeò horno adjutus gratiâ, immodo velit, has omnes superet, & à mandatorum Divinorum observatione nūquam declinet.

Et hunc sensum planè puto, esse à S. Augustino intentum; nam hoc clare innunt, quæ S. Doctor præmisit, tum c. 11. de infirmitate humana, & malis, quibus Sancti in hac vita ingemiscunt, & clamant ad DEUM: Liberâ nos à malo ..... quoniam tu eis caro concupisces adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi pugnandi vincendique virtutem, per Christi gratiam poscentum hoc ipso c. 12. ex quo verba objecta defumpta sunt, ubi ait: Major quippe libertas est necessaria, adversus tot, & tantas tentationes, que in paradyso non fuerunt, dono perseverantie munita, atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis, vincatur bis mundus.

Ex quibus planè infectur, insuperabilitatem & indeclinabilitatem hanc, à S. Augustino asseri, respectu istarum tentationum, & difficultatum: quod confirmatur ex eo, quod S. Doctor ibi voluerit, ostendere discrimen, inter gratiam collatam Adamo in statu naturæ integrâ, & collatam nobis in statu naturæ lapsâ: hoc discrimen autem stat in eo, quod gratia nostra habeat vires ad superandas has tentationes, amores, terrores &c. quas vires non debuit habere gratia Adami, qui hujusmodi temptationibus, amoribus, terroribus &c. infestatus non fuit.

195. Duo huic explicationi videntur obiecti posse. Primum. Illa verba, quibus dicitur hunc necessaria libertas, dono perseverantie munita.

R. P. Art. Mayr Théol. Tom. I.

ta, atque firmata, videntur significare, quod sine ipso dono perseverantie non sit libertas expedita ad vincendas tentationes, adeoque nulla gratia sit tantum sufficiens. Sed respondeatur, S. Augustinum non dicere, necessarium esse donum perseverantie, ut mundus possit vinciri, sed, ut actu vincatur, adeoque hæc necessitas est tantum consequens: sicut etiam ipse consensus, vel ipsa victoria est tantum consequenter necessaria.

Interim tamen etiam antecedenter est necessaria, in gratia naturæ lapsæ collata, major vis superandi tentationes, quam fuerit necessaria in gratia Adami. Neque insuperabilitas, & indeclinabilitas, dono perseverantie ineft, etiam respectu voluntatis; nam hæc, sicut gratiæ, cui actu consentit, potest ex Tridentino dissentire, si velit, ita etiam potest dissentire dono perseverantie: sed huic dono inest tantum insuperabilitas respectu tentationum, quæ non possunt hoc donum superare.

Hæc dicta sunt ex suppositione, quod hoc donum perseverantie sit in aliquo auxilio gratiæ, collato ad elicendum actum meritorium; si enim donum perseverantie staret, non in auxilio, quo homo denuo eliceret actum meritorium, sed in eo, quod iaperetur è vita, antequam perderet statum gratiæ, & amicitiæ DEI, quale donum est collatum illi, de quo Sapient. 4. v. 11. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus: tunc hoc donum posset esse insuperabile, & indeclinabile, etiam respectu voluntatis, quæ, cum in hoc casu non debeat, de novo posse mereri, neque etiam debet amplius libera esse.

196. Alterum, quod obisci huic explicacioni posset, est, quod hæc insuperabilitas (si donum perseverantie sit aliqua gratia) etiam conveniat gratiæ sufficienti, quæ instructa voluntas debet non posse superari à tentationibus, nisi ipsa velit: & tamen S. Aug. cit. c. 12. loquitur de gratia efficaci, ac electorum propria. Resp. duas istas classes gratiæ, non quidem differre quoad hanc insuperabilitatem, & indeclinabilitatem, neque quo ad hanc S. Augustinum differentiam aliquam inter eas statuere voulisse: addidisse tamen S. Doctorem ibidem alia prædicata, quæ gratiæ pure sufficienti non convenient, sed tantum gratiæ antonomasticæ efficaci & electorum propria; nam c. 11. sic habet: Prima Adami est enim, qua sit, ut habeat homo justitiam, si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam sit, ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem, contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat. &: Est quippe in nobis per hanc DEI gratiam, in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solum posse, quod volumus, verum etiam velle, quod possimus. Rursus c. 12. vocat gratiam collatam Adamo adjutorum sine quo non: collatam vero electi in statu naturæ lapsæ, adjutorum quo: at per hoc intelligit S. Augustinus, ut paulo post ostenderimus, gratiam efficacem. Iterum hoc cap. dicitur, ut supra retulimus, gratia dono perseverantie munita, atque firmata: quod non convenit gratia pure sufficienti. Insuper in ipso textu obiecto dicitur ageretur: per agi autem, ut non semel diximus, intelligit S. Doctor, induci, & adjuvari ad ipsum effectum actu ponendum. Quare rectè dicitur S. Augustinus, gemina prædicata

dicata gratiæ efficacis hic asseruisse, quorum quidem unum, nempe prædicatum insuperabilitatis, etiam habeat gratia sufficiens, in statu naturæ lapsæ collata: alterum vero, seu prædicatum conjunctionis infallibilis cum effectu, & perseverantia, conveniat soli gratiæ efficaci: sufficit autem ad discrimen inter has gratias disconvenientias in uno, nec requiritur discrepantia in omni prædicato, ut est cùique notum.

197. Ob. 4. Juxta S. Augustinum l. de corr. & grat. c. 12. in statu naturæ lapsæ non datur adiutorium, vel auxilium sine quo non, sed tantum datur adiutorium, vel auxilium quo: atqui auxilium sine quo non, est id, quod vocamus sufficiens; quia ex S. Augustino est illud, sine quo aliquid non sit, seu sine quo quidem aliquis non potest bene agere, sed tamen neque cum ipso bene agit: ergo non datur amplius auxilium sufficiens: sed tantum datur auxilium quo, hoc est, necessariò post se trahens consensum, seu, ut ait S. Pater, quo aliquid sit, sive quo quis insuperabiliter agitur. Confir. Ex S. Augustino in statu naturæ lapsæ non amplius datur gratia sanitatis, sed tantum medicinalis: atqui gratia sufficiens est gratia sanitatis; nam est collata Adamo adhuc saho: ergo nunc non amplius datur.

Resp. neg. ma. S. Augustinus ibi facit cōparationem, inter gratiam, Adamo in statu innocentiae collatam, & inter gratiam non qualemcumque, in statu naturæ lapsæ collatam, sed collatam electis, & prædestinatis, præsertim in ordine ad finalem perseverantiam, ut manifestissimum est, legenti totum contextum: & patet, vel ex primis verbis c. 13. ubi ad priora dicta respiciens ait: *Hec de his loquor, qui prædestinati sunt in regnum DEI.... non debitis, qui.... vocati dici possunt, non autem electi, quia non secundum propositum vocati.* Unde quidem nunc electi, in ordine ad finalem perseverantiam non accipiunt tantum auxilium sine quo non, sed auxilium quo, seu, si ita velis, efficax: non in sensu Janfennii, sed nostro, libertatem non ladeant. Alii autem accipiunt etiam tantum auxilium sine quo non, seu merè sufficiens, ut supra abundè probatum est ex S. Augustino, & vel ex verbis modo allatis patet; nam, præter electos dicit alios vocatos esse, non secundum propositum, utique illustratione aliqua interna, & auxilio sine quo non: non tamen auxilio quo; nam non consenserunt.

198. Ad confir. neg. mi. universaliter europeam; nam non omnis gratia sufficiens est gratia sanitatis, prout ista hic intelligitur; si enim sit gratia par omnibus temptationibus, nunc occurrentibus, non est gratia sanitatis, in sensu S. Augustini; quia in eo statu felicissimo non debebat gratia esse par temptationibus, quæ non dabantur; sed jam est gratia medicinalis, sicutem in actu primo; quia par est curaridis morbis, & infirmitatibus, licet ex defectu cooperationis humanae non medetur in actu secundo. Et quæso, qualis est ista illatio? Adamus accepit tantum auxilium sine quo non; prædestinati acciperunt auxilium quo: ergo nemo modo accipit auxilium sine quo non. Utique præter prædestinatos sunt alii. Imò neque prædestinati semper accipiunt auxilium quo; nam & isti sæpe labuntur, nec gratiæ semper cooperantur; sed hoc tantum

est certum, quod in ordine ad ultimam perseverantiam, seu, ut moriantur in statu gratiæ, accipiunt auxilium quo.

199. Si tamen hoc auxilium quo est ex mente S. Augustini gratia aliqua præveniens, & non ipse actus ultimus bonus finalis: quod ad mentem S. Doctoris videtur verosimilius dici; nam auxilium quo ait esse illud, quo aliquid formaliter sit. Sic cit. l. de corr. & grat. c. 12. art. alimenta esse auxilium sine quo non, ad vitam; nam sine his non potest quis vivere, quamvis etiam illa habens non necessariò vivat; cum possit iis non uti, & sic inediā mori: at vero beatitudinem ait esse auxilium quo; quia eo ipso, quod quis beatitudinem habeat, actu, & formaliiter beatus est. Et paulo post ait: *Ut per hoc donum non nisi perseverantes sint scilicet, ut prius dixit, quod per beatitudinem beati sint, ita hinc vult, quod per donum perseverantia formaliter perseverantes sint: adeoque donum perseverantia non sit quid distinctum à perseverantia ipsa, aut ab ultimo actu bono, in quo finaliter perseveratur.*

Neque dicas, ipsam operationem bonam non posse adiutorium, vel auxilium dici; nam merita nostra sunt concursus gratuitus DEI, & gratia cooperans, ut supra n. 13. in divisionibus gratia diximus, & hinc etiam magis DEO, quam nobis debent adscribi. Rectissime etiam ex S. Augustino dicuntur actus nostri à DEO dari; sic enim ait l. de grat. & lib. arb. c. 15. *Quare jubet, si ipse daturas est? quare dat, si bono facturus est?* & respondet: *Nisi quia dat, quod jubet, cum adjuvat, ut faciat, cui jubet: quod est idem, ac dicere: Dat actum;* nam hunc jubet ab homine fieri, non gratiam, vel actum primum: & dat; quia adjuvat ad illum, ut considerantur.

Imò valde probabiliter dicitur, S. Augustini intellexisse per donum perseverantia, non actu meritorium, sed aliud beatiū icum DEI, de quali diximus n. 195, nam l. de bono persever. c. 8. ait. *Quæ perseverantia si data est, perseverantia est usque in finem: si autem non est perseverantia usque in finem, non est data.... Non itaque dicant homines, perseverantiam cùque datum uique in finem, nisi, cùm ipse venerit finis.... Hoc ergo DEI donum suppliciter emereri potest, sed, cùm datum fuerit, amitti contumaciter non potest; cùm enim perseveraverit quisque usque in finem, neque hoc donum potest amittere, nec a'la, qua poterat ante finem: quomodo enim potest amitti per quod fit, ut non amittatur etiam, quod posset amitti?* Quodsi tamen alicui congruentius videatur, adiutorium quo accipi pro gratia efficaci in nostro sensu, non resistam; quia nil inde nostræ conclusioni contrarium inferunt.

200. Ob. 5. In statu naturæ lapsæ nondatur auxilium possibilis, sed tantum actionis: ergo nulla datur gratia pure sufficiens, prob. ant. ex S. Aug. nam l. sæpe, & præsertim l. de gestis Pelagi c. 1. ob illud auxilium possibilis hunc hereticum exagit. 2. l. de bono persever. c. 14. ait de Tyris: *Sed quoniā, ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent, est negatum:* ergo non datur gratia, quando non datur cooperatio. 3. l. de corr. & grat. c. 11. *Nunc autem, quibus deest tale adiutorium efficax, seu actionis jam*

jam pœna peccati est, ergo in pœnam peccati nullum datur auxilium. 4. l. de prædef. SS. c. 6. Volunt ergo isti credere, nolunt autem illi: quis hoc ignoret? quis hoc neget? sed cum aliis preparetur, aliis non preparetur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio: ergo de judicio DEI venit, quod nullo auxilio præparetur voluntas.

Repf. dist. antec. In statu naturæ lapsæ non datur adjutoriorum possibilis Paganum. conc. ant. non datur adjutoriorum possibilis, seu tale, ut tribuat quidem potentiam, non tamen secum ferat actum. neg. ant. & cons. ad 1. prob. S. Augustinus loc. cit. distinguunt duplex adjutorium: unum, sine quo omnino non possumus, e.g. sine pedibus incidere: alterum, sine quo quidem possumus, at non sine difficultate, e.g. sine tribulis fruges terere, sine medicina sanitatem recuperare; per primum, seu per adjutorium, sine quo omnino non possumus, Pelagius volebat intelligi solam libertatem naturalem: per secundum verò, sive, sine quo quidem possumus, sed non sine difficultate, Pelagius volebat, intelligi gratiam, quam ipse, non ad posse simpliciter, sed tantum ad posse faciliter, necessariam volebat, ut iterum clarissime tradit S. Doctor l. de heresi. 88. seu Pelagiana: & hinc eum S. Augustinus exigitabat, instans, & urgens, ut gratiam ad simpliciter posse necessariam affereret. Ceterum adjutoriorum possibilis, in hoc tantum sensu, quod tribuat sufficientiam, seu potentiam ad posse, non autem tribuat etiam ipsum agere, seu non faciat, ut ipse actus sequatur, S. Augustinus nunquam negavit.

201. Ad 2. prob. Textus allatus tantum probat, quod Tyrus non sit data gratia congrua, seu efficax, qua accepta crederent: non autem probat, negatum ipsis fuisse omne auxilium, etiam remota sufficiens, quo possent credere, e.g. gratia faciendo, quod est in se &c. Nec S. Augustinus dicit, negatum ei esse, unde possent, sed, unde crederent actu; quare neg. conf. quæ est falsa. Ad 3. probat. Eo textu ad summum probatur, nunc in pœnam originalis peccati, vel sèpè etiam in pœnam actualis peccati, non dari quibusdam hominibus semper gratiam efficiacem; nam S. Doctor cit. cap. II. loquens de Adamo docebat, quod hic fuerit in bonis, in quibus nos non sumus: addit, eum tamen in bonis illis non potuisse perseverare sine nova gratia: hanc autem ei datum fuisse talem, sine qua non ponisset, & cum qua potuisse bene agere; non autem ei datum fuisse ipsum bene agere: seu non datum fuisse gratiam efficacem: nunc autem electi dari gratiam potentiores, seu quæ secum ferat ipsam bonam operationem.

Ubi nota illud *tale*, in textu objecto positum, non referri ad immediatè præcedentia dicta de auxilio Adami: sed ad paulò priora: *Hoc autem tanto major est*; nam sèpè sit in longiori disputatione, ut talia relativa non respiciant immediatè præcedentia, sed paulò magis remota: & hic id etiam fieri debere ratio probat; nam S. Augustinus ibidem dicit, quod illud *tale* auxilium, quod negatur quibusdam in pœnam, aliis detur secundum gratiam, & tanto amplius, hoc est, supra gratiam Adami excellentius, ut non solum adjit, sine quo permanere non possemus, etiam si ve-

limus: verùm etiam tantum, ac tale sit, ut vélimus: quæ convenienti soli gratia efficaci. 2dō, id fieri etiam debet, ne S. Augustinus sibi, & Conciliis, contradicat, si auxilium omne sufficiens neget.

Si quis tamen omnino contendat, S. Augustinum velle, quod nunc in pœnam peccati non detur amplius tale auxilium, quale fuit datum Adamo, poterit responderi, esse pœnam peccati, quod non detur amplius illa gratia latior, quam habuit Adamus, testē S. Augustinū *eodem capite*, cum qua scilicet facilis, & sine tanto conatu, potuisse benē operari; quia non erant tot tentationes, & difficultates; sive, quod in pœnam peccati non detur amplius gratia sufficiens, ut vestita circumstantiis iis, quæ datæ fuerunt in Adamo; de quibus ibi S. Doctori multis est sermo. Et sanè hoc complexum gratia sufficiens, & circumstantiarum illarum, nunc non datur, in pœnam peccati, licet detur adhuc gratia sufficiens, etiam potentior, quamvis non latior, immo nec aquæ latè. Aliam solutionem adhuc, si placet querere, inventi apud Suarezum de grāt. l. 4. c. 18. quæ quoad substantiam cum hac posteriore sermone coincidit. Ad 4. probat, neg. cons. Textus tantum probat, quod quibusdam detur gratia efficax, non autem aliis: & illis quidem detur ex misericordia, sed his ex justo quidem, arcando tamen judicio DEI, negetur.

202. Ob. 6. Si aliquæ tandem gratia quælibetunque sufficientes admitti debent, exstant in motibus quibusdam bonis, longè debilioribus, quam sint motus concupiscentiæ: nec alias gratias sufficientes, & inefficaces S. Augustinus agnoscit: ergo. prob. ant. l. de grāt. & lib. arb. c. 17. sic ait: *Qui ergo vult facere DEI mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem, cum magnam babuerit, & robustam.* Et post pauca de S. Petro, dicente, se velle pro Christo animam ponere, ait, quod in eo nondum fuerit charitas perfecta: *Tamen quamvis parva, & imperfecta, non deerat, quando dicebat Dominus: Animam meam pro te ponam;* putabat enim se posse, quod se velle sentiebat. Immo l. 1. ad Simplician. q. 2. scribit: *Ad alios autem vocatio quidem pervenit, sed quia talis fuit, quam moveri non possent, ut eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi:* ergo juxta S. Augustinum auxilium inefficax, seu purè sufficiens, est, cui quis cooperari non potest.

Ita docent quidam ex Jansenii assclis, ut ad speciem admittant aliquam gratiam sufficientem, quæ re ipsa insufficiens est, ad effectum ultimato intentum: ad eum verò effectum, ad quem proximè datur, efficax, nempe in ordine ad aliquos debiles motus, & inclinationes, inefficaciter tantum tendentes ad actionem meritioram, vel ad fugam peccati, ultimato intentam. In forma neg. ant. S. Augustinus, ut fuisse probatum superius a. n. 180. admittit gratias verè sufficientes, ut quis veniat ad cœnam magnam, ad nuptias agni &c. ut quis non reprobis fiat, mandata observet; ad quæ non sufficiunt, ex ipsorum adversariorum confessione, illi debiles motus &c. adeoque non sunt gratia sufficiens S. Doctoris.

203. Si quæras, quid igitur S. Augustinus intel-

intelligat, per voluntatem parvam, per charitatem imperfectam. Resp. intelligere eum gratiam nequid proximè, sed remotè sufficientem, seu, quæ sufficiat ad impetrandam, oratione, vel alio minoris meriti opere bono, gratiam maiorem, quæ proxime sufficiat, ad exequenda majora. Hinc toties monet, esse suppliciter petitum, quod nequid possumus. Sic l. de grat. & lib. arbit. c. 18. ait: Precepto admonitum est liberum arbitrium, ut quereret DEI donum. & l. i. ad Simplician. q. 1. post medium. Hoc enim refat in ista mortali vita libero arbitrio, non, ut impleat homo iustitiam, cùm voluerit: sed, ut se supplici pietate convertat, ad eum, cuius dono eam possit implere. & l. de nat. & grat. c. 43. Non igitur DEUS impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere, quod possit, & petere, quod non possit. Et sane, si S. Petrus vigilasset, & orasset, in temptationem non intrasset.

Locus ex l. ad Simplician. probat vel maximè scientiam medianam, ut tract. de DEO n. 400. ostendimus. Illud: Moveri non possent: significat tantum impotentiam consequentem; quia scilicet prævisa erat vocatio tunc illis incongrua ob refractariam eorum voluntatem, qua stante moveri non poterant; sic enim S. Doctor se explicat tract. 53. in Joannem in illa verba Joan. 12. v. 39. Propterea non poterant credere; quia iterum dixit Isaías &. ubi quererit, quomodo ergo peccaverint, si non potuerunt credere: & sic responderet: Quare autem non poterant, si à me queratur, citò respondeo; quia nolebant; malam quippe eorum voluntatem prævidit DEUS, & per prophetam prænunciavit.

204. Dices: S. Augustinus nunquam facit mentionem gratiæ sufficientis, sed semper efficacis: ergo illam non agnovit. Resp. neg. ant. cuius falsitas patet ex n. 186. Quod autem sèpius agat de gratia efficaci, ratio est, ut ait Rhodes disp. 2. de gratia q. 2. sec. 1. ad ob. 1. quia voluit maximè stabilire gratiam, que non tantum daret posse, sed etiam agere. Cùm enim Pelagius, anathematis metu perculsus, admitteret, necessariam esse aliquam gratiam possibilitatis, & eam à DEO haberi, concederet (quamvis dein discipulis suis eam perverse explicaret) non autem admitteret gratiam ipsius actionis, operationis, aut volitionis, neque vellet actionem ipsam haberi ex gratia DEI, ut constat ex variis locis S. Augustini, praesertim l. de grat. Chri. c. 3. & 41. item l. de nat. & grat. c. 42. voluit S. Doctor, in id maximè incumbere, ut ostenderet, ipsam quoque bonam voluntatem, actionemque meritioram esse ex gratia, quæ non tantum potentiam, sed etiam ipsum actuale exercitium daret: & hoc exercitium quoque esse gratuitum donum DEI: quod vel maximè urget cit. l. de grat. Chri. c. 47..

Hac ratione S. Doctor imprimit præcipuum controversiarum scopum attingebat; dein etiam vitabat necessitatem novarum questionis, quid scilicet esset illa gratia possibilis, an tantum liberum arbitrium, an donum superadditum, an intelligeretur gratia possibilis, necessaria ad simpliciter posse, an tantum necessaria ad faciliter posse, de quo n. 200. Et quamvis hanc questionem de gratia possibilis S. Doctor aliquoties tractet, tamen nolebat, eam ubique misceri; hinc ad im-

pedendum ejus ingressum, maluit sèpius de auxilio efficaci tractare. Voluit item S. Augustinus agere de illa gratia, quæ est per excellentiā talis dicta, & in ordine ad finalē per severantiam prædestinatōrum est propria.

ARTICULUS IV.

Solvuntur reliquæ objectiones contra gratiam sufficientem.

205. Ob. 7. Gratia sufficientis non prodest, nisi ad peccandum, &c., ut sine invidia, & reprehensione, homo possit damnari à DEO: sed talis gratia est absurdissima: ergo non datur. Resp. neg. ma. quæ est blasphemia, & longe crudior, quā propositio 6. ab Alexandro VIII. damnata, de qua n. 184. Si gratia sufficientis sumatur specificativè, vel denominativè, hoc est, præcisè ut auxilium à DEO proveniens, est utilissima ad salutem, & beneficium magnum DEI, sicut multa alia, quibus male abutimur, ut dictum tract. de peccat. n. 289.

Si autem gratia sufficientis sumatur reducibilis, vel concretivè, aut quidditativè, ut conjuncta cum nostro dissenso, tunc est verum, quod, in sensu composito, non sit utilis ad non peccandum; non enim possumus, simul peccare, & non peccare: at hoc non provenit à gratia, sed à nostra malitia; quia gratia purè sufficientis, concretivè sumpta, non est à DEO, sed à nostra culpa, quæ denominat gratiam in actu secundo purè sufficientem, seu inefficacem: immo etiam culpa nostra determinat DEUM, ad scientiam medianam de dissenso futuro, seu de inefficacia gratiæ, futura in iis circumstantiis.

206. Ob. 8. Gratia sufficientis est talis, ut nunquam ab origine mundi habuerit suum effectum, vel obtinuerit suum finem: sed talis gratia est monstrosa: ergo. Confir. Gratia sufficienti ut tali nemo potest cooperari: sed sic non est sufficientis: ergo est sufficientis, & non sufficientis. Resp. dist. ma. gratia sufficientis est talis, ut in specie sua nunquam obtinuerit finem suum. neg. ma. ut in individuo, subdist. non obtinuerit ex intrinseco suo aliquo defectu. neg. ma. ex culpa hominum extrinseca, conc. ma. & dist. sic mi. neg. cons.

Non est inutilis gladius in specie sua, eti plures gladii in individuo per accidens non quam ad defensionem vitæ, vel justam occisionem inimici, in bello adhibiti sint, dummodo alii ejusdem speciei finem illum obtinuerint: & sic etiam non est inutilis gratia sufficientis in specie sua, quamvis, hīc & nunc, ex culpa hominis effectum non habeat, dummodo eadem in specie gratia effectum in alio habeat: atqui eadem gratia, entitativè, seu denominativè accepta, in specie sua Theologica, in multis habet effectum e. g. eadem illustratio de vanitate mundi, aut poenis inferni, multos ad seriam penitentiam movit, quamvis alios non permoverit: & quidem non ex defectu suo, sed ex culpa ipsorum, qui ex sua malitia ei assentiū noluerunt.

207. Nec dicas, har. c. illustrationem esse essentialiter affixam Petro, utpote actionem vitalem,

leto, & tamen ipsum non movere: adeoque in sua specie esse inconjungibilem cum effectu: Resp. enim in primis, hanc esse considerationem pure physicam, non verò Theologicam; quia Theologia non considerat individualitatem Petri, & Pauli: imò vix Physica eam considerat; nam etiam Logici communius negant, unionem Petri, & Pauli (& par est ratio de cognitione Petri, & Pauli) differre specie physica. Sed quid quid sit de hac questione, quæ est potissimum de voce, sufficit, quod alia gratia ejusdem speciei Theologicæ hoc est, quod alia, ejusdem in consideratione Theologica speciei, gratia effectum habeant: & ita effectu careat, non ex sua natura, sed ex hominis malitia. Adde, quod etiam Petrum possit cras movere eadem omnino quoad speciem (vel etiam quoad individuum, si reproducatur) illustratio, quæ ipsum hominem non movet: adeoque habere effectum cras, quem hodie non habuit.

Ad confir. dist. ma. Nemo potest cooperari gratia sufficienti ut tali, seu sufficienti specificative sumpta, sive ut præbent vires, & redenti liberum arbitrium expeditum ad agendum. neg. ma. ut pure sufficienti, seu reduplicative, vel quidditative sumptæ, conc. ma. & neg. mi. quia tamen est sufficientis, sicut, qui se deit, est sufficientis ad standum, non in sensu composito, sed in sensu diviso. Addo tamen, quod non totum hoc concretum secundum omnia constitutiva sit gratia; quia unum constitutivum est nostra culpa, quæ utique non est gratia: sed tantum est gratia id, quod venit in reto huius concreti, scilicet ipsa illustratio, vel inspiratio.

208. Ob. 9. Ecclesia non orat pro infidelibus, ut possint converti, sed ut convertantur acti: ergo non agnoscit gratiam sufficientem. Confir. 1. Si datur gratia sufficientis, est inepta ita oratio Ecclesie rogantis, ut convertantur; ad quid enim roget illud à DEO, quod jam est in potestate hominum? Confir. 2. Si admittitur gratia sufficientis, tunc justus, cooperans illi, discernit se ab injusto, illi non cooperante: sed hoc est contra S. Paulum 1. Cor. 4. v. 7. dicentem: *Quis enim te discernit?* & S. Augustinum 1. de predest. SS. c. 5. ergo. Resp. neg. conf. Ecclesia prudenter orat gratiam majorem, quæ non tantum tribuat posse, sed etiam agere: non autem propterea negat gratiam minorem. Ad 1. confir. neg. illatum. Etsi homo sepe possit, tamen non vult; unde merito Ecclesia orat, ut DEUS ita ipsum excitet, ut non tantum possit, sed etiam velit.

Ad 2. confirm. neg. ma. seu nego, quod se homo primo discernat ab alio, in sensu Apostoli, & S. Augustini, qui loquuntur de discretione in actu primo, non verò de discretione in actu secundo. In actu secundo homo se discernit, quatenus gratia cooperatur, ut nec adversarii negare possunt; facit enim utique discrimen, inter se cooperantem, & alium non cooperantem; quamvis hæc ipsa discretio minus homini, quam gratia tribuenda sit, ut explicavimus n. 192. Sed non loquitur de hac discretione S. Paulus, verum de discretione in actu primo, seu discretione, quæ sit per colla-

tionem gratia: at hæc discretio non sit ab homine; quia non potest hic sibi dare gratiam probitu: sed hoc spectat ad DEUM, qui facit discrimen inter electos, & reprobos, per hoc, quod illis det gratias per scientiam medium prævisas congruas, & conjungendas cum consensu: istis autem det prævisas conjungendas cum dissensu, quod est valde magnum discrimen.

209. Dices. Si admittitur gratia sufficientis, tunc voluntas creata posset ex gratia sufficiente facere gratiam efficacem, etiam in actu primo: ergo posset se ipsum homo in actu primo discernere: hoc est contra SS. Patres, & Concilia: ergo non potest admitti. prob. voluntas creata causaret in DEO scientiam medium: sed in hac stat efficacia gratia: ergo. Resp. neg. ant. quo negato, ruit etiam consequens: subsumptum autem concedo; quia nil dicit nobis oppositum. ad prob. ant. neg. ma. & mi. Est falsa minor, quia efficax gratia stat primariò in intrinsecis viribus gratia, & qui has non causat, neutiquam potest dici causare efficaciam gratia: has autem nullo modo causat voluntas creata, sed unicè DEUS: à scientia autem media, gratia tantum habet extrinsecam infallibilitatem. Major etiam est falsa; quia neque scientia media causatur à voluntate creata: cùm enim scientia media sit prædicatum DEO realiter identificatum, nullo modo causatur à creatura: sed tantum voluntatis creata conditionatus consensus est objectum, non physicè motivum, sed duntaxat terminativum, aut determinativum (de quibus tract. de DEO à n. 302.) quod objectivè presupponit scientia media: sicut absolute futura libera sunt objectum scientiæ visionis, quam minimè causant.

Hic insuper bene notandum, quod actus, si supernaturalis sit, qualis est, ad quem concurret gratia, non habeatur à sola voluntate, neque in statu conditionato: sed habeatur etiam, & multo magis ab ipsa gratia, quæ est primarium agens in ordine superno; unde scientia media habetur, tanquam ab objecto, ab actione, tam voluntatis, quam gratia, & quidem huius potius, quam illius. Hinc neque dicta infallibilitas extrinseca gratia habetur à sola voluntate, sed habetur etiam à gratia, & quidem magis à gratia, quam à voluntate. Neque hucusque dictis opponuntur ullo modo SS. Patres; nam isti tantum negant 1. in potestate hominis esse præbere gratia vires ad salutariter agendum. 2. negant, in potestate hominis esse, hanc gratiam præ alia, vel congruam præ incongrua habere. 3. negant, posse hominem sine gratia, seu viribus naturæ, salutariter operari. Nullatenus autem SS. Patres negant, posse hominem, tanquam instrumentum, gratia cooperari, ut hæc fiat in actu secundo efficax, seu effectrix. Quod autem dicant, hominem non posse seipsum discernere in actu primo, facile admittimus.

210. Præter vires autem, & infallibilitatem, gratia efficax juxta quosdam dicit etiam specialem benevolentiam decreti prædefinitivi, quæ nullo modo habetur à voluntate; nam, positam etiam quacunque scientia mediâ, liberimum est DEO conferre gratiam vel eam non conferre: imò in alia providentia DEUS posset conferre gratiam,

tiam, quam prævidisset fore congrua, & tam
enem omittere decretum formaliter prædefinitum.
Verum est, quod juxta nos voluntas
creata possit impedi; sed non, quod possit
eam ponere; unde, si ponitur, à solo DEO
ponitur. Quare actus voluntatis creatæ, conditionatè
prævisus, non est causa, sed ad summum
conditio sine qua non: sicut scilicet non potest
sanari, nisi æger, quin morbus sit causa sanitatis.

ARTICULUS V.

*An Authoritas S. Augustini in ma-
teria de Gratia sit omnino infallibilis.*

211. **J**anseniani semper in ore habent
authoritatem S. Augustini, & non
videntur curare multum alios Pa-
tres, rati, se certissimè tunc viciisse, si Augustinus
ab ipsis stet; nam dicunt, quidquid S. Au-
gustinus scripsit, esse ab Ecclesia approbatum,
adeoque ab eo non posse recedi, præsertim in
materia de gratia. Verum, ut ut S. Augusti-
num summe astimem, eique laudes suas planè
non invideam, tamen eum sacrif. aut omnino
infallibilibus scriptoribus, accensere non possum;
id enim prohibet ipse S. Doctor.

Sic enim scribit, epist. 7. *Vos autem, qui me
multum diligitis, si talem me assertis adversu eos,
quorum malitia, vel imperitia, vel intell. gent. d
reprehensor, ut me nusquam scriptorum meorum er-
rassè dicatis, frustra laboratis, non bonam causam
suscepistis: facile in eo, me ipso judice, superamini,
quoniam non mihi placet, cum à charissimis meis
talis esse existimor, qualis non sum; & lib. de bono
persev. c. 21. Neminem velim sic amplecti omnia
mea, ut me sequatur, nisi in iis, in quibus me non
errare perspexerit; nam propterea nunc facio li-
bros, in quibus opuscula mea retractanda suscepit,
ut nec meipsum in omnibus me secutum fuisse demon-
strem.*

212. Itaque in primis argumentor ad hominem. Dicunt Janseniani, esse questionem facti,
qualem sensum author aliquis in libris suis inten-
dat, & Ecclesiam, atque Pontificem esse falli-
bilem in questionibus facti; imò Pontificem
actu deceptum in intelligendo libro Jansenii, ejus-
que sensu percipiendo: cur igitur non etiam
potuit falli in intelligendo sensu S. Augustini, eum-
que male approbasse, approbando tantum sensum
aliquem, non obvium, quem verba præferunt,
sed aliquem reconditum, quem S. Augustinus
non habuit, & qui nobis ignotus est? sicut ipsi dic-
unt, Ecclesiam damnasse, non sensum obvium
verborum in Jansenio, sed tantum aliquem oc-
cultum, quem propositiones possent habere,
attamen Jansenius non intenderit. Hæc respon-
sio utique tantum est ad hominem; nam nec est
questio pura facti, quis sensus sit libri alicuius:
nec in questione simili Pontifex, aut Ecclesia
est fallibilis; alias posset eodem modo dice-
re, libros Lutheri, & Calvinii, non bene in-
tellectos fuisse à Tridentino, sed male damna-
tos.

213. Directè autem nego quod S. Augu-
stini libri, etiam de gratia, sint quoad omnia in-
fallibilis, aut quasi canonici. Ita docent Cardi-

nalis Sadoletus, Claudio Xantus, Hierony-
mus Oforius, Albertus, Pighius, Cardinalis Ho-
stiens, S. Bonaventura, S. Thomas, Cornelius
Mussus, Joan. le Fevre, Scotus, Joan. Viguer,
Dominicus Sotus, Ferdinand Vellofille, Petrus
Aragon, Bartholomeus Medina, Joannes Driedo,
Ruardus Taperus, Genebrardus, Sixtus Senen-
sis, Gabriel Pennot, Franc. Horantius, Cardina-
lis Augustinus Valerius: quos citat Author li-
bri: *Verus Spiritus novorum Discipulorum S. Au-
gustini. epist. 15. & plures ex nostris, præsertim
autem fusè rem tractat Suarez Prolegom. 6. de
gratia c. 6. à n. 14.*

Primò enim Alexander VIII. damnavit
hanc propositionem 30. *Iibi quis invenerit do-
ctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolu-
te potest tenere, non respicendo ad ullam Pontifi-
cis Bullam: cùm autem Pontifex nullum librum
S. Augustini excipiat, sequitur, quod, in quo-
cunque hujus S. Patris libro doctrina dicatur
fundari, debeat attendi ad Bullas Pontificis: a-
deoque nullus liber hujus S. Doctoris sit omni-
no infallibilis aut quasi scriptura canonica; nam
hujus sententia clara potest teneri, non respici-
endo ullam Pontificis Bullam.*

214 Verum est, Ecclesiam assumpsisse
aliquas partes doctrinae S. Augustini de gratia
& Canonibus inferuisse, præsertim sequentia,
capitula, quæ continentur in Epistola Cælestini.
ad Episcopos Galiae (que epistola habatur tom.
7. operum S. Augustini.) 1. In prævaricatione
Adami amississe homines omnes innocentiam, &
possibilitatem naturalem (de qua suprà n. 109.)
ad salutaria: & neminem per arbitrium liberum
è ruina illa, sine gratia DEI (internâ, non tan-
tum externâ legis, atque doctrinæ) posse resur-
gere. 2. Neminem esse per seipsum bonus,
sine gratia DEI, qui solus est bonus. 3. Neminem,
etiam baptizatum, posse superare in-
fidias dæmonis, aut concupiscentias carnis, nisi
quotidianio auxilio perseverantiam à DEO acce-
perit. 4. Neminem bene uti libero arbitrio,
nisi per Christum, adeoque omnia bona opera
referenda ad DEUM, plausque in bonis operibus
valere Divinum auxilium, quām humanum ar-
bitrium. 5. Omnes motus bona voluntatis
esse à DEO, sine quo nihil possumus. 6. An-
athemati eum subesse, qui dicat, gratiam, quau-
sticamur, ad solam prodesse peccatorum remis-
sionem, non vero ad eorum evitacionem. 7.
Anathema etiam dicendum ei, qui dicat, gratia
tantum aperte, ac revelari intelligentiam man-
datorum, ut sciamus, quid appetere, aut vitare
debeamus: non autem per illam praestari, ut ve-
limus, aut faciamus: aut eâ tantum opus esse ad
facilius posse, non autem ad simpliciter posse.
Similiter Canones Arauficiani II. à Leone Papa,
ut creditur, submissi, & Apostolica autoritate
confirmati, ex S. Augustino desumpti sunt.

Et quod ista Capitula, atque istos Cano-
nes, utique hujus S. Antistitis doctrina est doctri-
na Ecclesiæ: at ex hoc non sequitur, quod do-
ctrina ejus omnis de gratia sit univerſaliter ap-
probata; nam idem Cælestinus in fine dictæ epi-
stole subiungit: *Profundiores vero, difficulter-
que partes, incurritum questionum, quas latini
pertractarunt, qui hereticis refiterunt, (inter quos
maxime est S. Augustinus) sicut non audemus con-*

contempnere, ita non necesse habemus astruere: ad-
ditque rationem; quia ad confitendam gratiam
DEI, cuius operi, ac dignationi nihil penitus sub-
trahendum est, satis sufficere credimus, quidquid se-
cundum predicas regulas Apostolicae Sedis nos scri-
pta docuerunt.

215. Dices. Tamen Joannes II. in epist. ad
Senat. illustres, quam exhibet Binus tom. 2. Con-
ciliorum p. 1. fol. 207. ita ait: *S. Augustinus, cuius*
doctrinam secundum Precessorum meorum statuta
Romana sequitur, & servat Ecclesia: ergo do-
ctrinam S. Augustini est doctrina Ecclesia. Resp.
In ea epistola nec verbum reperitur de gratia;
sed de longe alia quaestione: ergo juxta adver-
sarios deberet Pontifex voluisse dicere, quod
totam doctrinam S. Augustini sequatur Romana
Ecclesia: hoc autem planè est falsum; unde re-
stringenda est propositio, & intelligenda, vel
tantum in ordine ad quaestione, de qua ibi agit
Pontifex, scilicet: An Christus possit dici unus de
Tribus: vel relativè ad ea verba: secundum
Precessorum meorum statuta: hoc est: Ecclesia se-
quitur S. Augustinum in iis, in quibus Praedeces-
sores Pontifices statuerunt; eum esse fequen-
dum, quatenus ejus doctrinam inserviere Ca-
nonibus sacris.

216. Afferunt adversarii adhuc Concilium
Constantinopolitanum II. quod fuit OEcumeni-
cum V. item Concilium Rom. I. sub Gelasio
dicuntque, in his approbata fuisse opera S. Au-
gustini. Sed Concilium utrumque plūs non
facit, quam quod dicat, à se S. Augustinum cum
aliis SS. Patribus (quorum plures recenser, ut
videre est apud Binum tom. 2. Concil. p. 1. fol.
26. & 520. recipi, aut approbari: imo Con-
stantinopolitanum non dicit, se recipere omnia
indehinc: sed ea omnia, que ab his de fide recta,
& ad condamnationem hereticorum conscripta, &
expofita sunt. Quis autem dicat, hoc esse idem,
ac declarare infallibilem esse S. Augustini au-
thoritatem? Gelasius in Concilio Romano
apud Binum loc. cit. fol. 285. statim S. Augusti-
no subiungit S. Hieronymum, & hunc eodem
modo approbat, qui tamen aliquoties contradic-
toriam S. Augustino sententiam defendit. An
igitur utrumque contradictorium infallibiliter
verum erit?

217. Idem Janseniani afferunt etiam Coe-
lestinum I. epist. ad Episcopos Gallie: ubi sic scri-
bit: *Augustinum, sancte recordationis virum, pro*
vita sua, atque meritis, in nostra communione semper
babuimus, nec unquam hunc sinistræ suspicitionis
saltem rumor aspergit: quem tanta scientia olim fu-
sse meminimus, ut inter Magistros optimos, etiam
a me semper decessoribus, haberetur. Sed hoc
totum concedimus, ne cum tamen ideo infalli-
bile est; non enim eum infallibilem esse, insert
Pontifex, sed tantum aliud, nempe, quod debe-
ant compesci ejus obrectatores, qui eum fugi-
llant. vide Binum tom. 1. Concil. part. 1. fol.
733.

Addunt, iidem adversarii, Papam Hormis-
dam dicere, ex libris S. Augustini posse colligi,
quid Ecclesia credit, de libero arbitrio, & gratia:
sed respondetur, quod ibi Pontifex addat. Et
maxime ex libris S. Hilarii & S. Prospcri: ergo
etiam isti deberent esse infallibles. Dein, et si hoc
ex illis libris disce possit; quia etiam continentur

in iis doctrina Ecclesiae, non tamen sequitur,
quod nihil aliud continetur; nam idem Papa
ait, haberi articulos in archivio, quos, si necel-
se fit, mittere velit: ergo quidem quoad illos
articulos, qui etiam continentur in libris S. Au-
gustini, hic est infallibilis: non vero quoad o-
mnia, præsertim, cum Coelestinus cit. num. 214.
profundiores quaestiones excipiat. Unde ex his
elogiis, S. Augustino pro merito dati, adversarii
intentum non evincunt.

218. Certe de S. Thoma Aquinate Pontifices
iron videntur saltē minora dixisse. Joannes
XXII. qui eum inter Sanctos retulit, dixit, non
esse opus miraculis; cū tot fecerit miracula,
quot decidit quaestiones. Innocentius VI. asser-
tuit, ejus doctrinam esse super doctrinam omnium
aliorum, exceptis scripturis canoniciis: ha-
bere veritatem rerum, modum explicandi, pro-
prietatem terminorum talēm, ut, qui eum se-
quuntur, non recedant unquam à via veritatis.
& qui ab eo recesserit, fuisse suspectum erroris,
ut habet Ribadeneira in vita 7. Martii item
Francolini in Tyrocinio Theologico p. 2. §. 2. n.
65. Clemens VIII. in Bulla ad nobiles Neapolita-
nos, ait, doctrinam S. Thomas sine ullo prorsus
errore esse. Alexander VII. ait, asserta S. Tho-
ma esse dogmata inconcussa: qua de re mere-
tur videri Tyrocinium Theologicum Balthasaris
Francolini p. 2. num. 65. Similia encomia eidem
Angelico dedere Pontifices alii, & nuperrimè
SS. D. Benedictus XIII. in Bulla: *Pretiosus in*
conspicu Domini §. 41. Num propterea Scoti-
na contradicere le putant infallibili veritati, quan-
do à S. Thoma sepe cum suo Doctoré rece-
dunt? Similiter approbata est à Clem. IV. Greg.
X. Sixto IV. & Sixto V. doctrina S. Bonaven-
tura, ut testatur idem Francolinus loco supra ci-
tato; quin tamen censeantur omnia ejus scripta
infallibiliter vera.

219. Hinc Tostatus Defensorii p. 2. c. 81.
sub initium ait, S. Augustini libros esse probatos,
ut aliorum libri à Pontifice Gelasio sunt appro-
bati: non autem omnia, quæ in illis conti-
nentur, tenenda, tanquam certa, & infallibiliter ve-
ra: & addit, eos, qui ita loquuntur, nescire, quid
sit approbare; cum juxta hos librorum appro-
batum, & canoniconum æqualis foret autho-
ritas; atque Ecclesia, cū approbaverit etiam
Hieronymum, reddidisset vera contradictionia.
Unde, ut idem Author loc. cit. c. 83. ait, appro-
batio Ecclesie tribuit libro quatuor ista. 1. ut
omnes fidèles possint librum legere. 2. quod ju-
dicetur utilis ad instructionem, & edificationem.
3. defendit auctorem contra suspiciones; quod
voluerit trādere errores. 4. quod possit citari,
& ejus auctoritate roborari sententia: quæ etiam
auctoritas, si quis forte eā ductus erit, admit-
titur tanquam excusatio, ut quis non judicetur
deliberate voluisse errorem docere: modo po-
stea se subjiciat iudicio Ecclesie.

Cæterum absq[ue] omni dubio est tenen-
dum, quod S. Augustini auctoritas omnino sit
ingens, & hinc, ut dictum, heretici etiam eum
sibi arrogare contendunt, ut magno hoc nomi-
ne se se defendant: quod ipsi doleret in cœlo,
si doloris esset capax. Ejus auctoritatem maxi-
mè in materia de gratia plurimi semper fecerē
Pontifices, quin & Concilia, præsertim Milevi-
tanum

tanum & Arausicanum II. SS. Pates, Hietonymus ep. 25, inter epist. S. Augustini, Prosper, Fulgentius, aliquique, quin & Ecclesia tota eum inter praecipuos Patres, si non omnino primum, saltem nulli secundum, veneratur; unde meritissimo jure ejus sententia plurimi estimatur, praesertim in materia de gratia: qua de re optimè scribit Suarez,

220. Hic Eximus Doctor Proleg. 6. de gratia c. 6. n. 17. docet quidquid in hac materia (de gratia) Augustinus, ut certum affirmat. Et ad dogmata fidei pertinet, à quolibet prudente, Et eruditio Theologo esse tenendum, ac defendendum; etiam si non certò constet, esse ab Ecclesia definitum; quia, cum Ecclesia tantum in hac materia detulerit Augustino, ut eius doctrinam in damnandis erroribus, gratie DEI contrariis secuta fuerit, magna esset temeritas privati Doctoris, qui Augustino aliquid de gratia DEI tanguam orthodoxum docenti contradicere auderet. Ulterius infert, credendum omnino esse, in doctrina S. Augustini de gratia, nihil inventiri, quod non sano modo intelligi possit, seu ita, ut Catholicæ doctrinæ non sit contrarium, cum Ecclesia ejus judicium tam fidenter secuta sit.

Unde in his rebus, etiam quoad ea, quæ Augustinus tantum probabilitè, simpliciter tamen, & constanter amplectitur, sententia ejus præferenda est, nisi Ecclesiæ, vel communis Patrum authoritas, videatur obstat, quod raro, vel nūquā continget: & eo casu potius explicandus, quam reprobadus esse S. Augustinus. Hæc tamen dicta, ait Eximus, n. 18. intelligenda sunt de operibus S. Augustini de gratia, non verò de iis, quæ de prædestinatione scriptis (nisi habeant necessariam connexionem cum dicitis de gratia) nam de prædestinatione Ecclesia nihil definit, nisi in generali, scilicet eam dari: quanquam etiam quoad has quæstiones authoritas Augustini sit ingens.

ARTICULUS VI.

Quid sit hæresis Janseniana.

221. Cornelius Jansenius Irenensis (non Gandavensis qui jam anno 1576. 10. April. etat. 66. mortuus est) natus fuit anno 1585. in exiguo loco Hollandiæ Accoy dicto, prope Leerdam, parentibus plebeis. Inde studijs primò operam dedit Ultrajecti, postea Lovaniæ Philosophiæ, ac Theologiæ, sub Magistro, qui fuit discipulus Baïi: qua in Universitate etiam Doctor Theologiæ fuit creatus. Abiit dein in Franciam anno 1607. & exceptus à Joanne du Verger de Havrane, famoso Abate Sancyrano, atque ab hoc commendatus cuidam consiliario Regio Parisiis, aliquo tempore filiorum istius moderatorum domesticum egit: tum Baionæ, Collegio principali recens erecto, Director est datus, ad ejusdem Abbatis commendationem, cum quo dein indissolubilem amicitiam coluit,

Hic duodecim annis duo isti simul studijs vacarunt, legendo præsertim S. Augustino, Rediu Jansenius inde Lovanium, ibique Collegio S. Pulcheriæ Praefectus, & à Philippo III.

Hispaniarum Rege, S. Scripturæ Professor est renuntiatus. Hic coepit elaborare suum Augustinum; cum enim occasione Pseudosynodi Doradacentis, à Calviniana sectæ Ministris celebrata, studiasset materia de gratia, & sapientius S. Augustinum volvisset (decies, & amplius universa opera S. Augustini, & libros contra heres in Pelagianam facile trigesies eum pervoluisse testatur vita synopsis, ejus operibus praefixa) & ipse libros de gratia scripsit, quos Augustinum hoc est, Augustini doctrinam nominavit.

Intem ter nomine Academiæ legationem in Hispanias ad regem obiit: ac tandem occasione libri, quem contra Gallos scriptum Martem Gallicum vocavit, ad Insulas Irenenses promotus est anno 1635. eadem die, qua natus scilicet 28. Octobris, qua etiam post annum Episcopus consecratus est: & hic loci videtur Augustinum suum absolvisse. Mox, ut ait Morerius, reformare coepit suam Diecesin: sed absolvere opus cæptum non potuit anno 1638. 6. Maii defunctus ex peste, quæ urbem illam invaserat, Moriens librum suum reliquit amicis, typis edendum, sed, ut ajunt, mediæ ante mortem adhuc horâ, omnia scripta subjecit judicio Ecclesiæ Catholicæ; unde non potest dici hæreticus; cum primum post ejus mortem liber sit condemnatus. Quidam in dubium vocant, an ea submissio sincera fuerit: sed melius est meliora sentire.

222. Liber hic non statim post mortem, sed anno 1641. prodit, infelix posthumus: a illico quidam Societatis nostræ Doctores thesiibus publicis se ei opposuerunt: & post hos alii plurimi doctissimi viri, etiam Doctores Sorbonici. Accusatus quoque liber est anno 1649. apud Sorbonam, & condemnatus. Sed mox sexaginta Doctores contra sacram facultatem illum insurrexerunt. Hinc anno 1650. mensis Maio in Conventu Cleri conclusum est eundem Romanum: quare octoginta quinque Episcopi Galliæ, quibus postea accessere tres alii, librum ad supremum Summi Pontificis Innocentii X. tribunal detulerunt.

Equidem Urbanus VIII. librum Jansenii, vix ubi lucem aspicerat jam damnaverat, tanquam restaurantem errores in Bao dannatos, editâ Bullâ In Eminent. 4. Martii 1641. ac ejus usq; omnibus sub excommunicationis poena interdixerat: sed hoc sat's non erat, ad sufficienter ab ejus lectione absterrendos, amantes novorum hominum; hinc Innocentius X. Urbanus successor, maximâ diligentia, tum per se, tum per alios doctissimos viros, iterum librum excusit. Habita sunt hac de causa viginti due congregations consultorum, ac Cardinalium, & post has aliæ decem, coram ipso Pontifice, ubi defensoribus Jansenii concessionem est logi; ac sele defendere: indictæ sunt etiam preces Romæ in precipuis templis. Tandem Pontifex quinque famosas propositiones, quæ præcipuum libri doctrinam completebantur, selegit, easque anno 1653. pridie calendas Junii Constitutione gravissima, quæ incipit: Cùm occasione hæreticas declaravit.

223. Sunt autem præpositiones istæ: Prima: Aliqua DEI precepta hominibus justis, voluntibus, & conantibus, secundum presentes, quas

habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia sunt. Censura fuit: Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Secunda: interiori gratiae in statu naturae lapse nunquam resolutur. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Tertia: Ad merendam, & demerendam, in statu naturae lapse, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quarta: Semipelagiani admittentes preventis gratiae interioris necessitatem ad singulos adus, etiam ad initium fidem: & in hoc erant heretici, quod vellet, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Censura: Falsam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse. Censura: Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectum eo sensu, ut Christus pro salute duxit ad predestinationem mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, & Divina pietati derogantem, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Qua censura posita, non est opus alia refutatione; quippe verè Catholico sufficit infallibile S. Sedis oraculum. Insuper etiam clarum est, sic tolli libertatem humanam, quam tamen Tridentinum fess. 6. can. 4. tam clara definit: unde Janseniani alias ad fraudes conversi sunt.

224. Vix edita, & promulgata, Bulla hæc fuerat, cum fautores Jansenii, ejusque sequaces, quidquid privatum senserint, publicè tamen dixerunt, has propositiones quidem esse recte damnatas, sed eas non contineri in libro Jansenii, & hunc esse innocentem. Verum hoc est falsissimum. Prima manifestè continentur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 13. ubi sic habet Jansenius: Ex hac indubitate doctrina, quedam non pars momenti, ad hanc rem spectantia, inferuntur, & clarescent: Primum quidem, esse quedam homini precepta, secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: Secundum, non adesse semper gratiam, qua possimus, hoc est, qua eadem illa precepta implere sufficientem: Tertium, banc impotentiam reperi, non solum in excacatis, obduratis, & infidelibus... sed etiam in fidelibus, & iustis: Quartum, banc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum, quando nolunt precepta servare, sed etiam, quando volunt. & subjungit eod. cap. Hec igitur omnia plenissime, planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius, ac fundatius, quam esse precepta quedam, que hominibus, non tantum infidelibus, excacatis, obduratis, sed fidelibus quoque, & iustis, volentibus, & conantibus, secundum presentes, quas habent, vires, impossibilia: deesse quoque gratiam, qua sunt possibilia. Intelligenti idioma latinum est manifestissimum, in his verbis contineri primam propositionem.

Secunda propositio habetur toto l. 3. de gratia Christi ubi capiti 1. hic titulus praefigitur: Tangitur natura adjutorii sufficientis, & ostenditur, nullum dari post lapsum: & ibidem sic habetur: Adjutoriorum sufficientis nihil est aliud, quam adjutorium, sine quo non sit opus, nequam verò adjutorium quo: ac proinde est adjutorium sanæ voluntatis, seu primi hominis, non egrotæ. Item tom. 3. lib. 2.

B. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

de gratia Christi c. 24. Gratiam Dei Augustinus ita videlicet statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat, hominem operanti Deo per gratiam, non posse resistere. Eodem cap. ait. Ut ejus gratie effectus à voluntate non suspendatur, sed ut effectum potentissime inveniat, inferatque voluntati, non operando, si voluntas velit, sed operando, & determinando, ut velit. Similia habet c. 25. & 32.

225. Tertia propositio habetur tom. 3. l. 6. & 7. & quidem l. 6. c. 4. ita scribit: Recentiores sibi imaginantur, illum tantum alium esse in nostra potestate, quem pro libitu nostro, positis omnibus ad agendum necessariis, possumus facere, & non facere: qua in re juxta Augustini doctrinam sine dubio falluntur. Et iterum clarissime tom. 3. l. 8. de gratia c. 10. Nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentie.

Quarta propositio habetur l. 8. de heres. Pelagiana c. 6. his verbis: In hoc ergo propriè Massilienum error situs est, quod aliquid primeve libertatis reliquum putant, quo, sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita Iesus homo saltem credere posset, si vellet: neuter tamen absque interioris gratiae adjutorio, cuius usus, vel ab eius reliquo esset in uniuscuiusque arbitrio, & potestate. Rursus tom. 3. l. 2. de gratia Christi c. 25. Nam preterquam, quod ipsi Massilienses gratiam quandam potentialem, intus cum libero arbitrio concordantem, asserterent, que adjuvaret hominem ad credendum, si vellet, nec tamen heres notam effugere potuerunt. Et iterum l. 2. de gratia Christi c. 1. Quia est adjutorium, quod Massilienses ad credendum necessarium esse, atque ita sufficere statuebant, ut cum eo credere posset homo, si vellet: qui tamen tanquam heretici proscripti sunt, non altam sanæ ob causam, nisi, quia tale adjutorium homini sufficere putarent, adeoque nullum aliud adjutorium ad credendum actu ex parte DEI esse necessarium.

Quinta propositio assertur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 21. Nec enim juxta doctrinam Antiquorum pro omnibus omnino Christus passus, aut mortuus est, aut pro omnibus omnino, tam generaliter sanguinem fudit; cum hoc potius tanquam errorem, à fide Catholica abhorrentem, doceant esse respendum: & paucis interjectis: Pro istis, prædestinatis, in eternum vivificandis, mortuus est pro istis ab omni malo liberandis, rogavit Patrem suum: non pro ceteris, qui à fide, & caritate deficientes, in iniquitate moriuntur.

226. Hucusque ex Jansenio allata non indigent explicatione, ut comparatione facta cum propositionibus damnatis, dicantur iis esse similima. Adde, quod cleris Gallicanus anno 1654. 28. Martii ad Innocentium X. scribens sic dicit: Nos in hac urbe Parisiensi congregati censuimus, & per epistolam encyclicam, his literis adjunctam, declaravimus, propositiones illas, & opiniones esse Cornelii Jansenii, & in sensu ejusdem Jansenii à sanctitate vestra damnatas, disertis, & manifestis verbis. Vide Balth. Francolini Tyrocinium Theol. part. 3. §. 1. num. 60.

Adde, quod discipuli Jansenii, hunc planearum propositionum proprium esse sensum, agnoverint, ut ex eo constar, quod dein propositiones aliquas, si non omnino, fermè tamen idem dicentes, tradiderint, quas postea Alexander

xander VIII. confixit anno 1690. 7. Decembbris: ex quibus prima sic habet. In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum, sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis: quæ propositio fundatur in tertio Jansenii: item quarta inter 31. ita habet: Dedit Christus semetipsum pro nobis oblationem DEO, non pro solis electis, sed pro omnibus, & pro solis fidelibus: & quinta: Paganæ, Judei, Heretici, aliquæ hujus generis, nullum omnino accipiunt à JESU Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inerme, sine omni gratia sufficiente: quæ cohærent cum quinta Jansenii: texta autem inter 31. Gratia sufficientis statui nostro non tam utilis, quam pernicioса est, sic ut proinde meritò possimus petere: Agratia sufficiente libera nos Domine: connexionem maximam habet cum secunda Jansenii.

227. Sed quid opus est multis? rem hanc satis definit Alexander VII. Innocentii X. Successor anno 1656. 17. Kalend. Novemb. editâ Bullâ: Ad sanctam B. Petri fidem, in qua ita ait: Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii predictas quinque propositiones, vel in libro predicto ejusdem Cornelij Jansenii non reperiri, sed ficte, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, afferere, magno cum Christi fidelium scandalo, non reformidant, nos, qui omnia, que hac in re gesta sunt, sufficienter, & attente perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii predecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungemur, omnibus illis congressibus interficiuntur, in quibus Apostolica autoritate eadem causa discussa est, ea profectò diligentia, qua major desiderari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis impostorum auferre volentes, ut omnes Christi fidèles in ejusdem fidei unitate se se contineant, ex debito nostri pastoralis officii, ac matura deliberatione, præinsertam Innocentii Prædecessoris nostri constitutionem, declarationem, & definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus. Addit in eadem Bulla: Quinque illas propositiones ex libro præmenorati Cornelij Jansenii Episcopi Ispensis, cui titulus est: Augustinus: excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento, damnatas fuisse definimus, & declaramus, ac uita tales, in usu scilicet eadē singulis notā, que in predicta declaratione, & definitione, unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus.

Ut autem hæc firmissime observarentur, ex Regis Christianissimi Ludovici XIV. & Episcoporum Galliæ desiderio, idem Alexander VII. anno 1664. 15. Kal. Martii Pontificatus anno X. in Bulla Regininis Apostolici, decrevit formulam juramenti, faciendi ab omnibus Ecclesiasticis, Episcopis, & Archiepiscopis: quam Galli vocant *formularium*, & sic habet: Ego N. Constitutioni Apostolice Innocentii X. date die 31. Maij anno. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. date die 16. Octobris an. 1656. Summorum Pontificum me subjicio, & quinque propositiones ex Cornelij Jansenij libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas predictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: Sic me DEUS adjuvet, & hæc sancta DEI Evangelia.

ARTICULUS VII.

Varia alia quæsita à Jansenistis effugia.

228. Necdum tamen quievère Jansenio dediti. Ut vim formula

dixerunt, sensum verborum, in quinque illis propositionibus contentum, multiplicem esse posse, ac proinde non constare, quisnam esset sensus damnatus, supra quem juramentum caderet: imò aliqui etiam valde absconos sensus fingebant. Quem ad finem utile ipsis fuit famolum Scriptum trium columnarum, à Jansenianis contestatum durante adhuc causâ quinque propositionum, & duodecim dies ante condemnationem Innocentio oblatum. In hujus scilicet tribus columnis posuerunt tres sensus, dictarum quinque propositionum, & in media quidem, quem dicebant *verum*, ac *genuinum*: in prima autem eum, quem dicebant *hæreticum*, & *maligne propositioni afflictum*: hic autem sensus hæreticus singularum propositionum erat juxta ipsis iste: Prima: Mandata DEI impossibilia sunt omnibus justis, quamcunque voluntatem babeant, & quemcunque conatum adbibeant: quamvis in se habeant omnes vires, quas confortat gratia maxima, & efficacissima: & ipsis per totam vitam semper deficit gratia, qua possint etiam tantum unum preceptum adimplere sine peccato. Secundæ: In statu naturæ lapsæ nunquam resistitur gratie interiori, & efficaci: quia voluntas hominis se habet purè passim respectu gratie efficacis, & sicut res inanimabilis facit: neque cooperatur, neque consentit liberè. Tertiæ: Ad merendum, & demerendum, in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas, exempta necessitate naturali, etiam illa, que datum in mortibus indeliberatis: sed sufficit, ut sit liber à concione. Quartæ: Gratia JESU Christi prævenient est talis, ut liberum arbitrium hominis, motum, & excitatum per illam, non possit resistere, quamvis vellet. Aliter afferere est loqui cum Semipelagiatis. Quinta: JESUS Christus mortuus est solum pro predestinatis, ita ut nemo, nisi ipsi soli, recipiant veram fidem, & iustitiam, per merita mortis Christi. Et hos sensus esse hæreticos, & propositionibus male affictos, dixerunt etiam posteri Jansenii auctoræ sequentibus annis. Sed eos imprimit acriter refellit Jurius famosus Calvinista, & magnis clamoribus negat, ullum Calvinistam, aut hæreticum, talem doctrinam defendere, & longè difficilius Jansenistas in Calvinistarum operibus inventuros talem doctrinam, quam alii in operibus Jansenii inveniant damnatas quinque propositiones in obvio sensu.

229. Res tandem iterum est delata ad Innocentium XII. qui anno 1694. 6. Februario editit decretum, quo prohibet, quosque alios sensus prædicti *formularii*, præter eum, quem in sensu obvio ipsius verba exhibent, afferri, usurpari, aut de his disputari; imò omnibus cuiuscumque status hominibus, perpetuum silentium indicit, super interpretatione prædicti *formularii*, sicut & super interpretatione ipsarum Jansenii propositionum in alio sensu, præter eum, quem verba per se exhibent. *Sensus autem verborum*

rum obvias est ille, quem verba cuique statim offegunt in ea significacione, quam habent ex hominum institutione, quique est quasi predominans, ac statim se legentibus ingerit: qui sape adhuc evidenter patet ex antecedentibus, & consequentiis, ex genio, & intentione authoris &c.

Cumque postea Jansenistæ ob hanc declarationem Innocentii XII. triumpharent, ac dicerent, alteratam, seu reformatam ab Innocentio XII. esse Constitutionem Alexandri VII. ille denuò interpellatus à Mechliniensi, Brugensi, Ruremondensi, Antwerpensi, ac Gandavensi Episcopis, rescriptum anno 1696. 24. Novemb. quod, si aliqui publicè, voce, aut scriptis, faciant contra sensum obvium formularii, debeat puniri: & addit, non sine admiratione se intellexisse, quod ausi fuerint quidam affirmare, à se alteratam, aut reformatam esse Constitutionem Alexandri VII. & formularium; cùm tamen in dicto suo Brevi utrumque specificè confirmaverit, & omnino intenderit, & adhuc intendat itis adhærere, & nequaquam finere, ut aliquid addatur, vel dematur Sc.

230. Quæsierunt dein Jansenistæ (ut se quomodo cumque munirent contra formularium Alexandri VII.) an non esset remedium, vel aliquis modus, quo is, qui deberet signare formulam illam, & in eam jurare, posset id facere, quin tamen interius damnaret propositiones Jansenii? an non id fieri posset, utendo aliqua restrictione pure mentali, vel facta coram aliquo amico protestatione secreta (publicam enim facere non poterant; cùm sic agnoscerentur, & à beneficiis, ac gradibus Academicis repellerentur) vel omnino tacite, ut non audiretur, protestando, vel simile quid faciendo? Sed nunquid hoc bellè quadrat illi rigori, quem ubique hi homines ostentare conantur? an non hoc est pejorare per S. Evangelia? At dicent: necessitas nos cogit. Verum sic SS. Martyres coram tyranno etiam potuerunt cum tali restrictione jurare, se Christum negare: certè istorum necessitas fuit tunc major, quam nunc sit Jansenistarum: & tunc causa Religionis profitendæ non magis videri poterat esse attendenda, quam nunc.

Prodiit postea famosus ille casus conscientie, qui est hic. Ecclesiasticus quidam in confessione dicit, quod in ordine ad factum Jansenii credat sufficere, si habeat obsequiosum, & respedicam silentium de illo, quod Ecclesia decidit, quod idem est, ac dicere, quod quidem non credit, se obligatum ad condemnandum librum, tanquam hereticum, quamvis id Ecclesia deciderit: velit tamen reverenter tacere, & non contradicere. Quærit Confessarius, an talen possit absolvere? Ad hunc casum ita propositum quadraginta Doctores Sorbonici, (quorum nomina habentur in processu Quesnelli) responderunt, eum posse absolvī: sed omnes boni hunc casum rejecerunt: Cardinalis Nozilius etiam hanc resolutionem, seu responsionem, condemnavit, edito decreto, in quo inter alia notanter dicit: Qualecumque quis lumen habuerit, certum tamen est, a luminibus Ecclesiae, lumina particularium semper superari.

231. Quare anno 1705. 16. Julii à Clemente XI. per Bullam: Vineam Domini Sabaoth: quam hoc responsum condemnatum est: Qua-

Bulla idem Sanctissimus Dominus queritur, quod inquieti homines variis distinctionibus, seu potius effugiti ad circumventionem erroris excogitatis, Ecclesiam turbant: itemque damnat illud respectuam silentium, quo dicebant, satisficeri Constitutionibus Apostolicis; hoc est, volebant, opus tantum esse, reverenter silere, nec publicè Ecclesiæ definitioni contradicere: de cetero non opus esse, interius damnare ut hereticum, sensum libri Janenii. Hoc, inquam, sufficere eadem Bullâ idem Pontifex negat, & id assertentes damnat, vultque, ut sine similibus fraudulentis ambagibus juretur.

Innovat etiam, atque confirmat Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. atque ait: Ut omnes Catholicæ Ecclesiæ filii Ecclesiam ipsam audiire, non tacendo solum (nam & impii in tenebris conticescunt) sed & interius obsequando, que vera est orthodoxyi hominis obedientia, condiscant. Dein declarat, ac decernit, obedientie, que presentis Apostolicis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisficeri: sed damnatum in quinque prefatis propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba praefferunt, ut preferatur, ab omnibus Christi fidelibus, ut hereticum, non ore solum, sed & corde rejici, ac damnavi debere, nec alia mente, animo, aut credulitate, supradictæ formulae subscribi licet posse.

232. Ultimum tandem refugium Jansenistarum est distinctio questionum juris, & facti: ad quam intelligendum sciendum, questionem juris vocari, quæ versatur circa jus: questionem facti, quæ versatur circa factum: e.g. circa hanc propositionem: Verbum Divinum non est substantiale Patri: quæstio facti est, an eam Arius, vel ejus sequaces protulerint, sive, an verè hæc propositio facta sit: quæstio juris est, an ea propositio sit digna censurâ hereleos, vel an de jure eam mereatur. Quoad Questiones juris suppono pro nunc, Pontificem esse infallibilem, ex tract. de fide: & permiserunt id saltē olim adversarii.

Quoad Questiones facti utique faciendum est aliquid discrimen: si factum est revelatum, e.g. quod Christus instituerit SS. Sacra menta, & hoc Pontifex proponit fide Divina credendum, est necessariò quoad hoc infallibilis. Quamvis autem revelatio talis sit obscura, si eam Pontifex determinet ad unum potius sensum, quam ad alium, est de fide illa declaratio; alias posset decipi Ecclesia tota, & habere pro articulo fidei falsitatem, vel heresin.

Si autem factum non sit revelatum, subdistingendum est: si sit aliquid factum, quod Pontifex non proponit credendum, sed tantum supponit, ex testimonia informatione, & probatio, eoque supposito, procedit ad punendum e. g. aliquem, vel econtra ad gratiam aliqui faciendam, dispensationem dandam &c. non autem obligat Ecclesiam ad credendum, tale factum reverè contigisse, in hoc casu non est infallibilis Papa: imò nec Concilium cum Pontifice; & talis quæstio dicitur pura quæstio facti, seu facti informis; quia scilicet factum non est informatum definitione Pontificia, vel dicitur quæstio facti non dogmatici; quia nullum dogma post se trahit, aut involvit. Ratio autem hujus est; quia, et si erraret in tali facto supponendo, non induci-

inducitur in errorem Ecclesia: sed tantum Papa, ut homo privatus, errat, sicut alius iudex: nec ex tali errore sequitur magnum incommodum in Ecclesia DEI.

233. Nec dicas, Pontificem, si e. g. ob crimen aliquem deponit Episcopatu, agere ut Pontificem; alias enim deponere non posset. Resp. enim, cum agere quidem in aliquo sensu ut Pontificem, seu ut supremum Ecclesiasticum Judicem, a quo appellatio non datur: non tam agere in eo sensu, in quo infallibilis est: verbo: tunc non agit ut Doctor Ecclesiae, ex cathedra loquens. Interim etiam in talibus casibus, quando factum supponitur, quod revera non est, tenetur quis obediens Pontifici, & poenam subire: sicut quilibet, in casu falsi suppositi criminis, tenetur obediens punientibus aliis principibus secularibus, ne scilicet scandalum aliis praebat: potest tamen talis condemnatus, licitis modis petere novum causæ sua examen, productis testibus, omni exceptione majoribus &c. vide Bellarm. tom. 1. controv. 3. l. 4. de Rom. Pontif. c. 11. & tom. 2. controv. 1. l. 2. de Conciliis c. 19.

Si autem factum Pontifex proponit credendum, vel tenendum, tanquam fidei articulum, aut tanquam doctrinam morum, tunc debet esse infallibilis; quia tunc factum non est informe, sed informatum definitione Pontificia, vel, ut alii loquuntur, est factum dogmaticum, quod scilicet post se trahit, vel involvit, aliquid dogma fidei, vel morum, agitque Pontifex ut caput, & Doctor Ecclesiae: adeoque ut habens infallibilem assentiam Spiritus Sancti, ne Ecclesiam inducat in errorem. Et sic, quando Pontifex aliquem canonizat, proponit Ecclesiae, eum in articulo mortis fuisse in statu gratiae, quod est aliquid factum. Quia tamen proponitur talis homo toti Ecclesiae colendus, & Ecclesia turpissime erraret, colendo aliquem damnatum, non minus quam si coleret demonem; hinc in tali facto debet Pontifex esse infallibilis, de quo pluribus *tr. de fide*. Hoc idem alii dicunt aliis verbis, nempe Pontificem esse infallibilem in questionibus facti, si sint annexæ questionibus juris, seusi error in illis trahet post se jus erroneum, e. g. in casu errore canonizationis ista trahet post se præceptum erroneum, quo jubaretur, homo damnatus coli.

234. Ex his inferendum, quid dicendum de definitione Pontificis circa propositiones damnatas, ut discernatur in illis quæstio juris, & quæstio facti, ac intentio authoris; quia propositiones solent saepe damnari *in sensu ab authorе intento*: & sic damnatae sunt propositiones Jansenii. Quia in re certum est, pertinere ad questionem juris, an sensus propositionis sit juxta, vel contra jus Divinum, aut humanum, hoc est, an juxta sensum obvium sit propositione contraria legi Divinae, vel humanae; utique enim manifestum est, hanc questionem esse juris, & non puri facti: sicut est quæstio de sensu legum scripturarum; nam & haec sunt verbis, & propositionibus conceptæ: adeoque etiam est innegabile, esse quæstionem juris, an propositiones, excerptæ ex Jansenio, in sensu obvio, sint contraria juri, vel legi Divinae, præcipienti fidem, an non: consequenter etiam innegabile est, Pontificem in earum damnatione infallibilem fuisse.

Quod autem quidam voluerint se excusare à juramento per hoc, quod ipsi Jansenium non legerint, adeoque negant, an propositiones illæ ibi continantur, est absurdissime frivolum: quasi verò post tantam diligentiam, de qua n. 227. non sit intellectum a Pontifice, quid continetur eo in libro? Dicant, etiam Concilium Tridentinum non intellexisse Lutheri liberos: adeoque neque hos anathematizent; eo quod ipsimet illos non legerint. Cum insuper Pontifices totam Ecclesiam obligarent ad credendum, eas propositiones esse hereticas, debet eorum iudicium hac in re infallibile fuisse, ne Ecclesia induceretur in errorem, rejiciendo veritatem tanquam falsitatem.

235. Quod attinet ad intentionem authoris, duplex, ut ait Gormaz *in manu scriptis de grat.* considerari potest intentio. Prima, quæ intra solam authoris mentem reclusa est: altera, quæ vult author proferre verba, quæ apta sunt ingenerare talem, vel talem concepturn in audientium, vel legientium mentibus, juxta sensum suum obvium: sic e. g. Cajus mentitur dicens Titio: *Non habeo pecunias*: quas scilicet Titius amissas reputat: in hoc casu duplex datur intentio Cai: una in ejus animo recondita, quæ intendit nullum dicere, & non verum: altera, quæ vult dicta sua disformare iudicio mentis, & per obvium sensum verborum suorum Titio huic conceptionem ingenerare, ut credat, se non habere pecunias: vel quæ vult proferre verba, quæ in sensu obvio ad illum conceptum Titio ingenerandum apta sunt.

An Cajus habeat, vel non habeat priorem illam intentionem mentiendi, est pura quæstio facti: an verò illa verba significant, Cajum non habere pecunias, & an apta sint ex institutione hominum ad ingenerandum hunc conceptum, planè est quæstio juris: quia illa verba, ex iure institutionis humanæ, habent eum sensum; alias neque esset quæstio juris, an haec, vel illa verba in suis circumstantiis essent vera, vel perjura, aut falsa, an libri Lutheri essent heretici &c.

236. Jam ad rem nostram. Quando Papa, loquens ex cathedra, damnat aliquam propositionem in sensu ab authorē intendo, non attendit ad intentionem authoris unice in animo reclusam, an disformis sit, vel non, obvio sensu: sed attendit ad intentionem proferendi verba, quæ apta sunt, ut in sensu obvio, juxta institutionem hominum, talem, vel talem conceptum ingenerent. Et haec est quæstio juris. Quod autem ad hanc intentionem attendatur, ratio est; quia fideles, qui eam propositionem damnatam audiunt, solum possunt agnoscere sensum verborum, ex hominum institutione iis impositum, & ex hoc colligere intentionem, quam habuit author, talem, vel talem conceptum, ingenerandi hominibus, vel loquendi verba apta ad eum conceptum ingenerandum.

Quare potissimum possunt fideles per hanc intentionem decipi, & in errorem induci: non autem possunt agnoscere, an author fuerit mendax, an non. Hinc fideles debent instrui circa illam intentionem loquentis, ex qua possent in errorem induci: non autem circa alteram, quæ

nullum in aliis producit errorem. Ex quo tandem colliges, quod, nisi Pontifex non definiverit, quam intentionem Jansenius in mente reclusam haberuit, mentiendi, vel verum dicendi, instruendi, vel decipiendi &c. tamen definiverit, quod intentionem habuerit, per sua verba, aut scripta, vel per suum librum, talia dicendi, vel preferendi, quæ, juxta sensum obvium accepta, aliorum animis talem conceptum ingenerant: in qua quæstione, ad ius spectante, Pontifex infallibilis est. Ethac de Jansenii libro.

ARTICULUS VIII.

Ulterior explicatio hæresis Jansenianæ.

237. **H**ucusque ostensum, hæresin illis quinque propositionibus, eisque verissimè contineri in Augustino Jansenij, quidquid hujus sequaces incassum obstruant: refutat, ut radicem, ac fundamentum horum errorum, paulò magis explicemus, ac totum Irenensis systema exponamus: tale autem ab ipso configitur. Dantur, ait, geminae in homine delectationes: una cælestis, & gratia: altera terrestris, & concupiscentia: utraque est motus voluntatis indeliberatus, & illa, quæ major, aut fortior est, trahit post se necessariò deliberaatum voluntatis assensum. Unde, si delectatio cælestis superet, insuperabiliter, & indeclinabiliter, sequetur actus bonus: econtra, si vincat delectatio terrestris, necessariò trahit ad peccatum: quamvis forte gratia tunc debilior, quam concupiscentia, complacentiam quandam boni inefficacem efficiat.

238. Hoc sistema Jansenius integro ferè libro, nempe *l. 4. de grat. Christi* adstruere contendit; nam à *c. 1.* usque ad *8.* probare conatur, medicinale Christi adjutorium esse cælestem suavitatem, seu delectationem juxta mentem Augustini: dein *c. 11.* conatur ostendere, delectationem illam cælestem esse indeliberatum animæ actum: & quidem amoris, ac desiderii, præcedentis consensum: *Dicimus igitur, ait, delectationem istam, seu suavitatem, in Augustino celebrem, esse partim primum illam, & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est, partim etiam secundum, qui desiderium indeliberatum dicitur.*

Docet etiam *c. 9. & 10.* voluntatem nostram necessitate insuperabilis eò tendere, quod antecedens delectatio major alicit, ita, ut, si vel parva objecti delectatio eam afficiat, & nulla in oppositum moveat, ineluctabiliter ad consensum trahatur: si verò contrariae delectationes inter se pugnant, illa infallibiliter vincat, quæ major est. Hinc ait, voluntatem in absentia delectationis cælestis necessariò concupiscentie motibus consentire: econtra, ait, Beatos, extincta concupiscentia, & præsente delectatione cælesti, necessariò DEum amare: distractum autem contrariai gratia, & concupiscentia delectationibus animum, nunc his, nunc illis, necessariò obsequi, prout scilicet nunc hæc, nunc illæ, fortiores sunt, seu fortius delectant.

239. Hac autem ratione, anima humana est machina, simili rotæ, puto afixa, è qua duæ urnæ per catenam ita suspensa sunt, ut, dum una attollitur, altera demergatur, ut rectè ait Illustrissimus Cameracensis Franciscus de Fenelon *Infruct. pastoral. ep. 1.* vel (quod in idem recedit) est similis libræ, cuius modò lans ista, modò illa deprimitur, prout mutatis vicibus nunc huic, nunc alteri, gravius pondus imponitur. Sic quippe nunc fortius movet hominem pondus amoris, seu delectationis cælestis: alias fortius premit moles concupiscentiae.

Quod autem hæc concupiscentia sit naturæ intrinseca, pondus autem libræ ab extrinseco imponatur, discrimen est purè materiale; nam in primis pondus delectationis cælestis est voluntati extrinsecum: dein concupiscentia, quomodoquinque sit intrinseca, non tamen est libera: imò, cum hujus nomine veniant quoque omnes motus, sive à dæmons, sive à quibuscumque aliis, etiam extrinsecis causis, ad malum inclinantibus, excitati, rectè etiam dicuntur pondus concupiscentiae ab extrinseco esse.

240. Jam verò hoc syltemate posito, cum non sit in nostra libera potestate, vel hanc, vel illam delectationem habere, interim tamen eam, quæ prævalet, sequi debeamus: neque etiam DEUS, quando præcepta sua jubet impleri, delectationem gratia validiorem semper det, nec semper alteram concupiscentia afferat, vel minuat, sequuntur absurdissima plura. Tertè pauci homines sentiunt in se suavitatem cælestem, sensum delectationibus superiorem.

Hinc, ut laudatus Cameracensis Archiepiscopus in *præfatione* pag. 19. insert, poterunt le plurimi excusare ex eo, quod delectatione vici tri carentes, non possint delectationi vitiæ resistere, & ideo necessariò sequuntur motum concupiscentiae, donec delectatio cælestis, sine qua nihil contra vitiosam valeant, adveniat: quodque hinc male acta adscribenda sint potius suæ infelicitati, quam voluntati; cum ea admiserint ideo; quia DEUS needum ipsis voluerit infundere delectationem gratia. Exclamat autem merito modò citatus Archiepiscopus *loco adducto*, sistema hoc omnes morum regulas evertere, & omnem pudorem, etiam paganis congenitum, cuius tamen patrini volunt videri illi, si superis placet, mōrum, & Ecclesiasticae disciplinae reformatores:

241. Quod autem adhuc intolerabilius est, hoc sistema esse S. Augustini doctrinam, contendit Jansenius, & *l. 4. de grat. Christi. c. 4.* ait: *Creberim docet S. Augustinus, quandum in hac vita mortali vivimus, esse in homine lactam quandam duarum delectationum, noxiæ, & beneficæ, terrene, atque cælestis, quarum utrilibet vicerit, animum secundum consentientem, ac pronum trahit.* In probationem autem hujus sui asserti falsissimi, adducit in primis illud S. Doctoris, quod infirmitas humana insuperabiliter, & indeclinabiliter trahatur. Sed jam suprà à *n. 193.* fatis monstratum, ex eo textu nullam necessitatem antecedentem probari.

Adducit dein alterum textum, qui ab ipso *l. 4. de grat. Christi. c. 6. 7. & 9.* dicitur *clarissimus, & præclarissimus: qui aureis meretur scri-*

bi characteribus: est autem desumptus ex expositione cap. 5. epist. ad Galat. v. 19. ubi S. Doctor ait: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est.* Ex quo vult inferre, juxta S. Augustinum voluntatem semper ab ampliore, seu majore delectatione necessariò trahi. At, licet hæc verba S. Doctoris aliquantò difficiliora, vel obscuriora forent, non ideo statim propter verba ambigua, tam absurdum errorum ei attribuere deceret.

242. Verum non est adeò difficilis, vel obscurus hic locus: facile respondetur, delectationem, si non semper, saltem hoc loco significare complacentiam deliberatam, ac liberam: consequenter ex hoc textu nihil evinci pro involuntaria delectatione necessitante; nam in primis delectatio libera esse potest; alias quomodo eam suadere, aut imperare homini posset psalmista psal. 36. v. 4. *Delectare in Domino.* Dein ex Jansenio ipso habetur, loco citato intelligentiam delectationem liberam; nam ipsem l. 4. de grat. Christi c. 11. ait, delectationem naturæ rationalis, quando propriè sumitur, esse gaudium animæ, & quietem in objecto præstanti: at paulò ante dixerat, delectationem, quæ animæ gaudium, ac quies vocatur, esse ipsum consensum, vel hunc lequi: ergo delectatio, propriè sumpta, non est actus indeliberatus, sed deliberatus: adeòque, cum S. Augustinus hæc propriè loquatur (neque enim est illa ratio dicens, eum impropriè loqui) loquitur de delectatione deliberata.

243. Accedit, quòd, legenti antecedentia illius expositionis sit clarum, S. Augustinum semper loqui de consensu, vel delectatione deliberata, ut plurimis locis posset ostendi: sed, nem nimis prolixus, adduco tantum sequentia. In primis S. Doctor ibi adducens ex eo capite 5. ad Gal. v. 17. illud: *Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem;* hec enim sibi invicem adversantur, ut non ea, quæ vultis, faciatis: ait: *Putant hinc homines, liberum voluntatis arbitrium, negare Apostolum, nos habere, nec intelligunt, hoc eis dictum, si gratiam fidei suscepimus nolunt: per quam solam possunt spiritu ambulare, & concupiscentias carnis non perficere.* Si ergo nolunt eam tenere, non poterunt ea, quæ volunt, facere.

Ubi duo advero. Primo S. Augustinum loqui de eo consensu, vel delectatione, ad quam putarunt aliqui, juxta Apostolum non dari liberum arbitrium: ipse autem ait, istud dari: at utique non vult, dari liberum arbitrium ad delectationem concupiscentiarum præviæ, & indeliberatam (hoc enim eum non velle, per se videtur clarum, & clarissimum est ex iis, quæ postea subiungit de eo, quod est, non haberi concupiscentiam, seu peccatum, & istud non regnare, aitque, tunc non haberi peccatum, quando nulli habentur in honesti motus indeliberati, quod in hac vita ait ordinariè non concedi, sed primum futurum esse in altera: tunc autem peccatum non regnare, quando iis moribus non consentitur: ergo loquitur S. Doctor ibi de concupiscentia, vel ejus delectatione deliberata, aut consensu libero.

Secundo advero, hæc S. Doctorem doce-

re, quòd hominibus liberum sit, fidei gratiam suscepimus retinere, & ideo peccent isti; quia eam tenere nolunt, utique libere: ergo, quandounque dein de consensu, vel delectatione malitia loquitur, semper ei est sermo de illa delectatione, quam ideo debuerunt perficere; quia gratiam fidei noluerunt tenere: adeòque semper loquitur de illa, quæ potuisse libere vinci, retinendo gratiam fidei: hæc autem est deliberata,

244. Rursus adducit S. Augustinus in eadem expositione ejusdem cap. 5. v. 16. illud: *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis:* ubi noto 1. juxta S. Paulum, & S. Augustinum, debere esse in nostra potestate, spiritu ambulare, seu desideria carnis vincere (alias jubetur quid impossibile) adeòque desideria ista, seu delectationes intelligi deliberatas, quas non debemus admittere. Noto 2. S. Doctorem multis dein ostendere, quòd habere, seu sentire tantum desideria carnis, non sit propriè peccatum: quæ ostendunt, eum velle, delectationem, quæ vere peccatum sit, & de qua ibi loquitur, esse libera, vel liberum consensum. Inter alia ait: *Quippe non eas concupiscentias omnino habere, non jam certamen, sed certaminis præm'um est, si obtinuerimus victoriam, perseverando sub gratia:* ergo illæ concupiscentiarum, quas non possumus non habere, non necessariò trahunt ad consensum, sed possunt vinci, si voluerimus perseverare sub gratia, seu, si voluerimus gratiam retinere, quod ipsum, si volumus, ex S. Augustino possumus. Et quidem aperte supponit S. Augustinus, quòd eadem concupiscentiarum, quæ modò nos vincunt, potuerint à nobis vinci, si voluissemus retinere gratiam: igitur eæ delectationes, secundum quas necesse est operari, non sunt illæ præviæ indeliberatae, sed sunt ipsi consensus liberi, & delectationes deliberatae, quibus positis, necesse est, necessitate tamen tantum consequente, nos operari.

245. Confirmantur hæc adducendo integrum textum S. Augustini: qui sic sonat: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est: ut verbi gratiæ, occurrit forma speciosa foemina, & movet ad delectationem fornicationis: sed, si plus delectat pulchritudo illa intima, & sincera species castitatis per gratiam, quæ eis in spiritu Christi, secundum hanc vivimus, & secundum hanc operamur.* In quibus verbis primo notandum, non dici: secundum id velimus, necesse est: sed: operemur necesse est: nam licet velle significet actionem internam, tamen operari communius indicat actionem externam, quam præcedit delectatio deliberata, seu consensus, aut imperium liberum, & efficax voluntatis: quod, dum oppositum volitionem inefficacem superat, facit, ut liberè non amplius istud determinet, simul etiam potentias externas ad actionem externam necessariò determinat. Secundum notandum, quòd hæc intelligatur delectatio, ad quam movet tentatio: atqui hæc, tam ex intentione dæmonis, quam ex appetitu carnis, est deliberata (hanc enim querit dæmon persuadere, & hac etiam cupit frui caro) & non est tantum prima illa inefficax velleitas, qua nec dæmon, nec appetitus carnis (nisi refræuetur) contentus est,

246. Tertiò notandum, quod delectatio hinc à S. Augustino sumatur eodem in sensu, in quo paulo antè eodem loco dicitur ab eodem S. Patre: *Major enim, & prepotentior delectatio eorum, justitia est.* Loquitur autem S. Doctor de iis, quos ait, non esse sub lege, seu sub peccato regnante: nec loquitur de delectatione objectiva, sed formalis, qua scilicet, ut ibi docet, vincuntur peccata: hæc autem delectatio, ut justitia sit, necesse est, ut non tantum bona, sed etiam libera sit; alias non denominat hominem justum, vel justè operantem: quippe indeliberata delectatio gratia stare potest cum actuali peccato, & cum habituali.

Quarto addendum, quod S. Augustinus l. 22. contra Faustum, c. 28. postquam dixisset: *Si enim nihil delectaret illicitum, nemo peccaret: statim subjungat: Peccat ergo, qui delectationem illiciti relaxat potius, quam refrenat: & paucissimis interiectis: In eo genere ista rationalia facta sunt, ut inesse ei possilitas frenandi delectationem ab illicito, quam non frenando peccaverunt: ergo rationales creature habent possibilitatem, seu potentiam frenandi delectationem ab illicito, etiam illam, quam non frenando peccant; igitur, si quæ oritur in animo rationali delectatio indeliberata, quæ impedit non potest, potest frenari, nec necessariò trahit ad consensum, vel operationem.*

Ex quibus omnibus legitimè infertur, S. Doctorum in textu objecto loqui de delectatione indeliberata, qua posita, necesse quidem est, ut secundum eam operemur, at necessitate tantum consequente, quæ impediri, seu, ut S. Doctor loquitur, frenari potest. Simul etiam ex his habetur, quid respondendum adversariis, si hunc ipsum textum ex l. 22. contra Faustum c. 28. nobis objicere velint.

247. Objiciuntur etiam alia adhuc S. Augustini dicta, e. g. etiam necessitate facta improbanda: & justorum esse voces: *Non enim, quod volo, facio bonum, sed, quod odi malum, hoc ago: hominem resistente, atque torquente dolore carnis vinculi, non posse a libidinosis operibus temperare. Sed S. Doctor, vel tantum loquitur de natura saudia, vulnerata, & Divinis auxiliis destituta, ut l. de nat. & grat. c. 18. 19. & pluribus aliis.*

Vel vult S. Augustinus, eam necessitatem non omnino insuperabilem esse, sed posse vinci per gratiam, sive proximè, & immediatè, sive mediataè, scilicet impetrando precibus gratiam proximè sufficientem: id quod patet ex textu n. 243. citato & l. de nat. & grat. c. 13. ubi, postquam dixisset, quod in peccata labamur, id imputandum negligentia nostræ, addit: *Dignetur inde & orare DEum, ne illi hec iniqua negligencia dominetur: & eodem l. c. 16. Hæc est fides, ad quam præcepta compellunt, ut lex imperet, & fides impetrat & c. 15. præmiscerat. Itaque præcepto facere commoneatur, quod conantes, & nosfri viribus non valentes, adjutorium Divinum preceperunt. Vel tandem S. Doctor, facta ex necessitate, vult, non esse strictè dicta peccata, ut scilicet voces germanicas dicuntur lingua germanica; cùm sint tantum hujus effectus: quod est exemplum S. Doctoris l. 1. de nuptiis, & concupiscent. c. 23. quæ, & similia, tum in hoc tractatu, tum in tract. de astib. hum.* (ubide libertate,

itemque de ignorantia) & alibi sèpius, immo copiosè attulimus.

248. Addo tantum primò, quod, quando S. Doctor ait, hominem necessitatum ad ea, quæ non vult, non possit neque juxta adversarios velle, illum in tali re peccare; quia dicit, id ab invitis fieri: at nec juxta Jansenianos invititus peccat: sic autem loquitur de justis S. Augustinus l. 1. retract. c. 24. *Et ipsi concupiscentias carnis, contra quas spiritu concupiscent, quamvis eis non consentiant, nollent tamen ullas habere, si possent: & ideo non quæcumque volunt, faciunt; quia volunt eis carere, nec possunt.*

Addo secundò, quod, quando S. Augustinus ait, excusatum neminem fore, si dicat, se perseverantiam non accepisse, rationem addat: quod ipsorum liberæ voluntati imputandum sit; sic enim loquitur l. de corr. & grat. c. 7. *Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt . . . . potest dici: homo, in eo, quod audieras, & tenueras, in eo perseverares, si velles.* Addit quidem ibidem, eorum etiam excusationem non recipiendam, qui Evangelium non audierunt: sed respondet, eum tunc velle, quod vel ignoraverint ex negligentia: vel, si omnino inculpabiliter ignoraverunt, quod propter alia peccata, non propter infidelitatem, damnandi sint. Ita docet tract. 89. in Joan. si scribens: *Ad hæc inquisita pro mea captu, Domino donante, respondeo, habere illos excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non est locutus: quæ fuisus explicata sunt, ubi de ignorantia invincibili aetatum tract. de astib. hum.*

249. Ex hucusque dictis est manifestum, sistema hoc Jansenij non esse S. Augustini doctrinæ conforme; videamus, an propius accedit ad sistema Calvinii de gratia. Hujus ex l. 3. Institut. c. 3. compendium istud est. 1. Affert, omnia opera hominum, tam electorum, quam reproborum, esse infecta secreto veneno concupiscentia. 2. DEUM, voluntate pure gratuita, electis non imputare ad culpam, aut poenam, malos motus concupiscentia: sed imputare illis prius justitiam Christi. 3. Econtra reprobis imputare DEUM omnes motus illos malos, etiam indeliberatos. 4. Gratiam sanctificantem ab electis amitti non posse, eo quod electio ipsorum immutabilis sit, & eorum peccata teguntur, hoc est, non imputentur. 5. Gratiam aetalem, si adsit, non quidem cogere voluntatem, sed tamen trahere illam, delectatione necessitante: non tamen gratiam semper adesse, sed sèpe cedere locum concupiscentia. Ecce, in hoc primario puncto convenient Jansenius, atque Calvinus, quod uterque duplē motum delectationis, concupiscentia, & gratia, seu cælestem, ac terribiliter, admittat, quibus, ceu ponderibus statera, ita mens humana moveatur.

250. Negat quidem Jansenius, se cum Calvinio sentire; cùm ab isto necessitas totalis, fixa, & absoluta: à se vero tantum flexibilis, partialis, & relativa adstruatur. Sed negant iterum Calviniani, à suo Magistro (quamvis, ut pote synceritor, libertatem negaverit) majorem necessitatem fuisse admissam, quam à Jansenio. Nos autem hic merito querimus, quid significent

cent hæc prædicata, quæ hæc necessitati tribuntur.

Respondent Janseniani: *Necessitas totalis ea est, quæ potestate quacunque, partiali etiam, aut remota, voluntatem spoliat. Partialis vero, quæ tantum potentiam proximam auferit. Absoluta oritur ex ipsa natura. Relativa oritur ex voluntate: nec est necessitas, nisi eatenus, quantum delectatio fortior, relata ad debiliorem, sive cum ista comparata, necessitat. Fixa est, qua adhæret immobiliter uni. Flexibilis autem, qua modò huic, modò illi adhæret, nunc ratione cælestis delectationis bono, nunc ratione terrestris malo. Addunt, quòd ex S. Augustino l. 3. de lib. arb. c. 3. ad hoc, ut tollatur libertas, debeat dari inevitabilis, & fixa necessitas.*

251. Ut obiter aliquid interseram, adverto: hac ratione una lanx in libra liberè descendet, & liberè ascendet altera; nam necessitas earum est tantum partialis, relativa, & flexibilis; neque enim una præ alia exigit hoc pondus, nec una, nisi relata ad alteram, est gravata majore, vel minore pondere: & potest quoque pondus mutari, ac ei lanci, quæ priùs pondus gravius habuit, modò levius imponi, ut adeò necessitas flexibilis sit.

Quodsi tamen rei inanimata exemplum displiceat, an non homo ligatus catenâ, ab ipso omnino insolubili, esset liber ad fugam; nam habet adhuc potestatem partiale, atque remotam, nempe pedes sanos, ac integros; neque enim per remotam potestatem intelligunt Janseniani eam, quæ mediata etiam dicitur, & per quam immediata, vel proxima, pro libitu haberi potest, sicut juxta nos, habens potentiam orandi, in hac habet potentiam remotam vincendi tentationem; quia potest precibus impetrare iugiam proximam, ad illam vincendam: sed intelligunt tantum aliquam potentiam vel à DEO ad bonum, vel ab alio ad malum faciendum compleibilem, ita, ut, si DEUS e. g. aliquid faciat, illa potentia proxima fiat: nec etiam juxta ipsos illa partialis potest stare potest in alio, quam in voluntate, non quidem ex se, sed per gratiam, & concupiscentiam, modò ad hoc, modò ad aliud flexibili, nunquam tamen coacta. Ulterius homo taliter ligatus, duntaxat relata ad catenam suis viribus superiorem, prohibetur à fuga. Tandem potest ab alio catena hæc solvi, adeòque necessitas flexibilis est. Nec excipias, talem manere invitum, & intervenire coactionem; nam potest etiam manere volens, ut SS. Martyres in vinculis suis manserunt.

Et tamen quis somniabit, talem liberum esse ad fugam, & liberè (non tantum sponte) manere ligatum? Liberè non agit, qui non habet potestatem plenam, & nullo impedimento à se inauferibili gravatam: quale tamen impedimentum est necessitas illa partialis, quamdiu adest, & ab homine, cui imposita est, tolli non potest. Verba S. Augustini objecta nil probant; ea enim sibi objicit S. Doctor, quasi ex præscientia DEI oriatur fixa, & inevitabilis necessitas, quæ utique libertatem tolleret: quamvis non ista fixa sola id faciat, sed alia quævis ab homine inevitabilis.

252. Jam verò Calvinus non aliam necessitatem admittit, quam, quæ à Jansenianis par-

tialis, relativa, & flexibilis dicitur; neque enim Calvinus negat Jansenianam illam, remotam, & partiale potestatem; quia nec negat voluntatem, quæ possit à DEO, vel alii causis variè compleri, aut determinari: neque negat voluntatem à coactione immunem; sic enim contra Pighium l. 2. de lib. arb. scribit Calvinus: Si coadiu ni opponitur libertas, liberum esse arbitrium, & statuerit, & constanter assenerit, ac pro heretico habeo, quisquis fecit sentiat: si hoc, inquam, sensu liberum vocetur; quia non cogatur, aut violenter trahatur externo motu, sed sponte agatur suā, nibil moror. Sed nec aliam, quam, quæ in sensu Jansenii relativa est, necessitatem admittit; quia necessitas juxta Calvinum non magis oritur ex natura, quam juxta Irenensem; nam etiam oritur ex voluntate ita comparata, ut à delectatione fortiori necessariò trahatur, adeòque necessitas est relativa ad delectationes; it enim l. 2. Instit. c. 2. ex mente S. Augustini voluntatem ad perseverantiam formari, hoc est juxta ipsum, necessariò trahi impresso delectationis affectu: & eodem lib. c. 3. docet, quòd gratia, id est delectatio cælestis major, in corde electionem, & voluntatem formet. Addit ibidem, corda piorum sic efficaciter gubernari Divinitus, ut inflexibili affectu sequantur. Iterum l. 3. contra Pighium docet, ideo ex S. Augustino hominem voluntate peccare: Quia delectatione, & proprio appetitu moverit.

253. Nec minus Calvinus, quam Jansenius admittit, necessitatem flexibilem esse; quamvis enim, ut modò citavimus, dicat, pios motum gratiæ inflexibili affectu sequi, non intelligit, eos semper ita sequi, sed tantum tunc, quando gratia movet; nam alias admittit etiam vicissitudines delectationum, cælestium, ac terrestrium, gratiæ, & concupiscentiæ: sic l. 3. Instit. c. 2. docet, quòd etiam reprobi quandoque gustent dona cœlestia, illisque conferatur à Christo fides temporalis: fidei autem Calvinus omnia tribuit. Ibidem de rege Saule, utique reprobo, adeòque ad malum postea verso, ait: Ad tempus viginti pīus affectus, ut scilicet DEUM amaret; & addit: Bonitatis ejus dulcedine capiebatur: hoc est, delectatione.

Eodem modo asserit, quòd etiam electi quandoque sint flexibiles ad malum, sicut SS. David, & Petrus, additique: Quæ variatio ex fidei imperfetione contingit. Igitur etiam Calvinus necessitatem tantum partiale, relativam, & flexibilem admittit: & hinc patet, merito Episcopos Galliarum an. 1656. 2. Sept. ad Alexandrum VII. scriptisse, priorem de Calvinistis nunc repressis curram, exceptam fusse ab alia illi germana, ob erroris societatem, de profiganda Jansenii doctrinam. Operæ pretium erit legere hæc fusus explanata in Documento Pastorali Illustrissimi Archiepiscopi Cameracensis epist. 1. 2. & 3. ubi elegansissime, & eruditissime retractantur.

ARTICULUS IX.

Qua occasione sit edita Constitutio: Unigenitus.

254. O ccasio, & causa hujus celeberrimæ Constitutionis est Paschalias Quesnellus, natione Gal-

Gallus, patriâ Parisinus, Oratorii JESU (non vero Societatis JESU, ut Basilensis nova aliquando imperite scriperunt) Oratorii JESU, inquam, à Petro Berullo postea Cardinali anno 1611. instituti presbyter. Natus est Parisis anno 1634. 14. Iuli fortius est ingenium, par quidem affequentis scientias, sed novis doctrinis diffeminandis affuerit: quod testari potest Gallia, & Belgium, quas regiones innumeris libellis clanculâ sparsis commovit. Anno 1675. S. Leonis Magni Opera dissertationibus, notis, interpretationibus &c. distincta edidit, in quibus autoritatem Summi Pontificis multum immixuit: sed mox anno sequenti à S. Congregatio- ne Indicis, prohibita sunt.

Inde anno 1678. in Comitiis Patrum Oratori Berulliani prohibita est in eorum scholis doctrina Jansenii, atque mandatum, ut Patres omnes prohibitioni subscriberent: noluit id facere Quesnellus, insuperhabit non tantum Superiorum suorum, sed Regis quoque, & Archiepiscopi Parisini mandatis: & propterea semper timidus, quia male sibi conscius, quæsivit latibulum: & locum vix paucis notum, paucioribus pervium, biennio integro inhabitavit. Redit subinde Lutetias: ne autem ut regis iussis rebellis è Congregatione pelleretur, & ad extremos Regni limites alegaretur, novem dierum itinere, in Belgum Bruxellas anno 1685. mense Februario fugit: ibique 25to. ejusdem mensis appulsus, domunculam in humili, & abdita platea sitam, annis compluribus inhabavit cum Arnaldo, qui & ipse ob Janenismum Sorbonâ (cujus erat Doctor) & patriâ erat expulsus. In Belgio plurimos libellos famosos, & scripta pessima, furtivis typis edidit, ut patet ex data typis publicis *Causa Quesnellana* anno 1705, seu processu juridice ei facto: quorum scriptorum aliqua manu carnificis sunt combusta.

Sobin anno 1690. mense Aprili Belgio cum Arnaldo excedere jussus à Gubernatore, abiit in Hollandiam, ac deinde Leodium: inde post aliud tempus Bruxellas reversus est, ac laica ueste se se abscondit, donec anno 1703. 30. Maij ab Episcopo Mechlinensi, cum Gerberonio, & Brigodio, carceri est mancipatus, interceptus quoque ejus scriptis, ac innumeris literis. E carcere tamen, adjuvantibus quibusdam, & murum perforantibus, quartum post mensem elapsi est: tum rursus citatus, at comparere no- lens, sententiâ tandem publicâ damnatus est, reus Bajanisimi, & Jansenisimi, ac declaratus incusso in excommunicationem: atque alia quoque pœna ei injuncta: & inter has Exercita per mensem obeunda, jejunium feriis sexis in pane, & aqua servandum, donec Summo Pontifici de doctrina satisfecerit.

255. Hic igitur Quesnellus famosus est au- tor *Reflexionum Moralium in novum Testamen- tum*, quæ sub variis, sed modice differentibus titulis editæ sunt annis 1693. 1694. & 1699. quæque nonnulla dictiōnis suavitate, & subtili artificio inferendi errores, sub ficta specie devotionis, apta natæque sunt plures decipere, ac hæreses Jansenii instillare. Insuper adhibuit Quesnellus, non textum Sacrae Scripturae editionis vulgatae, sed editioni Montensis in multis conformem, quæ Montensis editio (ut ha-

betur in Bulla *Unigenitus*) dudum est reprobata (nempe jam à Clemente IX. anno 1668. & Inno- centio XI. anno 1679.) & cuius textus in mul- tots alienos, exoticos, & saepe noxios sensus, est detortus.

Vix editus erat hic liber, cùm Dominus de Formageau centum nonaginta novem propo- positiones ex eo collegit, & tanquam erroneas, ac reprehensione dignas, accusavit. Ipse Ponti- flex Clemens XI. eundem librum damnavit anno 1708. 13. Iuli editâ Bullâ Universi Do- minici gregis: at, cùm generalis damnatio non proficeret, nec è manibus fidelium male cu- riosorum excuteret noxiū librum, rogatu E-пископорum Galliæ, & ipsius Christianissimi Re- gis Ludovici XIV. idem Papa, propositiones excerpti mandavit, & à compluribus in Theo- logia Magistri, coram duobus Cardinalibus, ac- curate discuti: Deinde verò (verba sunt Bullæ *Unigenitus*) coram nobis, exhibito etiam aliorum plurium Cardinalium consilio, quā maximā diligentiā, ac maturitate, singularum insuper propo- positionum, cum ipsomet libri textu exactissime facta collatione, pluries iteratis Congregationibus, expendi, & examinari mandavimus.

Post hæc Pontifex per dictam Constitu- tionem *Unigenitus* damnavit centum, & unam propositiones, variis censuris, tanquam falsas, captiosas, impias, hæreticas &c. quia tamen addit terminos hos: respectivè damnamus: si- gnū est, non cuiilibet omnes censuras conve- nire; quānam autem cuique conveniat, in- fieri debet vel ex materia, vel ex aliis prius jam damnatis propositionibus. Addit sub finem Bullæ Pontifex, se per expressam istarum propositionum damnationem nullatenus alias approbare; cùm plurimæ aliae adhuc damnabiles sint deprehendæ, quas tamen referre, cùm nimis longum foret, non sit vīsum necessa- riū. Ait insuper, intolerabilius esse, quod ip- se sacer textus damnabiliter sit vitiatus.

256. Hæc est notissima illa Constitutio, quæ incipit *Unigenitus DEI Filius*, edita à Cle- mente XI. anno 1713. 8. Septembri, quæque à toto orbe acceptata est, (a multis expressè, à plu- rīmis tacitè) exceptis quibusdam Galliæ, qui tamen tam parvum possunt obesse communī accep- tationi Ecclesiæ, quām parvum acceptationi Tridentini obfuit, quod non fuerit receptum à Lutheranis, & Calvinis- bis; unde quamvis pro- nunc omitteretur (quod tamen falsum censemus) quod Constitutio Pontifica non sit infalli- bilis ante consensum, vel acceptationem Ec- chesiæ, nihil obesse huic Bullæ.

Nullatenus autem dici potest, Gallos eam Constitutionem non recepisse; nam in Conven- tu Cleri Gallicani anno 1714. mensibus Janua- rio, ac Februario, per sex sessiones habito, re- cepta est Bulla à 40. Episcopis, inter quos fuere Cardinalis de Rohan, & 7. Archiepiscopi: qui Conventus in Documento Pastorali ibi edi- to dicitur fuisse ex numerosissimis, qui sint vīsi in Francia. Idem Episcopi communī nomine ad- Summum Pontificem dedere literas 5. Febr. 1714. quibus sic ad eum scribunt: *Nos Majo- rum nostrorum exempla secuti, atque eodem, quo illi, in Apostolicam Sedem studio flagrantes, Sanctita- tis vestra postremam Constitutionem consimili obse- V*

quio, ad veneratione, amplexi sumus: neque vero deinceps officio nostro deerimus, ut ab omnibus, quos Divina providentia curae nostrae commisit, par animo, ac fide excipiatur. Addunt, confecisse se Documentum Pastorale, seu instructionem, ut tollatur occasio ulterius litigandi: curæ quoque sibi fuisse, hortari reliquos Episcopos, ut idem Documentum in suis Diocesibus promulgent: subiungunt, hac Constitutione robustissimè, & apertissimè profligatos fuisse errores &c. Tandem gratulantur Pontifici, & optant diuturnum regimen, séque dicunt paratos cum eo animas suas profide ponere. Similiter dederunt literas ad omnes reliquos Gallie Episcopos, quibus eos hortantur, ad publicandam memoriam Bullam, eamque executioni mandandam.

Inde ipse Ludovicus XIV. Rex Christianissimus *eccl. anno 1714. 14. Febr.* jussit, hanc Constitutionem recipi, publicari, & observari. Accessere subin acceptatione expressa longè maxima pars Episcoporum, quibus nuper Eminensissimus Cardinalis Ludovicus Antonius de Noailles Archiepiscopus Parisiensis, maximo bonorum omnium solatio, se junxit, & edito *anno 1728. 11. Octobr.* mandato, Bullam *Unigenitus* ab omnibus suis subditis acceptari præcepit. Secuti hunc sunt alii plures, ut adeò ex centum viginti, & aliquot Episcopis Galliæ, vix paucissimi supersint, qui Constitutioni huic needum se submiserint: crescitur in dies Bullam acceptantium, & appellationi suæ renunciantium numerus: atque ipses eit, brevi totam Galliam quoad hoc punctum fore unanimem: præsertim post Decretum, seu Mandatum hac de causa à moderno Christianissimo Rege Ludovico XV. *24. Martii an. 1730.* editum, quo imprimis confirmat Decretum, seu Mandatum Ludovici XIV. *14. Febr. an. 1714.* editum (de quo suprà) dein jubet, ut Constitutio *Unigenitus* in tota Gallia inviolabiliter observetur, tanquam lex Ecclesiæ, & lex regni Francici, ea submissione, quæ debetur iudicio universalis Ecclesiæ in materia doctrinæ.

Hoc Decretum, seu Mandatum idem Rex suo in throno, & loco solito Parlamenti confidens, præsentibus regii sanguinis Principibus, Ducibus, & Paribus Franciæ, itemque consiliariis *3. Aprilis an. 1730.* solemnissimè publicavit, ac Parlamenti actis, seu registris inseri petit: quod etiam faciendum, plurimum Parlamenti membrorum votis conclusum est. Cum autem postea idem Christianissimus audisset, aliquos ex Parlamenti membris subinde conventicula celebrare, ratione hujus Constitutionis, vel potius ejusdem in acta inscriptionis (circa quam nempe volebant tergiversari) rex plures ex illis ad se vocatos reprehendit, & insuper per Cancellarium suum, minas graves eis intentavit, ni ocyus parerent: quod se facturos, cum humili depreciation priorum à se actorum, spoponderunt,

257. Sed, et si remanerent aliqui pauci Antisites, Constitutioni huic contrarii, eorum tergiversatio pro nihilo esset reputanda. Certè etiam in Concilio Nicæno viginti duo Episcopi adhæsere Ario: & tamen neglecti sunt. Rursus, cum octodecim Episcopi Juliano Pelagiano adhæsissent, neglecta etiam est istorum intercessio, aut reclamatio: quid igitur deest, quo

minus Constitutio hæc acceptata dicatur, etiam in Gallia? an requiretur insuper cuiuslibet plebanorum consensus? an aliae nationes omnes, extra Galliam, per omnes quatuor orbis partes diffusa, expectare debebunt, donec adhuc unus, aut alter Episcopus in Gallia consenserit?

Si cum quibusdam dicas, in Conventu Parisiensi defuisse Episcopis requisitam libertatem; impensis male de iis sentis, quasi timore, non mortis, sed longè inferioris mali, conscientias suas, ac fidem prodiderint; debuissent enim, si fidem periclitari putassent, reclamare, ut fecerit Patres antiqui tempore Arianorum. Sed insuper falsum est, defuisse iis libertatem; iussit enim Rex significari Episcopis, nequaquam se velle vim ullam afferre Prælati, immo cuivis integrum esse ad conscientiæ suæ arbitrium sententiam dicere. Adde, quod modò, dum loqui libet possunt, mortuo Rege, non recedant, sed scripsi, & dictis, receptionem confirmant, academiariorum novos libellos perniciosos, hac in materia, magno zelo condemnent.

258. Cum igitur Janseniani nescirent, quid ultrae opponerent, quidam eò progressi sunt, quò antecessores eorum, eti lati audaces, tamen nunquam se abripi passi sunt: scilicet appellariunt ad Generale Concilium, quam appellationem Quæsnellus, quarto ante obitum suum die, rogatis etiam duobus tellibus, scripto innovavit, eique immortuus est Amstelodami. *2. Dec. an. 1719.* etatis 37. Nempe sciunt vaferrimi homines summam difficultatem congregandi Generale Concilium, adeò, ut intra plurimos annos cogi non possum: quod cuique constabit legenti Historiam ultimi Generalis Concilii Tridentini; hinc putant, se interea impunè posse suas hæreses spargere. Certè, si Christus Ecclesia non reliquerit aliud medium extirpandi errores, non videbatur satis ei consiluisse; cum hoc medium difficultissimum sit, & intra centenos annos vel semel sperari non possit.

Sanè pluribus annis laboratum est, donec Patres Tridentum congregati sint. Post varia per quinquennium integrum consulta, atque tentata, tandem indixit Concilium Tridentice-lebrandum Paulus III. an. 1542. sessio tamen prima est habita primò an. 1545. 13. Decembri. Bis fuit Concilium hoc omnino suspensum, & præsertim toto tempore Pontificatus Pauli IV. tandem primum post octodecim annos, scilicet an. 1563. 3. & 4. Decembri ultima, seu vige-sima quinta sessio habita est, ac synodo finis impositus, cum interim fuissent saltæ quinque Pontifices maximi. Fluxerunt jam à fine illius Concilii centum, & sexaginta septem anni, & nemo cogitavit de cogenda rursus synodo universali ob difficultates vix non insuperabiles. Si ergo expectari semper deberet Concilium Generale, donec error profligaretur, hic per centum, & amplius annos, impunè posset grassari, cum innumerabilium fidelium pernicie. Audiant illi, si verè sunt S. Augustini discipuli, Magistrum hunc contra duas Epistolas Pelagian. l. 4. c. 12. Aut verò, ait, Congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quasi nulla be-refs aliquando, nisi synodi Congregatione damnata sit, cum potius rarissime inveniantur, propter quas

quas damandas necessitas talis extiterit. . . . Verum istorum superbia . . . . banc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos orientis, & occidentis, synodus congregetur; orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur; cùm potius vigilantia, & diligentia pastorali, post factum illis competens, sufficiensque iudicium, ubique isti lupi apparuerint, contendiunt.

Accedit, quod ferè semper hæreticorum mos fuerit, appellandi ad Concilia: appellarunt Pelagiani, appellarunt Lutherani, ad Concilia Generalia, & tamen postea non obediverunt eorum decretis; quia semper invenerunt, quod contra Concilia, magnis curis, & impensis, tandem coacta fucare exciperent. Sic & Jansenianis non defuturus esset fucus exceptionis, dicendo, vel, quod non fuerit Concilium liberum, vel, quod ipsis non fuerint satis auditii, sive, quod ex affectu, & passione invidiae, non extatione, Concilium processerit. Veilent scilicet, sicut Ariani olim, & postea etiam Lutherani, ita isti, Concilium ita liberum, ut ex sua factionis hominibus tantum esset compositum. Sed hæc quæstio spectat ad Tractatum de fide, in quo DEO dante, paulò copiosius hanc manentem pertractabimus.

259. Locum hic sibi peteret expositio ipsarum damnatarum propositionum Quesnelli: at quia fusior earum explicatio integrum, & quidem sat magnum tractatum, sibi soli posceret, remitto avidos hujus notitiae ad eruditas simul, & profundas aliorum lucubrations, quales sunt Dominici Viva *Trutine Theolog.* tom. 2. p. 4. Christophori Jacobs *Constitutio Unigenitus Theologicæ propugnata.* Jacobi Spreng *Constitutio Unigenitus vindicata &c.* Ut tamen non omnino taceam, sciendum in primis, quod eo libro *Reflexionum moralium* Quesnellus docuerit maximè Baij, ac Jansenij hæreses, aut propositiones alias aliis, præsertim Superioribus injuriosas.

Itaque propositio omnium prima docet, hominem amissâ gratiâ nihil boni posse operari, & generaliter impotentem esse ad omne bonum. Hac, si loquatur de gratia habituali, quæ propriè dicitur perdi, aut amitti (quia ex se permanens est) falsa est; quia utique peccator potest aliquid boni etiam supernaturalis cum gratia actuali facere: si autem loquatur de gratia actuali, euidem nihil boni supernaturalis potest homo facere sine ea: attamen potest facere aliquid boni naturalis, ut fuse à n. 83. probatum. 2. 3. 4. 5. & seq. docent, hominem, nisi habeat gratiam efficacem, nihil boni operari posse: adeoque tollitur gratia sufficiens. Idem confirmant vel maxime propositio 9. 10. 11. 12. 13. & plures consequentes. 26. autem, & aliquæ sequentes admittunt infidelibus omnem gratiam; quia in iis dicitur, non dari gratiam, nisi per fidem, & hanc esse primam gratiam, atque extra Ecclesiam nullam concedi gratiam: dicere autem, quod infideles nullam recipient gratiam, damnatum est ab Alexandre VIII. in 5. propositione: & in hos sensus hucusque adductos veniunt adhuc plures propositiones sequentes.

Propositio autem 49. & plurimæ sequentes, volunt, non esse actum bonum, quin eli-

catur ex amore DEI: timorem DEI vero ducente ad desperationem, si sine amore sit: quæ non possunt conciliari cum bonitate actus attritionis ex metu gehennæ, nec cum damnatione propositionis 14. ab Alexandre VIII. prescripta. 68. nimium tribuit fidei, ac precibus. 69. tollit merita nostra. 70. docet cum propositione 72. Baij, neminem innocentem à DEO affligi, quod in B. Virgine, Martyribus, & innumeris aliis, falsum est. 71. docet, hominem ob sui conservationem posse se se dispensare ab ea lege, quam DEUS condidit propter ejus utilitatem: quod absque distinctione, & præsertim de lege Divina, universaliter prolatum, est falsum, & laxitatibus plurimis ostium pandit.

Propositio autem 72. & sequentes excludunt peccatores ex Ecclesia, & relinquunt intra eam solos electos. Propositio 79. cum sequentibus vult, licitum cuilibet esse legere S. Scripturam, etiam simplici populo, ut Lutherani etiam faciunt. 86. non tantum vult, homines debere etiam in Ecclesiis canere aliqua, e. g. Gloria, vel Credo, vel alios cantus piis: sed etiam debere dicere easdem omnes orationes Missæ cum sacerdote, & quidem, ut Documentum Pastorale Episcoporum Parisiis congregatorum explicat, in lingua vulgari. 78. & sequentes inducunt alium modum ministrandi Sacramentum pœnitentiaæ severissimum, & ab usu Ecclesiæ alienum, quo volunt se monstrare nescio quantos reformatores morum, & interim homines vix non faciunt desperare. Propositio 90. videtur innovare doctrinam Edmondi Richerii, docentis, Christum immediate claves contulisse Ecclesiæ, ita, ut per unum hominem potestas exerceretur: est que prorsus falsa; cum potestas excommunicandi sit à Christo immediate data Petro, & non fidelibus, seu ovibus: multo minus debet præsumi consensus totius Ecclesiæ; sic enim nulli hæretici possent unquam excommunicari; cum saltet ipsi nunquam consentiant. 91. & 92. faciunt contempnere censuras Ecclesiæ, dum quisque sibi imaginatur, se injustè censuratum: præterquam quod falsum sit, non debere quenquam unquam impediiri, censurâ revera etiam injustâ, ne aliquid faciat; cum utique debeat quisque in foro externo obediere, saltem quando non prohibetur ipsi aliquid jure naturali, vel Divino præceptum. 93. concitat subditos ad inobedientiam erga superiores Ecclesiasticos, itemque 94. 95. 96. 97. 98. 99. ac 100. Ultima tandem, si ritè intelligatur, non vult dicere, quod non debeant virari iuramenta non necessaria: sed, ut bene advertunt Episcopi congregati Parisiis in suo Documento Pastorale, respicit juramentum contentum in formulario, de quo n. 227. quod vellet Quesnelli, & soci omnino abolitum. Hæc pro instituto nostro sufficient.

260. Addo tandem, injustè conquestos quosdam fuisse, quod propositiones ex libro *Reflexionum* non fideliter fuerint excerptæ; quippe ad hos convincendos tantum opus est inspicere Constitutionem *Unigenitus* Parisiis editam, ubi in altera columna, ipsissima Quesnelli Gallica verba ponuntur, quæ quilibet lingue peritus videbit manifestè synonyma. Sed

nec dici potest, verba à contextu abstracta diu-
riorem facere sensum, quām in libro ipso, &
suis adjunctis vestita, facerent; nam non est ne-
xus inter se earum Reflexionum, sed pro va-
rietate sacrorum textuum, additæ sunt varia, di-
sparata, & nullo modo cohærentes reflexio-
nes. Quare fors hīc posset, quem sensum
habeant censuræ propositionum, quandoquidem aliquæ dicuntur hæretice, alia hæresi proximæ, alia piarum aurium offensivæ, scanda-
loſæ, captioſæ &c. sed quia explicatio hæc spe-
ctat ad tractatum de fide, hac de re eo loco age-
mus.

Post hæc jam sibi locum postularent quæ-
stiones de gratia efficaci, eiusque concordia cum libero arbitrio: at quia Paulus V. Ponti-
fex Summus anno 1607. vetuit, hac de materia quidquam typis vulgari, obediens abstine-
mus. Qui hac de re solidè instrui cupit, ad-
eat Suarezium, cuius tres tomī de gratia cum licentia S. Sedis sunt editi. Ego interim hīc re-
peto, quod Bellarminus de ascensione mentis in
DEUM gradu 4. c. 1. ad eundem DEUM su-
spirans scriptit: Malo experiri, quām scruta-
ri efficaciam gratie tue.

DISPUTATIO II.

De Gratia Habituali Sanctificante.

261. **O** Viedo tract. 8. de justificatione controv. 1. punct. 1. n. 2. re-
vocat omnes errores Luthe-

rancorum circa gratiam sanctificantem (qua est justificatio nostra) ad quinque. 1. justificatio-
nem stare in sola remissione peccatorum, &
non esse justitiam aliquam positivam. 2. ju-
stitiam esse quidem formam positivam, sed no-
bis extrinsecam, scilicet esse vel justitiam,
qua ipse DEUS justus est, vel esse merita Christi,
aut alium favorem extrinsecum Divinæ vol-
luntatis. 3. justitiam esse qualitatem intrinsecam
quidem, & inhærentem, sed imperfectam,
qua ad justificandum indigeat adhuc aliquo alio
extrinseco (tanquam forma simul justificante). 4.
justitiam stare in sola fide. 5. justitiam,
quæcumque sit, non verè remittere, sed tan-
tum tegere peccata. Videri hæc possunt fu-
sius deductæ, & in plures divisiones distribu-
ta apud Bellarm. tom. 4. contr. 3. generali. contr.
a. princip. l. 2. c. 1.

262. Catholicum dogma est, justificationem nostram esse formam intrinsecam, seu
esse gratiam sanctificantem, inhærentem homi-
ni, distinctam à fide, remittentem verè, seu
destruentem peccata, & non tantum categen-
tem: sic definit Tridentinum sess. 6. c. 7. his
verbis: Hanc dispositionem, seu preparationem,
justificatio ipsa consequitur, qua non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renova-
tio interioris hominis, per voluntariam susceptionem
gratiae, & donorum: & paulò inferius: Denum uni-
ca formalis causa ejus justitia Dei, non qua ipse justus est,
sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati,
renovatur spiritu mentis nostræ: & non modò re-
putamur, sed verè justi nominamus, & sumus,
justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam:
& post pauca. Quanquam enim nemo possit esse

justus, nisi cui merita passionis Domini nostri JESU
Christi comunicantur, id tamen in hac impij justifica-
tione fit, dum ejusdem sanctissime passionis merito,
per Spiritum S. charitas DEI diffunditur in
cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsi in-
heret. Unde in ipsa iustificatione cum remissione
peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo,
per JESUM Christum, cui inheriterit &c. quibus
verbis omnes errores superiores damnantur, ut
constabit cuicunque attente hæc expendenti, nec
opus est longiore explicatione: & hinc omis-
sis controversiis polemicis, ad magis scholasti-
cas gradum facinus.

QUÆSTO UNICA.

*De Essentia, & Proprietatibus Gra-
tie Sanctificantis.*

ARTICULUS I.

*Quid sit gratia sanctificans, & an
sit identificata cum habitu charitatis.*

263. **G** Ratiam sanctificantem esse qua-
si naturam in ordine supremo,
exigentem, tanquam suas pro-
prietates, habitus supernaturales, qui sunt qua-
si potentiae ipsius, est communior Theolo-
gorum sententia; quia regeneratio illa, qua
per baptismum (vel suo modo per potentiam)
renascimur in Christo, nihil est aliud, quam
justificatio in baptismo, vel etiam in peni-
tentia nobis collata: qua justificatio ex Tridenti-
no sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio,
sed & sanctificatio, & renovatio interioris homi-
nis, per voluntariam susceptionem gratiae & do-
norum. Quare præter gratiam sanctificantem,
qua scilicet est sanctificatio, etiam confer-
tur alia dona, de quibus infra cit. cap. Tridentini
sic dicitur. Unde in ipsa iustificatione cum re-
missione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit
homo per JESUM Christum, cui inheriterit, fidem,
spem, & charitatem. Scilicet, ut generatio in
ordine naturali afferat nobis naturam, exigentem
potentias, & proprietates naturales, ita
generatio spiritualis afferat nobis quasi naturam,
exigentem proprietates, & potentias supernatu-
rals, nempe gratiam. Dicitur autem gratia
qua si natura; nam cum habitus non recipian-
tur in gratia, neque ipsa eos petat sibi, sed ani-
mæ, in qua recipiuntur, neque etiam gratia
denominet se ipsam filiam DEI, sed tantum ho-
minem, inde non est strictè natura.

264. Rursus hæc gratia sanctificans com-
muniſſimè dicitur esse participatio Divina na-
tura, ideo, ut exponit Suarez. P. 3. de grat. l. 7. c. 1.
n. 30. quod, cum natura Divina sit quadam
intellectualis, seu intellectiva natura altioris
ordinis, quam possit esse ulla substantia
intellectualis creata, ille gradus intellectivitatis,
qui est in Divina natura, Divino, & super-
naturali quadam modo, participatur per habi-
tualem gratiam, ita, ut à nulla substantia creata
per se ipsam, vel per potentiam sibi connatu-
alem, ita participari possit. Sic Divina na-
tura